

Univerza v Ljubljani

Fakulteta za šport

Gortanova 22

Franc Krpač

MOTIVACIJA VODNIKOV ZA HOJO IN VODENJE V GORE

Doktorska disertacija:

Mentor: dr. Stojan Burnik, izredni profesor

Somentor: dr. Matej Tušak, izredni profesor

Ljubljana, januar 2007

MOTIVACIJA VODNIKOV ZA VODENJE IN HOJO V GORE

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport

Povzetek:

Namen raziskave je bil proučiti motivacijo vodnikov za vodenje in hojo v gore. Ugotoviti smo želeli hierarhijo, strukturo, moč motivov, ki vodnike pritegnejo v planinarjenje in vključevanje v vodništvo ter vztrajanje v njem. Ugotavljali smo tudi povezanost vodniških motivov z nekaterimi socialno-demografskimi značilnostmi.

V vzorcu je sodelovalo 412 vodnikov planinske zveze Slovenije in 39 gorskih vodnikov.

Motivacijski prostor smo ugotavljali z dvema modificiranima vprašalnikoma (Petkovšek, 1980; Mihelič, 1980). Demografske spremenljivke smo povzeli po Burniku (1997). Dodali smo še spremenljivke, ki opisujejo planinsko usposobljenost in število vodenih izletov.

Izračunali smo frekvence in osnovno statistiko. Razlike med skupinama vodnikov smo ugotavljali z analizo variance in diskriminantno analizo. T – test za odvisne vzorce smo uporabili za ugotavljanje razlik med motivi vključevanja in vztrajanja v vodenju. S kontingenčnimi tabelami smo ugotavljali povezanost motivov s socialno-demografskimi značilnostmi. Podatke smo reducirali s komponentno analizo.

V manifestnem prostoru motivov planinarjenja vodnikov so v ospredju: užitek, stik z naravo, novi kraji, krepitev zdravja, sprostitev idr. Ti motivi se reducirajo v šest faktorjev: doživljanje dražljajev, uveljavljanje, sprostitev, krepitev, odkrivanje novega, dokazovanje.

V manifestnem prostoru so pglavitni motivi vodništva: ljubezen do narave, pomoč, poglobljanje znanja, veselje do vodništva, poučevanje itd.

Latentni prostor motivov vodništva smo definirali s sedmimi faktorji: delo z ljudmi, edukacija, koristi, postavljanje, sugestija okolja, dokazovanje in identifikacija. Med motivi vključevanja v vodništvo in vztrajanje v njem obstajajo le manjše razlike v smeri povečanja notranje motivacije.

Obe skupini vodnikov (GV, vodniki PZS) se v motivacijskem sistemu razlikujeta, slednji imajo višjo notranjo motivacijo. To potrjuje diskriminantna funkcija - prosocialno delovanje. Pri amaterjih so višje vrednosti uteži, ki označujejo prosocialno, notranjo motivacijo, pri profesionalnih zunanjo motivacijo materialne koristi, ugled, moč.

Motivacija za vodništvo se razlikuje glede na socialno-demografske značilnosti vodnikov, najizrazitejše pri izobrazbi in starosti. Nižjo izobrazbo imajo vodniki, močnejša je njihova vodniška motivacija. S starostjo pri nekaterih motivih upada (radovednost, dokazovanje, delo z ljudmi) drugih narašča (sugestija okolja), kar se delno preslika tudi v planinski in vodniški staž. Pri večini motivov motivacija višja, če sta dohodek in materialni položaj nižja. Vodniki z dobrim materialnim položajem v večji meri vztrajajo v vodenju iz materialnih razlogov in socialno pogojene motivacije. Z vodništvom si vodniki izbirajo drugo socialno in fizično okolje kot na delovnem mestu. Pri vodnikih absolventih PŠ je v primerjavi z absolventi AŠ močnejša motivacija prosocialnega značaja, notranje motivirana, ki pogojuje volonterstvo.

Ugotavljamo, da lahko pričakujemo intenzivnejše vodenje pri tistih vodnikih, ki jim je bila pri vključevanju v vodništvo močnejša notranja motivacija.

Vodništvo vodnikom omogoča uspešno zadovoljevanje primarnih in kompleksnejših potreb ter osebno rast, pri tem imajo koristi planinska društva, planinska organizacija in družba v celoti, saj vodništvo omogoča zadovoljevanje osebnih in družbenih interesov.

Ključne besede: planinarjenje, vodniki, motivacija, prostovoljstvo, socialno-demografske značilnosti

Abstract

The purpose of this research was to study the motivation of mountain guides for their guidance through the mountains and mountaineering. We wanted to determine the hierarchy, structure and the power of the motives which motivate them for mountaineering, mountain guiding and persisting in it. We also determined the relation between the motives for guiding and some social-demographic characteristics.

The research included 412 guides from the mountaineering union of Slovenia (PZS) and 39 mountain guides (GV). The space of motivation was determined using the two modified questioners (Petkovšek, 1980; Mihelič, 1980). Demographic variables were adopted from Burnik (1997). We also added variables which describe mountaineering competence.

We calculated basic statistics and frequencies. The differences between groups of mountain guides were determined using variance analysis and discriminatory analyses. We used t – test for dependent samples to determine the differences between the motives of joining and the motives of persisting in guidance. We used contingent tables to determine the connections between motives and social-demographic characteristics. The data was reduced with component analysis.

In the manifest space the main motives of guiding are: love towards nature, assistance, improvement of knowledge, pleasure of guiding, teaching etc.

The latent space of guiding motives was defined with seven factors: work with people, education, benefits, showing off, society influence, proving oneself and identification. Among the motives of joining and persisting in guidance there are only minor differences in the direction in which the inner motivation increases.

Both groups of mountain guides (PZS, GV) differ in the motivation, namely PZS showed higher inner motivation. This is confirmed by discriminatory function – prosocial functioning. Among the amateurs we found more characteristics which show prosocial and inner motivation, while among the professionals we found more external motivation which includes financial benefits, reputation and power.

The guides' motives of mountaineering are reduced to six factors: the experience of stimulus, winning recognition, relaxation, strengthening, discovering new things and proving oneself. In the manifest space the following are the most important: pleasure, contact with nature, new places, health strengthening, relaxation etc.

The motivation for guiding differs with respect to socio-demographic characteristics of guides, mostly in education level and age. The lower the guides' education the stronger is their guidance motivation. With age some motives are decreasing (curiosity, proving oneself, working with people) and some are increasing (the influence of the society), which partially reflects into mountaineering and guidance duration of years of service. For the most of the motives the motivation is higher if the income and material position are lower. Guides with good material position are more persistent in guiding due to material reasons and socially related motivation. By guiding the guides create social and physical environment which differs from their working environment. Among the guides who finished the mountaineering school the motivation of prosocial character, which is intrinsically motivated and a condition for volunteering, was stronger than among those who finished the Alpinist school.

Our finding is that we can expect more intense guiding among those guides whose inner motivation was stronger when they joined guiding.

With guiding the guides successfully satisfy their primary and other more complex needs and their personal growth. The mountaineering societies, mountaineering organization and all the society benefits from it because guiding enables you to satisfy personal and social interests.

Key words: mountaineering, guides, motivation, volunteering, socio-demographic characteristics

KAZALO

1	UVOD	6
2	MOTIVACIJA	9
3	PREDMET IN PROBLEM	25
3.1	MOTIVACIJA ZA VODNIŠTVO.....	25
3.1.1	VODNIŠKI KADER	28
3.1.1.1	GORSKI VODNIKI.....	28
3.1.1.2	VODNIKI PLANINSKE ZVEZE.....	29
3.1.2	PROSTOVOLJSTVO	30
3.1.3	<i>SISTEM VZGOJE IN USPOSABLJANJA V PLANINSKI ORGANIZACIJI</i>	38
3.2	MOTIVACIJA ZA HOJO V GORE.....	40
3.3	SOCIALNO–DEMOGRAFSKE ZNAČILNOSTI IN MOTIVACIJA ZA ŠPORTNO AKTIVNOST.....	49
4	CILJI IN HIPOTEZE	54
4.1	CILJI.....	54
4.2	HIPOTEZE.....	55
5	METODE DELA	56
5.1	VZOREC MERJENCEV.....	56
5.2	ORGANIZACIJA IN POTEK ZBIRANJA PODATKOV.....	58
5.3	VZOREC SPREMENLJIVK.....	58
5.4	METODE OBDELAVE PODATKOV.....	62
6	REZULTATI IN RAZPRAVA	63
6.1	MOTIVACIJA VODNIKOV ZA PLANINARJENJE.....	63
6.1.1	<i>MOTIVACIJA ZA PLANINARJENJE V MANIFESTNEM PROSTORU</i>	63
6.1.2	<i>MOTIVACIJA ZA PLANINARJENJE V LATENTNEM PROSTORU</i>	68
6.2	MOTIVACIJA ZA VODNIŠTVO.....	77
6.2.1	<i>MOTIVACIJA ZA VODNIŠTVO V MANIFESTNEM PROSTORU</i>	77
6.2.1.1	RAZLIKE MED MOTIVI VKLJUČEVANJA V VODNIŠTVO IN VZTRAJANJA V VODENJU.....	82
6.2.2	<i>MOTIVACIJA ZA VODNIŠTVO V LATENTNEM PROSTORU</i>	87
6.2.2.1	LATENTNI PROSTOR MOTIVOV ZA VKLJUČEVANJE V VODNIŠTVO.....	89
6.2.2.2	LATENTNI PROSTOR MOTIVOV ZA VZTRAJANJE V VODNIŠTVU.....	96
6.3	RAZLIKE V VODNIŠKI MOTIVACIJI MED VODNIKI PZS IN GV.....	104
6.3.1	RAZLIKE V MANIFESTNEM PROSTORU	104
6.3.2	DISKRIMINANTNA ANALIZA	110
6.4	RAZLIKE V MOTIVACIJI ZA VODNIŠTVO GLEDE NA SOCIALNO–DEMOGRAFSKE SPREMENLJIVKE.....	113
6.4.1	<i>RAZLIKE V MOTIVACIJI VKLJUČEVANJA V VODNIŠTVO GLEDE NA STAROST</i>	115

6.4.2	<i>RAZLIKE V MOTIVACIJI VKLJUČEVANJA V VODNIŠTVO GLEDE NA IZOBRAZBO</i>	<i>118</i>
6.4.3	<i>RAZLIKE V MOTIVACIJI VZTRAJANJA V VODNIŠTVU GLEDE NA IZOBRAZBO</i>	<i>121</i>
6.4.3.1	<i>RAZLIKE V MOTIVACIJI VKLJUČEVANJA V VODNIŠTVO GLEDE NA MATERIALNI STATUS</i> <i>122</i>	
6.4.4	<i>RAZLIKE V MOTIVACIJI VZTRAJANJA V VODNIŠTVU GLEDE NA MATERIALNI</i> <i>STATUS.....</i>	<i>125</i>
6.4.5	<i>RAZLIKE V MOTIVACIJI VKLJUČEVANJA V VODNIŠTVO GLEDE NA POVPREČNI BRUTO</i> <i>OSEBNI DOHODEK</i>	<i>126</i>
6.4.6	<i>RAZLIKE V MOTIVACIJI VZTRAJANJA V VODNIŠTVU GLEDE NA POVPREČNI BRUTO</i> <i>DOHODEK.....</i>	<i>127</i>
6.4.7	<i>RAZLIKE V MOTIVACIJI VODNIŠTVA GLEDE NA DRUŽBENI POLOŽAJ.....</i>	<i>128</i>
6.4.8	<i>RAZLIKE V MOTIVACIJI VKLJUČEVANJA V VODNIŠTVO GLEDE NA DELO Z LJUDMI ...</i>	<i>130</i>
6.4.9	<i>RAZLIKE V MOTIVACIJI VZTRAJANJA V VODNIŠTVU GLEDE NA DELO Z LJUDMI</i>	<i>132</i>
6.5	<i>RAZLIKE V MOTIVACIJI MED VODNIKI Z OPRAVLJENO IN NEOPRAVLJENO PLANINSKO</i> <i>(PŠ) IN ALPINISTIČNO (AŠ) ŠOLO</i>	<i>134</i>
6.5.1	<i>POVEZANOST OPRAVLJENE PŠ IN MOTIVACIJO ZA VODNIŠTVO</i>	<i>135</i>
6.5.1.1	<i>POVEZANOST OPRAVLJENE PŠ IN MOTIVACIJE ZA VKLJUČEVANJE V VODNIŠTVO</i>	<i>135</i>
6.5.1.2	<i>POVEZANOST OPRAVLJENE PŠ IN MOTIVACIJO ZA VZTRAJANJE V VODNIŠTVU</i>	<i>136</i>
6.5.2	<i>POVEZANOST OPRAVLJENE AŠ IN MOTIVACIJO ZA VODNIŠTVO.</i>	<i>138</i>
6.5.2.1	<i>POVEZANOST OPRAVLJENE AŠ IN MOTIVACIJO ZA VKLJUČEVANJE V VODNIŠTVO... </i>	<i>138</i>
6.5.2.2	<i>POVEZANOST OPRAVLJENE AŠ IN MOTIVACIJO ZA VZTRAJANJE V VODNIŠTVU.....</i>	<i>139</i>
6.5.3	<i>RAZLIKE V MOTIVACIJI VKLJUČEVANJA V VODNIŠTVO GLEDE NA PLANINSKI STAŽ... </i>	<i>141</i>
6.5.4	<i>RAZLIKE V MOTIVACIJI VZTRAJANJA V VODNIŠTVU GLEDE NA PLANINSKI STAŽ.....</i>	<i>142</i>
6.5.5	<i>RAZLIKE V MOTIVACIJI VODNIŠTVA GLEDE NA VODNIŠKI STAŽ.....</i>	<i>143</i>
6.6	<i>RAZLIKE V MOTIVACIJI ZA VODNIŠTVO GLEDE NA ŠTEVILO IZLETOV</i>	<i>145</i>
6.6.1	<i>RAZLIKE V MOTIVACIJI VKLJUČEVANJA V VODNIŠTVO GLEDE NA ŠTEVILO</i> <i>IZLETOV.....</i>	<i>146</i>
6.6.2	<i>RAZLIKE V MOTIVACIJI VZTRAJANJA V VODNIŠTVU GLEDE NA ŠTEVILO IZLETOV</i>	<i>148</i>
7	ZAKLJUČKI	151
8	LITERATURA	163
9	PRILOGE:	170

1 UVOD

Planinstvo je integralni del slovenske kulture. Triglav in druga gorovja so naša simbolika in - skoraj bi lahko rekli - naša nacionalna identiteta. Danes doživljamo naše gore zlasti iz vidika športa, in ne več - kot nekoč - z vidika verovanj. Za planince, pohodnike in alpiniste je gorski svet zlasti športni poligon (Šaver, 2004).

Tudi za Kristana je dejstvo, da je gorništvo » neločljiv del slovenske narodne kulture; je del psihološke podobe slovenskega naroda, del njegove identitete; je kulturna dediščina in vrednota « (Kristan, 1993, str. 32).

Šaver (2004) v analizi planinske podobe slovenstva in kulturnega pomena Triglava gradi na treh razsežnostih in kot tretjo navaja kulturo, katere sestavni del so po njegovem tudi slovenski alpinistični junaki, ki skupaj z nekaterimi dejavniki tvorijo rdečo nit kolektivnega spomina in prepoznavnost slovenstva skozi šport, ki ima korenine že v osvojitvi Triglava, simbolu slovenstva. Iz planinstva je po njegovem pognal civilni in družbeni duh slovenstva.

Množičnost uživanja narave, ki si ga pred razširjenostjo komunikacij, razen redkih posameznikov niso mogli privoščiti, je postalo del omike (Simmel, 2000 v Šaver, 2004).

Strojin piše: »Hoja v naravo, posebej v gore, je tako rekoč prirojena, srčna zadeva pretežne večine dalj od domačega praga zagledanih Slovencev. Gorništvo je tako slovenski narodni šport kot zasebna zadeva vsakogar, zabava in vedno bolj tudi življenjska potreba« (Strojin, 1995, str. 54).

Planinarjenje je lahko pomembno sredstvo za zadovoljevanje človekovih potreb. V sedanji stopnji civilizacije, ki jo označuje potrošništvo in z njim povezan način življenja, smo zmeraj bolj izpostavljeni negativnim stresom, ki so posledica odtujitev človeka. Kaže se v odtujitvi od narave, v premalo gibanja, pomanjkanju časa, druženju, pretiranem hrupu, monotoniji, neustvarjalnem, dolgočasnem, pretežno sedečem delu, ki ljudi ne osrečuje. Sčasoma se to pokaže na zdravju in s tem na kvaliteti življenja. Preidemo v zaprto zanko z medsebojnimi vplivi, ki stanje samo še slabšajo.

Nekateri opisane probleme in vplive dokaj uspešno lajšajo s svojim zdravim življenjskim slogom. Ena izmed oblik je planinarjenje, ki lahko veliko prispeva s svojim celostnim vplivom na vse podsisteme, človeka: biološko, duševno, socialno komponento.

Veliko Slovencev obiskuje gorski in predgorski svet. Raziskave javnega mnenja (Petrovič & sod 1973-2000) kažejo, da je planinarjenje športno-rekreativna dejavnost, ki je med najpogostejšimi pri Slovencih. Mnogi zahajajo na pota sami ali v neformalnih skupinah, kar veliko pa jih planinari organizirano pod vodstvom različnih vrst vodnikov. Strokovno vodenje je pomembno ne samo z vidika varnosti, pač pa tudi z vidika kvalitete procesa vodenja.

Osrednje mesto v procesu naj bi imel vodeni, vodnik naj bi zato vodenje prilagodil predvsem njegovim potrebam in zmožnostim. Kvaliteta procesa vodenja izleta je v največji meri odvisna od kvalitete vodnikov.

Že od vsega začetka je temeljna naloga planinskega vodništva vodenje izletov, pohodov, tur, vzponov. Pri nas ima ta dejavnost že več kot stoletno tradicijo in svoj razvoj. Če je bilo v začetku to predvsem možnost zaslужka, je to danes za veliko večino prostovoljno delo. V današnjem času pridobiva vodenje v planinski svet večji poudarek na pedagoško-andragoških in rekreacijskih vidikih, velik poudarek je tudi na varnosti planinarjenja.

Po letu 1956 je izobraževanje prostovoljnih vodnikov doseglo velik razmak. Poudarek je bil na vodenju mladine. Razvil se je sistem izobraževanja mladinskih vodnikov, ki se je kasneje diferenciral za vodenje v letnih in zimskih razmerah ter po zahtevnosti izletov.

Za vodenje odraslih se je po zgledu mladinskih vodnikov razvil sistem šolanja planinskih vodnikov.

Sedaj je za obe veji izoblikovan enoten sistem usposabljanja in delovanja - vodnik Planinske zveze Slovenije (vodnik PZS), ki vodnike tudi kategorizira po zahtevnosti vodenja. Usklajen je z merili Strokovnega sveta Republike Slovenije za šport in Mednarodne zveze planinskih organizacij.

Poleg vodenja v gorski svet, vodniki opravljajo še druge, predvsem vzgojne naloge. Med pomembnejšimi je izvajanje programov v obširnem vzgojnem sistemu planinske organizacije. Ta začne s predšolskimi otroci s projektom Ciciban planinec, nadaljuje pa v projektu Mladi

planinec, ki je namenjen šolski mladini. Oba sta usklajena s projektoma športne značke: Zlati sonček in Krpan. Naslednje področje, kjer je pomemben prispevek vodnikov, je Planinska šola, ki je osnova za vsa nadaljnja izobraževanja v planinski organizaciji (vodniki, markacisti, alpinisti, reševalci, naravovarstveniki...). Vodniki sodelujejo tudi pri pripravi in izvedbi planinskih taborov.

Pogosto so vodniki tudi vodje ostalih oblik društvenih dejavnosti v dolini (društveni večeri, predavanja...).

Pomemben je tudi prispevek vodnikov v našem vzgojno-izobraževalnem sistemu. Kot zunanji sodelavci imajo vodniki v nekaterih okoljih pomembno vlogo pri izvedbi zagotovljenega programa (športni dnevi, šole v naravi, ekskurzije...). Še posebej je opazen njihov delež v dogovorjenem programu (planinski krožki) na šolah, kjer delujejo samostojno ali kot sodelavci v teamu z mentorjem planinskih skupin na šolah, kar je bolj pogosto. Podobno sodelovanje je tudi z vrtci.

V Sloveniji je največ prostovoljnih vodnikov, imamo pa tudi poklicne. Za oboje velja, da morajo biti za vodenje usposobljeni in tudi motivirani, saj je motivacija dejavnik, ki mobilizira njihove sposobnosti in znanja.

Sprva so pomembna nagnjenja, želje, interesi, motivi, vrednote, ki posameznike navedejo, da se vključijo v izobraževanje za vodništvo. Naslednja vidika motivacije vodnikov sta vztrajanje v vodništvu in intenzivnost vodenja, ki se odraža v številu izletov in kakovosti vodenja.

Večina vodenja v hribe in gore je prostovoljna dejavnost. Nekatera planinska društva prostovoljnim vodnikom povrnejo stroške, ki nastanejo pri vodenju. To pa ne velja za gorske vodnike, ki so poklicni vodniki. Zaradi prostovoljnega vodenja in vseh dejavnosti povezanih s tem, je ta dejavnost še posebej pomembna za planinsko organizacijo, športno-vzgojno sfero in družbo v celoti.

Ker je motivacija za vodenje planinskih izletov mobilizacijsko področje za izražanje znanja, sposobnosti, lastnosti, navad in potreb vodnikov nadvse pomembna, jo proučujemo. Izsledki so lahko koristni ne samo za planinsko organizacijo, pač pa tudi njej podobnim organizacijam, ki izvajajo športno rekreacijske, vzgojne dejavnosti oz. vse prostovoljne dejavnosti.

2 MOTIVACIJA

Po Musku je »osebnost skupek značilnosti pri vsakem posamezniku, je način in oblika povezanosti teh značilnosti v svojsko celoto.« (Musek, 1988, str. 2)

Pravi, da so posebej zanimive tiste definicije, ki poudarjajo *individualnostni* značaj. Pri tem pa omenja definicijo osebnosti slovenskega psihologa A. Trstenjaka, ki jo je opredelil kot: »biološko odprt, dialektično dejavni sistem človekove samodejavnosti, ki dosega v mejah med dednostjo in okoljem, subjektom in svetom ter posameznikom in družbo vedno popolnejšo stopnjo samozavedi v odpornosti, veljavnosti, vrednosti in smiselnosti življenja.« (Trstenjak 1976, v Musek, 1999, str.19)

V tem sistemu ima pomembno dinamično vlogo motivacija, ker je samodejavnost osebnosti, od nje odvisna, odreja pa obnašanje in razvoj osebnosti.

Psihologi so o motivaciji postavili številne definicije. Skupno jim je, da motivaciji pripisujejo dinamiko osebnosti, usmerjanje, intenzivnost, kvaliteto vedenja in vztrajanje v njem. Običajno govorijo o kompleksnem procesu ali sistemu, ki ni statičen in se v času in okolju spreminja.

Motivacijo uvrščajo v tisti del osebnosti, ki odreja njeno dinamiko. »Beseda motivacija izhaja iz latinske besede *movere*, kar pomeni gibati se. Psihologija motivacije se ukvarja z vprašanjem, kaj nas pripelje do tega, da nekaj naredimo ali pa ne. Motivacija povzroča in usmerja naša dejanja. Je eden od pomembnih dejavnikov, ki vplivajo na to, da ljudje s približno enakimi sposobnostmi ne dosegajo približno enakih ciljev « (Kompore, 2001, str. 189).

»Motivacija v najširšem smislu predstavlja usmerjeno, dinamično komponento vedenja, ki je značilna za vse živalske organizme od najpreprostejših enoceličnih ameb do človeka. Zajema spodbujanje aktivnosti in usmerjanje. Pojem motiva predstavlja vse tiste organizmične dejavnike in dispozicije, ki narekujejo smer našega ravnanja in doživljanja« (Musek, 1982, v Tušak in Tušak, 1997, str. 28).

Motivacija je psihološki proces izzivanja in usmerjanja aktivnosti k cilju (k zadovoljitvi potrebe, ki je bila izvor motivacije). Značilna je za vsa živa bitja, vendar se človek s svojim mišljenjem, zavestjo razlikuje od živali, ki jih žene samo instinkt. »Motivacija je za socialno vedenje ena najpomembnejših psihičnih funkcij in daje vsakemu človeku značilen pečat posebnosti ali celo enkratnosti.« (Krajnc, 1982, str. 21)

»Motivacija je celota duševnih dejavnikov, ki organizirajo človekovo dejavnost in jo usmerjajo k izbranim ciljem.« (Šali, 1973, str. 66)

Tušak razlaga, da je »motivacija univerzalna in večdimenzionalna sila oz. tendenca sil, ki daje energijo, usmerja in vodi človekovo aktivnost, po drugi strani pa pravzaprav omogoča, da se človekova znanja, sposobnosti in spretnosti sploh lahko udejanjijo v neki akciji na poti do želenega oz. atraktivnega cilja.« (Tušak, 1999, str. 21)

»Je proces, ki sproži človekovo aktivnost, jo usmerja na določene objekte, uravnava obnašanje in ga poenoti, poveže v celoto v prizadevanju za dosego ciljev, ki si jih je zadal. Obnašanje človeka uravnava tako, da določa stopnjo njegove aktivnosti, stalnost in usmerjenost.« (Krajnc, 1982, str.21)

Motivacijo pojmujejo zelo široko in vanjo zajamejo vse dejavnike, ki povzročijo obnašanje osebnosti. »Motivacija so vsi procesi spodbujanja, ohranjanja in usmerjanja telesnih in duševnih dejavnosti, zato da bi uresničili cilj. Obsega vsa gibalna našega vedenja: potrebe, nagone, motive, želje, cilje, vrednote, ideale, interese, voljo.« (Kompere, 2001, str. 189). Podobno piše Krajnc, da se »motivacija pojavlja v obliki potreb, gonov, nagibov, nagnjenj, želja, teženj, interesov, hotenj, kar običajno vse skupaj imenujemo motivi ali nagibi.« (Krajnc, 1982, str. 21). Tudi Momirovič (1972) motivacijski prostor razumeva zelo široko, po njegovem raziskovanje motivacijskega prostora ni samo psihološko vprašanje, pač raziskovalno področje tudi drugih znanosti, omenja sociologijo.

»Potrebe in nagoni nas spodbujajo in potiskajo v vedenje, zato nagone in potrebe imenujemo tudi motivacija potiskanja. Vrednote, ideali in cilji pa nam pomagajo izbrati način, kako bomo svoje potrebe zadovoljili. Želimo si jih doseči, ker domnevamo, da bodo zadovoljili naše

potrebe. Ker se nam zdijo privlačni, jih imenujemo motivacija privlačnosti.« (Musek in Pečjak, 1992, str.58)

Musek motiv opiše kot »vse tisto, kar nam daje vzgon oziroma energijo, in vse tisto, kar nas usmerja k enim objektom bolj kot k drugim. V našem obnašanju so pomembni tako motivi potiskanja – nagoni, potrebe – kakor tudi motivi privlačnosti – cilji, ideali, vrednote. Včasih prevladajo eni, včasih drugi in včasih je sploh težko reči, kateri, ker se zdi, da eni in drugi spodbujajo isto obnašanje.« (Musek, 1997, str. 133)

Momirovič (1972) motivacijskemu prostoru pripisuje vektorsko obeležje s smerjo, intenzivnostjo in trajanjem.

Pogosto delijo motive na fiziološke in psihosocialne (Kompore, 2001, str.191) ali z drugimi termini primarne - sekundarne, biološke – kompleksne (socialne). Biološke motive imajo za razliko od socialnih za bolj enostavne (Momirovič, 1972).

Fiziološki motivi so prirojeni in izvirajo iz organskih potreb. Najpomembnejše telesne potrebe delijo na:

- *potrebe po ohranitvi posameznikovega življenja*: po kisiku, vodi, hrani, počitku, spanju, izogibanju bolečini,
- *potrebe po ohranitvi vrste*: potreba po potomcih, spolnosti, varovanju potomcev.

Psihosocialni motivi so pridobljeni, npr. po lepoti, urejenosti, ustvarjanju, za nekatere pa se znanstveniki še niso poenotili, ali so prirojeni ali naučeni, npr. po spoštovanju, pripadnosti.

William Glasser (1994) meni, da so v vseh ljudeh poleg fizioloških tudi štiri psihosocialne potrebe, iz katerih izvira vrsta motivov:

- *Potreba po pripadnosti* prijateljem in družini, da ljubimo in sodelujemo je zelo močna. Zadovoljujemo jo v prijateljskih razmerjih (družina, prijatelji, sodelavci...). Če ne najdemo pripadnosti pri ljudeh, jo iščemo pri živalih in celo pri predmetih (računalnik).
- *Potreba po moči*, spoštovanju, pomembnosti je povezana s tem, da se čutimo močni, ko skrbimo zase ali za druge ljudi, dobimo nagrado, uveljavimo svoje mnenje.

- *Potreba po zabavi*, veselju, ugodju, razvedrilu: »Zabavno je tisto, kar počnete, kadar vam tega ni treba početi.«
- *Potreba po svobodi*, neodvisnosti, izbiri in sprejemanju odločitev.

Glasser (Glasser, 1994) meni, da morajo biti poleg fizioloških potreb nujno zadovoljene tudi psihosocialne potrebe, sicer nismo srečni. Te potrebe pa se nenehno pojavljajo, zato si ljudje prizadevamo, da bi dobili tisto, kar si želimo.

Podobno deli kompleksne motive Momirovič (1972): uveljavljanje, dominacija, grupna identifikacija in življenje v skupini. Nastali so kot nadgradnja primarnih, kar pa ne pomeni, da so izključno zmeraj slabši od bioloških, v določenih primerih jih lahko prevladujejo v moči.

Abraham Maslow je potrebe razdelil na osnovne, ki so pomembne za človekovo preživetje, in na višje potrebe. Hierarhijo potreb je ponazoril s piramido. Na najnižji stopnji so najbolj osnovne potrebe, zadovoljene morajo biti preden se lahko usmerimo k zadovoljevanju višjih potreb. Čim nižje je potreba, tem nujnejše je njeno zadovoljevanje za preživetje. Ni pa nujno, da so te potrebe stoddostno zadovoljene, da bi se pojavile višje. Čim bolj se vzpenjamo v hierarhiji, tem bolj dobivajo potrebe psihološki značaj in manj biološkega. Mlajši je človek, bistvenejše so zanj osnovne potrebe. Če so te potrebe v otroštvu primerno zadovoljene, bomo kot odrasli lažje prenašali pomanjkanje teh potreb, imamo pa več možnosti za doseganje samoaktualizacije (Kompare, 2001, str.192).

S hierarhijo motivov je Maslow postavil glavne kategorije motivov v našem obnašanju, katerih okvir sega od temeljnih fizioloških motivov do specifičnih, pomembnih za posameznika. »Maslow deli potrebe na potrebe pomanjkanja, ki so nižje potrebe (fiziološke potrebe, potrebe po varnosti in vsaj delno potrebe po pripadnosti in ljubezni) ter potrebe rasti, kjer že sama beseda pomeni, da gre za potrebo po rasti, širjenju in bogatenju izkustva, doživljanja, osebnosti in življenja nasploh.« (Musek, 1999, str. 266)

Maslow je še posebno poudarjal pomen samoaktualizacije v posameznikovem življenju, ki se začne izražati šele tedaj, ko so v primerni meri zadovoljene druge, hierarhično nižje potrebe in motivi. Potrebo po samoaktualizaciji pojmuje kot potrebo, da posameznik razvije predvsem to,

za kar je on kot oseba najbolj sposoben: pesnik mora pisati, slikar mora slikati, gornik mora hoditi v gore (Musek, 1999, str. 266).

Z eno dejavnostjo včasih lahko zadovoljimo več potreb naenkrat. Če npr. zadovoljujemo svoje potrebe po gibanju, tako da vodimo v gore, smo poleg fizioloških potreb zadovoljili še potrebe po pripadnosti, spoštovanju, moči, samoaktualizaciji itd.

Naše vedenje je usmerjeno k različnim ciljem, je motivirano. »V motivacijski situaciji delujejo različni motivacijski dejavniki, med katerimi so najpomembnejši potreba, motivacijska dejavnost in motivacijski cilj.« (Musek, Pečjak, 1984, str. 36)

Tušak in Tušak pravita, da je »energetska podlaga prvi pogoj kakršnekoli dejavnosti. Njuni elementi motivacijske situacije so: energija, potreba, pobudniki, motivacijska dejavnost in cilj. Drugi sestavni element motivacijske situacije je potreba, ki je psihološki ali psihični primanjkljaj, porušenje homeostaze znotraj človeka, ki teži k stabilizaciji.« (Tušak in Tušak, 1997, str. 35)

Skupne poteze motiviranja, ki so pomembne tudi na športnem področju so:

- »povečana mobilizacija energije
- vztrajnost, intenzivnost in učinkovitost vedenja,
- usmerjenost k cilju,
- motivirano vedenje se spreminja pod vplivom njegovih posledic (vpliv ojačitve).« (Tušak in Tušak, 1994, str. 29)

Potrebe lahko ločimo na biološke (fiziološke, organske), ki so podedovane in so v človeku že od rojstva, in psihološke (potreba po ljubezni, po družbenem ugledu...). Delimo pa jih lahko tudi na primarne (dedne, prirojene) in sekundarne (pridobljene, naučene). Tušak in Tušak (1997) nadalje pravita, da so »od primarnih potreb zlasti pomembne instinktivne potrebe, ki so splošne za vse ljudi (žej, lakota, želja po spolni aktivnosti, izogibanje strahu, bolečinam, materinstvo...).«

Pri sekundarnih potrebah so zelo pomembne generične potrebe, ki so značilne za človeka nasploh (potrebe po družbenih stikih, po ugledu in prijateljstvu, po ljubezni, delu...). V sklop sekundarnih potreb spadajo še specifične in individualne potrebe, ki se navezujejo na določeno

skupino ali posameznika. »Čim bolj je družba gospodarsko razvita in kompleksna, tem bolj prihajajo v ospredje sekundarni motivi. Za prebivalce ekonomsko razvitega sveta so veliko pomembnejši sekundarni motivi kot primarni. Sekundarni motivi so priučeni in zato odvisni od razvitosti družbe, v kateri posameznik živi. Med pomembnejše sekundarne motive spadajo predvsem: moč, uveljavitev, pripadnost, varnost in status.« (Tušak in Tušak, 1997, str. 35)

Zelo pomemben je prispevek čustev k motivaciji. Navajamo Trstenjaka: »Motivacija je odvisna tudi od emocij, vsaj toliko kot od razuma. Motivacija sloni namreč na potrebah, potrebe pa doživlja organizem na emocionalni podlagi.« (Trstenjak, 1981, str.22)

Tudi Tušak naglaša, da je poleg spremembe stališč, potrebno graditi tudi na spremembi čustvene reakcije, saj sicer spremembe vedenja ne moremo pričakovati (Tušak, 2005)

Petkovškova ob proučevanju motivacije odraslih prebivalcev v Sloveniji za športno dejavnost med vodilnimi navaja poleg dveh kognitivnih motivov, motiv ohranjanja zdravja in dobrega počutja ter motiv ohranjanja in izboljšanja telesnih in delovnih sposobnosti tudi dva konativna motiva, motiv zabave, razvedrila in sprostitev ter motiv notranjega užitka.

Tušak in Tušak (1997) pravita, da človeka motivira neka potreba (notranja ali zunanja), kar povzroči stanje napetosti. Športnik si nato izbere in postavi cilj, ki ga želi doseči. Izbor cilja je odvisen od :

- športnikove percepcije pričakovanega zadovoljstva zaradi doseganja cilja,
- razpoložljivosti ciljev v okolju,
- športnikove ocene lastnih sposobnosti za doseg cilja,
- socialnih norm, vrednot in določenih pravil vedenja.

Postavljenim ciljem sledi izbor vedenja, ki bo uspešno privedlo do zastavljenega cilja. Tušak in Tušak (1997) navajata, da moramo pri izbiri strategij vedenja upoštevati naslednje karakteristike situacije:

- en cilj lahko zadovolji več potreb,
- več ciljev zadovoljuje eno in isto potrebo,
- več različnih strategij vedenja vodi k izbranemu cilju.

Petkovškova (1997) je v raziskavi ugotovila, da mladina do 25. leta prisoja športu zelo velik pomen v svojem življenju, saj se tudi najpogosteje ukvarja z njim. »Mladi nekonformno postavljajo na prvo mesto željo po razvedrilu in sprostitvi v športu. Močan vpliv mladostne konativne motivacije se kasneje umika racionalnemu vrednotenju učinkov športne dejavnosti.« Dodaja še, da »uživanju v telesnem naporu mladi ne pripisujejo skoraj nikakršne vrednosti.« Pravi, da »je želja po športnem videzu, vitkosti in krepkem telesu našla več privržencev med mladimi in s starostjo upada.« (Petkovšek, 1997, str. 131) Šolska mladina poudarja pomen čustvene, konativne motivacije: želja po zabavi, razvedrilu in sprostitvi v športni skupini, pričakovanje notranjega užitka v gibanju samem, odrasli pa kot najpomembnejše postavljajo razumska motiva: motiv ohranjanja zdravja in dobrega počutja in potrebo po ohranjanju in izboljševanju telesnih in delovnih sposobnosti (Petkovšek, 1997, str. 141).

»Motivacijska situacija je kompleksna, namreč vsebuje tako prvine, ki »potiskajo«, kot tudi prvine, ki »vlečejo«. Značilnosti motivacije sta torej spodbujanje in vlečenje« (Musek, 1993, str. 233).

Skoraj vsi pomembni fiziološki motivi in potrebe imajo vrojeno osnovo, za razliko od preostalih, zlasti ideali in vrednote, interesi in stališča, ki so po vsej verjetnosti v znatni meri priučeni in pridobljeni. V vsaki situaciji pa običajno »živi« več motivov, kar imenujemo *motivacijski pluralizem*. Med njimi vladajo hierarhični odnosi, ki narekujejo prevlado enega motiva nad drugimi (Musek, 1993, str.234). Delež posameznih potreb pa se z razvojno stopnjo spreminja, kar je za pričakovati predvsem pri višjih potrebah, ki se s starostjo povečujejo (Gourevitch & Feffer, 1962, v Musek, 1999, str. 267) .

Tudi za vključitev in vztrajanje v neki rekreativni dejavnosti nikoli ne obstaja en sam razlog. Govorimo o skupku psihološko, socialno in biološko (telesno) obarvanih motivov, ki končno prispevajo k posameznikovi odločitvi za rekreativno dejavnost (Tušak,2005).

Cattel je v svojih raziskavah motive razdelil v pet komponent (Musek, 1993, str. 237):

1. Alfa faktor; gre za cilje, ki jih sicer močno želimo, manj pa se vprašamo, ali so primerni in dosegljivi (»to hočem, to želim«).
2. Beta faktor; gre za zrelo, prilagojeno izražanje motiviranosti in interesa ter se povezuje z informiranostjo (»zainteresiran sem za to in to tudi zmorem«).

3. Gama faktor; zajema interese in motive skozi očala obveznosti (»to me mora zanimati«)
4. Delta faktor je komponenta fizioloških znakov motivacije: npr. sprememb v električni prevodnosti kože
5. Epsilon faktor; kot da gre za fiziološko močno izraženo motivacijo, o kateri pa zavestno ne želimo nič vedeti. Morda je povezan s potlačenimi interesi in motivi.

Tušak in Tušak (1994, str. 31) ločita štiri glavne tipe teorij motivacije:

1. kognitivne teorije motivacije (posameznik načrtuje kaj bo naredil na podlagi spoznanj, idej, mišljenja, zanemarjajo podzavestni del motivacije),
2. hedonistične teorije motivacije (»predanost« ugodju),
3. instinktivistične teorije (nagoni predstavljajo najbolj poenostavljeno in preprosto razlago večine vedenja),
4. teorije gona (fiziološki pogoji ženejo osebo k zadovoljitvi njenih potreb).

Za pojasnjevanje motivacije za športnorekreativno aktivnost so k motivaciji najbolj prikladni in prevladujoči socialno-kognitivni pristopi. Tušak (2005) navaja tri:

- modeli zunanje in notranje motivacije,
- modeli incentivne motivacije in
- pristop postavljanja ciljev.

Omenja pa tudi še transformacijo alternativnih novejših kognitivnih teorij.

Skupne poteze motiviranja, ki so pomembne tudi na športnem področju so:

- *»povečana mobilizacija energije*
- *vztrajnost, intenzivnost in učinkovitost vedenja,*
- *usmerjenost k cilju,*
- *motivirano vedenje se spreminja pod vplivom njegovih posledic (vpliv ojačitve)«* (Tušak in Tušak, 1994, str. 29).

Za športni kontekst Tušak (1999) navaja naslednje tri glavne mini - teorije:

- *teorija samoučinkovitosti*; uporabljali so jo pri raziskovanju storilnostnega vedenja (udeleženci se trudijo močnejše kot sicer, izbirajo daljše treninge). Bandura je termin samoučinkovitosti opredelil kot prepričanje posameznika, da je potrebno opraviti neko aktivnost oz. vedenje, da bi ga to pripeljalo do želenega rezultata. Predstavlja posameznikovo oceno, kaj lahko naredi s svojimi sposobnostmi. Raziskave na področju treniranja so pokazale, da naj bi samoučinkovitost vplivala na voljnost oz. privolitev za treniranje, hkrati naj bi delovala kot preventiva pred prenehanjem s treniranjem.
- *teorija zaznane kompetentnosti*; zaznana kompetentnost in notranje zadovoljstvo, ki je rezultat uspeha, povečuje stremljenje k storilnosti, zaznana nekompetentnost in nezadovoljstvo pa vodi do anksioznosti in upadu težnje k storilnosti. »Raziskave potrjujejo, da športniki, ki se zaznavajo kot visoko kompetentne, ostajajo v tekmovalnem športu dlje« (Roberts in sod., 1981).
- *teorija ciljnih perspektiv*. Kar je za enega uspeh, je lahko za drugega neuspeh. V športu in treniranju obstajajo mnogi storilnostni cilji, proučevanje le teh pa je pripomoglo k boljšemu razumevanju športnikovega vedenja. Delovna orientacija in orientacija k osebnim ciljem visoko korelirata z ostalimi komponentami motivacije, zato je treba tema dvema komponentama posvečati še največ pozornosti, še posebej pri mladih športnikih (Tušak, 1999, str. 57).

Med biološkimi pristopi, je za aktivnosti v naravi zanimiva Zuckermanova teorija iskanja dražljajev. Zuckerman (1979) pojmuje iskanje dražljajev kot »lastnost, definirano s potrebo po različnih novih in kompleksnih občutkih in izkušnjah in pripravljenost na telesna in duševna tveganja za doseganje teh izkušenj«. Iskalec dražljajev oz. vznemirjenja je posameznik, za katerega je značilna potreba po intenzivni stimulaciji in novih, kompleksnih in spreminjajočih se dražljajih. V želji, da bi to dosegel, je nagnjen k prevzemanju socialnega in fizičnega tveganja. Avtor tudi poudarja, da lahko potrebo po dražljajih razumemo kot primarni motiv, kot biološko karakteristiko, ki se je razvila kot adaptativna funkcija z namenom individualnega preživetja in ohranjanja vrste. Raziskave so pokazale, da imajo moški pomembno višje izraženo lastnost iskanja dražljajev kot ženske (Tušak, 1997).

B. Rossi in L. Ceratti (1993) sta na vzorcu športnikov v gorskih dejavnostih preizkusila Zuckermanovo lestvico iskanja dražljajev (SSS) s štirimi podlestvicami:

- TAS izraža željo po udeležbi v nevarnih aktivnostih oz. avanturah, ki dajejo močne in nenavadne senzacije;
- ES izraža tendenco iskanja mentalnih in senzoričnih stimulacij preko potovanj, umetnosti, glasbe, hkrati pa željo po spoznavanju nenavadnih in nekonvencionalnih ljudi;
- Dis opisuje tendenco k iskanju dražljajev preko aktivnosti iger na srečo, pitje alkohola...;
- BS predstavlja nasprotovanje ponavljajočih se dražljajev in monotonije.

Avtorja zaključujeta, da moramo pri raziskovanju odnosa med športom in potrebo po dražljajih posebno pozornost posvetiti:

- objektivni nevarnosti, ki je prisotna v neki panogi
- učinkom negotovosti, ki izhajajo iz okolja
- specifičnim zahtevam športa

Pristop iskanja potreb po dražljajih so uporabljali za raziskovanje razlik in značilnosti udeležbe v nevarnih športih (alpinizem, gornišstvo, rafting, potapljanje...)

Zuckerman (1983 v Tušak, 1997) zaključuje, da športniki vključeni v nevarne športne discipline, kjer je prisotno tveganje, izražajo večjo potrebo po dražljajih, hkrati pa kažejo tendenco podcenjevanja tveganja. Sprejemanje tveganja je zelo kompleksen fenomen, kjer je potrebno razlikovati med subjektivnim in objektivnim tveganjem. Podobne zaključke lahko naredimo prav tako za rekreativne športnike, ki se ukvarjajo z bolj nevarnimi oblikami športa oziroma avanturističnimi športi.

Zuckerman (1990 v Tušak, 1997) je trdil, da ljudje težijo k optimalnem nivoju vzburjenja. Ta je pri vsakem posamezniku drugačen, ob tem pa se razvije potreba po dražljajih.

V športu se kažejo potrebe po dražljajih, ki pa se razlikujejo po spolu. Raziskave (Waters, 1974 v Tušak, 1997) so pokazale in potrdile, da imajo moški pomembno više izraženo lastnost iskanja dražljajev kot ženske.

Zmanjševalci so tisti ljudje, ki zmanjšujejo intenziteto dražljajev, jih dobro zaznavajo, prenašajo in izražajo veliko potrebo po njih. Tudi Berger (1970) in Donnelly (1975) ugotavljata, da so športniki zmanjševalci, torej imajo raje višji nivo stimulacije.

Ewert & Hollenhorst (1989) sta postavila za avanturistično rekreiranje sinergijski model notranjih (rekreacisti) in zunanjih dejavnikov (okolje). Služil naj bi menagerjem ponudbe pri zadovoljevanju vzburjenj pri avanturistični rekreaciji.

Najpogosteje se pojavlja pojmovanje motivacije, ki jo Deci in Ryan (1985) opredeljujeta (notranjo) intrinzično motivacijo in njej nasprotno ekstrinzično (zunanjo) motivacijo. Notranja sproža aktivnosti zaradi aktivnosti same in za zadovoljstvo, ki izhaja iz samega nastopanja oz. izvajanja aktivnosti.

V športu intrinzično motivacijo zaznamo pri športnikih, ki trenirajo zaradi zanimivosti treniranja, ki so zadovoljni zaradi stvari, ki se jih učijo in naučijo v športu, zaradi zadovoljstva, ki ga doživljajo ob tem, da neprestano izboljšujejo svoje sposobnosti in svoje znanje. Takšni so tipični rekreativci v športu.

Zunanja motivacija se nanaša na množico zunanjih razlogov, ki so zunaj športnika. Takšni športniki trenirajo in tekmujejo zaradi prestiža oz. nagrad, ki jih dobijo za uspešnost. V rekreacijskem športu je ni toliko kot v vrhunskem športu, kjer je uspešnost pogosteje nagrajena z materialnimi nagradami, izboljšanju socialnega statusa, popularnostjo in drugimi ugodnostmi. Ti povzročajo, da se zaradi kognitivne evaluacije (Deci in Ryan, 1991), notranja motivacija spreminja v zunanjo, ko športno-rekreativne aktivnosti ne potekajo več zaradi same aktivnosti, pač pa zaradi dobrin, ki si jih pridobijo akterji z aktivnostjo. Tekmovanje, težnja po zmagovanju znižuje notranjo motivacijo, zato je notranja, ki je ugodnejša motivacija, pri športno-rekreativnih aktivnostih, kot je planinarjenje, manj ogrožena s strani zunanje.

Deci in Ryan (1991) ločita tri vrste zunanje in tri vrste notranje motivacije. K zunanji prištevata *eksternalno zunanjo regulacijo* (usmerjena preko zunanjega ojačanja; nagrade, kazni), *introjecirano regulacijo* (zunanje silnice postanejo ponotranjene; športnik sam pritiska nase- počutil bi se krivega, če ne bi treniral) in *identifikacijsko - poistoveteno regulacijo* (ocenjuje in sodi neko vedenje kot zanj pomembno).

Pri notranji motivaciji pa omenjata *notranjo motivacijo za spoznanje in vedenje* (opravljanje aktivnosti zaradi zadovoljstva; športnik uživa, ker se uči novih spretnosti), *notranjo motivacijo za doseganje* (opravljanje aktivnosti zaradi užitka; ki ga prinaša doseganje nekega športnega

cilja) ter *intrinzično motivacijo za doživljanje stimulacije* (udeležba v neki aktivnosti zaradi doživljanja stimulacije oz. vznburjenja; doživljanje strahu v nekaterih športnih panogah).

Ta multidimenzionalna perspektiva motivacije vključuje še sedmo vrsto motivacije, *amotivacijo*, ko športnik ne zaznava povezanosti med svojim vedenjem in akcijami ter rezultati teh akcij (Tušak, 1999, str. 77- 79).

Za krepitev notranje motivacije je pomembna radovednost, pa tudi kompetentnost in vzajemno delovanje. Radovednost nas vleče v raziskovanje, odkrivanje novega, in povod za izvedbo je lahko že samo nekaj nedokončanega, nezaključenega. » Kompetentnost pa posamezniku omogoča, da bolje rešuje naloge in probleme, ki mu omogočajo uspešno delovanje v okolju.« (Jauševac, 1987, str. 100)

Csikszentmihalyi je razvil pojem »*flow*«, ki označuje zaznavanje polja, samozavedanje, da nekaj vodi do občutkov sklapljanja aktivnosti z okoljem. Takšna stanja so tudi izredno pozitivno nabita in dajejo obilo zadovoljstva. Občutek »*flow*« vključuje stapljanje akcije in zavedanja, izgubo ega, občutek, da si pod popolno kontrolo aktivnosti in okolja, ter popolnoma jasen feedback. (Tušak, 1997).

Telesna aktivnost ima specifičen vpliva na psihično počutje. Pri tem ima ključno vlogo (Wenkel, 1993 v Tušak, 1997) *zadovoljstvo oz. uživanje*. Avtor zadovoljstvo razume kot pozitivno čustvo oz. pozitivno čustveno stanje in s tem kot *intrinzično oz. notranjo motivacijo*. O tej govorimo takrat, ko v situaciji ni prisotne nikakršne zunanje nagrade, ko je človek v športno aktivnost vključen izključno zaradi užitka, ki mu ga ta nudi. Pri *ekstrinzični oz. zunanji motivaciji* pa gre za množico razlogov, ki so zunaj športnika. Zunanje motivirani so športniki, ki trenirajo oz. tekmujejo zaradi kakršnegakoli prestiža oz. nagrad, ki jih dobijo za uspešnost.

Intrinzična motivacija in uživanje, ki temeljita na občutku kompetentnosti, svobodni izbiri in opaženi možnosti lastne kontrole ter splošnega dobrega počutja imata pomembno vlogo pri izboru vadbenih aktivnosti in načinu vzdrževanja motivacije za udeležbo v športu.

Primerjava rekreativcev in športnikov tekmovalcev je pokazala, da tekmovalci izražajo manj kot rekreativci notranje motivacije za doseganje in manj notranje motivacije za doživljanje stimulacije ter več kot rekreativni športniki poistovetene regulacije in več amotivacije. Moški športniki izražajo višji nivo zunanje regulacije in amotivacije kot ženske ter manj notranje

motivacije za doseganje in manj poistovetene regulacije. Rekreativni športniki so bolj notranje, tekmovalci bolj zunanje motivirani, slednji so pod vplivom negativnih efektov tekmovanja na notranjo motivacijo športnika. Poudarjanje zmage spremeni zaznavo lokusa kontrole in zniža občutek samodeterminiranosti, ki povzroči spremembo motivacije. Ženskam v športu bolj ustrezajo rekreativni športi, moškim bolj tekmovalni, saj tudi ženske kažejo več notranje motivacije (Fortier in sod., 1995 v Tušak, 2005).

Motivacija vrhunskih športnikov in rekreativcev se tudi pri nas razlikuje. Če prve motivira predvsem storilnostna motivacija, pa drugi v športni aktivnosti iščejo možnost ohranjanja zdravja, forme in možnost zabave. Na motivacijo rekreativcev ima pomemben vpliv tudi spol. Ugotavljajo, da so moškim pomembnejši motivi rad zmagujem, rad tekmujem, rad imam razburljive dogodke in želim ostati v dobri formi (Tušak, 1997; Tušak, Tušak in Repe, 1997; Tušak in Talan, 1997; Petkovšek, 1997).

Za izbor vadbene aktivnosti in vzdrževanja motivacije za udeležbo v športno-rekreativni aktivnosti je pomembno zavedanje ključnih elementov intrinzične motivacije in uživanja, ki temeljita na občutku kompetentnosti, svobodni izbiri in opaženi možnosti lastne kontrole ter splošnega dobrega počutja (Tušak, 2005).

Model incentivne motivacije (Birc in Veroffa, 1966) je drugi, zelo prikladen model pojasnjevanja motivacije za športnorekreativno vadbo. Teorija predpostavlja, da na športno-rekreativno vedenje vplivajo štirje činitelji: razpoložljivosti oz. možnosti, pričakovanja uspeha, incentivov oz. vrednosti in motivov, ki predstavljajo bolj splošne potrebe in modificirajo moč incentivov. Ta teorija vključuje sedem glavnih incentivov: težnja po dosežkih, težnja po druženju, čutno zadovoljstvo, radovednost, agresivnost, moč in neodvisnost. Znotraj rekreativčeve športnosocialne skupine prihaja do postavitve cilja, kaj predstavlja uspeh, rekreativec trenira, da bi zadovoljil enega oz. kombinacijo incentivov, ki jih uravnava moč motiva. Raziskave pri nas in po svetu potrjujejo, da se ženske in moški razlikujejo po izraženosti teh glavnih incentivov (Tušak, 2004).

Kajtna (2005) v Psihologiji rekreacije obravnava kognitivne modele ukvarjanja z rekreacijo: zdravja, smiselnih dejanj, načrtovanega vedenja, socialno-kognitivni in model odločanja

Model zdravja sloni na dveh ocenah, ki jih posameznik pretehta, oceno lastne rizičnosti in iskanje argumentov in protiargumentov. Na te dve oceni vplivajo demografske značilnosti in socialno psihološke značilnosti posameznika ter informacije iz okolja. Velikokrat je ta motivacija pomembna na začetku, kasneje pa postanejo drugi motivi prevladujoči (družba, užitek, doživetja idr.).

“Zdravje je kontinuum stanja, pod katerim razumemo ne samo odsotnost bolezni, temveč osnovo za uspešno prenašanje vsakodnevnih izzivov in polno realizacijo življenjskih potencialov. V tem smislu zdravje obsega tudi razsežnosti, potrebne za kakovostno zadovoljevanje življenja.” (Svetovna zdravstvena organizacija- WHO in Mednarodno združenje športne medicine FIMS)

Redna telesna dejavnost je eden najlažjih in najprijetnejših načinov varovanja in krepitev lastnega zdravja. Dandanes je v mnogih državah telesna dejavnost splošno sprejet dejavnik, ki krepi zdravje. Redna telesna dejavnost koristi vsem generacijam. Otroci in mladostniki jo potrebujejo za zdrav razvoj, starostnikom pa pomaga, da bi dlje ostali samostojni in gibčni; prav tako pa je priporočljiva za ljudi s posebnimi potrebami in motnjami v razvoju. (Maučec - Zakotnik, 2002, str.: 21)

Teorija smiselnih dejanj, osnovala sta jo Ajzen in Fishbein, na predpostavki, da ljudje ponavadi naredijo tisto, kar imajo namen narediti. Za posameznika so pomembne posledice aktivnosti in pomen, ki ga pripisuje rezultatom aktivnosti iz vidika subjektivnega doživetja družbenih normativov.

Teorija načrtovanega vedenja, je nadgradnja prejšnje teorije. Ajzen je dodal še percepcijo posameznika, če samega sebe zaznava za kompetentnega to dejanje tudi izvesti. Posameznik se bo ukvarjal s tisto športno-rekreacijsko dejavnostjo, za katero meni, da jo obvlada.

Socialno kognitivna teorija predpostavlja, da osebnostni, vedenjski in okoljski dejavniki v sodelovanju medsebojno vplivajo drug na drugega. Razmišljanje, čustva in fiziologija neke osebe vplivajo na vedenje, ki se bo pri tej osebi pojavljalo, prav tako pa njeno vedenje povratno vpliva tudi na razmišljanja, čustva in tudi fiziološko delovanje te osebe. Na drugi strani razmišljanja in čustva nekega posameznika vplivajo na njegovo delovno, domače, službeno okolje, okolje pa povratno vpliva nanj. V interakciji sta tudi okolje in vedenje.

Neugodno okolje negativno vplivalo na kvaliteto življenja posameznika, zmanjšana učinkovitost negativno vplivala na čustva tega posameznika in nezadovoljstva.

Pričakovani rezultat nekega vedenja in samoučinkovitost sta miselna procesa, ki vplivata pri socialno kognitivnem modelu. Prvi vključuje pozitivne ali negativne posledice, drugi se nanaša na lastno mnenje o tem, ali smo neko vedenje sposobni uspešno izvesti. Samoučinkovitost je specifična za vsako nalogo posebej in ne splošna osebna lastnost ali na primer samopodoba.

Teorija odločanja je ravnotežje odločanja, ki je posameznikova percepcija in ocena relativnih koristi in »stroškov«, ki jih imamo z ukvarjanjem z rekreacijo. Ta model spodbujanja k športni aktivnosti pristopa celostno in zajame ne le posameznika, ki se odloča za vadbo, temveč tudi njegovo neposredno socialno okolje. Izhaja iz splošnega modela odločanja.

Ena temeljnih teorij osebnosti je Freudova psihoanaliza, katere skoraj ne moremo prezreti, saj opozarja na razsežnosti nezavedne duševnosti.

Zanj je »človek komplicirano bitje, ki svojih gonskih potreb ne more preprosto zadovoljiti. Zavesten je le manjši del duševnega dogajanja, tisti del, ki je sprejemljiv za nas in našo okolico, podzavestne so vsebine, ki lahko postanejo zavestne pod določenimi pogoji (hipnoza, sanje). Vse drugo, zlasti globoko zasidrane nagonske težnje, spolne in agresivne želje in impulzi, hudi konflikti, mnoge ideje, misli in čustva, gibi, vse to je pod pragom zavesti, vse to je nezavedno.« (Musek, 1999, str. 67, 68)

To pomeni, da moramo pri motivaciji v veliki meri računati tudi na njene nezavedne razsežnosti. Pomanjkanje motivacije pri ljudeh uvršča Tušak (2005) med največje probleme ukvarjanja s športno rekreacijo. Vzrok vidi v tem, ker ni izbrana prava športna aktivnost. Zato je motivacija največkrat šibka, ker se posameznik ne zaveda, kaj ga žene in kakšne motive bi moral zadovoljevati. Pri izboru rekreacijske dejavnosti je največkrat pod vplivom nekih trendov, ne zna pa prisluhniti sebi, svojemu telesu, aktivnosti izbira nesistematično, nekontrolirano, brez postavitve ciljev, pač pa preveč stihijsko. Posledica je pomanjkanje uživanja, ki se konča s prenehanjem ukvarjanja.

Osnovo za večje število *kognitivnih* teorij predstavlja Vroomov kognitivni model. Odločitev posameznika, ali se želi angažirati v neki aktivnosti, je odvisna po Vroomovem modelu od treh faktorjev: 1. od privlačnosti cilja, 2. od ocene verjetnosti dosege cilja, 3. od ocene verjetnosti doseganja še drugih ciljev v isti aktivnosti (Horga, 1993).

Horgova predstavlja poenostavljen *motivacijski kontrolni sistem*. Sestavljen je iz več elementov in opravlja tri osnovne funkcije: funkcijo spremljanja in signaliziranja spremembe v biokemičnem stanju živega bitja, funkcijo spremljanja sprememb v okolju in uravnavanje najdenega z namišljenim ciljem, ki se želi doseči, ter funkcijo obdelave rezultatov dobljenih na osnovi prvih dveh funkcij. Za vsako funkcijo je zadolžen *primerjalec*. Predpostavljeno je, da prvo funkcijo opravlja *primerjalec stanja*, ki usklajuje trenutno vrednost biokemijskega stanja z želeno. Če ni razlike ali ni prešla neke mejne vrednosti, se ostale funkcije motivacijskega kontrolnega sistema na bojo razvile, živo bitje pa bo ostalo v stanju relativne neaktivnosti.

Drugo funkcijo v sistemu opravlja *primerjalec cilja*, ki usklajuje zamišljeni cilj, pravzaprav njegovo sliko shranjeno v spominu na osnovi prejšnjih izkušenj z rezultati raziskovanja okolja oz. okoliščin, kar pa je funkcija perceptivnega sistema. Dobljeni rezultat kaže kako točno najdeni objekt ali dogodek ustreza zamišljenemu cilju oz. kakšna je njegova motivacijska vrednost.

Vrednosti na primerjalcu stanja in primerjalcu cilja se zbirajo v tretjem delu, ki se imenuje primerjalec stanja in cilja. Če je rezultat pozitiven se bo začela ciljna aktivnost, če pa je negativen do tega ne bo prišlo. Iz vsega tega je očitno, da sta intenzivnost in vsebina motiviranega obnašanja določena skupaj s stanjem potrebe in želji po objektu, to pa pomeni, da na živo bitje v istem trenutku delujejo motivi potiskanja in privlačenja (Horga, 1993).

3 PREDMET IN PROBLEM

Motivi so temeljna gibalna sila za usmeritev v neko dejavnost in njeno izvajanje, zato ni čudno, da je motivacija v zadnjih letih pogosto raziskovano področje. Odločilno je povezana z vsemi človekovimi duševnimi procesi, zato motivacijski sistem vedno označujejo za zelo kompleksen in zahteven tudi iz raziskovalnega vidika (Tancig & Čuk 1987; Horga, 1993; Tušak, 1997 a) .

Predmet te naloge je proučevanje motivacije za vodništvo. Zanimajo nas motivi, ki so odločilni, da nekdo postane vodnik in motivi za vztrajanje v vodništvu. Vzporedno nas zanimajo tudi motivi vodnikov za planinarjenje.

Problem naloge je ugotoviti strukturo motivov za vodništvo in planinarjenje v manifestnem in latentnem prostoru. Prostor motivacije je kompleksen, saj ga oblikujejo številni motivi z različno močjo. Ugotoviti želimo, kolikšno moč ima posamezni motiv pri vodnikih. Namen je tudi ugotoviti, kako se razlikuje motivacija med vodniki PZS in GV. Motivacija je dinamična, se spreminja v času, zato smo ugotavljali razlike med motivi vključevanja v vodništvo in motivi vztrajanja v njem. Glede na nekatere socialno-demografske spremenljivke smo ugotavljali razlike v motivaciji.

3.1 MOTIVACIJA ZA VODNIŠTVO

Motivacija je odločujoča že na samem začetku, pri vključevanju v vodništvo. Njen pomen se nadaljuje v vztrajanju v tej dejavnosti, v pogostosti ter v kakovosti vodništva.

Večinoma je vključevanje v prostovoljno vodništvo daljši proces načrtnega kadrovanja v planinski organizaciji. V planinskih društvih usmerjajo v vodništvo svoje člane, ki se intenzivneje ukvarjajo s planinstvom, si že pridobil bogate izkušnje na društvenih planinskih izletih ter pokazali nagnjenost in pripravljenost za to delo.

Socialni vpliv okolja je sprožen, če posameznik kaže tudi ustrezna nagnjenja za to dejavnost, ki je vezana na dobro izdelan proces usposabljanja v planinski organizaciji. Vključevanje je

torej sinteza notranje in zunanje motivacije, prva izhaja iz vodniškega kandidata, druga iz socialnega okolja, planinskega društva.

Vztrajanje v vodenju v gore zavisi od hierarhije potreb posameznika in možnosti za zadovoljevanje njegovih potreb v določenem socialnem okolju. Pri tem imajo velik pomen pridobljeni, socializirani motivi. Prav zaradi sprememb v hierarhiji potreb posameznika v funkciji časa, ki mu nalaga različne vloge, se planinska organizacija srečuje s problemom osipa vodniškega kadra. Tega povečujejo še zaostrovanja z licencami, kar je posledica udejanjanja predvsem pravnih vidikov v to dejavnost in vplivom iz tujine, saj se želimo tudi na tem področju približati in vključiti v Evropo.

Vodnik lahko vodi ali sodeluje pri vodenju številnih izletov ali le pri nekaterih. Tudi v tem ima odločilno mesto motivacija, še zlasti pomen (prioriteta), ki jo tej dejavnosti daje posamezni vodnik.

Brez zadostne motivacije ni kvalitetnega vodenja izletov. Pri tem je odločujoča motivacija vodnika za pripravo na izlet, saj aktivira njegove sposobnosti in znanje. Dobra priprava zagotavlja uspeh. Ta je v veliki meri povezan z varnostjo, ki je v tej dejavnosti zelo poudarjena.

Dežman (1988) je motivacijske razsežnosti športnikove osebnosti poimenoval mobilizacijske razsežnosti. Njihova funkcija je v vzpodbujanju potencialnih in realizatorskih razsežnosti. Verjetno podobno velja tudi za vse vrste vodnikov, ki so upravljajoči del procesa vodenja planinarjenja. Proces vodenja je sistem, v katerem upravljajoči podsistem predstavljajo vodniki, upravljani podsistem pa vodeni (Šturm & Strojnik, 1994; Horga, 1993).

Kot na drugih področjih, bi najlažje razlagali motivacijo za vodenje in za zahajanje v gorski svet na osnovi kompleksnih socialno kognitivnih teorij (Tušak, 1997 b; Horga, 1993).

Planinarjenje ima obilo različnih možnosti delovanja, ki jih opredeljujejo način gibanja (hoja, plezanje, smučanje..), njihova zahtevnost (izleti v gričevnatem svetu do Himalaje), trajanje (nekaj ur do nekaj tednov), socialno okolje (družina, vzgojno-izobraževalne ustanove, društva, formalne in neformalne skupine), vsebine izleta (poučnost, zabavnost, fiziološki vplivi). S tem

omogoča, da mnogo ljudi najde v njem svoje možnosti za zadovoljevanje svojih potreb (sprostitvev, doživljanje narave, čustva itn.) Velika je množica motivov, s katerimi razlagajo udejstvovanje v tej panogi aktivne rekreacije.

Za vodenje te dejavnosti je število motivov še večje, kajti prejšnjim je prišteti še druge motive, predvsem socialne in motive, uvrščene višje v Maslowi (1982) hierarhiji motivov. Danes v poklicnem delu mnogim ni dano, da izrazijo svojo osebnost, zato to kompenzirajo na področju nadeksistenčnih dejavnosti. Nekaterim je priložnost rekreacija v planinskem svetu ali celo vodenje le te. Najpogosteje to zvrst rekreacije v planinski naravi vodijo vodniki planinske organizacije.

Če parafraziramo s področja plavanja (Clark v Ambrožič & drugi, 1978), bo dober v vodništvu samo tisti, ki ima rad planinstvo. Tudi motivacijo vodnikov velja kot pri plavalnih trenerjih iskati v nematerialnih razlogih, spoštovanju in upoštevanju vodenih planincev, staršev, društev in družbe kot celote.

Raziskav o motivih vodenja v gorski svet nismo zasledili. Izvedena je bila pilotska študija na manjšem vzorcu mladinskih vodnikov (Krpač, 1999). Pokazala je, da so bili vodilni motivi za vodenje v gore predvsem intrinzične narave: bogatenje znanja, pomoč ljudem, ljubezen do narave, veselje do dela z ljudmi. Sledijo razlogi, ki označujejo obveznosti do društva, socializacija. Razlogi materialne plati, uveljavljanja, postavljanja, so imeli nižje vrednosti. V najpomembnejših in manj pomembnih motivih, so bili anketirani najbolj enotni v odgovorih.

Na istem vzorcu anketiranih se je pokazalo, da so najpomembnejši razlogi za njihovo planinarjenje: užitek v planinarjenju, stik z naravo, divjina gora, psihična sprostitvev, spoznavanje novega, doživljanje svobode, dobra družba, fizična krepitev...Kažejo se določene podobnosti z modelom, ki ga je postavila Petkovškova (1997) pri raziskovanju motiviranosti odraslih za športno dejavnost.

Sodimo, da je vodenje v gore v tesni povezanosti s planinarjenjem. Najbližje obravnavanemu problemu so diplomska dela, v katerih so proučevali motivacijo za planinarjenje (Burnik, 1976; Baša, 1999; Kretič, 1999; Kadiš, 2000; Petek, 2000; Ledinek, 2000; Zakšek, 2000; Jug 2001) in motivacijo za alpinistično udejstvovanje (Mihelič, 1980; Herzog, 2000).

3.1.1 VODNIŠKI KADER

V Sloveniji se z vodništvom ukvarjajo vodniki PZS in GV (gorski vodniki). Prvi so volonterji (amaterji, prostovoljci), njihova aktivnost v planinskih društvih je prostovoljna, neplačana. Gorskim vodnikom je vodenje zaslužek, najpogosteje dodatna zaposlitev ob drugem poklicnem delu.

3.1.1.1 GORSKI VODNIKI

Gorski vodniki v Sloveniji so poklicni vodniki in člani Združenja gorskih vodnikov Slovenije (ZGVS), ki je poklicno združenje, deluje na celotnem območju Slovenije. Za poklic gorskega vodnika se usposablja po merilih mednarodnega združenja gorskih vodnikov kandidati iz vrst slovenskih alpinistov.

Usposabljanje za GV je dolgotrajnejše. Vanj se lahko vključijo zelo izkušeni in uspešni alpinisti. Triletno usposabljanje poteka po programu, ki obsega 80-dnevni tečaj teoretičnih in praktičnih osnov gorskega vodništva, tečaj vodenja v skali, tečaj vodenja v snegu in ledu, tečaj vodenja turnega smučanja v visokogorju. Absolventi, ki so zelo izkušeni alpinisti, opravljajo pred vključevanjem v šolanje sprejemni izpit in na koncu pripadajoče izpite.

Pripravniki za gorskega vodnika opravljajo enoletno pripravništvo, ki se zaključi z vodniškim izpitom. GV postane pripravnik po uspešno opravljenem pripravništvu in uspešno opravljenim izpitom.

Gorskih vodnikov je več kategorij: GV z mednarodno licenco, z licenco GV, GV pripravnik, neaktivni GV. Trenutno jih je v Sloveniji vseh skupaj 80.

3.1.1.2 VODNIKI PLANINSKE ZVEZE

Vodništvo v planinski organizaciji je ves čas v spreminjanju in prilagajanju spremembam v družbi. V sedanjem času so v zaključni fazi intenzivnejše spremembe tega izseka delovanja planinske organizacije, ki jih določajo dogajanja v planinski organizaciji, naši športni sferi in tudi na tem področju poteka proces prilagajanja Evropi.

Do sedaj so formalno prostovoljno vodništvo izvajali Mladinski vodniki (MV), Planinski vodniki (PV), Mentorji planinskih skupin (MEN) in Alpinistični inštruktorji (AI). Pred kratkim je bil zaključen proces združevanja vseh amaterskih nazivov v enega samega – Vodnik planinske zveze.

Praviloma je veljalo, da so bili MV mlajši, v večini dijaki in študenti, PV so bili starejši s svojim poklicem in zaposlitvijo, s tem tudi ugodnejšim materialnim položajem. Mentorji so pedagogi oziroma drugi strokovni delavci v vzgojno-izobraževalnem sistemu, ali v teku usposabljanja za to delo. Žal so jih iz vodniškega sistema izločili, čeprav so zaradi svoje izobrazbe najugodnejše usposobljeni za delo z ljudmi. Formalno smejo voditi le izlete v nezahtevem svetu in v bližini ustanov, kjer so zaposleni. AI vodijo usposabljanje za alpiniste. V tem procesu vodijo tečajnike in pripravnike za alpinista v zahtevnejših brezpotjih in na alpinističnih vzponih.

Vodniki PZS so usposobljeni za različne težavnosti in razmere vodenja, ki so opredeljene v kategorijah (A, B, C, Č, D, E, F, G, H, I, J, K). Vsaka naslednja kategorija zahteva osvojitve predhodnih kategorij in izpolnjevanje normativov za izkušnje pridobljene na izletih. Po opravljenem tečaju in izpitu sledi pripravniška doba. Šele po opravljenem pripravništvu se lahko vodnik registrira za ustrezno kategorijo in lahko samostojno vodi izlete, ki ustrezajo njegovi kategoriji usposobljenosti. Za ponovno registracijo mora vodnik v obdobju treh let opraviti izpopolnjevanje ustrezno njegovi kategoriji (Vrhovec, 1996)

Predvsem varnostni vidiki so povzročili, da je sistem vodniškega izobraževanja zahteven, včasih kompliciran, sorazmerno dolgotrajen in zato zahteva od vodnikov veliko truda. Zagotovo potrebujejo vodniki veliko motivacije do uspešne registracije in za ohranjanje le te s

podaljševanjem licence. S tem je proces usposabljanja in registracije vodnikov sam po sebi filter za vse tiste s pomanjkljivo motivacijo, ki sproža pojav osipa, perečega dokaj obsežnega problema v planinski organizaciji. Problem se kaže v pomanjkanju vodnikov in izgubi finančnih sredstev, ki jih vlaga družba v izobraževanje vodnikov.

Vodniške kategorije vodnikov PZS:

zahtevnost ture	Kopna	snežna	turno smučanje	ledeniška
lahka	A- kategorija	D- kategorija	G- kategorija	I- kategorija
zahtevna	B- kategorija	E- kategorija	H- kategorija	
zelo zahtevna	C- kategorija			
plezalna	Č- kategorija	F- kategorija		J- kategorija
(smučanje)				K- kategorija

Vse kategorije vodništva so v tretji oziroma drugi stopnji strokovnega delavca po nomenklaturi delavcev v športni sferi.

Nazive vodnika PZS lahko pridobijo tudi študentje Fakultete za šport in Pedagoške fakultete v Mariboru, ki so uspešno zaključili ustrezne programe in opravili pripravništvo.

3.1.2 PROSTOVOLJSTVO

V Svetu Evrope definirajo volontersko delo kot neplačano, prostovoljno aktivnost, zanjo volonter prejme le povračilo stroškov. Tako je opredeljeno tudi vodništvo v okviru vodnikov PZS, njihova aktivnost v planinskih društvih je prostovoljna, neplačana.

Bednarik, J., Kolenc, K. Petrović, M. Simoneti, R. Šugman (1998) predstavljajo definicijo volonterskega dela, ki izhaja iz Nizozemske in ima štiri karakteristike: *aktivnost, organiziranost, ni prisilno, ni plačano*. »Volontersko delo je aktivnost, ki je izvršena za druge v katerikoli organizaciji, ki ni prisilna oziroma obvezna ter je neplačana« (Nizozemsko Ministrstvo za zdravstvo, socialo in šport).

Prostovoljno delo sloni na altruističnem delovanju, ki je prosocialno, z njim želijo posamezniki pomagati ali koristiti drugim, ne da bi pričakovali za to delo zunanjo nagrado, motivira jih zgolj notranje zadovoljstvo. Med osrednja vprašanja altruizma postavljajo motive. Moralna odgovornost, sočutje, vzajemnost v dajanju, zvišanje lastne vrednosti, priznanje pri drugih so nekateri iz množice različnih motivov ugotovljenih pri raziskovanju altruizma (Ule-Nastran, 1997).

Birhoff (v Ule, 1997) govori o dveh pogojih altruizma: storiti drugim osebam nekaj dobrega in to po svobodni izbiri, ne po poklicni dolžnosti. V teh pogledih se na področju vodništva ločujejo vodniki PZS in GV. GV imajo možnost, da se hkrati registrirajo tudi kot vodniki PZS in lahko opravljajo vodenje tudi prostovoljno.

Pri nas in v svetu je temeljno področje delovanja prostovoljcev zmanjševanje prikrajšanosti oz. socialne izključenosti, ki ga usmerjajo in povezujejo združenja za promocijo prostovoljstva. Opredelitve prostovoljstva so postavljene v mednarodnem merilu. Med prostovoljce štejejo vse osebe, ki darujejo svoj čas, energijo, znanje, veščine, dobro voljo v korist svojega okolja. Nagrada in nadaljnja motivacija jim je zadovoljstvo in povratna informacija, usposabljanje ter širjenje lastne socialne mreže. Njihovo delo mora ustrezati dobri praksi in kakovosti dela (Mikuš-Kos, 2001). Zgornje povsem velja tudi za vodnike PZS.

Flaker (2001) opozarja, da je potrebno ločiti prostovoljno delo od dobrodelništva (karitativnosti). Zanj je bilo dobrodelništvo sredstvo opravičevanja obstoječega družbenega reda, prostovoljno delo pa v funkciji kritike in spreminjanja, priložnost uveljavljanja za obrobnejše skupine na njim lasten način. Pojem prostovoljno delo, sicer obsega dve vrednoti, delo in prosto voljo, ki obsegata bogat obseg različnih aktivnosti. Odvijajo se v formalnih in neformalnih okoljih in v okviru organizacij ali izven njih.

Za vodništvo velja, da se v večini odvija v formalnih okvirjih in pod okriljem planinskega društva, prejemnik prostovoljne dejavnosti je poznan, ni abstrakten, kot je možno pri nekaterih prostovoljnih dejavnostih. Vodništvo je lahko akcija – enkratno dejanje ali pa aktivnost, ki lahko traja dalj časa.

Kot pri prostovoljnem delu v okvirih socialnega dela, velja tudi za vodništvo, da pri prostovoljnem delu za druge, delaš tudi zase. Vsi pozitivni učinki planinskega izleta na

vodene, vplivajo tudi na vodnika, ki pa dobiva še dodatne učinke zadovoljstva ob opravljenem delu za druge. Zato v veliki meri velja tudi za prostovoljstvo, kar navaja Tušak (2005) za športno rekreacijsko dejavnost, ki naj bi bila po njegovem: prostovoljna, bogata z uživanjem, protiutež običajnim življenjskim obremenitvam, nasprotna tekmovanju, kompenzacija stresu ipd.

Ramovš (2001) piše, da je prostovoljno delo v socialnem prostovoljstvu vedno osebna odločitev človeka, ki mu omogoča zadovoljiti potrebo po solidarnosti. Sodobno prostovoljstvo ljudem omogoča osebno samouresničevanje, ustrezne socialne odnose in komuniciranje, ki jih v od človeka odtujenem, suhoparnem, brezosebnem delu za zaslužek ne morejo dobiti. Prostovoljstvo prostovoljcem omogoča kompenzacijo osebnega časa za zaslužek- »za imeti« s časom za nadeksistenčne dejavnosti, kjer izživijo svoj »biti«. Omogoča iskanje ravnotežja med osebno in skupno blaginjo, med profitnim in neprofitnim delom, med individualno svobodo in povezanostjo v socialni mreži. V njem pridobljene dobre socialne izkušnje medčloveškega sožitja se prenašajo spontano v druge socialne mreže prostovoljčevega vsak dana.

Sodobno prostovoljstvo ima lastno paradigmo, katere značilnost je samokrmilnost in samospodbujevalnost, ki prežemata vse procese, povezane s prostovoljstvom. Dogajanja v prostovoljstvu zato izhajajo iz osebne odločitve prostovoljca, odvijajo se v dialogu vseh udeležencev, zajemajo temeljito in celega človeka prostovoljca in prejemnika prostovoljne dejavnosti. To bi se moralo upoštevati pri pridobivanju prostovoljcev (osebna odločitev), pri njihovem usposabljanju, ki naj bi temeljilo na socialnem učenju in življenjskih izkušnjah, pri izvajanju prostovoljnega dela, ki naj temelji na osebnem odnosu in pri skrbi za prostovoljce, ki naj gradi na notranji motivaciji in na pristnih odnosih (Ramovš, 2001).

Ramovš poudarja odločilno spoznanje, da je prostovoljstvo zdravo za prostovoljca in koristno za tistega, ki mu pomaga. Pomembna je uravnotežena dvocentričnost motivacije prostovoljcev, pomoč sebi in solidarnost, kar zagotavlja uspešno prostovoljstvo. Poudarja pomemben prispevek prostovoljstva k socialnoimunski zmožnosti, saj se samopomoč in solidarnost najbolje razvijata in izražata v prostovoljstvu. Če je to dobro razvito, se v okolju vzvratno pospešuje zavest o solidarnosti in raven socialnoimunskih dejavnosti. Omenja, da se za prostovoljno delo najpogosteje odločajo ljudje srednjega sloja in večinoma ženske.

Veliko prostovoljnega dela se odvija tudi v športnih, rekreativnih, taborniških, planinskih, gasilskih, kulturnih, ljubiteljskih, humanitarnih in drugih dejavnostih, kjer prostovoljci hkrati z opravljanjem družbeno koristnega dela, zadovoljujejo tudi svoje potrebe, interese, hobije. (Slodnjak, 2001)

Bednarik, in sod. (1998) povzemajo, da je delo v športu, še posebno volontersko, na današnjem ozemlju Slovenije sega že v same začetke športnega delovanja in organiziranja. Razvijalo se je tako po obsegu kot po kakovosti, skladno z razvojem športa in stroke. Med vsemi delavci v slovenskih športnih organizacijah z 80,6 odstotka prevladujejo volonterski delavci. Ti po obsegu dela opravijo 40,7 odstotka vsega dela v športnih organizacijah. Zaključimo lahko, da bo za obstoj športa in volonterskega dela potrebna aktivna politika na področju promocije volonterstva v športu, izobraževanja volonterskih kadrov ter ustvarjanje boljših razmer in pogojev za tovrstno delo.

Izkušnje kažejo, da volonterji delujejo predvsem v neprofitnih organizacijah,

Bednarik (1999) navaja, da je za prostovoljno delo značilna notranja motivacija, ki izvira iz različnih moralno - etičnih izhodišč: pripadnost organizaciji, moralno priznanje, povrnjeni materialni stroški, nagrade, nadomestila za opremo in popusti pri nakupih, možnosti za potovanja. Njegovo misel: "Volonterji so delavci, ki z izpolnitvijo svojih ustvarjalnih potreb in motivov pri delu s športniki, uživajo v njihovih rezultatih.", lahko prenesemo (preslikamo) na naše področje vodništva, da vodniki ob vodniški dejavnosti uživajo v zadovoljstvu svojih klientov, hkrati pa izpolnjujejo svoje potrebe, interese in motive.

Slovar slovenskega knjižnega jezika (SSKJ, Ljubljana, DZS, 1998) razlaga termine:

Volonterstvo je opredeljeno kot delovno prostovoljstvo, navadno neplačano.

Volontersko delo je aktivnost, ki je izvršena v katerikoli organizaciji, ki ni prisilna oziroma obvezna ter je neplačana.

Volonter je opredeljen kot delovni prostovoljec, navadno neplačan.

Amater je nekdo, ki se iz veselja, nepoklicno, ukvarja na primer s športom. Amater pa se uporablja tudi v slabšalnem pomenu na primer: amaterji nestrokovno, površno opravljajo delo, ali pa v športni organizaciji imajo dovolj strokovnjakov in ne potrebujejo amaterjev. Amaterizem pomeni ukvarjati se z nečim iz veselja, nepoklicno, ljubiteljsko.

Prostovoljec je nekdo, ki se prostovoljno odloči, prijavi za opravljanje določenega dela oziroma dejanja. Prostovoljnost temelji na svobodni volji in ne na prisili, obveznosti.

Profesionalec (lat.: professio - izjava, izpoved, obrt) je nekdo, ki se ukvarja z nečim poklicno. Profesionalec je lahko nekdo, ki strokovno opravlja neko delo. Profesionalizem je poklicno ukvarjanje s čim oziroma poklicna dejavnost. Profesionalec v športu je poklicni športnik, ki se preživlja samo s športom.

Vsi ti termini se v slovenski športni terminologiji zelo močno prepletajo. Volontersko delo označuje zlasti delo, ki je prostovoljno in navadno neplačano. Opredeljuje torej izvajanje določenega delovanja in je poleg profesionalnega ter honorarnega samo ena izmed oblik dela. Prostovoljec je nekdo, ki se prostovoljno odloči, prijavi za opravljanje določenega dela oziroma dejanja in na podlagi te odločitve volontersko opravlja delo.

Obstaja povezanost med terminoma volonter in amater. S terminom amater označujemo ljudi, ki se zaradi užitka v telesnem in duhovnem naporu ukvarjajo s športom. Volonterji so delavci, ki z izpolnitvijo svojih ustvarjalnih potreb in motivov pri delu s športniki, uživajo v njihovih rezultatih. Tako volonterji kot amaterji športniki, za svoje delo niso plačani. Bednarik & sod. (1998) opozarjajo, da ima termin amater v primerjavi s profesionalcem lahko tudi negativni prizvok za nestrokovnost, zato v smislu vaditeljev in trenerjev, ki delajo prostovoljno, v našem primeru vodniki, bolj priporočajo besedi volonter oz. prostovoljec.

Strokovni delavec v športu je tisti, ki opravlja v športu vzgojno-izobraževalno ali strokovno-organizacijsko delo (v nadaljevanju strokovno delo). Strokovni delavec v športu mora imeti ustrezno strokovno izobrazbo oziroma ustrezno strokovno usposobljenost. Vodniki PZS so strokovni delavci v športu, svojo usposobljenost dobijo na tečajih za vodnike in na izpopolnjevanjih, kar je podobno kot v zahodnih državah v Evropi. Izobraževanje volonterskih športnih voditeljev, vaditeljev, trenerjev ter drugih, ki opravljajo delo na nižjih zahtevnostnih stopnjah, skrbijo krovne športne organizacije oziroma zveze in klubi. Standarde znanja, ki naj bi jih volonterji imeli, predpisujejo kar same športne organizacije, ki izvajajo izobraževalne tečaje. Za čim višjo raven vaditeljev, trenerjev in drugih se športne organizacije za izvajanje tečajev povezujejo z visokošolskimi izobraževalnimi ustanovami s področja športa.

Za vse države v tranziciji je značilna kriza na področju volonterizma in sicer zaradi slabih ekonomskih razmer ter zaradi prezaposlenosti ljudi, ki imajo pogosto po več zaposlitev zaradi prenizkega življenjskega standarda. Vse to vpliva tudi na miselnost ljudi, ki menijo, da nobeno opravljeno delo ne more biti neplačano, tudi volontersko delo v športu ne.

Očitno manjša gospodarska moč Slovenije ne vpliva izrazito na delež volonterjev, saj ima glede na članstvo v športnih organizacijah več volonterjev kot Velika Britanija, Nemčija in manjše število volonterjev v primerjavi z Norveško Finsko, verjetno zaradi drugačnih vrednot.

V nacionalni strategiji razvoja športa je zapisano, »da je v Sloveniji več kot 80 % športnih delavcev volonterskih in da bi bil šport brez volonterskega dela v Sloveniji bistveno osiromašen. Tako spoznanje je skladno s spoznanji zahodnoevropskih in skandinavskih držav, ki so športno najrazvitejše. Kljub temu, da delujejo volonterji brezplačno, pa mora biti njihovo delo čim bolj strokovno.« (Kovač, M. 2000)

V Delu (1.4.2001), navajajo sociologi (Hanžek & Gregorčič), da je raven prostovoljnega dela v Sloveniji v primerjavi z Evropo zelo nizka. Poudarjajo povezanost med zaupanjem državljanov in prostovoljnim delom. Določen delež ga opravijo tudi vodniki v planinski organizaciji.

V 6. členu statuta ima planinska organizacija zapisano o prostovoljstvu: »Planinske organizacije so prostovoljne organizacije in v ta namen razvijajo prostovoljno delo. Planinske organizacije in njeni člani ob izvajanju prostovoljnega dela za svoje delo, znanje in porabljen čas ne morejo zahtevati plačila, imajo pa pravico do nadomestila materialnih stroškov povezanih z izvedbo programa planinskih organizacij. Obseg in višino nadomestil določi upravni odbor Planinske zveze Slovenije.« (Statut Planinske zveze Slovenije, 2001)

Peršolja (2003) je zapisal: »Veliki športni sistemi, kamor sodi tudi planinska organizacija, v celoti temeljijo na prostovoljnem delu strokovnih delavcev v športu. Ta motiv je zelo izrazit in ga je treba ves čas spremljati in vzpodbujati. Prostovoljno delo je tudi temelj civilne družbe, hkrati pa najcenejša oblika uveljavljanja kakovostnih strokovnih rešitev v prakso. Žal pa trenutno (politično in zakonsko) stanje v Sloveniji ne kaže ugodnih razmer, ne za razvoj gornštva in ne za razvoj športne rekreacije in prostovoljstva.« Pri prostovoljstvu ima

vodništvo velik delež. V ilustracijo navajamo podatek Peršolje (2003), da je bilo v letu 2001 registriranih 1166 prostovoljnih vodnikov Planinske zveze Slovenije, opravili pa so 22.864 izletov, kar daje v povprečju okoli dvajset izletov na vodnika.

Pri proučevanju prostovoljstva v Sloveniji ugotavljajo, da so planinska društva podobno kot tudi športna društva delovala že pred drugo svetovno vojno in po njej. Ta dolgoletna tradicija prostovoljstva v društvih se prenaša tudi v današnji čas (Kolarič, Z., Črnak- Meglič A.& Vojnovič M., 2002).

V svetu potekajo na področju volonterstva procesi, ki jih sociologi označujejo z etatizacijo, komercializacijo in profesionalizacijo (Kolarič & sod., 2002). Posledice teh procesov vplivanja države na delovanje društev, težnje nekaterih vodnikov po zaslužku in poklicnem ukvarjanju, se v blagi obliki že kažejo tudi v vodniški dejavnosti planinske organizacije, zagotovo pa bodo imeli pomemben vpliv na volonterstvo v Sloveniji in znotraj tega v športnih dejavnostih, kamor sodi tudi vodništvo na področju planinarjenja.

Motivi volonterstva so področje raziskovanj v psihologiji, sociologiji in tudi v ekonomiji. V prostoru motivacije volonterizma je med raziskavami dosti neenotnosti. Dobili so eno -, dvo - tro - dimenzionalni fenomen, nekateri s 6. ali 7. faktorskim prostorom (Okun & Schulz, 2003; Clary & all, 1998; Cnaan,R.A. & Goldberg-Glen, R.S., 1991; Vliert, E., Huang, X. & Levine, R.V., 2004).

Med pomembnejšimi razsežnostmi volonterizma se vedno pojavi osebna rast. Sledijo razumevanje, vrednote, družba, zaščita, prijateljstvo, kariera.

Prevladujoči motivi volonterskih delavcev v športu po svetu, navedeni v poročilu Verovnika (Bednarik, J. in sod. 1998) so: osebno zadovoljstvo, notranja izpolnitev, socializacija, zavarovanje, znanje, učinkovitost, kompenzacija pritiskom finančnega uspeha, osebna svoboda, solidarnost, nagrade...

Frankl, Trstenjak, & Ramovš.(1993) med potrebe navajajo voljo do smisla, ki se odraža v odnosu do dela, doživljanja, odločanja, odnosov do drugih, skratka celotnega življenja. Človek je po njihovi logoterapevtski teoriji naravnan na preseganje samega sebe, na življenje za

nekoga, za nekaj. Sreča, samouresničitev, samospoštovanje, samozavest so posledica odkrivanja in opravljanja smiselnih nalog.

Socioekonomski status ima mali vpliv na motivacijo za volonterstvo (Unger, L. S., 1991), je pa altruizma več v bogatih in toplejših državah (Vliert & all, 2004).

Obstajajo razlike med starejšimi in mlajšimi. Pri starejših (Okun, M.A. & Schultz, A., 2003) je več volonterizma, doživljajo ga z več zadovoljstva, z več osebne rasti in posledično boljšim zdravjem (Wilingen, 2000).

Med sklepi 1. slovenskega kongresa športne rekreacije je zapisana ugotovitev, da »se zavedamo, da je prostovoljno delo v društvih zelo pomembno, zato se bomo zavzeli za dvig družbenega ugleda prostovoljnega dela.« (Zaključki prvega slovenskega kongresa športne rekreacije, 2000) Tako zaključujejo tudi Bednarik, J. in sod. (1998), ki menijo, da so prav gotovo volonterji, ki vodijo slovenski šport, nepogrešljivi. Tušak (2003) meni, da je prostovoljno delo tudi v športu pomembna sestavina vsega opravljenega dela in da je finančna vrednost tega dela izjemno velika. Izobraženost in usposobljenost prostovoljcev omenja kot specifične probleme prostovoljnega dela. Omenja dve vrsti prostovoljnega dela, ki sta zanimivi tudi za vodnike PZS, »step down« in »step up«. Prva se opravlja kot alternativa plačani zaposlitvi in je aktualna za starejše vodnike, ki so pred upokojitvijo ali že upokojeni in druga, za mlajše vodnike, ki jim bo vodniško delo bogata izkušnja za kasnejše redno zaposlitev. To vpliva na zadovoljstvo volonterja oziroma na vsebino volonterskega dela. Tako se lahko ustvari nova kvaliteta dela, ki ga lahko primerjamo s profesionalno opravljenim delom. Po njegovem obe vrsti dela verjetno determinirajo različni motivi, pričakovanja, vrednote in dinamika razvoja.

Volonterji za svoje opravljeno delo ne zahtevajo plačila. Ponavadi se zadovoljijo že s tem, da lahko opravljajo delo in s tem dokažejo pripadnost organizaciji. Drugi pa se odločijo za volontersko delo, ker ob koncu opravljenega dela dobijo moralno priznanje ali pa jim organizator oziroma delodajalec povrne stroške, nastale pri opravljenem delu in da druge nagrade, ki niso denarne, imajo pa materialne učinke: potovanja, oprema idr.

3.1.3 SISTEM VZGOJE IN USPOSABLJANJA V PLANINSKI ORGANIZACIJI

Pri proučevanju vodništva je potrebno omeniti vzgojni sistem planinske organizacije, saj na njem temelji usposabljanje vodnikov, hkrati pa vodniki prispevajo pomemben delež pri vodenju vzgojno - izobraževalnih procesov tega sistema, ki se uresničuje skoraj izključno na prostovoljnem delu. Vodniki so tudi največ sodelovali in prispevali pri kreiranju ter postavljanju vzgojno-izobraževalnega sistema planinske organizacije.

Planinska organizacija je razvila svoj vzgojni sistem, ki oblikuje svojstveno planinsko kulturo in daje planinski organizaciji poseben pomen in vrednost, kar se nenazadnje odraža tudi v zagotovljenem in dogovorjenem programu našega šolskega sistema vseh stopenj.

V stopnji namenjeni najmlajšim je njen vzgojni sistem enkraten v svetovnem okviru. Poleg primarnega cilja - usposabljanja za varno planinarjenje - je cilj na vseh stopnjah tudi vplivanje na motivacijski prostor absolventov.

Projekti Ciciban planinec in Mladi planinec ter delno planinska šola imajo temeljno poanto v motivaciji. Strukturirani so v različnih stopnjah, ki predstavljajo delne, vmesne cilje. Tako naj bi sčasoma zunanja motivacija, ki jo predstavljajo žigi, značke, diplome prehajala v bolj notranje determinirano motivacijo (spoznavanje novega, avanturizem, prijateljevanje, doživetja idr.). Kot pri športni znački, naj bi bil v ospredju proces doseganja diplom in ne diplome, proces naj bi čim dalje trajal, ker bo s tem učinkovitejši.

Predšolskim otrokom je namenjen projekt Ciciban planinec, ki se je z reformo osnovnega šolanja podaljšal v začetek prvega triletja OŠ. Za starejše osnovnošolce poteka projekt Mladi planinec. Projekta, ki sta usklajena tudi s športno značko (Zlati sonček in Krpan) želita pospešiti in obogatiti planinarjenje najmlajših in jih opremiti z osnovnimi znanji planinarjenja. Zasnovani sta tako, da bi otroci preko zunanje motivacije (žigi, značke in podobnim) gradili postopoma notranjo motivacijo za planinarjenje.

V nadaljnjih stopnjah planinskega izobraževanja sta Planinska šola (PŠ) in Alpinistična šola (AŠ). V PŠ naj bi udeleženci pridobili osnovna znanja za varno planinarjenje in temeljno podlago za vse nadaljnje usposabljanje v sistemu planinske organizacije: vodništvo, naravovarstvo, planinska pota, alpinizem idr.

Vključevanje udeležencev v te vzgojno-izobraževalne programe, s socializacijo vpliva tudi na njihov motivacijski prostor za planinarjenje in nekaterim za vodništvo. Pri tem ima vpliv tudi planinski in kasneje vodniški staž. Neposredno, ker je nanju vezana socializacija, in posredno, ker se posameznik v funkciji časa vključuje v različne in številčnejše socialne skupine, ki vplivajo na njegovo oblikovanje stališč in celoten motivacijski sistem (Ule-Nastran, 1997).

Na planinski šoli bazirajo programi za vsa kadrovska usposabljanja, med katere štejejo v planinski organizaciji na prvi stopnji mentorje planinskih skupin, vodnike PZS vseh kategorij in na drugi stopnji (izobraževalci kadrov na prvi stopnji), inštruktorje planinske vzgoje, naravovarstva, planinskih potov, orientacije.

Podobno kot pri planinski šoli je opravljena alpinistična šola (alpinist) temeljna izobrazba za alpiniste, alpinistične inštruktorje, gorske reševalce, inštruktorje gorske reševalne službe, tudi vodnike PZS zahtevnejših kategorij in GV (Golnar, 1996).

3.2 MOTIVACIJA ZA HOJO V GORE

Kot za športnike velja tudi za planince, da je njihova motivacija za planinarjenje dinamična, odprta, determinirana s socialnim okoljem, in njegovo notranjo in zunanjo motivacijo (Tušak & Tušak, 2004). Motivi za hojo v gore se spreminjajo skladno z razvojem kulturne in civilizacijske ravni, družbeno–ekonomskih odnosov ter življenjske ravni družbe in posameznika (Kristan, 1993).

Kristan je strnil motive, ki ženejo ljudi v gore: odkrivanje neznanega, novega, strokovno raziskovalni in znanstveni motiv, gospodarski motiv, narodnostni motiv, čustveno romantični motiv, zdravstveno higienski motiv, športno storilnostni motiv, želja po dogodivščinah, želja po potrjevanju, uveljavljanju, želja po identifikaciji, želja po kompenzaciji, beg v samoto pred različnimi problemi, socialni motiv.

Motivacijska struktura planinarjenja je zelo razvejana, zapletena in neenotna. Človeka ne žene v gore samo en motiv, pač pa se več motivov prepleta med seboj – motivacijski pluralizem. Pri različnih osebah je verjetno splet motivov različen in moč motivov različna. S starostjo se motivi spreminjajo. V splošnem velja za vodilnega stik z naravo.

Skoraj vsak gornik ima možnost zadovoljiti svoje potrebe ustrezno svojim sposobnostim, lastnostim in značilnostim. Tudi na tem področju nas lahko ženejo nezavedni primarni motivi ali pridobljeni v procesih obrambnih mehanizmov.

Burnik (1976) je motivacijo za hojo v hribe proučeval na 630 obiskovalcih visokogorskih planinskih postojank. Uporabil je vprašalnik z desetimi motivi, ki so jih vprašani rangirali s točkami od 0 do 3. Najbolj vleče planince v hribe narava, sledi premagovanje razdalj in višin, zdravstveni razlogi, umik hrupu, sproščeno druženje, doživljanje nevarnosti, zbiranje žigov. Na koncu so še drugi motivi, poklicne dolžnosti in redki posamezniki, ki v hribe ne bodo šli nikoli več. Za vzorec tudi ugotavlja, da na izbiro motivov v večji meri vpliva spol in starost, kot pa izobrazba in članstvo v planinski organizaciji.

Njegovo raziskavo so ponovili na različnih vzorcih Ledinekova (2000), Petek (2000) in Zakšek (2000), Ferjančič (2002). Ugotavljajo, da planinci najvišje uvrščajo motive: doživljanje narave, zdravje, družba, umik vsakdanu, užitek... Ugotavljajo tudi, da spol, izobrazba in starost značilno vplivajo na motive anketiranih v njihovih raziskavah.

Mihelič (1980) je na vzorcu 124 alpinistov proučeval motive, ki pritegnejo nekoga, da postane alpinist in motive, da v tej dejavnosti vztraja. Za prvo je ponudil devet motivov, ki so jih alpinisti rangirali, za drugo pa je priredil vprašalnik z 41 razlogi. Posameznik je vsak razlog označil po tem koliko velja zanj na Likertovi pet stopenjski lestvici, zato je lahko ugotovil motive za alpinizem tudi v latentnem prostoru. 41 razlogov ukvarjanja z alpinizmom je skrčil na dvanajst faktorjev. Lepota narave, užitek in svoboda so bili najvišje na rangi za vključevanje v alpinistično dejavnost. Ugotovil je da starost in alpinistični staž alpinistov nista vplivala na razlike v začetni motiviranosti za alpinizem. Statistično značilne razlike je ugotovil le pri razlogu *možnost uveljavljanja* glede na alpinistični staž. Med motive, ki so najmočnejši mobilizatorji alpinistov za njihovo alpinistično dejavnost so se izkazali užitek pri plezanju, stik z naravo, najdem kaj novega, doživim kaj novega.

Kretič (1999) je v diplomskem delu proučevala motiviranost in razlikovanje v motivih učencev za hojo v gore glede na spol in razred šolanja. Raziskavo je izvedla s pomočjo anketnega vprašalnika prirejenega po Krpaču. Anketirala je 98 učencev 4. in 5. razreda osnovne šole v Ajdovščini. Ugotovila je, da je za učence najpomembnejši razlog za hojo v gore gibanje na svežem zraku, v gore ne hodijo zaradi staršev ali prijateljev, ampak predvsem zaradi lepega razgleda, telesne pripravljenosti, doživljanja novih občutkov. Med učenci je ugotovila statistično pomembne razlike glede na razred šolanja pri nekaterih motivih za hojo v gore in le pri dveh glede na spol.

Baša (1999) je v diplomskem delu proučevala strukturo in motiviranost za planinarjenje pri učiteljicah razrednega pouka. Raziskavo je izvedla s pomočjo anketnega vprašalnika prirejenega po Krpaču. Anketirala je 41 učiteljic razrednega pouka iz osnovnih šol v občinah Ajdovščina in Nova Gorica. Raziskava je pokazala, da je za učiteljice izbranega vzorca najpomembnejši razlog za hojo v gore umik v naravo, sledijo sprostitvev, umik od skrbi, krepitev in telesna pripravljenost ter spoznavanje novih krajev. To se sklada v veliki meri z

rezultati, ki jih je dobil Burnik in s Kristanovo razvrstitvijo v skupine razlogov: čustveno - romantični, socialni, zdravstveni in želja po odkrivanju novega.

Rezultati nekaterih raziskovanj motivacije planinarjenja (Burnik, 1976; Mihelič, 1980; Stritar, 1997; Krpač, 2002; 2004; Ferjančič 2002), ki smo jih skušali strniti v preglednici 1, kažejo da so po rangi najvišje motivi: narava, užitek, zdravje, psihična sprostitev, iskanje miru, premagovanje monotonije, druženje, odkrivanje novega, dokazovanje, krepitev... Rangi se spreminjajo glede na starost in specifično ukvarjanje s planinarjenjem (planinci, dijaki, študentje razrednega pouka - izbirnega predmeta »planinstvo«, mentorji planinskih skupin, mladinski vodniki, alpinisti). Nekaj razlikovanja lahko pripišemo tudi časovnemu razmaku med raziskavami, neenakimi instrumenti za ugotavljanje motivacije in pristopi ugotavljanja motivov.

Motivi planinarjenja so v precejšnji meri skladni z motivi za ukvarjanje z rekreativnim športom. Med posameznimi izbranimi motivi so se v raziskavi Petkovškove (1997) pri rekreativnih športnikih na prvih štirih mestih pojavili motiv ohranjanja zdravja in dobrega počutja, motiv ohranjanja in izboljšanja telesnih in delovnih sposobnosti, motiv zabave, razvedrila in sprostitev ter motiv notranjega užitka. V širšem smislu sta bila to dva kognitivna in dva konativna motiva. Prva dva motiva sta tako izražala zavestno (razumsko) težnjo k biopsihičnemu ravnovesju v organizmu. Motiv oz. želja po sprostitvi, zabavi in razvedrilu je bila bolj izražena pri moških, notranji motiv užitka pa je bil bolj prisoten pri ženskah in tistih z visoko izobrazbo. Med manj pogostimi motivi so bili v navedeni študiji ugotovljeni motivi tekmovalnosti, motiv telesnega napora, motiv športnega videza in motiv življenjskega stila prijateljev. Ohranjanje mladostnega športnega videza je bilo v motivacijskem smislu bolj izraženo pri ženskah, tekmovalnost in težnja po višjih dosežkih pa bolj pri moških (Petkovšeka, 1997).

Specifičnost v motivaciji za planinarjenje je posebna vloga narave. Močan in med vodilnimi motivi pri vseh starostih, spolih in načinih planinarjenja je vračanje človeka k naravi: življenje z naravo, doživljanje njenih lepot, miru v njej. Ta motiv postaja s starostjo planincev še pomembnejši. Tudi Burnik in Doupona–Topič (2003) ugotavljata na reprezentativnem vzorcu slovenskih gornikov, da je lepota narave vodilni motiv pri vseh starostih, kar pa ne velja za

druge motive: družbeno življenje, zdravje, žigi, mir in počitek, plezanje, užitek v naporu, kjer se pojavljajo glede na socialno-demografske spremenljivke statistično značilne razlike.

Narava je v ospredju tudi pri mentorjih planinskih skupin. Krpač (2004) je ugotavljal zakaj planinarijo udeleženci seminarjev za mentorje planinskih skupin. Njihove odgovore je strnil po frekvencah v posameznih razlogih in jih razvrstil. Najpogostejši motiv za pretežno žensko populacijo je narava, nato sprostitvev v naravi, zatekanje v mir, obnova energije, druženje, sledi skupina, ki jo označujejo zdravje, gibanje, rekreacija in kondicija, nato osebnostna rast, zadovoljstvo dosežka, svoboda, zadovoljstvo, sreča, navdušilo okolje, notranja sila, želja pomagati drugim, raziskovanje ter na koncu kraj bivanja. O pomenu narave v človekovem bivanju govori tudi Musek: »V polni človečanski misli morata biti obsežena človekov odnos do narave, do duhovnega sveta in do transcedence«. (Musek, 1994, str. 20).

Preglednica 1: **Rangi motivov za planinarjenje**

	Vzorec →	Učenci OŠ	dijaki	Študen. PeF	Planinci 1976	Planinci 2000	Alpinisti	MV	Mentorji PS
	motiv ↓ n = →	2989	113	115	627	1286	124	35	
1.	pristnejši stik z naravo	5	1	2	1	1	2	2	1
2.	užitek			6			1	1	
3.	zdravje	2			3	2			6
4.	psihična sprostitvev		3	1				4	3
5.	telesna pripravljenost	1	5	4					
6.	dokazujem sposobn.		7		2	5			
7.	umik v mir				4	3			2
8.	dobro počutim v druž.		4		5	4			5
9.	novi kraji	3	6	5				7	
10.	obnova energije		2						4
11.	vedno kaj novega	4		10			3	6	
12.	se osvobodim skrbi	10		3				8	
13.	nedostopen svet	7			6	6	5	5	
14.	divjina gorskega sveta						6	3	
15.	doživim kaj novega	8					4		
16.	se krepim	6		8					
17.	prijetna sprostitvev			7					
18.	samoobvladovanje						7		
19.	zadovoljstvo, sreča								7
20.	osebnostna rast								8
21.	preizkušanje moči	9							9
22.	svoboda			9			8	10	10

Ewert (1993) je na ameriški populaciji dobil 5 razsežnosti motivov planinarjenja: avantura potovanja, družbeni vidik, osebni imidž, plezanje, katarzo. Šesta je bila nejasna in nedoločena v njej je tudi narava.

Za užitkom je zdravje pomemben motiv, še zlasti če upoštevamo motive, ki zdravje predstavljajo posredno (duševna in telesna krepitev, sprostitvev, umik v mir, zadovoljstvo, sreča, obnove energije, osvoboditev skrbi...).

Močni motivi so tudi motivi skupine, ki jih Zuckerman (1979) izpostavlja v teoriji potreb po dražljajih. Iskanje novih, različnih, kompleksnih doživetji, upiranje monotoniji, je značilno za mnoge športe, ki se odvijajo v alpskem svetu in imajo tudi določeno mero tveganja. Novi kraji, nova doživetja, divjina gorskega sveta, nedostopen svet so pogosto navedeni razlogi v vseh skupinah.

Tudi avanturistični športi, v določenih spektrih je med njimi tudi planinarjenje, z vsemi svojimi karakteristikami, prav tako spadajo v skupino športov, s katerimi se ljudje ukvarjajo zaradi lastnega zadovoljstva (notranja motivacija), zaradi izziva in tveganja, ki ga morda v vsakdanjem življenju ne doživljajo pogosto ali pa sploh ne, pa so jim ti tipi športne aktivnosti morda prav zaradi svojih lastnosti, tako bolj privlačni. Res je, da je bistveno manj aktivnih v tovrstnih športih kot v kakšnih bolj »umirjenih«, vendar pa trend vključevanja ljudi v te športe narašča. Ti športi imajo eno prednost, saj se vsi odvijajo v naravi, to pa je en od faktorjev zakaj se ljudje odločajo za tovrstno rekreacijo. Naravno okolje je že po vrsti raziskav zelo pomemben faktor za vključevanje ljudi v telesno aktivnost v naravi. S svojo lepoto in nepredvidljivostjo ljudem nudi optimalen izziv, sprostitvev in zadovoljstvo. V zadnjem času je v svetu viden napredek v ponudbi tovrstne rekreacije, seveda pa je izredno pomemben strokovni pristop organizatorja take oblike rekreacije. Ponudniki se morajo zavedati nevarnosti, ki je v tako naravnem okolju sploh lahko prisotna, zato morajo imeti tudi temu primerno visoko kvalitetno izobražene in usposobljene ljudi, ki te programe izvajajo. Pozorni morajo biti tudi na homogenost skupin, saj je le ta teh športih izrednega pomena. Razporeditev rekreativcev v homogene skupine je izredno težka, glede na širok spekter lastnosti tistih, ki se v te športe vključujejo, zato naj bi to izvajali tisti s čim več izkušenj s tega področja. Pri tem morajo biti izredno pozorni na izkušnje, motorične sposobnosti vadečih, pa seveda tudi osebnostne lastnosti (Ewert, 1988).

V zadnjem času razvoj aktivnosti v naravi temelji v namernem iskanju tveganja in nevarnosti. Termina kot sta »rekreacija tveganja« ali »avanturistična rekreacija«, se od tradicionalne rekreacije razlikujeta v tem, kako je rekreativec dejansko izpostavljen sami fizični nevarnosti. Naravno okolje vsebuje elemente resnične ali navidezne nevarnosti, katerih rezultat vpliva na rekreativce kot same okoliščine. Primeri take rekreacije so rafting na divjih vodah, balvansko plezanje, športno plezanje, gornišstvo in potapljanje. Milijone severnih Američanov se vključuje v aktivnosti, ki so zgoraj našteje. Dejavniki, ki kažejo na rast zanimanja za te aktivnosti so povečanje števila udeležencev, širjenje rekreacijskih programov in organizacij zaprodajo in ponudbo opreme (Ewert, 1988).

Ewert (1988) ocenjuje, da se strah kaže v smislu nepoznavanja stopnje nevarnosti, individualnega odziva na nevarnosti in same dejanske nevarnosti. Pozitivna ocena tveganja in nevarnosti loči avanturistično rekreacijo od ostalih oblik rekreacije. Trenutni modeli in programi tovrstne rekreacije žal niso idealni, ker ne uvrščajo teh rekreativcev v homogene skupine in podskupine. Za smiselno uvrščanje udeležencev v podskupine, se mora upoštevati tudi tip in nivo priporočenega tveganja. Ko rekreativec doseže optimalen nivo, je sposoben sam zase določiti nivo tveganja in nevarnosti.

Dve splošni teoriji, ki jih lahko povežemo s katerokoli situacijo in nenazadnje tudi z avanturistično rekreacijo sta teorija redukcije nagona oziroma teorija potiskanja, na drugi strani pa imamo teorijo privlačenja. Pri prvi gre za stanje deprivacije - pomanjkanja v telesu, zaradi česar se pojavi stanje potrebe, to organizem vodi do vznburjenja, ki mu pravimo nagon ali drive. Stanje nagona organizem pripravi na aktivnost, s tem se začne redukcija stanja potrebe, čim pa je reducirana potreba, se tudi stanje nagona umirja. To teorijo, bi lahko poimenovali tudi teorijo preživljanja, saj obravnava motivacijske procese kot mehanizme, ki usmerijo živo bitje na aktivnost, da bi uravnalo neravnovesje znotraj organizma. Strani pa i Teorija privlačenja poskuša obrazložiti primere motiviranega obnašanja usmerjeno v nek objekt v okolju ne zaradi stanja potrebe, ampak zaradi motivirajočega svojstva samega dražljaja. Tak dražljaj, ki vzbuja pozornost je iniciativa; ta iniciativa lahko predstavlja objekt ali dogajanje v okolju (rafting na divjih vodah npr.), ki organizem privlači in ga motivira v odsotnosti kakršnegakoli poznanega fiziološkega stanja potrebe.

S starostjo in ali z vključevanjem v socialne skupine dobiva na veljavi in se krepi motiv zadovoljevanja socialnega druženja. Pri najmlajših in pri alpinistih možnost za druženje ni med močnejšimi razlogi za planinarjenje.

Ramovš (1993) prišteva med pomembnejše motive za planinarjenje svojih članov terapevtskih skupin: telesno utrjevanje, stik z naravo, pozabljanje vsakdanjih skrbi, sprostitvev, razvedrilo, čustveno ravnovesje, razjasnitev življenjskih vprašanj, spoznavanje in zbliževanje skupine. Poudarja pomembnost planinarjenja v okviru družine za njeno normalno funkcioniranje in tudi v terapevtske namene.

Berčič (2005) v kontekstu razmišljanja o turizmu in športnorekreativnih dejavnostih meni, da pri nas planinarjenje v področju športne rekreacije zagotovo sodi med pomembnejše vsebine, ki lahko gostom zadovoljuje številne potrebe. Pri tem omenja De Knopa (1989), ki jih navaja kar nekaj: potreba po uveljavljanju lastne osebnosti, potreba po samopotrjevanju in samospoštovanju, potreba po drugačni dejavnosti, potreba po bogatenju emocionalnega življenja in ustvarjanju socialnih vezi, potreba po ohranjanju psihofizične kondicije, potreba po varnem bivanju.

Pri posameznih dejavnostih želijo biti ljudje opaženi. Občutek pomembnosti, ki ga dobijo pri ukvarjanju s posameznimi športnimi ali drugimi dejavnostmi, je prav gotovo sestavni del njihovega vsesplošnega zadovoljstva. Ob tem, ko se postopoma, tudi osebno uveljavljajo pri posameznih športnorekreativnih in drugih dejavnostih, se izboljšuje njihova motivacija.

V športnorekreativnih in drugih aktivnostih želijo udeleženci sodelovati, si pridobiti določeno športno znanje in izkušnje ter hkrati potrjevati svojo celovito osebnost. Notranje zadovoljstvo in doživljajska ekspresija morata biti pri tem vodilo. To pa bo možno le, če bodo v dejavnost uravnoteženo vključene vse tri med seboj neločljivo povezane komponente njegove osebnosti: torej fizična, psihična in socialna.

V naravi človekovega bivanja je, da si želi spremembe. Zato dejavnosti in preživljanje izven kraja bivanja na drugačen, nevsakdanji način, pomeni umik iz vsakdanjika, iz urbanega, socialnega, tehničnega okolja in od poklicnega dela. Na poletnem oddihu, ob vikendih in tudi ob drugih prostih dnevih, se večina dejavnosti (športnorekreativnih in tudi drugih) odvija v

naravnem okolju. Dejavnosti s katerimi se ukvarjajo turisti so povsem nasprotne delu, ki ga opravljajo na svojem delovnem mestu oziroma v določenem delovnem okolju.

Ustrezno vodenje in izbor športnorekreativnih dejavnosti mora upoštevati, da so turisti celovite osebnosti, biopsihosocialna celota, ki želijo s svojo dejavnostjo zadovoljevati vse svoje potrebe in želje. Ob različnih športnorekreativnih aktivnostih želijo biti telesno dejavni, se želijo tudi družiti, veseliti, radostiti, pridobivajo nove prijatelje in poglobljajo socialne vezi.

Za mnoge je ohranjanje psihofizične kondicije tudi pomemben motiv potovanja, kajti stopnja ozaveščenosti je glede športnorekreativnega udejstvovanja na razmeroma visoki ravni. Ob napredku v znanju tehnike izvajanja posamezne športne dejavnosti, si želijo izboljšati tudi motorične in funkcionalne sposobnosti oziroma telesno kondicijo nasploh. Vedo namreč, da mnogo lažje in hitreje napredujejo v posameznih športih, če so ustrezno telesno pripravljeni. Tako povezujejo redno športnorekreativno udejstvovanje na oddihu z ohranjanjem ali pridobivanjem psihofizične kondicije.

Športni dosežki lahko posamezniku, pomagajo k samospoštovanju, k ustvarjanju pozitivne samopodobe, mu vlivajo zaupanje in omogočajo samopotrjevanje. Naravno okolje h kateremu se sodobni, z računalniki obkrožen človek vse bolj vrača in v katerem se odvija največ koristnih športnorekreativnih dejavnosti na oddihu, mu omogoča zadovoljitev potrebe po drugačni dejavnosti, stran od vsakdanjih problemov in obveznosti.

Potrebe oziroma motivi, ki so pomembni za športnorekreativno udejstvovanje turistov so povezani in prepleteni. V središču se nahajata motiva naklonjenosti in zaupanja. Športnorekreativno udejstvovanje v dopustniških dneh pa spodbujajo še želje po novih spoznanjih in doživetjih ter ustvarjalnosti. Pridobivanje določenih motoričnih znanj in izkušenj ter osvajanje tehnike določenih športnih zvrsti, so pomembni motivi, ki vodijo turiste k športnorekreativnemu udejstvovanju. Enako velja za motive tveganja in doživljanja pustolovščin, sposobnosti in dobrega počutja, ki jih večina turistov povezuje s športnim oziroma športnorekreativnim udejstvovanjem.

De Knop (1989) ugotavlja, da lahko športnorekreativne vsebine zadovoljujejo osnovne potrebe, motive, ambicije in želje turistov. Rekreativni šport ponuja turistom sprostitve,

razvedrilo in igrivost, hkrati pa jim omogoča tudi uveljavljanje njihove lastne osebnosti. Daje občutek osebne pomembnosti in omogoča izhod iz anonimnosti. Podobno meni Tušak (2005), športna rekreacija naj bi bila po njegovem: prostovoljna, bogata z uživanjem, protiutež običajnim življenjskim obremenitvam, nasprotna tekmovanju, kompenzacija stresu ipd. To pa pomeni ustrezna posamezniku, mu pisana na kožo. Posamezniku ne more ustrezati ena in ista oblika športne rekreacije, morda mu ustreza le precej ozek izbor športnih aktivnosti, ki ga ne obremenjujejo dodatno, pač pa predstavljajo njegovo protiutež, sprostitev.

3.3 SOCIALNO-DEMOGRAFSKE ZNAČILNOSTI IN MOTIVACIJA ZA ŠPORTNO AKTIVNOST

V številnih raziskavah so avtorji dokazali povezanost socialno-demografskih značilnosti udeležencev športnih aktivnosti z njihovimi antropološkimi razsežnostmi (Petrovič, & Hošek, 1986).

»Za Slovenijo je značilno, da je način preživljanja prostega časa povezan s socialno-ekonomskim položajem in življenjskim okoljem.« (Doupona-Topič, 2004, str.13) Med odločujoče dejavnike Doupona-Topič uvršča spol, starost, izobrazbo in povprečni dohodek na člana gospodinjstva. Višji socialno-ekonomski položaj je povezan s pestrostjo načinov preživljanja prostega časa in željami po novih dejavnostih. Pričakujemo, da te zakonitosti veljajo tudi pri planinarjenju in vodništvu, ki je praviloma pristočasna dejavnost vodnikov še zlasti pri vodnikih PZS, ki vodijo v gore prostovoljno.

V okviru prostega časa in pristočasnih aktivnosti pri našem delu posebno pozornost namenjamo športu oz. gibanju, rekreaciji. Šport kot pristočasna aktivnost je namreč vse bolj razširjena dejavnost, ki jo lahko umestimo v pojmovanje športa kot vsebine in kakovosti življenja. Zavedanje o kvalitetnejšem življenju na osnovi popolnejše skladnosti duha in telesa je glede na rezultate raziskave o motivih za ukvarjanje z gibalno/športno aktivnostjo vse bolj opazno. Osveščenost o pomenu športne vadbe, zlasti pri nekaterih socialnih kategorijah, raste s precejšno progresijo (Doupona, Petrovič, 2000). Tudi Petkovškova (1997) ugotavlja, da se izbor in hierarhija motivov za športno aktivnost, pomembno razlikujejo glede na starost, spol in izobrazbo. Motiv oz. želja po sprostitvi, zabavi in razvedrilu je bila bolj izražena pri moških, notranji motiv užitka pa je bil bolj prisoten pri ženskah in tistih z visoko izobrazbo.

Mnogi se zaradi izjemno hitrega načina življenja in številnih sodobnih potreb zagotovo vse večkrat sprašujejo, kako se obvarovati pred negativnimi posledicami pogosto stresnega vsakdanjika in vsaj občasno početi nekaj, kar jih resnično veseli, sprošča, umirja in izpopolnjuje. To seveda vedno ni mogoče, a prav zato je tu čas, ki mu pravimo prosti čas in ko lahko vsaj delno poskrbimo za vse to. (Ferenčak, M., 2000)

Iz snovne teorije prostega časa je razvidno, da je »poleg sprostitve, rekreacije in regeneracije energije pomembno predvsem osveščanje, pridobivanje novih informacij in razvoj tistih sposobnosti, ki se zaradi specifičnih zahtev delovnega procesa ne morejo razviti med delovnim časom. To so predvsem dejavnosti, ki človeku omogočajo aktivno udeležbo pri oblikovanju individualne kvalitete življenja« (Černigoj-Sadar, 1991, str.:120).

Ljudje danes od življenja pričakujemo in hočemo več. V takšen življenjski slog nas med drugimi usmerjajo tudi spremembe na različnih področjih, ki zahtevajo inovativnost, ustvarjalnost v medsebojnih odnosih, fleksibilen življenjski slog, nenehno prilagajanje in pridobivanje novih znanj. Posamezniki iščemo čim več časa zase, ko lahko resnično svobodno izbiramo svoje dejavnosti, se ob tem sproščamo od vsakdanjih obveznosti, hkrati pa pripravljamo za prihodnje napore.

Kakovost življenja je v zadnjih letih postala ena izmed treh najpomembnejših vrednot razvitega sveta. Te se od materialnih pomikajo proti postmaterialnim, to je od prej najpomembnejših, fizične vzdržljivosti in varnosti, do zdaj vse več poudarjenih: na pripadnosti, lastnem izražanju in kakovosti življenja (Inglehart, 1997).

Na kronološko staranje ni mogoče vplivati, je neizbežno, vendar pa lahko z redno športno aktivnostjo bistveno vplivamo na biološko staranje, ko upočasnimo starostne degenerativne procese. Vsakdo si v vsakem starostnem obdobju lahko najde najprimernejšo vsebino in obliko športne aktivnosti. Planinarjenje je zaradi hoje, ki je enostavna in cenena športna aktivnost, aktualna v vseh obdobjih življenja, še zlasti pa dobrodošla v poznejših starostnih obdobjih.

Pogostost športne aktivnosti je visoko in statistično značilno povezana s **starostjo**. S starostnim razredom se povečuje delež športno neaktivnih, padanje ni enakomerno, močno pa je izražen padec po 25. letu, ko se večini v tem obdobju spremeni življenje. Vzroki so v boju za eksistenco, ustvarjanje doma in družine, zagotavljanje delovnega mesta in uveljavljanje človeka. Ti vzroki imajo prioriteto pred športno rekreacijo. Z leti se to umiri in padci se do 60. leta zmanjšajo. V starostnem razredu nad 60 let pa ponovno zasledimo veliko zmanjšanje odstotka športno neaktivnih (Petrovič, K., Doupona, M., 2000). Podobno velja tudi za

planinarjenje, vendar v primerjavi z večino športno- rekreativnih dejavnosti ne tako drastično. To naj bi veljalo tudi za vodništvo.

Veliko raziskav je potrdilo, da je predvsem **izobrazba** in z njo povezana pripadnost določenim družbenim skupinam izredno pomemben dejavnik za vključevanje posameznika v športne aktivnosti. Še vedno pa se ne da povsem zanesljivo trditi, ali je ta vpliv vezan predvsem prek izobrazbe na dohodek posameznika in njegov prosti čas ali bolj na zavest o pozitivnih učinkih športa (Petrovič, K., Ambrožič, F., Sila, B., Doupona, M., 1998).

Pinter (2005) piše, da študije povezanosti z različnimi indikatorji socioekonomskega statusa dajejo mešana odkritja, a vključenost v športno rekreacijo je pokazala konsistentno povezanost s stopnjo izobrazbe. Da bodo športno aktivni, je skoraj dvakrat bolj verjetno pri tistih z višjimi stopnjami izobrazbe, kot to velja za tiste z le osnovno izobrazbo.

Zadnje raziskave športno-rekreativne športne dejavnosti v Sloveniji nam kažejo, da so pri pogostosti športne dejavnosti anketiranih 1 do 3 krat na teden športno dejavni najbolj izobraženi. To bi lahko pomenilo, da se zavedajo pozitivnega vpliva telesna vadbe na njihovo splošno počutje in delovno storilnost. V razvitih državah Evrope je dobra telesna pripravljenost pomemben dejavnik zaposlitvene politike. Ponekod je redno športno udejstvovanje, še posebno tistih na odgovornih delovnih mestih, pogoj za delovno mesto. Nižja izobrazba praviloma (ne nujno) definira tudi nižji socialni sloj. In kot kaže refleksija družbenih dogajanj v športu, se pri nas širi krog ljudi, ki za šport nimajo ne denarja ne časa. Tega namreč potrebujejo za preživetje oziroma izboljšanja gmotnega položaja (Petrovič, K., Ambrožič, F., Bednarik, J., Berčič, H., Sila, B., Doupona Topič, M., 2001).

Stopnja izobrazbe je najmočnejši pokazatelj načinov in oblik športnega udejstvovanja. Anketiranci z najnižjo stopnjo formalne izobrazbe so povsem izključeni iz rednih organiziranih in tudi tekmovalnih oblik in načinov športne vadbe (Petrovič, K., Ambrožič, F., Sila, B., Doupona, M., 1998).

Na temelju dosedanjih študij lahko vidimo, da so bili prebivalci z nižjo izobrazbo praviloma manj gibalno oziroma športno aktivni kot tisti z višjo. Skozi vrsto dosedanjih raziskav pa je

bilo tudi ugotovljeno, da z višjo stopnjo izobrazbe raste tudi pogostost športnega udejstvovanja (Sila, B., 1997, str. 71-75). To velja tudi za planinarjenje.

Zagorčeva (1985) je proučevala povezanost socialno-demografskih značilnosti žensk, ki se ukvarjajo z aerobiko, z njihovo motivacijo za ukvarjanje z aerobiko. Verjetno zaradi specifičnosti vzorca ni dokazala povezanosti med tema prostoroma spremenljivk.

Ker je naš vzorec zelo heterogen je pričakovati različno motivacijsko strukturo v primerjavi s socialno-demografskimi značilnostmi izbranega vzorca. Burnik (1997) je za planinarjenje ugotovil razlike glede na starost, končano šolo, oceno materialnih razmer, družbeni sloj, krajem bivanja, pogostosti dejavnosti in načinom ukvarjanja. Ker je v ozadju vseh človekovih obnašanj motivacija, je pričakovati na našem vzorcu vpliv socialno-demografskih značilnosti na razsežnosti motivacije.

Burnik in Doupona-Topič (2003) ugotavljata, da v Sloveniji planinarjenje ni oblika športno-rekreativne dejavnosti s poudarjenim socialnim razslojevanjem. Njuni rezultati kažejo, da planinarijo različne starostne in izobrazbene kategorije Slovencev. Motivi vezani na naravo so neodvisni od starosti ostali se razlikujejo glede na starost.

Burnik, Doupona, Dolenc, (2005) ugotavljajo, da planinari vse več izobraženih in starejših planincev, kar ni skladno s siceršnjim stanjem športne dejavnosti, ki s starostjo upada. Zato menijo, da igra planinarjenje pomembno vlogo pri ohranjanju kondicije starejše generacije. Povečanje pri izobrazbi razlagajo z rastjo bolj izobraženih in da so izobraženi tudi bolj osveščeni o pomenu športnega režima življenja, katerega sestavina je lahko tudi planinarjenje. Stopnja izobrazbe tudi omogoča ugodnejši socialni status v družbi, saj je z njo povezan tudi materialni status. Gornikom pripisujejo manj potrošniških vrednot, saj so kljub slabšemu ekonomskemu in socialnemu položaju zadovoljni.

Tudi Sila (2005) ugotavlja razlike glede na starost in izobrazbo pri vzorcu odraslih Slovencev, ki za športno aktivnost navajajo hojo, planinarjenje in alpinizem. Tudi on govori o večji ozaveščenosti bolj izobraženih. Ne potrjuje pa naraščanje planinarjenja s starostjo, kot Burnik & sod. (2005). Njegov vzorec planincev je zelo heterogen v pogostosti ukvarjanja, v povprečju naredijo 17 izletov na leto, razpon je med 1 in 200. Poudarja veliko vrednost in enostavno

dostopnost hoje, ki z redno vsakodnevno dejavnostjo veliko prispeva k zdravemu življenjskemu slogu, ki zagotavlja ugodnejši zdravstveni status. Pri tem ilustrira vpliv redne hoje na krvni tlak, navaja 12 do 38 % zmanjšano tveganje glede na čas, ki ga posameznik posveča redni hoji in kombinaciji še z drugimi oblikami rekreacije.

Tudi za volonterstvo, katerega temeljno področje delovanja prostovoljcev pri nas in v svetu je zmanjševanje prikrajšanosti oziroma socialne izključenosti, avtorji v tujini ugotavljajo, da socialno-ekonomski status vpliva na motivacijo (Unger, 1991), več altruizma je v bogatih državah (Vliert & all, 2004).

Okun & Schultz (2003) in Wilingen (2000) ugotavljajo, da obstajajo razlike med starejšimi in mlajšimi prostovoljci, pri starejših je volonterizma več, doživljajo ga z več zadovoljstva, z več osebnostne rasti in posledično boljšim zdravjem.

Musek (1994) navaja, da ne prav izrazito, z leti upadajo temeljne poteze osebnosti ekstravertnost, nevroticizem in psihoticizem. Starejši postajajo bolj konzervativni, želijo si manj sprememb, eksperimentov, novosti. Odraščanje in staranje obrusi večino primarnih osebnostnih potez. Po njegovem so glede na starost izrazitejše spremembe vrednot in vrednotnih usmeritev. Te spremembe so v posamezniku, niso posledica družbenih sprememb.

Prehod iz mladosti v starost je od hedonskih, statusnih (doseganja, uspešnosti, moči), moralno in etičnih (dolžnosti, odgovornosti) do ustvarjalnega uresničevanja, rasti, izpolnitve.

S starostjo nastane upad dionizičnih (hedonske in potenčne) in porast apolonskih (moralne in izpolnitvene) vrednot. Potek vrednot je praviloma: uživanje, uspešnost, dolžnost, izpolnitev. Vrednota altruizem ne visoko a pomembno korelira s starostjo (Musek, 1994).

Relativno visoka starost, Afriško Ameriško poreklo, ženski spol, nizka izobrazba, prevelika telesna teža in zgodovina slabe fizične aktivnosti so demografski faktorji, ki se najpogostejše povezujejo s sedečim življenjskim stilom. Telesne aktivnosti se znižajo po adolescenci in zgodnji odraslosti ter naprej vse do pozne starosti, kar velja tako za moške kot tudi za ženske (Kajtna 2005).

4 CILJI IN HIPOTEZE

Namen naloge je bil preučiti motivacijski prostor za vodništvo pri vodnikih PZS in GV. Ob tem smo preučili tudi njihove motive za planinarjenje in nekatere socialno-demografske značilnosti. V nalogi smo preučevali, ali se motivacija za vodništvo spreminja z vodniškim in planinskim stažem po opravljenem šolanju za vodništvo ter če se razlikuje glede na nekatere socialno-demografske značilnosti, število opravljenih izletov in glede na vrsto vodnika?

4.1 CILJI

Na podlagi predmeta in problema naloge smo opredelili naslednje cilje:

1. Ugotoviti hierarhijo, strukturo in moč motivov v manifestnem in latentnem prostoru vodnikov za:
 - planinarjenje
 - vključevanje v vodništvo
 - vztrajanje v vodništvu.
2. Ugotoviti razlike med motivi za vključevanje v vodništvo (MVOP) in motivi vztrajanja v vodništvu (MVOV).
3. Ugotoviti razlike med vodniki PZS in GV v hierarhiji, strukturi in jakosti motivov vodništva za:
 - vključevanje v vodništvo
 - vztrajanje v vodništvu.
4. Ugotoviti razlike v motivaciji vodnikov glede na nekatere pokazatelje njihovih socialno-demografskih značilnosti: starost, izobrazba, osebni dohodek, materialni status, družbeni položaj, stopnja usposobljenosti v sistemu PZS (PŠ, AŠ), vodniški staž, planinski staž, poklicnem delu z ljudmi.
5. Ugotoviti razlike v motivaciji vodnikov glede na število vodenih izletov v preteklem letu

4.2 HIPOTEZE

- H 01 V manifestnem prostoru v motivaciji med spremenljivkami motivov za planinarjenje (MPLA) ni razlik.
- H 02 V manifestnem prostoru v motivaciji med spremenljivkami motivov za vključevanje v vodništvo (MVOP) ni razlik.
- H 03 V manifestnem prostoru v motivaciji med spremenljivkami motivov za vztrajanje v vodništvu (MVOV) ni razlik.
- H 04 Med motivacijo za vključevanje v vodništvo in motivacijo za vztrajanje v vodništvu ni razlik.
- H 05 Vodniki PZS in GV se v strukturi motivov za vključevanje v vodništvo (MVOP) v manifestnem prostoru ne razlikujejo.
- H 06 Vodniki PZS in GV se v strukturi motivov za vztrajanje v vodništvu (MVOV) v manifestnem prostoru ne razlikujejo.
- H 07 Glede na starost vodnikov ni razlik v motivaciji za vodništvo.
- H 08 Glede na izobrazbo vodnikov ni razlik v motivaciji za vodništvo.
- H 09 Glede na materialni status vodnikov ni razlik v motivaciji za vodništvo.
- H 10 Glede na pripadnost vodnikov družbeni skupini ni razlik v motivaciji za vodništvo
- H 11 Glede na delo vodnikov z ljudmi v poklicu ni razlik v motivaciji za vodništvo
- H 12 Glede na opravljeno osnovno planinsko usposobljenost vodnikov (PŠ, AŠ) ni razlik v motivaciji za vodništvo
- H 13 Glede na planinski staž vodnikov ni razlik v motivaciji za vodništvo.
- H 14 Glede na vodniški staž vodnikov ni razlik v motivaciji za vodništvo.
- H 15 Glede na število vodenih izletov vodnikov ni razlik v motivaciji za vodništvo.

5 METODE DELA

5.1 VZOREC MERJENCEV

V vzorcu je vključenih skupaj 451 oseb. 412 je bilo prostovoljnih vodnikov - vodniki PZS in 39 je gorskih vodnikov (GV) – poklicni vodniki. GV so se slabše odzvali povabilu k sodelovanju in veliko njihovih vprašalnikov je bilo neuporabnih, ker so bili nepopolni.

Starost celotnega vzorca je v mejah od 20 do 77 let, povprečna starost pa je bila 45 let. Ker v populaciji GV ni bilo žensk, so tudi v celotnem vzorcu le moški.

V vzorec gorskih vodnikov smo vključili celotno populacijo glede na stanje v letu 1997 (Združenje gorskih vodnikov Slovenije, 1997), odzvalo se je 44 % populacije. Vzorec vodnikov PZS smo izbrali naključno. Od želene polovice populacije vseh registriranih vodnikov (1060) (Obvestila PZS. Lj: letnik 27, št.4, 2001) se je odzvalo vabilu le 40 % celotne populacije vodnikov PZS.

Nekatere značilnosti končnega vzorca prikazuje preglednica statistike nekaterih socialno demografskih spremenljivk.

Preglednica 2: Statistika nekaterih socialno demografskih spremenljivk (N = 451)

Spremenljivka	MIN.	MAX.	Povprečje
STAROST	20	77	44,72
VOD.STAŽ	1	54	13,51
PLAN.STAŽ	4	60	27,93
ŠT.IZLET.	0	70	12,08

Med najmlajšim, ki ima 20 let in najstarejšim vodnikom, je kar 57 let razlike. Povprečna starost vodnikov je 45 let. Polovica vseh vodnikov je v starosti med 40 in 60 let. Dobrih 14 % jih šteje nad 60, ostali – približno tretjina pa so pod 40 leti. Glede na starost je vzorec dokaj pester in prevladujejo starejši, kar verjetno v veliki meri vpliva na njihov motivacijski sistem in se odraža na rezultatih (preglednica 24).

Povprečen vodnik je pričel planinariti s 17 leti in začel z vodništvom dokaj pozno pri 31 letih starosti, ko je imel že 14 let planinskih izkušenj.

Velike variacijske razpone kažejo tudi spremenljivke planinskega in vodniškega staža in število opravljenih vodenj izleta v minulem letu. Doba trajanja planinarjenja in vodništva je zagotovo zelo povezana z motivacijskim sistemom vodnika, ki se tudi v veliki meri odraža v kvantiteti vodništva, ki jo predstavlja število vodenih izletov. Za povprečnega vodnika je to vsak mesec v letu en izlet.

Preglednica 3: **Področje poklicnega dela**

PODROČJE DELA	frekvence	%
TEHNIČNO PODROČJE	260	57,6
HUMANISTIČNO PODROČJE	68	15,1
BREZ ODGOVORA, UPOKOJENCI	66	14,6
ORGANIZACIJSKO PODROČJE	57	12,6
SKUPAJ	451	100,0

Poklic je v veliki meri tudi pogojen z osebnostjo in njenimi razsežnostmi (sposobnosti, značilnosti, lastnosti, dinamiko). Ker imajo vodniki našega vzorca kar 43 različnih poklicev (Priloga 1), smo jih skušali združiti v področja dela. Skoraj 15 % jih ni želelo napisati poklica oz. so upokojenci.

Daleč najpogostejše področje dela je tehnično področje. Skoraj 60 % jih opravlja poklicno delo na tehničnem področju, kot tehniki, inženirji, mehaniki ipd.

15 % vodnikov ima delo na področju vzgojno-izobraževalnih sistemov, učitelji, profesorji, psihologi, socialni delavci itd. Organizacijsko delo opravlja 13 % vodnikov: pravniki, organizatorji dela, uslužbenci...

Pri poklicih je nekaj nejasnosti, ker so nekateri vpisali namesto poklica delovna mesta (direktor, delovodja) ali pa »upokojenec«. Tako smo nepredvideno dobili tudi približen podatek, da je desetina vodnikov upokojencev. Za njih je velikega pomena, da imajo še naprej smisel življenja, da čutijo svojo koristnost v družbi in da ne ostanejo brez socialnega okolja, ki so ga zgubili ob prenehanju zaposlitve. Ker so planinci praviloma še leta vitalni upokojenci, ima za njih vodniška dejavnost izreden pomen, saj dobi njihovo življenje dodatni smisel (Frankl, Trstenjak, Ramovš, 1993).

5.2 ORGANIZACIJA IN POTEK ZBIRANJA PODATKOV

Podatke smo zbrali poleti leta 2001. Zbiranje je potekalo z anketnim vprašalnikom individualno po pošti. Anketiranim so bila dana pisna navodila in zagotovljena anonimnost. Izvedli smo dvojni vnos v programu Excel in kontrolo vnosa.

5.3 VZOREC SPREMENLJIVK

Spodaj navajamo odvisne in neodvisne spremenljivke, ki smo jih uporabili za razlago predmeta in problema raziskave. Motivacijski prostor predstavljajo odvisne spremenljivke, ostale so neodvisne.

1. Motivacija:

- motivi za planinarjenje	MPLA
- motivi za vključitev v vodništvo	MVOP
- motivi za vztrajanje v vodništvu	MVOV

V raziskavi smo za spremenljivke motivacije uporabili vprašalnike Likertovega tipa z lestvico od 1 do 5. S pilotsko raziskavo smo ugotavljali njihove metrijske karakteristike, ki so sprejemljive za tovrstna raziskovanja.

Vprašalnik motivov za planinarjenje (MPLA) je modificiran Miheličev (1980). Ta ga je prilagodil za alpiniste, za osnovo pa je uporabil modificirane vprašalnike MP – 3 Petkovškove (1975, 1977 in 1980), katerih izvirni avtorji so Momirovič in Petrovič; Mrakovič, Momirovič, Petrovič, Hrnjica in Saksida. Modificirane so uporabili v raziskovanju motivacije Vute (1982,1985), Zagorc (1985), Ambrožič (1977), Vodeb (1995).

Preglednica 4: **Spremenljivke motivacije planinarjenja (MPLA) so:**

MPLA01 (romantika gora)	Kot planinec izdatneje doživljam romantiko gora.
MPLA02 (novi kraji)	Planinstvo mi omogoča spoznavati nove kraje.
MPLA03 (se osvobodim skrbi)	V gorah se osvobodim vsakdanjih skrbi.
MPLA04 (borba s seboj)	Planinstvo mi pomeni borbo s samim seboj.
MPLA05 (telesna pripravljenost)	S planinstvom si izboljšujem telesno pripravljenost.
MPLA06 (prijatelji)	Planinarim, ker imam med planinci najboljše prijatelje.
MPLA07 (uspehi)	V planinstvu lahko hitro dosežem uspehe.
MPLA08 (zaupanje v sposobnosti)	Planinstvo mi veča zaupanje v svoje sposobnosti.
MPLA09 (prijetna sprostitvev)	Sprostitev po premagani napetosti zelo prijetna.
MPLA10 (nedostopen svet)	Rad spoznavam svet, ki ni dostopen vsakomur.
MPLA11 (pozabim, kar me moti)	V gorah pozabim, kar me v življenju moti.
MPLA12 (pristnejši stik z naravo)	Planinstvo mi omogoča pristnejši stik z naravo.
MPLA13 (se krepim)	S planinarjenjem se krepim.
MPLA14 (borba z naravo)	Planinstvo mi daje možnost borbe z naravo.
MPLA15 (dekleta cenijo planince)	Všeč mi je, ker dekleta cenijo planince.
MPLA16 (boljši od drugih)	Postati želim boljši planinec od drugih.
MPLA17 (svobodno zadiham)	Nikjer ne zadiham tako svobodno kot na robu stene.
MPLA18 (intenzivno življenje)	Kot planinec živim zelo intenzivno življenje.
MPLA19 (divjina gorskega sveta)	Privlači me divjina gorskega sveta.
MPLA20 (vedno kaj novega)	V gorah najdem vedno kaj novega.
MPLA21 (psihična sprostitvev)	Planinarjenje mi pomeni psihično sprostitvev.
MPLA22 (preizkušanje moči)	Planinstvo mi omogoča preizkušanje lastnih moči.
MPLA23 (dobro počutim)	Med planinci se zelo dobro počutim.
MPLA24 (dokazujem sposobnosti)	S planinskimi vzponi dokazujem svoje sposobnosti.
MPLA25 (samostojno udejstvujem)	Kot planinec se lahko udejstvujem samostojno.
MPLA26 (užitek)	Planinstvo mi pomeni velik užitek.
MPLA27 (pripadam goram)	Zdi se mi, da pripadam goram.
MPLA28 (odkrivanje novih preh.)	Vleče me težnja po odkrivanju novih prehodov.
MPLA29 (ne občutim vpliva civilizac.)	V gorah ne občutim vpliva civilizacije.
MPLA30 (premagovanje ovir med plezanjem)	Premagovanje ovir med plezanjem mi je posebna spodbuda.
MPLA31 (aktiven počitek)	Planinstvo mi pomeni aktiven počitek.
MPLA32 (uveljavim med znanci)	Kot planinec se lažje uveljavim med znanci.
MPLA33 (član odprave)	Postati želim član odprave.
MPLA34 (ljubezen in sla)	Planinstvo mi je ljubezen in sla.
MPLA35 (samota)	V težje dostopnih predelih gora najdem samoto.
MPLA36 (strah na nevarnih mestih)	Premagovanje strahu na nevarnih mestih je posebna draž .
MPLA37 (doživim kaj novega)	Kot planinec doživim vedno kaj novega.
MPLA38 (samoobvladovanje)	Planinstvo me uči dobrega samoobvladanja.
MPLA39 (pomembnejši)	Zdi se mi, da sem kot planinec pomembnejši.
MPLA40 (svoboda)	Planinstvo mi daje občutek svobode.
MPLA41 (trdna volja)	Z vzponi po gorah si privzgajam trdno voljo.
MPLA42(zdravje)	Z vzponi po gorah si krepim zdravje.

Motive za vodništvo smo ločili na motive za vključevanje (MVOP) in motive za vztrajanje v vodništvu (MVOV). Vprašalnik je isti za obe fazi. Skonstruiran je na podlagi odgovorov udeležencev vodniških tečajev ob priliki skupinskega dela in njihovih seminarskih nalog. Uporabili smo ga v pilotski študiji, z mladinskimi vodniki in preizkusili pri študentih PeF. Metrijske karakteristike so v mejah, ki so sprejemljive v okviru tovrstnih raziskovanj.

Preglednica 5: Spremenljivke motivov vodništva (MVO):

1.	MVO01	LJUBEZEN DO NARAVE	Ljubezen do narave
2.	MVO02	VESELI DELO Z OTROKI	Veselje do dela z otroki
3.	MVO03	POSTAVLJANJE Z NAZIVOM	Postavljanje z naslovom vodnika
4.	MVO04	DEKLETA RAJE VODNIKE	Dekleta imajo rada vodnike
5.	MVO05	NAVDUŠILI PRIJATELJI	Navdušili so me sošolci in prijatelji.
6.	MVO06	NADALJEVANJE PLAN. VZG.	S tem nadaljujem svojo planinsko vzgojo
7.	MVO07	ZAGOTOVLJENA DRUŽBA	S tem imam zagotovljeno družbo.
8.	MVO08	VODNIKI SO MI VZOR	Vodniki v društvu so mi bili vzor.
9.	MVO09	DELO Z LJUDMI	Všeč mi je delo z ljudmi.
10.	MVO10	ZNANJE JE POMEMBNO	Pomembno se mi zdi, da dobim čimveč znanja.
11.	MVO11	ZASTONJ IZLETI	S tem imam rešeno finančno plat, zastonj izlete.
12.	MVO12	RAD DELAM Z MLADIMI	Zelo rad delam z mladimi
13.	MVO13	NAGOVORIL NAČELNIK	Nagovoril me je načelnik odseka.
14.	MVO14	VESELI ME DELO VODNIKI	Delo vodnika me veseli.
15.	MVO15	RAD POMAGAM	Rad pomagam drugim.
16.	MVO16	POGLABLJAM ZNANJE	Kot vodnik poglobljam znanje.
17.	MVO17	RADOVEDNOST	V to me žene radovednost.
18.	MVO18	LAŽJE DO OPREME	Kot vodnik pridem lažje do opreme.
19.	MVO19	PRENAŠANJE ZNANJA	Prenašanje znanja na druge.
20.	MVO20	IDENDIFIKAC. Z GORNIKI	Lažje se identificiram s planinci.
21.	MVO21	POMOČ ŽELJNIM HRIBOV	Želim pomagati tistim, ki žele hribe.
22.	MVO22	SAMODOKAZOVANJE	To mi daje možnost za samodokazovanje.
23.	MVO23	ŽELJA OKOLJA	Tako je želelo, zahtevalo okolje.
24.	MVO24	NAGOVORIL PRIJATELJ	V to me je privedel prijatelj.
25.	MVO25	POGOJ ZA VODENJE	To je pogoj za vodenje.
26.	MVO26	NE VEM KAJ	Ne vem kaj me je privedlo na tečaj.
27.	MVO27	NADALJEVANJE VZGOJE	To mi je logično nadaljevanje v planinske vzg.
28.	MVO28	DOŽIVLJANJE USPEHOV	V tem delu doživljam uspehe.
29.	MVO29	NAPREDOVANJE V OKOLJU	V mojem okolju napredujem.
30.	MVO30	NISEM MOGEL ODKLONIT	Drugi so mi zaupali, kar nisem mogel odkloniti.
31.	MVO31	POMOČ DRUŠTVU	Tako lahko največ pomagam PD
32.	MVO32	MOŽNOST OBLASTI	Všeč mi je, če imam v neki skupini oblast.
33.	MVO33	PREDLOG DRUŠTVA	Predlagalo me je moje društvo.
34.	MVO34	PROSTOVOLJNO DELO	Vsak bi moral sodelovati s prostovoljnim delom.
35.	MVO35	POPUSTI VODNIKOM	Kot vodnik imam popust v koči in vožnji.
36.	MVO36	MOŽNOSTI AFIRMACIJE	Kot vodnik imam velike možnosti za afirmacijo v svojem okolju.
37.	MVO37	ZNAK MI UGAJA	Ugaja mi vodniška značka na prsih.
38.	MVO38	ENOTNA OBLAČILA	Vodniki bi morali imeti enotna oblač.
39.	MVO39	POPUST PRI OPREMI	Kot vodniki bi morali imeti popust pri opremi.
40.	MVO40	ZASLUŽEK	V gore vodim zaradi zaslužka.

2. Socialno-demografske značilnosti:

- starost
- izobrazba
- materialni status (subjektivna ocena)
- materialni status (bruto osebni dohodek)
- pripadnost družbeni skupini (sloju ali razredu)
- poklic
- delo z ljudmi v poklicu

Spremenljivke te skupine smo povzeli iz raziskave Burnika (1997), kjer je proučeval povezanost socialno–demografskih razsežnosti z dejavnostmi v naravi, med drugim tudi s planinarjenjem.

3. Opravljena osnovna planinska usposobljenost:

- Planinska šola (PŠ)
- Alpinistična šola (AŠ)

4. Vrsta vodnika:

- Vodnik PZS vodnik (VPZS)
- Gorski vodnik (GV)

5. Vodniški staž (število let vodenja)

6. Planinski staž (število let planinarjenja)

7. Število vodenih izletov (v preteklem letu)

5.4 METODE OBDELAVE PODATKOV

Podatke smo obdelali s statističnim paketom SPSS 10.0 za Windows. Uporabili smo statistične podprograme in metode, ki odgovarjajo naravi naših podatkov.

Za neštevilske podatke smo izračunali osnovne frekvence, odstotke v posameznih kategorijah in kumulativne odstotke.

Za številske podatke smo naredili opisno statistiko. Porazdelitve podatkov smo ugotavljali s Kolmogorov-Smirnov testom normalnosti porazdelitve.

Razlike med motivi vključevanja v vodništvo in motivi vztrajanja v vodništvu smo testirali s T-testom za odvisne vzorce.

Za povezanost spremenljivk prostora motivacije s socialno-demografskimi spremenljivkami smo uporabili analizo variance. Pri tvorbi kontingenčnih tabel smo za analizo statistične značilnosti uporabili Pearsonov χ^2 preizkus.

Za nadaljnje analize smo podatke normalizirali in testirali razlike med skupinami vodnikov s pomočjo enofaktorske analize variance.

V končni fazi smo testirali razlike med skupinama z diskriminantno analizo.

Dobljene informacije smo kondenzirali z uporabo Hotellingove metode glavnih komponent. Uporabili smo kriterij diagram lastnih vrednosti in pravokotno rotacijo faktorjev.

Vse razlike smo sprejemali in zavračali s 5 odstotnim tveganjem ($Q = 0,05$).

6 REZULTATI IN RAZPRAVA

Zaradi velikega števila spremenljivk ne predstavljamo vseh rezultatov opravljenih statističnih analiz, pač pa le selekcijo, običajno tistih, ki so izkazale statistično značilne razlike v analizi variance in v kontingenčnih tabelah.

Rezultate in njihovo razlogo predstavljamo ločeno v podpoglavjih.

Vse rezultate spremljajo preglednice s številčnimi podatki, ki jih potrebujemo za njihovo razumevanje. Nekatere rezultate smo ponazorili tudi z grafi. Nekaj preglednic smo dodali kot priloge.

Porazdelitve spremenljivk socialno-demografskih značilnosti predstavljamo v ustreznem uvodnem delu poglavij, ki obravnavajo razlike v motivaciji glede na socialno-demografske značilnosti.

6.1 MOTIVACIJA VODNIKOV ZA PLANINARJENJE

V naslednjih podpoglavjih predstavljamo rezultate motivov planinarjenja vodnikov v manifestnem in v latentnem prostoru ter enako še za motivacijo vodništva.

6.1.1 MOTIVACIJA ZA PLANINARJENJE V MANIFESTNEM PROSTORU

Preglednica (v prilogi 2) statistike spremenljivk motivov za planinarjenje (MPLA) vsebuje najnižjo (MIN) in najvišjo (MAX) vrednost, povprečje (MEAN) in njegovo standardno napako (S.E.), standardno deviacijo (STD), sploščenost (KURT) in asimetrijo (SKEW) porazdelitve, F vrednost testa Kolmogorov-Smirnov normalnosti porazdelitve (F(K-S) in značilnost F- vrednosti (P(K-S)).

Statistika motivov za planinarjenje (MPLA) kaže, da distribucije spremenljivk odstopajo od normalne porazdelitve, kar smo morali upoštevati pri nadaljnjih obdelavah in smo spremenljivke normalizirali.

V motivaciji za planinarjenje se kaže motivacijski pluralizem, saj ugotavljamo variiranje tako med vsemi motivi in znotraj posameznega motiva. V 40 spremenljivkah so vodniki uporabili pri ocenah celotno lestvico, saj imajo najnižjo (Min) vrednost 1 in najvišjo (Max) vrednost 5. Pri dveh spremenljivkah je najnižja vrednost 2, to sta MPLA05 *telesna pripravljenost* in MPLA12 *pristnejši stik z naravo*. Pri ovrednotenju teh dveh pomembnih motivov za planinarjenje, ki sta po rangi na drugem in sedmem mestu, nihče od vodnikov ni uporabil ocene (1), da ta »razlog zanj ni pomemben«.

V preglednici 6 smo rangirali motive planinarjenja po vrednostih povprečji. Pri vodnikih izhajajo vodilni motivi planinarjenja iz notranjih vzgibov samodeterminacije (izkusiti, znati, dosegati) (Tušak, 1997 a). To so: užitek, stik z naravo, spoznavanje novih krajev. Tem sledijo bolj utilitarni motivi krepitev zdravja, psihična sprostitve, beg od skrbi in monotonije, telesna priprava, doživljanje romantike in divjine, aktivni počitek. To potrjuje uvrščanje planinarjenja med vodilne dejavnosti športne rekreacije, ki naj telesno in duševno osveži, obnavlja udeležence po načelu nasprotnosti. Umik v uživanje, doživljanje gibanja v naravi, od socialne, fizične in delovne monotonije vsakdana, daje planinarjenju velike možnosti pri zadovoljevanju primarnih in kompleksnih potreb.

Z nekoliko drugačnim vrstnim redom so te motive kot pomembnejše za planinarjenje ugotovili tudi drugi avtorji (Burnik, 1976; Frankl, Trstenjak, Ramovš, 1993; Burnik & Doupona- Topič, 2003). Glede na različno populacijo so raziskovalci dobivali le nekoliko drugačne vrstne rede vodilnih motivov po pomembnosti. Naš vzorec predstavlja dokaj specifično, selekcionirano populacijo, ki daje planinarjenju velik pomen in mu namenja veliko svojega časa.

V precejšnji meri je motivacija našega vzorca tudi podobna motivaciji ukvarjanja s športom, kjer so vodilni motivi zdravje, počutje, sposobnosti, zabava, razvedrilo, sprostitve, užitek (Petkovšek, 1997). Če je v motivih ukvarjanja s športom v ospredju kognitivna motivacija, lahko rečemo, da je v našem vzorcu v ospredju konativna: užitek, narava, novi kraji. Šele za temi se uvrščajo racionalni motivi: krepitev zdravja, sprostitve, telesna priprava. Med vodilnimi najdemo torej podobne motive pri planinarjenju in ukvarjanju s športom, le vrstni red se razlikuje. Užitek in zadovoljstvo poleg drugih avtorjev postavlja v ospredje motivacije za ukvarjanje s športom Csikszentmihlyi (1990).

Preglednica 6: **Rangi motivov za planinarjenje (MPLA)**

OZNAKA	MOTIV	Rang	POVPREČJE
MPLA26	UŽITEK	1.	4,43
MPLA12	STIK Z NARAVO	2.	4,40
MPLA02	NOVI KRAJI	3.	4,36
MPLA42	KREPIM ZDRAVJE	4.	4,26
MPLA21	PSIHIČNA SPROSTITEV	5.	4,24
MPLA03	OSVOBODIM SKRBI	6.	4,23
MPLA05	TELESNA PRIPRAVA	7.	4,22
MPLA20	NAJDEM KAJ NOVEGA	8.	4,20
MPLA19	DIVJINA GORA	9.	4,19
MPLA10	NI DOSTOPNO VSAKOMUR	10.	4,17
MPLA01	DOŽIV. ROMANTIKO	11.	4,12
MPLA13	SE KREPIM	12.	4,09
MPLA31	AKTIVNI POČITEK	13.	4,03
MPLA37	VEDNO KAJ NOVEGA	14.	3,99
MPLA38	SAMOOBVLANJE	15.	3,95
MPLA23	DOBRO SE POČUTIM	16.	3,88
MPLA40	OBČUTEK SVOBODE	17.	3,88
MPLA27	PRIPADAM GORAM	18.	3,85
MPLA09	SPROSTITEV	19.	3,80
MPLA41	PRIVZGAJAM VOLJO	20.	3,74
MPLA28	NOVI PREHODI	21.	3,64
MPLA11	POZABIM KAR ME MOTI	22.	3,61
MPLA08	SAMOZAUPANJE	23.	3,55
MPLA29	NE ČUTIM CIVILIZACIJE	24.	3,51
MPLA22	PREIZKUŠANJE MOČI	25.	3,50
MPLA34	LJUBEZEN IN SLA	26.	3,50
MPLA06	PRIJATELJI	27.	3,49
MPLA18	INTENZIVNO ŽIVLJENJE	28.	3,47
MPLA35	NAJDEM SAMOTO	29.	3,46
MPLA25	SAMOSTOJNO UDEJSTVOVANJE	30.	3,45
MPLA30	PREMAGOVANJE OVIR	31.	3,33
MPLA04	BORBA S SEBOJ	32.	3,10
MPLA36	STRAH OB NEVARNIH MESTIH	33.	3,03
MPLA17	SVOBODNO ZADIHAM	34.	2,99
MPLA24	DOKAZUJEM SPOSOBNOSTI	35.	2,83
MPLA14	BORBA Z NARAVO	36.	2,80
MPLA33	V HIMALAJO	37.	2,13
MPLA07	DOSEŽEM USPEHE	38.	2,09
MPLA16	BOLJŠI	39.	1,94
MPLA32	SE UVELJAVIM	40.	1,87
MPLA39	POMEMBNEJŠI	41.	1,78
MPLA15	DEKLETA	42.	1,64

O podobnosti lahko govorimo tudi v primerjavi s strukturo motivacije za športno dejavnost študentov (Majerič 2002). Majerič ugotavlja, da so pri študentih med najpomembnejšimi motivi tisti, ki zagotavljajo primarne funkcije športa: preventivno, kompenzacijsko in socializacijsko. To velja tudi za naš vzorec v prvih dveh funkcijah, kjer so motivi *užitek, stik z naravo, novi kraji, krepim zdravje, psihična sprostitve, osvobodim skrbi, telesna priprava, najdem kaj novega, divjina gora, ni dostopno vsakomur, doživ. romantiko, se krepim, aktivni počitek, vedno kaj novega, samoobvladanje*, ne pa za tretjo – medsebojno druženje, saj je motiv » med planinci imam najboljše prijatelje« po pomembnosti šele na začetku zadnje tretjine motivov. Tudi v primerjavi s študenti so razlike. Naš vzorec daje prednost konativni motivaciji (*užitek, stik z naravo, novi kraji*), ter za njo kognitivni (*krepim zdravje, psihična sprostitve, osvobodim skrbi, telesna priprava*), pri študentih je vrstni red obraten.

Pri vodnikih imajo nizke vrednosti motivi za planinarjenje, ki izražajo »boljšost«: *dekleta cenijo planince* (MPLA15), *kot planinec sem pomembnejši* (MPLA39), *se uveljavim* (MPLA32), *želim biti boljši od drugih* (MPLA16), *hitro dosežem uspehe* (MPLA07), *želim v odpravo* (MPLA33), *dokazujem sposobnosti* (MPLA24). To so motivi tekmovalnosti, orientirani na dosežek v primerjanju z okolico in vodniku dajejo moč in samozavest. Na področju športa to orientacijo, kjer je v ospredju primerjava z drugimi, sodobni pristopi v motivaciji ocenjujejo kot manj zaželeno in uspešno (Tušak, 1997 a; Horga, 1993). Po Vodebu (1995) so ti motivi lahko odraz podzavestnih potreb libida in jih v zavednem prostoru vodniki ne marajo izraziti.

V motivih z najvišjimi povprečji so si vodniki tudi najbolj enotni ($sd = .70 - .80$), kar daje tem motivom večjo splošno veljavo za vso vodniško populacijo. V srednjih vrednostih standardne deviacije so motivi z najnižjo vrednostjo (*dekleta, pomembnejši, uveljavljanje, boljši*). Za večino vodnikov očitno planinarjenje ne predstavlja takšnih možnosti za zadovoljitev libida kot pri nekaterih drugi športih. Seveda pa je upoštevati, da anketni vprašalnik ni brezhiben način za ugotavljanje motivacije, na kar opozarjajo nekateri raziskovalci (Vodeb, 1995; Petkovšek 1997).

Najvišje vrednosti standardne deviacije, kar pomeni večje razlike med vodniki, so pri motivih, ki odražajo potrebe po doživetjih (MPLA33 *član odprave*, MPLA17 *svobodno zadiham*,

MPLA36 *strah na nevarnih mestih ...*) in borbo z naravo, samim seboj, dokazovanjem, ki niso med močnejšimi motivi našega vzorca. Kaže, da jih je med vodniki kar nekaj, ki izstopajo kot iskalci dražljajev (Zuckerman, 1979), ti so povzročili pri teh motivih večje razlikovanje med vodniki. Enako velja, da nekateri vodniki s planinarjenjem iščejo izziv v premagovanju ovir v sebi in v naravi ter si zadovoljujejo potrebo po dokazovanju, ki je med izrazitejšimi motivi za ukvarjanje s športom (Petkovšek, 1997).

Povprečne vrednosti, ki predstavljajo moč posameznega motiva se gibljejo v mejah med 4,43 in 1,64 ter kažejo, da se motivi v manifestnem prostoru med seboj v moči precej razlikujejo in kažejo heterogeno strukturo prostora motivacije. Čeprav imamo nekaj motivov z dokaj enakovredno močjo, se v večini v moči med seboj razlikujejo. To kaže razlika najvišje in najnižje vrednosti povprečij in standardni odklon. Postavljena **predvidevanja (H 01), da se motivi planinarjenja v manifestnem prostoru ne razlikujejo lahko zavrnamo**, kar potrjuje tudi značilnost χ^2 pri Friedmanovem testu in koeficienti multivariatnega testa. (prilogi 8, 9)

6.1.2 MOTIVACIJA ZA PLANINARJENJE V LATENTNEM PROSTORU

Pri motivih planinarjenja imajo višje komunalitete (preglednica 11) motivi: MPLA02 *novi kraji*, MPLA03 *osvobodim skrbi*, MPLA22 *preizkušanje moči*, MPLA32 *se uveljavim*, MPLA35 *najdem samoto*, MPLA36 *strah ob nevarnih mestih*. Ti motivi imajo praviloma tudi najvišje faktorske uteži in so vodilni motivi planinarjenja, ki odločilno definirajo svoj faktor motivacije za planinarjenje.

Nižje vrednosti komunalitet pri teh motivih imajo sledeči razlogi: MPLA06 *prijatelji*, MPLA25 *samostojno udejstvovanje*, MPLA29 *ne čutim civilizacije*, MPLA31 *aktivni počitek*, MPLA33 *na odpravo*.

Preglednica 7: **Lastne vrednosti in odstotki varianc motivov za planinarjenje (MPLA)**

Comp	Eigenv			Rottion		
	Total	%	Cum %	Total	%	Cum %
1	13,963	33,246	33,246	5,475	13,036	13,036
2	3,233	7,698	40,945	3,852	9,172	22,209
3	2,057	4,897	45,842	3,767	8,969	31,177
4	1,420	3,380	49,222	3,684	8,771	39,948
5	1,338	3,186	52,408	3,331	7,930	47,878
6	1,058	2,518	54,926	2,960	7,048	54,926
7	0,983	2,341	57,267			
8	0,975	2,322	59,589			
9	0,930	2,215	61,804			
10	0,899	2,139	63,944			

Pri motivih planinarjenja smo se s pomočjo diagrama lastnih vrednosti odločili za 6 komponent, ki so pojasnile 55 % variance. Prva komponenta odstopa z nekoliko višjim deležem pojasnjuje 13 % variance, ostale so dokaj uravnotežene: 9,2 %; 9 %, 8,8 %, 7,9 % in šesta s 7 %, ki nekoliko odstopa navzdol.

Metodi lastnih vrednosti večjih od 1 in PB kriterij sta dali preveč oz. premalo komponent in ne najbolj smiselne interpretacije. Na podobnem naboru spremenljivk je Mihelič (1980) po kriteriju λ večja od 1 dobil 12 faktorjev, od katerih so bili nekateri z maloštevilnimi spremenljivkami.

Preglednica 8: **Matrika pravokotno rotiranih faktorjev – motivi za planinarjenje (MPLA)**

spremenljivka	uteži po komponentah višje od 0,30					
	1	2	3	4	5	6
MPLA35 samota	0,697		0,355			
MPLA28 odkrivanje novih preh.	0,683					
MPLA30 premag. ovir plezanjem	0,680					0,332
MPLA36 strah na nevarnih mestih	0,634					0,441
MPLA19 divjina gorskega sveta	0,572					
MPLA17 svobodno zadiham	0,555		0,310			0,332
MPLA34 ljubezen in sla	0,486		0,361		0,350	
MPLA27 pripadam goram	0,480		0,427		0,310	
MPLA18 intenzivno življenje	0,474					
MPLA10 nedostopen svet	0,456			0,313	0,303	
MPLA33 član odprave	0,422	0,386				
MPLA32 uveljavim med znanci		0,790				
MPLA39 pomembnejši		0,738				
MPLA15 dekleta cenijo planince		0,725				
MPLA07 uspehi		0,637				0,392
MPLA16 boljši od drugih	0,307	0,602				
MPLA06 prijatelji		0,522				
MPLA03 se osvobodim skrbi			0,741			
MPLA11 pozabim, kar me moti			0,647			0,348
MPLA21 psihična sprostitvev			0,626	0,381		
MPLA12 pristnejši stik z naravo			0,561		0,369	
MPLA40 svoboda	0,458		0,506			
MPLA29 ne obč. vpliva civilizac.	0,368		0,486			
MPLA31 aktiven počitek			0,439	0,325		
MPLA42 zdravje				0,708		
MPLA05 telesna pripravlj.				0,684		
MPLA13 se krepim				0,614		
MPLA41 trdna volja	0,391			0,496		
MPLA25 samostojno udejestvujem	0,417			0,434		
MPLA38 samoobvladovanje	0,367			0,431	0,311	
MPLA02 novi kraji					0,710	
MPLA01 romantika gora					0,658	
MPLA37 doživim kaj novega	0,345				0,648	
MPLA20 vedno kaj novega	0,416				0,492	
MPLA26 užitek				0,334	0,486	
MPLA23 dobro počutim				0,301	0,455	
MPLA04 borba s seboj						0,612
MPLA14 borba z naravo		0,381				0,566
MPLA22 preizkušanje moči	0,351			0,429		0,502
MPLA09 prijetna sprostitvev						0,494
MPLA08 zaupanje v sposobnosti				0,396		0,462
MPLA24 dokazujem sposobnosti		0,426				0,452

Na podlagi faktorskih uteži v preglednici 8, v nadaljevanju opisujemo šest dokaj jasno izraženih razsežnosti latentnega motivacijskega prostora za planinarjenje: *iskanje dražljajev (1), uveljavljanje (2), umik iz vsakdana (3), krepitev (4), odkrivanje novega (5) in dokazovanje (6)*. Obstaja precejšnja podobnost našega modela s hipotetičnim faktorskim modelom Miheliča (1980). Naše *iskanje dražljajev* je v njegovem modelu »težnja po čustvenem doživljanju«, *uveljavljanje* – »težnja po afirmaciji«, *umik iz vsakdana* - »kompenzacija učinkov vsakodnevnega življenja«, *krepitev* - »težnja po integriteti zdravega organizma«, *odkrivanje novega* - »odkrivanje novega« in *dokazovanje* - »potreba po borbi«. Dodatni dve razsežnosti v njegovem hipotetičnem modelu sta potrebi po »družbenem kontaktiranju« in »samouresničevanju«.

1. faktor : iskanje dražljajev (senzacije)

Ta faktor z najvišjo pojasnjeno varianco in najštevilnejšimi motivi lahko pojasnimo z Zuckermanovo (1979) teorijo potreb po dražljajih in njej predhodnih teorij o optimalnem nivoju stimulacije (Hebb, 1955) in vzburjenja (Berlyne, 1971). Tudi med vodniki so nekateri več ali manj zmanjševalci dražljajev z večjimi potrebami po dražljajih. Različni in številni športi v alpskem svetu omogočajo v veliki meri zadovoljevanje povečanih potreb po intenzivnih dražljajih.

Motiv	Oznaka	Utež	
NAJDEM SAMOTO	NMPLA35	0,697	1.
NOVI PREHODI	NMPLA28	0,683	2.
PREMAGOVANJE OVIR	NMPLA30	0,680	3.
STRAH OB NEVARNIH MESTIH	NMPLA36	0,634	4.
DIVJINA GORA	NMPLA19	0,572	5.
SVOBODNO ZADIHAM	NMPLA17	0,555	6.
LJUBEZEN IN SLA	NMPLA34	0,486	7.
PRIPADAM GORAM	NMPLA27	0,480	8.
INTENZIVNO ŽIVLJENJE	NMPLA18	0,474	9.
NI DOSTOPNO VSAKOMUR	NMPLA10	0,456	10.
NA ODPRAVO	NMPLA33	0,422	11.

Prvi faktor motivov planinarjenja oblikuje enajst motivov, ki označujejo intenzivno, nevsakdanje vzburjenje, ki ga nudi narava s samoto, zanimivimi prehodi, ovirami, divjino, prepadi, širino obzorja, intenzivnimi naravnimi pojavi, nevarnimi odstavki, ki niso dostopni prav vsakemu. V teh okoliščinah ti iskalci dražljajev svobodno zadihajo, doživljajo pripadnost gorskemu svetu in planinarjenju. Želijo si na odprave v višja gorstva, ki jim obetajo še intenzivnejše vzburjenje. Gorski svet omogoča s svojo divjino izvajanje adrenalinskih športov.

Planinarjenje ima širok spekter od lahkih do zelo zahtevnih aktivnosti, ki omogočajo subjektivno ustrezno izbiro in s tem doživetje senzacij. Pomembna je pot in močnejše emocionalno doživljanje na tej poti. Pri teh dejavnostih je tudi veliko priložnosti spoznavanja različnih neobičajnih osebnosti. Hkrati se pri planinarjenju prekinja monotonija našega vsakdana.

Po Rossi & Cereatti (1993) bi ta faktor pokrival TAS (vznemirjenje & pustolovščine) podlestvico iz SSS (Sensation Seeking Scale), ki zadovoljuje predvsem emocionalni vidik privlačnosti za novosti in je močnejše povezan z nevarnostjo pri planinarjenju. Ker je to v neki meri izziv in dokazovanje, imajo nekateri motivi tega faktorja tudi visoke uteži na šestem faktorju, ki kaže dokazovanje.

Nekaj motivov ima faktorske uteži višjih od .30 v tretjem faktorju, ki predstavlja motive odmika od vsakdanjega življenja in dva v petem faktorju, ki označuje ES podskalo SSS – odkrivanje novega.

Tri spremenljivke (nedostopen svet, intenzivno življenje, divjina gora), ki sooblikujejo ta faktor, so se pojavile tudi v Miheličevem (1980) prvem faktorju, ki ga je poimenoval »težnja po čustvenem doživljanju in samopotrjevanju«.

Ta faktor kaže, da je za planinarjenje vodnikov najodločilnejša notranja motiviranost in da je v ospredju planinarjenja intenzivno čustveno doživljanje.

2. faktor: uveljavljanje

V tem faktorju je šest motivov, ki kažejo, da vodnikom planinarjenje omogoča uveljavljanje, da so pomembnejši, uspešnejši, boljši in računajo, da jih opazijo dekleta. Pri teh motivih ne zadovoljuje le zgolj pot, pač pa je naglašena tudi pomembnost dosežka, ki mu jo daje zahtevnost cilja in plezalne smeri, čim krajši porabljen čas vzpona. Vse to pa se mora odvijati in manifestirati v določenem socialnem okolju. Iz teh motivov odstopa motiv, da ima med planinci najboljše prijatelje. Ta faktor predstavlja socialne potrebe po afirmaciji, dominaciji in življenju v socialnem okolju (Momirovič, 1972).

Na tem faktorju ima višjo faktorsko utež tudi motiv *na odpravo* iz prvega faktorja. Očitno je pri tem motivu en vidik doživljanje avanture, ki jo nudi udeležba na odpravi in drugi možnost uveljavljanja, ki je omogočeno članom odprav.

Motiv	Oznaka	Utež	
SE UVELJAVIM	NMPLA32	0,790	1.
POMEMBNEJŠI	NMPLA39	0,738	2.
DEKLETA	NMPLA15	0,725	3.
DOSEŽEM USPEHE	NMPLA07	0,637	4.
BOLJŠI	NMPLA16	0,602	5.
PRIJATELJI	NMPLA06	0,522	6.

Borba z naravo in dokazovanje sta motiva, ki imata tudi višje faktorske uteži na tem faktorju, vendar smo ju uvrstili v zadnji faktor »dokazovanje«, kjer so njune uteži še višje. Dokazovanje lahko poteka pred socialnim okoljem, ki prispeva k uveljavljanju posameznika ter vpliva na njegov ugled in samopodobo ali zgolj dokazovanje samemu sebi, kjer je v ospredju njegovo samouresničevanje.

Pri tem faktorju - *uveljavljanje* lahko ugotavljamo veliko podobnost z rezultati Miheliča (1980), dobljenimi na vzorcu alpinistov. Faktor je imenoval »težnja po uveljavljanju«, v njem so isti motivi kot v naši raziskavi. Čeprav ima četrtna vodnikov PZS opravljeno alpinistično šolo, v primerjavi naših vodnikov in njegovih alpinistov ne bi pričakovali toliko podobnosti.

3. faktor: **umik iz vsakdana**

Motiv	Oznaka	Utež	
OSVOBODIM SKRBI	NMPLA03	0,741	1
POZABIM KAR ME MOTI	NMPLA11	0,647	2
PSIHIČNA SPROSTITEV	NMPLA21	0,626	3
STIK Z NARAVO	NMPLA12	0,561	4
OBČUTEK SVOBODE	NMPLA40	0,506	5
NE ČUTIM CIVILIZACIJE	NMPLA29	0,486	6
AKTIVNI POČITEK	NMPLA31	0,439	7

Ta faktor *umik iz vsakdana* oblikuje sedem motivov, ki označujejo umik iz obremenitev vsakdanjika. Po teorijah, ki proučujejo psihično zdravje (Paffenbarger & Hyde, 1988 v Majerič, 2002), zadovoljevanje teh motivov prispeva k boljšemu psihičnemu zdravju in zdravju nasploh. V ospredju tega faktorja so psihološki vidiki funkcij športne rekreacije. Aktivni odmor v naravi, odmaknjen od civilizacije jim daje občutek svobode, psihično sprostitev, osvoboditi skrbi in omogoči, da pozabijo, kar jih bremeni v vsakdanjem življenju. To so tudi pomembni in v primerjavi s telesnimi in zdravstvenimi velikokrat premalo naglašeni

psihološki argumenti, da je planinarjenje eno najugodnejših zvrsti športne rekreacije. To je tudi mnenje športnih ekspertov v raziskavi valorizacije športnih panog v Sloveniji, ki so presodili planinstvu prvo mesto po pomenu za rekreacijo (Petrovič & Šturm, 1973). Pri prebivalcih Slovenije je planinarjenje že vrsto let med najpogostejšimi (okoli 5. mesta) oblikami športne rekreacije, kar je vidno iz raziskovanj javnega mnenja o športni dejavnosti Slovencev (1973 - 2001). S planinarjenjem se ugodno uresničuje pomembno načelo nasprotnosti iz teorije rekreacije (Jovan, 1973). Monotonija socialnega in fizičnega okolja, dela, dobi pri planinarjenju svoje nasprotje v umiku v naravo, planinski družini in različnih oblikah gibanja. Ta faktor pokriva BS podskalo SSS – občutljivost na monotonijo, ki jo povzroča vsakdanjik v življenju vodnikov (Rossi & Cereatti, 1993).

Nekateri motivi tega faktorja imajo višje uteži še na drugih faktorjih: *krepitev, odkrivanje novega, doživljanje*.

Prvi trije najmočnejši motivi tega faktorja - *umik iz vsakdana (osvobodim skrbi, pozabim kar me moti, psihična sprostitve)* tvorijo pri Miheliču (1980) njegov peti faktor, ki ga je poimenoval »katarzičen faktor na čustvenem področju«. Naš je torej kompleksnejši, dopolnjen s stikom z naravo, svobodo, aktivnim počitkom in odmikom od civilizacije, kar obsega predvsem prvi dve razsežnosti definicije rekreacije, ki sicer celovito zaobjame in obravnava človeka v njegovi celoti, bio-psiho-socialnih razsežnostih.

4. faktor: krepitev

Motiv	Oznaka	Utež	
KREPIM ZDRAVJE	NMPLA42	0,708	1.
TELESNA PRIPRAVA	NMPLA05	0,684	2.
SE KREPIM	NMPLA13	0,614	3.
PRIVZGAJAM VOLJO	NMPLA41	0,496	4.
SAMOSTOJNO UDEJSTVOVANJE	NMPLA25	0,434	5.
SAMOOBVLANJE	NMPLA38	0,431	6.

Četrty faktor, »krepitev« predstavlja instrumentalne motive za delovno sposobnost človeka, zdravega in sposobnega za čim daljše produktivno in kvalitetno življenje. Zagotavljajo mu varnost, tako neposredno v zdravju in posredno ekonomsko. Krepitev je kompleksna, ne le v

biološkem, tudi v psihološkem smislu. Planinarjenje ugodno vpliva na razvoj in ohranjanje zdravja in delovne sposobnosti, pomembnih razsežnosti psihosomatskega statusa človeka. Med najugodnejšimi in najpomembnejšimi so prav vplivi na kardiovaskularni sistem, kjer ima hoja kot najbolj univerzalno sredstvo pomembne učinke v vseh starostnih obdobjih. Učinki se stopnjujejo, ker se običajno hoja odvija v vzponu ali sestopu, vedno več se uporabljajo palice, kar vključuje izdatnejše in kompleksnejše mišično delo in posredno delovanje ter prilagajanje vseh organskih sistemov. Velikokrat je hoja popestrjena s plezanjem ali smučanjem, kar razširi vplivanje na psihosomatski status planincev. Po pomenu vpliva na psihosomatski status ljudi je planinstvo na 12. in alpinizem na 5. mestu (Petrovič & Šturm, 1973).

Telesne in delovne sposobnosti so za zdravjem najmočnejši motivi pri Slovencih za ukvarjanje s športom (Petkovšek, 1997). Telesna priprava in zdravje sodita v kognitivno motivacijo in sta že osnovnošolcem vodilna motiva za športno udejstvovanje (Petkovšek, 1990) in tudi planinarjenje (Krpac, 2002). Tako lahko rečemo, da že osnovnošolci vedo o pomenu hoje, ki je temeljna prvina planinarjenja. To sicer ne bi pričakovali, kajti velja, da je pri motiviranosti za šport z nižanjem starosti običajno v ospredju konativna motivacija pred kognitivno (Petkovšek, 1997). Krepitev in zdravje sta med močnejšimi motivi tudi pri študentih (Majerič, 2002).

Enako kot v našem modelu, imata tudi v Miheličevem (1980) tretjem faktorju »težnja po zdravju« motiva krepi zdravje in telesna priprava najvišje vrednosti faktorskih uteži.

5. faktor: odkrivanje novega

Iz Zuckermanove (1979) teorije potreb po dražljajih (SSS), bi ti motivi pokrivali podskali doživljanje popotniških avantur (ES) in premagovanje monotonije (BS). Planinarjenje omogoča s svojo pestrostjo in bogatimi možnostmi številne in intenzivne popotniške avanture ter le izjemoma monotonost. Ta faktor predstavlja tako kognitivni vidik - iskanje informacij pa tudi konativno motivacijo, saj je prisotno doživljanje, užitek in dobro počutje. Planinarjenje lahko omogoča zadovoljevanje kognitivnih potreb po odkrivanju in bogatenju novega znanja na področju naravoslovnih in družboslovnih vedenj. Kar nekaj vrhunskih naravoslovnih strokovnjakov in znanstvenikov (botaniki, geologi, etnologi...) je dobilo pri planinarjenju svoje prve impulze za svojo strokovno kariero. Z vidika determiniranosti pri tem faktorju prevladuje notranja motivacija.

Motiv	Oznaka	Utež	
NOVI KRAJI	NMPLA02	0,710	1.
DOŽIVLJAM. ROMANTIKO	NMPLA01	0,658	2.
VEDNO KAJ NOVEGA	NMPLA37	0,648	3.
NAJDEM KAJ NOVEGA	NMPLA20	0,492	4.
UŽITEK	NMPLA26	0,486	5.
DOBRO SE POČUTIM	NMPLA23	0,455	6.

Motivi tega faktorja – odkrivanje novega: *novi kraji* in *vedno kaj novega*, *nova doživetja* so med pomembnejšimi motivi planinarjenja že pri osnovnošolcih (Krpač, 2002) pa tudi dijakih, študentih pedagoške fakultete in alpinistih (Mihelič, 1980). So tretji do deseti motiv po rangi.

V ta faktor se vežeta motiva užitek in dobro počutje, ki imata faktorske uteži višje od .30 tudi na faktorju krepitev, ki predstavlja tudi zdravje, to pa ni le odsotnost bolezni pač pa raznolike sposobnosti za kakovostno preživetje in izpolnjevanje življenja.

Užitek in dobro počutje ob odkrivanju novega in novih doživetji, so v področju kognitivne in konativne motivacije, notranje determinirane, ki vodnike motivira za planinarjenje s čustvene plati in poteši njihovo vedoželjnost.

6. faktor: dokazovanje

Motiv	Oznaka	Utež	.
BORBA S SEBOJ	NMPLA04	0,612	1.
BORBA Z NARAVO	NMPLA14	0,566	2.
PREIZKUŠANJE MOČI	NMPLA22	0,502	3.
SPROSTITEV	NMPLA09	0,494	4.
SAMOZAUPANJE	NMPLA08	0,462	5.
DOKAZUJEM SPOSOBNOSTI	NMPLA24	0,452	6.

Prvi trije motivi našega modela faktorja- dokazovanje: *borba s seboj*, *z naravo*, *preizkušanje moči* so identični kot pri alpinistih Miheličevega sedmega faktorja » borbenosti«. Ta boj je tudi ventil za sproščanje in daje planincem samozaupanje ter jim omogoča dokazovanje njihovih sposobnosti.

Osvajanje planinskega cilja zahteva od planinca določene fizične in psihične napore, kar sproži boj s samim seboj, pri premagovanju utrujenosti, strahu. Če so okoliščine v naravi težavnejše: zahtevnejši relief, nadmorska višina, vremenski pogoji in podobno, se boj s seboj poveže in preplete tudi v boju z naravo. To posamezniki uporabijo za samodokazovanje, preizkušanje koliko še zmorejo, dokazujejo svoje sposobnosti, si krepijo samozaupanje,

krepijo in izrazijo svojo osebnost. Tako ima nekaj motivov tega faktorja višje uteži tudi na faktorjih uveljavljanje in krepitev.

Če si izbirajo sebi primerne cilje je planinarjenje s številnimi različnimi težavnostmi odlično sredstvo za uresničevanje naštetih potreb, ki omogočajo dokazovanje pred samim seboj in tudi pred drugimi v socialnem okolju. Lahko pa nastanejo težave pri podcenjevanju fizičnega okolja (objektivnih nevarnosti) in precenjevanju svojega psihosomatskega statusa (subjektivne nevarnosti), ko lahko pride do nesreče. (Rossi & Cereatti, 1993)

Po Maslowi hierarhiji bi lahko motive v tem faktorju uvrstili med njegove potrebe rasti: ugled in samoaktualizacijo.

6.2 MOTIVACIJA ZA VODNIŠTVO

6.2.1 MOTIVACIJA ZA VODNIŠTVO V MANIFESTNEM PROSTORU

Najprej prikazujemo preglednici statistike spremenljivk motivov za vključevanje v vodništvo (preglednica v prilogi 3) in motivov za vztrajanje v vodništvu (preglednica v prilogi 4). Preglednici vsebujeta najnižjo (MIN) in najvišjo (MAX) vrednost, povprečje (MEAN) in njegovo standardno napako (S.E.), standardno deviacijo (STD), sploščenost (KURT) in asimetrijo (SKEW) porazdelitve, F vrednost testa Kolmogorov-Smirnov normalnosti porazdelitve (F(K-S) in značilnost F- vrednosti (P(K-S)).

Statistika motivov za vključevanje (MVOP) v vodništvo in motivov za vztrajanje (MVOV) v vodništvu kaže, da so vodniki uporabili pri vseh 40 razlogih celotno 5 stopenjsko skalo, saj je najmanjša (Min) vrednost 1 in največja (Max) vrednost 5 pri vseh 40 motivih obeh blokov spremenljivk. To pomeni, da se struktura motivov pri vodnikih razlikuje od posameznika do posameznika. Isti motiv je nekemu vodniku izredno pomemben za vodništvo, pri drugemu ni pomemben. Tudi standardni odkloni, ki so med vrednostmi 0.72 do 1.51, kažejo, da so si vodniki v nekaterih razlogih dokaj enotni v vodniški motivaciji, pri nekaterih pa se precej razhajajo. Vodniki so si dokaj enotni, da *zastonj izleti, možnost oblasti, zaslužek, dekleta imajo rade vodnike* niso močni motivi vodništva in da so zelo močni motivi: *ljubezen do narave, rad pomagam, poglobljanje znanja*.

Manj enotni so si v motivih, ki so po rangi v sredini: *predlog društva, pogoj za vodenje, enotna oblačila, nisem mogel odkloniti, vodniki so mi vzor* itd.

Porazdelitev frekvenc kaže, da pri vseh spremenljivkah motivov za vključevanje in vztrajanje v vodništvu ni normalnih porazdelitev. Zato smo jih za nekatere nadaljnje analize najprej normalizirati.

Preglednica 9: **Primerjava rangov in povprečji v moči motivov za vključevanje (MVOP) v vodenje in vztrajanje (MVOV) v vodenju**

oznaka	Pomen	MVOP		MVOV	
		Povpr.	Rang	Rang	Povpr.
MVO01	LJUBEZEN DO NARAVE	4,29	1.	1.	4,4
MVO02	VESELI DELO Z OTROKI	3,36	14.	14.	3,46
MVO03	POSTAVLJANJE Z NAZIVOM	1,61	34.	37.	1,42
MVO04	DEKLETA RAJE VODNIKE	1,48	38.	38.	1,41
MVO05	NAVDUŠILI PRIJATELJI	2,53	24.	26.	2,27
MVO06	NADALJEVANJE PLAN. VZGOJE	3,69	9.	9.	3,67
MVO07	ZAGOTOVLJENA DRUŽBA	2,41	25.	23.	2,37
MVO08	VODNIKI SO MI VZOR	2,63	22.	24.	2,35
MVO09	DELO Z LJUDMI	3,77	7.	8.	3,79
MVO10	ZNANJE JE POMEMBNO	4,18	2.	5.	4,03
MVO11	ZASTONJ IZLETI	1,42	39.	39.	1,38
MVO12	RAD DELAM Z MLADIMI	3,52	10.	11.	3,59
MVO13	NAGOVORIL NAČELNIK	1,9	31.	33.	1,64
MVO14	VESELI ME DELO VODNIKA	3,96	5.	6.	4
MVO15	RAD POMAGAM	4,16	3.	2.	4,25
MVO16	POGLABLJAM ZNANJE	4,11	4.	4.	4,12
MVO17	RADOVEDNOST	3,2	16.	17.	3,03
MVO18	LAŽJE DO OPREME	1,77	33.	32.	1,76
MVO19	PRENAŠANJE ZNANJA	3,71	8.	7.	3,98
MVO20	IDENTIFIKAC. Z GORNIKI	2,28	27.	25.	2,3
MVO21	POMOČ ŽELJNIM HRIBOV	3,94	6.	3.	4,14
MVO22	SAMODOKAZOVANJE	2,19	28.	27.	2,1
MVO23	ZELJA OKOLJA	1,86	32.	31.	1,83
MVO24	NAGOVORIL PRIJATELJ	2,34	26.	28.	2,05
MVO25	POGOJ ZA VODENJE	3,0	17.	18.	3,01
MVO26	NE VEM KAJ	1,61	35.	34.	1,61
MVO27	NADALJEVANJE VZGOJE	3,51	11.	12.	3,49
MVO28	DOŽIVLJANJE USPEHOV	2,97	18.	16.	3,13
MVO29	NAPREDOVANJE V OKOLJU	2,58	23.	22.	2,58
MVO30	NISEM MOGEL ODKLONIT	2,66	20.	21.	2,68
MVO31	POMOČ DRUŠTVU	3,31	15.	15.	3,36
MVO32	MOŽNOST OBLASTI	1,51	37.	36.	1,51
MVO33	PREDLOG DRUŠTVA	2,87	19.	20.	2,69
MVO34	PROSTOVOLJNO DELO	3,46	12.	13.	3,47
MVO35	POPUSTI VODNIKOM	2,01	29.	29.	2,01
MVO36	MOŽNOSTI AFIRMACIJE	2	30.	30.	1,98
MVO37	ZNAK MI UGAJA	1,55	36.	35.	1,52
MVO38	ENOTNA OBLAČILA	2,65	21.	19.	2,72
MVO39	POPUST PRI OPREMI	3,44	13.	10.	3,64
MVO40	ZASLUŽEK	1,35	40.	40.	1,37

V manifestnem prostoru je motivacija, da nekdo postane vodnik (MVPO) zelo podobna motivaciji, da v vodništvu vztraja (MVOV). Na veliko podobnost motivov vključevanja in vztrajanja v vodništvu kažejo tudi koeficienti povezanosti med njimi ($r = .992$ in $\varsigma = .938$). Zato jih tudi skupno obravnavamo.

V obeh presekih vodniške motivacije je najmočnejši motiv MVO01 *ljubezen do narave*. Narava je pri vodnikih za užitkom drugi motiv po rangu v motivaciji planinarjenja. Pričakovali bi ravno obratno, da bodo za vodništvo močnejši motivi prostovoljstva in osebne rasti, ki sledijo vodilnemu motivu - *ljubezen do narave*. Lahko si razlagamo, da je ta motiv tako močan, da žari tudi v področje vodenja ali/in da vodniki želijo odnos do narave deliti še z drugimi, pa tudi prispevati skozi proces vodenja pri graditvi odnosa vodenih planincev do narave. Trdimo lahko, da je skrb za naravo in njeno varovanje na izletih, ki jih vodijo vodniki, praviloma na visoki ravni in da je s tem vodenje motivirano tudi s skrbjo za ohranjanje narave in spoštljiv odnos do nje. Ugotavljamo, da je narava in sožitje z njo pomembna apolonska vrednota (Musek, 1993) tudi pri vodnikih.

Vodilnemu motivu *ljubezni do narave* sledijo motivi: nudenje pomoči, motivi, ki naglašajo pomen znanja, zadovoljstvo v vodenju in delu z ljudmi, z mladimi, z otroki, prostovoljno delo. To se je pokazalo tudi na vzorcu vodnic, kjer nastopa kot vodilni motiv narava, sledijo ji enako kot pri vodnikih pomoč, delo z ljudmi, znanje (Fakin, 2002). Naštete najpomembnejše nagibe za prostovoljstvo lahko prištevamo v intrinzično območje samodeterminacijskega kontinuuma, ki zadovoljuje potrebe po znanju, dosežkih in doživljanju v prostovoljnem delu.

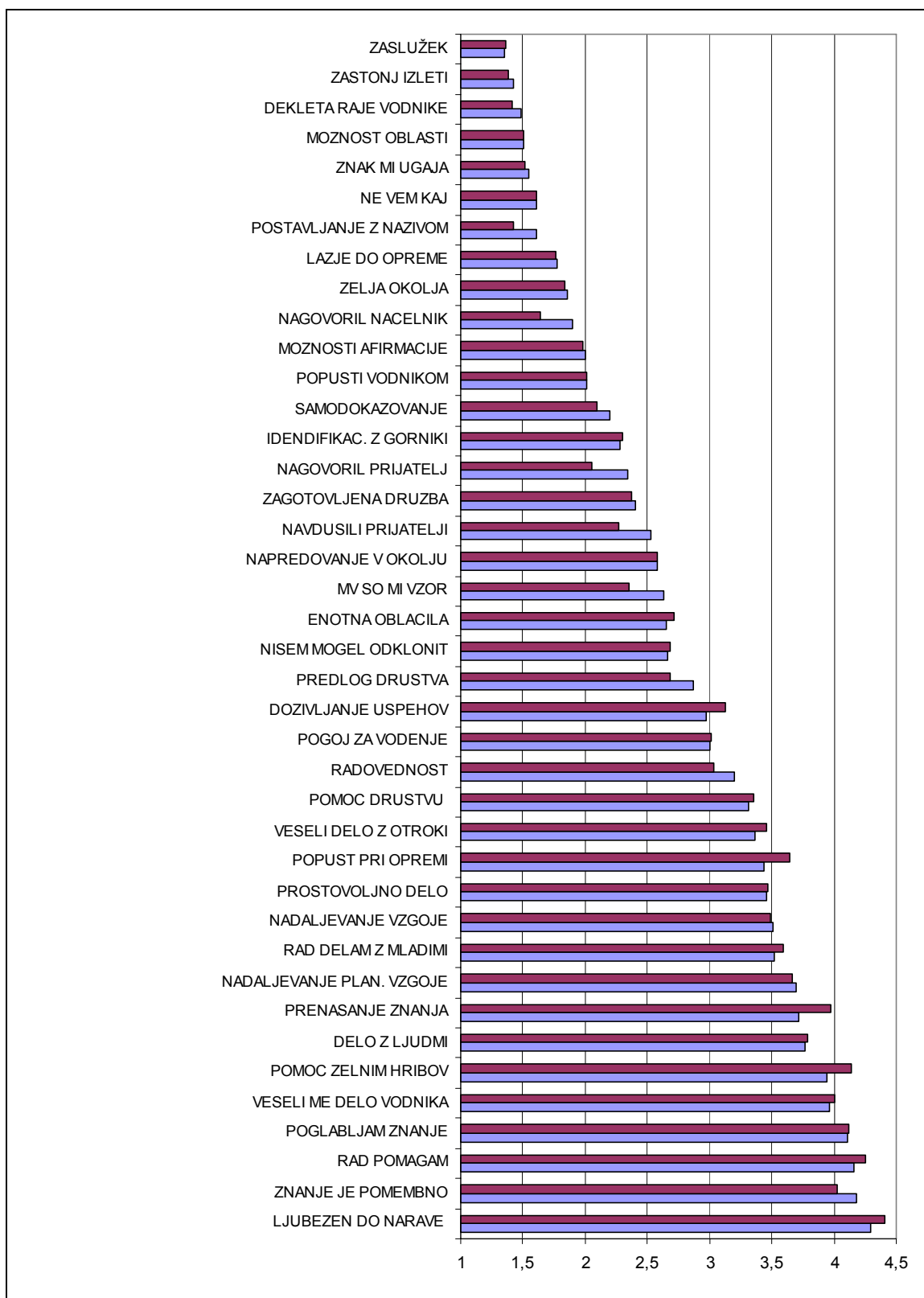
V srednjem delu rangiranih motivov se nahajajo s socialnim okoljem pogojeni vidiki vodniške motivacije: sugestija okolja, dolžnosti do socialnega okolja in življenje v planinski skupini. To so vzor vodnikov, zagotovljena družba, predlogi društva, prijatelja, načelnika, okolja, ter možnost za afirmacijo in samodokazovanje. V teh razlogih samokontrola prehaja iz notranje (zagotovljena družba) na zunanjo introjecirano in identificirano. (Deci & Ryan, 1985)

Najnižje vrednosti imajo motivi ekstrinzičnega značaja: zaslužek, zastonj izleti, pozornost deklet, oblast, postavljanje, dostop do opreme. Ti motivi se z najnižjimi vrednostmi pojavijo tudi pri vodnicah (Fakin, 2002) in enako kot najpomembnejši za vodništvo niso zelo odvisni od spola, večino vodnikov očitno niso privedli v vodniške vrste in tudi bistveno ne vplivajo na vztrajanje v vodništvu. Ker so ti motivi manj skladni z družbenimi normami, je mogoče, da v

manifestnem, zavednem izražanju, ki jo nudi anketni vprašalnik, niso popolnoma realen odraz resničnega stanja v motivacijskem sistemu vodnikov. Nekateri (Petkovšek, 1997) so do vprašalnikov za ugotavljanje motivacije kritični in imajo zadržke, zaradi pravilnega razumevanja vprašalnikov in samega sebe pri anketiranih ter tudi za to, ker zanemarjajo nezavedno motivacijo oz. zahtevajo še psihoanalitski pristop pri interpretaciji rezultatov (Vodeb, 1995).

Tako za motive vključevanja v vodništvo in vztrajanja v njem velja, da so zelo heterogeni. Povprečja so v mejah med 4,40 in 1,35. Vendar pa imajo nekateri motivi zelo podobne vrednosti. Postavljena **predvidevanja (H 01, H 02), da se vodniški motivi v manifestnem prostoru ne razlikujejo lahko zavrnamo**, kar potrjuje tudi značilnost χ^2 pri Friedmanovem testu in koeficienti multivariatnega testa. (prilogi 8, 9) Tudi variacijska razmaka (2,94 in 3,03) in standardna odklona (0,91 in 0,97) obeh skupin vodniških motivov kažeta na različno moč razlogov za vključevanje v vodenje in vztrajanje v vodništvu in da tudi v tem prostoru motivacije obstaja motivacijski pluralizem s hierarhijo odnosov med motivi (Musek, 1993).

GRAF 1: MOTIVI VKLJUČEVANJA V VODNIŠTVO IN VZTRAJANJA V NJEM

MVOP – VKLJUČEVANJE V VODENJE (svetla)

MVOV - VZTRAJANJE V VODENJU (temna)

6.2.1.1 RAZLIKE MED MOTIVI VKLJUČEVANJA V VODNIŠTVO IN VZTRAJANJA V VODENJU

V nadaljevanju sledi primerjava vodniških motivov vključevanja in motivov vztrajanja v manifestnem prostoru. Za ugotavljanje razlik med tema izsekoma smo uporabili T-test. Rezultate smo prikazali v preglednici 10, prilogah 10,11 in grafih 1, 2.

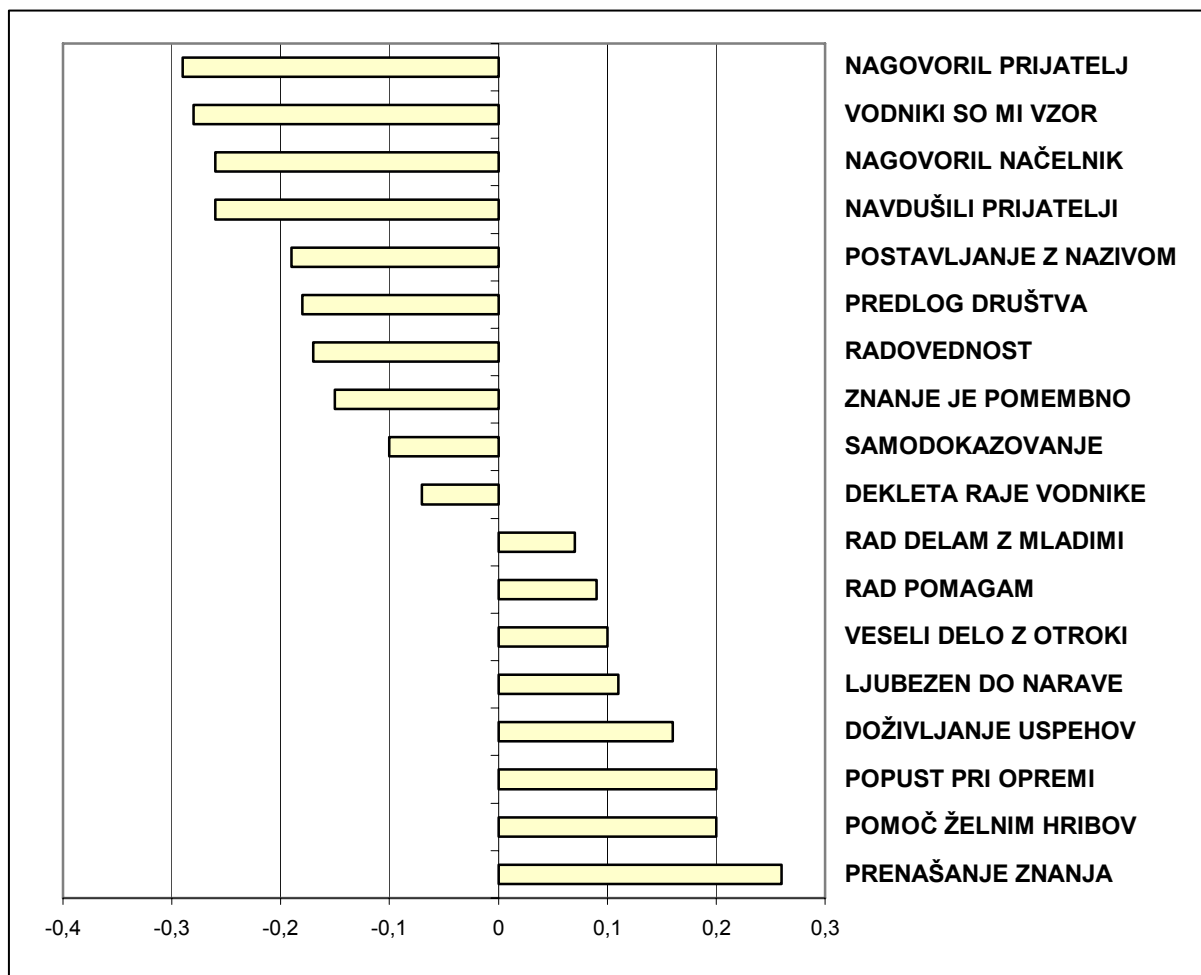
Že graf 1 iz prejšnjega poglavja kaže primerjavo povprečij obeh izsekov motivov za vodništvo. Razvidno je, da ni opaziti večjih sprememb med izsekoma. Tudi koeficienti (preglednica 10), ki kažejo povezanost za spremenljivko v času vključevanja in vztrajanja v vodništvu, znašajo med vrednostmi 0.89 in 0.60, govorijo, da so razlike med motivacijo za vključevanje v vodenje in motivacijo vztrajanja v vodništvu v splošnem majhne.

Kot je razvidno iz preglednice 10 in grafa 1 so razlike med povprečnimi vrednostmi praviloma zelo majhne. Visoke povezanosti med motivi vodnikovega vključevanja in vztrajanja v vodništvu in majhne razlike med temi spremenljivkami kažejo, da se motivacija za vodništvo pretirano ne spreminja.

Preglednica 2 kaže, da imajo vodniki različno dolg vodniški staž (1 do 54 let), kar zagotovo le vpliva, predvsem pri vodnikih z daljšim stažem na določene spremembe v motivaciji med vključevanjem v vodništvo in vztrajanju v njem.

Praviloma so motivi, ki jim povprečne vrednosti upadejo pri vztrajanju v vodništvu, socialnega značaja in označujejo zmanjšanje vplivanja socialnega okolja (zunanja, introjecirana in identificirana kontrola), statusa v skupini, zmanjša se tudi pomen znanja. Slednje je pomembnejše pri vključevanju v vodništvo, saj je formalni pogoj za pridobitev statusa formalnega vodnika. Verjetno je prisoten še en fenomen, da je kar nekaj planincev, ki se vključujejo v vodniško izobraževanje, ker je to ugoden način nadaljnega bogatenja planinskih znanj in veščin, ne pa toliko iz vodniških ambicij. Planinska organizacija ima malo projektov za zadovoljevanje potreb po izpopolnjevanju planinskih znanj. Verjetno je tudi v tem vzrok za določen delež osipa v vodništvu. Kakšnega posameznika pa morda le pritegne vodništvo in postane po vodniškem izobraževanju tudi bolj zainteresiran za vodništvo.

Graf 2: Razlike v motivaciji vključevanja in vztrajanja v vodništvu (samo statistično značilne)

Iz preglednice 10 in grafov 1, 2 je razvidno, da se razlogi vodništva, ki imajo altruističen značaj, po vključitvi v vodenje še okrepijo, še zlasti prenašanje znanja. Kaže, da je vodnikom pedagoška plat vodenja pomembna. Motiv prenašanje znanja, ki se mu pri vztrajanju v vodništvu najbolj poveča motivacijska moč, bi bilo izrabiti za didaktično plat pri izpopolnjevanjih vodnikov, saj je temu področju v izobraževanju vodnikov, v primerjavi z drugimi strokovnimi delavci v športu, namenjeno manj pozornosti. Med vodniškim stažem, se okrepi pomen doživljanja uspehov in odnos do narave postane vodnikom še pomembnejša vrednota.

Preglednica 10: Razlike v motivaciji vključevanja (pov-po), in vztrajanja (pov-vzt), razlika (raz), t – vrednost, značilnosti razlik (sig.), korelacija (r) med spremenljivkama.

OZNAKA	MOTIV	pov-po	pov-vzt	raz	t	sig.	r
MPZAVO19	PRENAŠANJE ZNANJA	3,71	3,98	0,26	-6,7	,000 *	0,65
MPZAVO21	POMOČ ŽELJNIM HRIBOV	3,94	4,14	0,2	-5,7	,000 *	0,69
MPZAVO39	POPUST PRI OPREMI	3,44	3,64	0,2	-5,0	,000 *	0,78
MPZAVO28	DOŽIVLJANJE USPEHOV	2,97	3,13	0,16	-4,1	,000 *	0,75
MPZAVO01	LJUBEZEN DO NARAVE	4,29	4,40	0,11	-3,9	,000 *	0,73
MPZAVO10	ZNANJE JE POMEMBNO	4,18	4,03	-0,15	4,0	,000 *	0,63
MPZAVO33	PREDLOG DRUŠTVA	2,87	2,69	-0,18	4,0	,000 *	0,79
MPZAVO17	RADOVEDNOST	3,20	3,03	-0,17	5,1	,000 *	0,83
MPZAVO13	NAGOVORIL NAČELNIK	1,90	1,64	-0,26	5,8	,000 *	0,69
MPZAVO05	NAVDUŠILI PRIJATELJI	2,53	2,27	-0,26	5,9	,000 *	0,73
MPZAVO08	VODNIKI SO MI VZOR	2,63	2,35	-0,28	6,6	,000 *	0,77
MPZAVO24	NAGOVORIL PRIJATELJ	2,34	2,05	-0,29	6,9	,000 *	0,77
MPZAVO03	POSTAVLJANJE Z NAZIVOM	1,61	1,42	-0,19	7,2	,000 *	0,79
MPZAVO15	RAD POMAGAM	4,16	4,25	0,09	-3,4	,001 *	0,79
MPZAVO22	SAMODOKAZOVANJE	2,19	2,10	-0,1	2,8	,006 *	0,79
MPZAVO02	VESELI DELO Z OTROKI	3,36	3,46	0,1	-2,7	,007 *	0,80
MPZAVO04	DEKLETA RAJE VODNIKE	1,48	1,41	-0,07	2,4	,016 *	0,73
MPZAVO12	RAD DELAM Z MLADIMI	3,52	3,59	0,07	-2,1	,040 *	0,78
MPZAVO38	ENOTNA OBLAČILA	2,65	2,72	0,06	-1,8	,068	0,87
MPZAVO11	ZASTONJ IZLETI	1,42	1,38	-0,04	1,3	,191	0,60
MPZAVO07	ZAGOTOVLJENA DRUŽBA	2,41	2,37	-0,04	1,2	,224	0,84
MPZAVO31	POMOČ DRUŠTVU	3,31	3,36	0,05	-1,2	,228	0,77
MPZAVO14	VESELI ME DELO VODNIKA	3,96	4,00	0,04	-1,2	,238	0,70
MPZAVO37	ZNAK MI UGAJA	1,55	1,52	-0,03	1,2	,247	0,81
MPZAVO36	MOŽNOSTI AFIRMACIJE	2,00	1,98	-0,02	0,9	,392	0,83
MPZAVO27	NADALJEVANJE VZGOJE	3,51	3,49	-0,03	0,7	,456	0,80
MPZAVO20	IDENTIFIKAC. Z GORNIKI	2,28	2,30	0,02	-0,7	,462	0,88
MPZAVO30	NISEM MOGEL ODKLONIT	2,66	2,68	0,02	-0,7	,476	0,88
MPZAVO09	DELO Z LJUDMI	3,77	3,79	0,02	-0,7	,491	0,75
MPZAVO23	ZELJA OKOLJA	1,86	1,83	-0,02	0,7	,501	0,77
MPZAVO40	ZASLUŽEK	1,35	1,37	0,02	-0,7	,511	0,82
MPZAVO06	NADALJEVANJE PLAN. VZG.	3,69	3,67	-0,03	0,6	,522	0,74
MPZAVO34	PROSTOVOLJNO DELO	3,46	3,47	0,01	-0,4	,701	0,89
MPZAVO18	LAŽJE DO OPREME	1,77	1,77	-0,01	0,3	,791	0,73
MPZAVO25	POGOJ ZA VODENJE	3,00	3,01	0,01	-0,2	,866	0,83
MPZAVO16	POGLABLJAM ZNANJE	4,11	4,12	0	-0,1	,894	0,68
MPZAVO26	NE VEM KAJ	1,61	1,61	0	0,1	,920	0,89
MPZAVO32	MOŽNOST OBLASTI	1,51	1,51	0	-0,1	,925	0,81
MPZAVO29	NAPREDOVANJE V OKOLJU	2,58	2,58	0	-0,1	,953	0,79
MPZAVO35	POPUSTI VODNIKOM	2,01	2,01	0	0,0	1,000	0,80

To potrjuje teorije, da je notranja motivacija trajnejša, močnejša in ugodnejša od zunanje (Tušak & Tušak, 2004 a; Horga 1993) in se sklada z izsledki Willigena (2000) in Okun & Schulza (2003), ki ugotavljajo, da se motivacija za volonterstvo s starostjo krepi. Tudi Musek (1993) ugotavlja, da s starostjo vrednost apolonskih vrednot rahlo narašča in upada pomen dionizičnih.

Pri osemnajstih motivih obstajajo statistično značilne razlike med vrednostmi povprečni motivov za vključevanje v vodništvo in vztrajanje v vodništvu. Torej lahko predvidevanje, da v vodništvu ni razlik med motivi vključevanja in vztrajanja zavrremo le za polovico motivov. (graf 2, preglednica 10) Razlike so v smeri upadanja motivacije predvsem pri zunanje determiniranih in naraščanje motivacije pri notranji motivaciji. Od tega izstopa popust pri opremi, ki vodnikom veliko pomeni. Oprema je za vodnike precejšen materialni strošek, potrebujejo jo kar veliko, je draga, se hitro obrabi in je nujna za varno vodenje. Osebna oprema je postala zaradi tehnološkega napredka kvalitetnejša in precej draga. Vodniku omogoča udobnejše in varnejše vodništvo. V kritičnih situacijah je lahko usodnega pomena. Sodobna doktrina varnega planinarjenja zahteva bistveno več tehnične opreme, ki tudi ni poceni. Zlasti vodnikom večjih in višjih kategorij se količina opreme zelo poveča (plezalna, ledeniška, turno smučarska). Solidna opremljenost vodnika je tudi pomemben pedagoški vidik, saj dajejo klientom zgled. Za svoj trud si vodniki z vztrajanjem v vodništvu v večji meri želijo popustov pri opremi. Zagotovo si zaslužijo za svoje humano dejavnost materialno pomoč za nabavo opreme, ki je za njihovo dejavnost precejšnja obremenitev in zaradi varnostnih razlogov vse bolj zahtevna in obsežna. Razmere se urejajo s pravilnikom o normativih za nadomestilo obrabe opreme.

Nasprotno pa nekateri motivi s področja zunanje kontrole, ki sicer niso med najpomembnejšimi in so predvsem sugestija okolja: vpliv prijateljev, funkcionarjev, društva, postavljanje, vzor vodnikov, dekleta, zmanjšujejo moč z vztrajanjem v vodništvu. To velja tudi za radovednost in znanje, ki sta v območju notranje kontrole in sta verjetno v veliki meri zadovoljena z opravljenim tečajem. Zmanjšanje vplivanja okolja si lahko razlagamo dvojno. Okolje po opravljenem vodniškem usposabljanju ne animira v taki meri, kot so v fazi vključevanja za usposabljanje ali pa na vodnike nima več tolikšnega vpliva, kot ga je imelo pri vključevanju v vodenje. Vsekakor bi morala temu vprašanju planinska organizacija posvetiti pozornost in ga preučiti, saj je osip pri vodnikih kar precejšen.

Preglednica 10 kaže, da v dobri polovici motivov ni statistično značilnih razlik med vključevanjem in vztrajanjem v vodništvo. To so motivi tako iz notranje in zunanje samokontrole. Intrinzični motivi: nadaljevanje vzgoje, prostovoljstvo, delo z ljudmi, napredovanje, veselje v vodniškem delu, so med desetimi najpomembnejšimi vzgibi vodništva. Ekstrinzični motivi: zaslužek, sugestija okolja, popusti, pogoj za vodenje, oprema, znak mi ugaja, popusti idr. so praviloma manj pomembni vodniški motivi, kar pa ne drži za opremo in da je to pogoj za vodenje.

Zaključimo lahko, da so razlike med motivi za vključevanje v vodništvo in vztrajanje v njem, majhne in le pri polovici razlogov statistično značilne. Kažejo ugodne trende, saj se predvsem notranji motivi, altruističnega značaja, krepijo oz. ostajajo pomembni za vodniško motivacijo, najmanj pomembni motivi tudi ostajajo manj pomembni ali še zmanjšujejo motivacijo.

Motivacija se znižuje tudi pri motivih, ki jih vzpodbujajo socialna okolja. Verjetno se to odraža tudi na osipu vodnikov, ki je problem na področju vodništva v planinski organizaciji in je neke vrste selekcija v motiviranosti, saj ostajajo aktivni le dobro, predvsem notranje motivirani vodniki, saj je najtrajnejša in najmočnejša notranja motivacija.

Težko je reči, ali na razlike vpliva vodniški staž ali starost. S starostjo rahlo naraščajo apolonske vrednote, s stažem doživeto notranje zadovoljstvo ob vodniški dejavnosti, po teoriji ojačevanja tudi lahko povečuje motivacija za vodništvo.

Predvidevanje (H 04), da v vodništvu ni razlik med motivi vključevanja in vztrajanja lahko zavrremo le za polovico motivov, kajti le pri osemnajstih motivih obstajajo statistično značilne razlike med vrednostmi povprečji motivov vključevanja in vztrajanja.

6.2.2 MOTIVACIJA ZA VODNIŠTVO V LATENTNEM PROSTORU

Preglednica 11: Komunalitete motivov vodništva in planinarjenja

spremljivka	komunalitete	spremljivka	komunalitete	spremljivka	komunalitete
NMVOP01	0,324	NMVOV01	0,338	NMPLA01	0,602
NMVOP02	0,748	NMVOV02	0,707	NMPLA02	0,641
NMVOP03	0,586	NMVOV03	0,546	NMPLA03	0,632
NMVOP04	0,603	NMVOV04	0,557	NMPLA04	0,546
NMVOP05	0,614	NMVOV05	0,503	NMPLA05	0,612
NMVOP06	0,498	NMVOV06	0,572	NMPLA06	0,390
NMVOP07	0,355	NMVOV07	0,305	NMPLA07	0,594
NMVOP08	0,437	NMVOV08	0,389	NMPLA08	0,580
NMVOP09	0,626	NMVOV09	0,580	NMPLA09	0,499
NMVOP10	0,573	NMVOV10	0,625	NMPLA10	0,457
NMVOP11	0,555	NMVOV11	0,627	NMPLA11	0,608
NMVOP12	0,762	NMVOV12	0,718	NMPLA12	0,551
NMVOP13	0,401	NMVOV13	0,425	NMPLA13	0,589
NMVOP14	0,510	NMVOV14	0,518	NMPLA14	0,559
NMVOP15	0,575	NMVOV15	0,511	NMPLA15	0,541
NMVOP16	0,682	NMVOV16	0,685	NMPLA16	0,499
NMVOP17	0,389	NMVOV17	0,460	NMPLA17	0,575
NMVOP18	0,551	NMVOV18	0,531	NMPLA18	0,481
NMVOP19	0,555	NMVOV19	0,540	NMPLA19	0,568
NMVOP20	0,448	NMVOV20	0,459	NMPLA20	0,583
NMVOP21	0,573	NMVOV21	0,490	NMPLA21	0,601
NMVOP22	0,414	NMVOV22	0,461	NMPLA22	0,626
NMVOP23	0,364	NMVOV23	0,409	NMPLA23	0,465
NMVOP24	0,588	NMVOV24	0,544	NMPLA24	0,540
NMVOP25	0,279	NMVOV25	0,238	NMPLA25	0,423
NMVOP26	0,229	NMVOV26	0,355	NMPLA26	0,499
NMVOP27	0,555	NMVOV27	0,593	NMPLA27	0,527
NMVOP28	0,518	NMVOV28	0,700	NMPLA28	0,592
NMVOP29	0,538	NMVOV29	0,586	NMPLA29	0,443
NMVOP30	0,553	NMVOV30	0,417	NMPLA30	0,596
NMVOP31	0,549	NMVOV31	0,519	NMPLA31	0,421
NMVOP32	0,470	NMVOV32	0,495	NMPLA32	0,651
NMVOP33	0,503	NMVOV33	0,535	NMPLA33	0,328
NMVOP34	0,571	NMVOV34	0,574	NMPLA34	0,503
NMVOP35	0,559	NMVOV35	0,599	NMPLA35	0,634
NMVOP36	0,549	NMVOV36	0,529	NMPLA36	0,643
NMVOP37	0,559	NMVOV37	0,527	NMPLA37	0,622
NMVOP38	0,566	NMVOV38	0,505	NMPLA38	0,477
NMVOP39	0,659	NMVOV39	0,553	NMPLA39	0,582
NMVOP40	0,400	NMVOV40	0,551	NMPLA40	0,580
				NMPLA41	0,583
				NMPLA42	0,626

Zaradi primerjave in ekonomičnosti smo komunalitete združili v eni sami preglednici (preglednica 11) za vse tri skupine spremenljivk motivacije (planinarjenje, vključevanje v vodništvo in vztrajanje v njem)

Komunalitete pri motivih vodništva se gibljejo v vrednostih od .23 do .76. V motivih vodništva imajo najvišje vrednosti motivi, MVO12 *rad delam z mladimi*, MVO2 *veseli delo z otroki*, MVO16 *poglobljam znanje*, MVO39 *popust pri opremi*, MVO9 *delo z ljudmi*, MVO28 *doživljanje uspehov*, MVO11 *zastonj izleti*. Ti so močnejše povezani z drugimi motivi in so motivi z najvišjimi faktorskimi utežmi v svojih faktorjih. Manjše vrednosti in večjo unikviteto imajo motivi: MVO 26 *ne vem kaj*, MVO 25 *pogoj za vodenje*, MVO 1 *ljubezen do narave*, MVO 23 *želja okolja*, MVO 07 *zagotovljena družba*. Pri motivih za vključevanje v vodništvo (MVPO) in motivih vztrajanja (MVOV) so ne povsem, vendar podobne vrednosti komunalitet pri posameznih motivih, tako je pričakovati podobnost in le manjše razlike v oblikovanju komponent v latentnih prostorih teh dveh izsekov.

6.2.2.1 LATENTNI PROSTOR MOTIVOV ZA VKLJUČEVANJE V VODNIŠTVO

Pri določanju števila komponent smo se odločili za število komponent po diagramu lastnih vrednosti. V tej metodi so se pokazale najugodnejše in najbolj smiselne rešitve odrejanja latentnega prostora motivov za vodenje in tudi planinarjenje. Metoda lastnih vrednosti večjih od 1, je dala preveč komponent, kriterij PB pa premajhno število komponent.

Tako imamo pri obeh skupinah motivov za vodništvo 7 komponent, sistema pojasnita 52 % variance, kar je v običajnih mejah tovrstnega raziskovanja.

Preglednica 12: **Lastne vrednosti in odstotki varianc motivov za vključevanje v vodništvo (MVPO)**

Comp	Eigenv			Rottion		
	Total	%	Cum %	Total	%	Cum %
1	8,329	20,821	20,821	3,852	9,630	9,630
2	4,433	11,083	31,905	3,721	9,302	18,932
3	2,309	5,771	37,676	3,068	7,669	26,602
4	1,667	4,166	41,842	2,808	7,021	33,623
5	1,442	3,605	45,447	2,759	6,897	40,520
6	1,370	3,426	48,873	2,427	6,068	46,588
7	1,237	3,092	51,965	2,151	5,377	51,965
8	1,137	2,842	54,807			
9	1,068	2,670	57,477			
10	1,043	2,606	60,084			

Pri motivih vključevanja v vodništvo je prva komponenta pojasnjena s 9,6 % variance, naslednje pa 9,3 %, 7,7 %, 7 %, 7 %, 6,1 %, in zadnja s 5,4 % pojasnjene variance.

Preglednica 13: **Matrika pravokotno rotiranih faktorjev – motivi za vključevanje v vodništvo (MVPO) – uteži višje od 0.30**

oznaka	motiv	1	2	3	4	5	6	7
NMVOP12	RAD DELAM Z	0,859						
NMVOP02	VESELI DELO Z	0,851						
NMVOP09	DELO Z LJUDMI	0,743						
NMVOP14	VESELI ME DELO	0,553	0,417					
NMVOP19	PRENAŠANJE ZNANJA	0,528	0,440					
NMVOP15	RAD POMAGAM	0,508	0,438					
NMVOP01	LJUBEZEN DO NARAVE	0,491						
NMVOP21	POMOČ ŽELJNIM	0,471	0,457					
NMVOP16	POGLABLJAM ZNANJE		0,793					
NMVOP10	ZNANJE JE POMEMBNO		0,724					
NMVOP27	NADALJEVANJE		0,676					
NMVOP06	NADALJEVANJE PLAN.		0,667					
NMVOP17	RADOVEDNOST		0,419					
NMVOP25	POGOJ ZA VODENJE		0,388					
NMVOP18	LAŽJE DO OPREME			0,704				
NMVOP11	ZASTONJ IZLETI			0,677				
NMVOP35	POPUSTI VODNIKOM			0,610				0,356
NMVOP40	ZASLUŽEK			0,585				
NMVOP22	SAMODOKAZOVANJE			0,441			0,321	
NMVOP04	DEKLETA RAJE				0,758			
NMVOP03	POSTAVLJANJE Z				0,703			
NMVOP37	ZNAK MI UGAJA			0,308	0,626			
NMVOP32	MOŽNOST OBLASTI				0,578			
NMVOP36	MOŽNOSTI			0,386	0,482		0,312	
NMVOP26	NE VEM KAJ				0,381			
NMVOP05	NAVDUŠILI PRIJATELJI					0,772		
NMVOP24	NAGOVORIL PRIJATELJ					0,757		
NMVOP13	NAGOVORIL					0,609		
NMVOP08	VODNIKI SO MI VZOR					0,509		
NMVOP07	ZAGOTOVLJENA					0,411		
NMVOP23	ZELJA OKOLJA				0,373	0,389		
NMVOP30	NISEM MOGEL						0,625	
NMVOP29	NAPREDOVANJE V			0,386			0,540	
NMVOP31	POMOČ DRUŠTVU		0,352				0,497	0,310
NMVOP28	DOŽIVLJANJE			0,372			0,491	
NMVOP20	IDENTIFIKAC. Z					0,330	0,435	
NMVOP39	POPUST PRI OPREMI							0,734
NMVOP38	ENOTNA OBLAČILA							0,664
NMVOP34	PROSTOVOLJNO DELO	0,319					0,341	0,560
NMVOP33	PREDLOG DRUŠTVA					0,412	0,312	0,431

Po pravokotni rotaciji osnovne matrike smo poimenovali sedem več ali manj homogenih faktorjev motivov, ki predstavljajo reduciran prostor motivov za vključevanje v vodenje. Interpretacija za ***Delo z ljudmi (1), Edukacija (2), Materialne koristi (3), Postavljanje (4), Vplivanje okolja (5)*** je bila dokaj logična, težja pa pri faktorjih ***Dokazovanje (6), in Istovetenje (7)***.

1. faktor: Delo z ljudmi

	Motiv	Oznaka	Utež
1	<i>rad delam z mladimi</i>	MVOP12	0,859
2	<i>veseli delo z otroki</i>	MVOP02	0,851
3	<i>delo z ljudmi</i>	MVOP09	0,743
4	<i>veseli me delo vodnika</i>	MVOP14	0,553
5	<i>prenašanje znanja</i>	MVOP19	0,528
6	<i>rad pomagam</i>	MVOP15	0,508
7	<i>ljubezen do narave</i>	MVOP01	0,491
8	<i>pomoč željnim hribom</i>	MVOP21	0,471

Ta najmočnejši faktor vključevanja v vodništvo tvori osem motivov, ki odražajo radost in veselje do dela z ljudmi vseh starosti, do pomoči in prenašanja znanja. V ta sklop se veže tudi najmočnejši motiv v manifestnem prostoru vodniške motivacije - ljubezen do narave. Vezanost narave kot vrednoto najdemo v Muskovem taksonomskem in faktorskem strukturiranju vrednot, kjer navaja: »V polni človečanski misli morata biti obsežena človekov odnos do narave, do duhovnega sveta in do transcendence«. (Musek, 1994, str. 20)

Prvi faktor predstavlja značilne motive, ki jih med drugimi navajajo a gonilne in vodilne v prostovoljnem delu (Verovnik, 1997; Ule-Nastran, 1997; Bednarik & sod., 1999; Mikuš-Kos, 2001). Ti prostovoljce vlečejo v dejavnosti, ki jim dajejo veselje ter zadovoljstvo ob in po opravljenem delu. Vsi motivi v tej razsežnosti so na strani ali v smeri pozitivne samodeterminacije.

2. faktor: Edukacija

V ta faktor reducira šest instrumentalnih motivov, ki označujejo zavedanje in stremljenje vodnika po več osebne znanja, s tem pa zadovoljitev svoje radovednosti ter pogojem za vodenje. Razen slednjega motiva - *pogoj za vodenje*, ki je zunanje determiniran, in potiska v

vodništvo, so to motivi notranje motivacije, ki predvsem vlečejo posameznike v vodništvo. V Maslowi hierarhiji motivov so ti motivi pri vrhu piramide in vodnikom omogočajo osebnostno rast, izpopolnjevanje in samoaktualizacijo, kar omenjajo tudi kot prevladujoči in motiv drugi avtorji pri nas (Mikuš –Kos, 2001; Bednarik & sod., 1999; Verovnik, 1997) in tudi v tujini (Wilingen, 2000; Okun & Schulz, 2003; Clary & sod., 1998; Cnaan & Goldberg-Glen, 1991; Vliert, & Huang & Levine, 2004).

Med razsežnostmi volonterizma se vedno pojavi v ospredju osebnostna rast, ki ji sledijo razumevanje, vrednote, družba, zaščita, prijateljstvo, kariera.

Motiv	Oznaka	Utež	
<i>poglabljam znanje</i>	MVOP16	0,793	1
<i>znanje je pomembno</i>	MVOP10	0,724	2
<i>nadaljevanje vzgoje</i>	MVOP27	0,676	3
<i>nadaljevanje plan. vzgoje</i>	MVOP06	0,667	4
<i>radovednost</i>	MVOP17	0,419	5
<i>pogoj za vodenje</i>	MVOP25	0,388	6

Če prva razsežnost vodniške motivacije označuje altruizem, kjer je v ospredju narediti nekaj za druge, kar poučevanje je, ta razsežnost izpolnjuje potrebo vodnika po učenju, ko naredi nekaj samo zase, za svojo osebnostno rast ter zadovolji svojo radovednost in hkrati zadosti formalnim pogojem in zahtevam za vodniško dejavnost. Ob tem njegova osebnostna rast ob bogatenju znanja zagotavlja tudi boljše potenciale za njegovo prostovoljno ali profesionalno vodništvo, ko se na skupnih silnicah ujameta osebni in družbeni interes.

3. faktor: Materialne koristi

<i>motiv</i>	Oznaka	Utež	
<i>lažje do opreme</i>	MVOP18	0,704	1
<i>zastonj izleti</i>	MVOP11	0,677	2
<i>popusti vodnikom</i>	MVOP35	0,61	3
<i>zaslužek</i>	MVOP40	0,585	4

Tretji, dokaj homogen faktor sestavljajo štirje motivi. Predstavlja materialne koristi vodništva, kar štejemo k zunanji motivaciji. Najpogosteje je to povračilo materialnih stroškov, ki jih imajo vodniki pri vodništvu, kar je vključeno tudi v vseh definicijah prostovoljstva, da je

svobodna, neplačana dejavnost, prostovoljci naj bi dobili povrnjene materialne stroške, priznanja in nagrade (Verovnik, 1997; Ule-Nastran, 1997; Bednarik & sod., 1999; Mikuš–Kos, 2001). Te materialne stroške klientom zaračunajo tudi profesionalni vodniki.

Vodništvo omogoča vodniku določene popuste pri nabavi opreme, prenočevanju, lažjem dostopu do opreme in pri nadomestilu za obrabo le te, pri povračilu materialnih stroškov in s tem zastonj izlete. Dijakom, študentom in slabše situiranim je to lahko pomemben motiv, da lažje planinarijo. Ta motiv je imel še vidnejšo vlogo v pilotski študiji, kjer so bili v vzorcu večinski del dijaki in študentje.

Zasluzek je verjetno predvsem le eden izmed motivov v motivacijskem pluralizmu GV, verjetno pa je tudi nekaterim vodnikov PZS, ki vodijo planinske izlete v svojem poklicnem delu (športni pedagogi, učitelji in profesorji).

4. faktor: Postavljanje

Četrty faktor sestavlja šest motivov, ki dajejo vodniku veljavo, možnost postavljanja z znakom in z nazivom vodnika, postavljanja pred dekleti, možnost oblasti in afirmacije. Z najnižjo utežjo se v ta faktor veže tudi razlog *ne vem kaj*. Očitno nekaterim vodnikom godi in ugaja vloga vodnika in s ponosom pripne vodniško značko, našitek, pulover, vetrovko in postane pomembnejši. To je prav gotovo koristno za njegovo samopodobo, saj si zadovoljuje sekundarne potrebe po afirmaciji, dominaciji in grupni identifikaciji, ki jih prištevajo med človeku svojstvene generične potrebe (Momirovič, 1972; Glasser, 1994; Tušak & Tušak 1997). Tem motivom pripisujemo zunanjo motivacijo. Psihoanalitiki bi v njih našli povsem naravno a običajno nepriznana (Nadjazovsko) moško postavljanje (Onega), osvajanje žensk in zanimanje zanje (Vodeb, 2001).

motiv	Oznaka	Utež	
<i>dekleta imajo raje vodnike</i>	MVOP04	0,758	1
<i>postavljanje z nazivom</i>	MVOP03	0,703	2
<i>znak mi ugaja</i>	MVOP37	0,626	3
<i>možnost oblasti</i>	MVOP32	0,578	4
<i>možnosti afirmacije</i>	MVOP36	0,482	5
<i>ne vem kaj</i>	MVOP26	0,381	6

5. faktor: Vplivanje okolja

V tem faktorju je šest motivov potiskanja, izrazito socialne narave, ki izvirajo iz vplivanja (nagovori, vzori, družba in želje) vodnikovega socialnega okolja. Predstavljajo zunanjo kontrolo in kažejo, da je motivacija za vključevanje v vodništvo odvisna v določenem deležu tudi od vzpodbujanja okolja. To so lahko prijatelji, vodniki, funkcionarji v društvu ali na splošno okolje. Tudi vzor vodnikov, ki jih spoznavajo bodoči vodniki je motivacija, ki se veže v ta faktor vpliv okolja. Navduševanje, nagovor, želja, vzor prijateljev, vodnikov, funkcionarjev društva je lahko incentiva, vendar pa bi bilo dobro, če bi kasneje prerasla v notranje determinirano motivacijo, ki je trajnejša in močnejša odvisna od vodnika in ne od njegove socialne sredine, ki se lahko spremeni, ali pa se spremeni odnos vodnika do okolja in s tem motiviranost. Seveda pa to ne pomeni zanikanja pomena povratnih informacij okolja vodniku v priznavanju, nagrajevanju njegovega vodništva, kar prispeva k povečanju vodniške dejavnosti.

<i>motiv</i>	Oznaka	Utež	
<i>navdušili prijatelji</i>	MVOP05	0,772	1
<i>nagovoril prijatelj</i>	MVOP24	0,757	2
<i>nagovoril načelnik</i>	MVOP13	0,609	3
<i>vodniki so mi vzor</i>	MVOP08	0,509	4
<i>zagotovljena družba</i>	MVOP07	0,411	5
<i>želja okolja</i>	MVOP23	0,389	6

6. faktor: Dokazovanje

<i>motiv</i>	Oznaka	Utež	
<i>nisem mogel odkloniti</i>	MVOP30	0,625	1
<i>napredovanje v okolju</i>	MVOP29	0,54	2
<i>pomoč društvu</i>	MVOP31	0,497	3
<i>doživljanje uspehov</i>	MVOP28	0,491	4
<i>identifikacija z gorniki</i>	MVOP20	0,435	5
<i>samodokazovanje</i>	MVOP22	0,321	6

Ta faktor je nekoliko manj jasen za interpretacijo. Predvsem kaže odgovoren odnos do okolja, težnjo po doživljanju uspeha, dokazovanju in napredovanju v tem okolju.

7. faktor: Istovetenje (identifikacija)

Zadnji faktor tudi ni povsem jasen in ni enostavno razložljiv. Kaže na pripadnost in identifikacijo z društvenim okoljem tako v videzu, kjer so pomembna enotna oblačila in dejavnosti v društvu, ki je prostovoljna.

<i>motiv</i>	Oznaka	Utež	
<i>popust pri opremi</i>	MVOP39	0,734	1
<i>enotna oblačila</i>	MVOP38	0,664	2
<i>prostovoljno delo</i>	MVOP34	0,56	3
<i>predlog društva</i>	MVOP33	0,431	34

6.2.2.2 LATENTNI PROSTOR MOTIVOV ZA VZTRAJANJE V VODNIŠTVU

Preglednica 14: **Lastne vrednosti in odstotki varianc motivov za vztrajanje v vodništvu (MVOV)**

Comp	Eigenv			Rottion		
	Total	%	Cum %	Total	%	Cum %
1	8,649	21,622	21,622	4,660	11,649	11,649
2	4,199	10,497	32,119	3,324	8,311	19,959
3	2,211	5,528	37,647	2,860	7,151	27,110
4	1,591	3,977	41,624	2,803	7,006	34,117
5	1,424	3,561	45,185	2,481	6,202	40,319
6	1,399	3,497	48,682	2,346	5,866	46,185
7	1,302	3,255	51,937	2,301	5,752	51,937
8	1,199	2,997	54,934			
9	1,079	2,698	57,632			
10	1,029	2,574	60,206			

Pri motivih vztrajanja v vodništvu je prva komponenta pojasnila skoraj 12 %, naslednje pa manj 8,3 %, 7,2 %, 7 %, 6,2 %, 5,9 % in zadnja 5,8 % variance. Pri motivih vztrajanja je prva komponenta močnejša kot pri motivih vključevanja v vodništvo.

Na podlagi faktorskih uteži v preglednici 15 smo dobili podobno strukturo latentnega prostora motivov vztrajanja v vodništvu kot za vključevanje v vodništvo. Razsežnosti tega prostora oblikujejo: *Samo- in edukacija (1), Vplivanje okolja (2), Postavljanje (3), Delo z ljudmi (4), Materialne koristi (5), Dokazovanje (6), Istovetenje (7).*

Preglednica 15: **Matrika pravokotno rotiranih faktorjev – motivi za vztrajanje v vodništvu (MVOV) – uteži višje od 0.30**

oznaka	motiv	1	2	3	4	5	6	7
NMVOV16	POGLABLJAM ZNANJE	0,797						
NMVOV10	ZNANJE JE	0,753						
NMVOV27	NADALJEVANJE	0,727						
NMVOV06	NADALJEVANJE	0,711						
NMVOV19	PRENAŠANJE ZNANJA	0,620			0,376			
NMVOV21	POMOČ ŽELJNIM	0,549			0,346			
NMVOV14	VESELI ME DELO	0,515			0,433			
NMVOV15	RAD POMAGAM	0,488			0,443			
NMVOV17	RADOVEDNOST	0,469					0,437	
NMVOV25	POGOJ ZA VODENJE	0,375						
NMVOV24	NAGOVORIL		0,716					
NMVOV05	NAVDUŠILI		0,674					
NMVOV13	NAGOVORIL		0,632					
NMVOV33	PREDLOG DRUŠTVA		0,541					0,427
NMVOV23	ZELJA OKOLJA		0,509	0,344				
NMVOV30	NISEM MOGEL		0,495					
NMVOV08	VODNIKI SO MI VZOR		0,479					
NMVOV07	ZAGOTOVLJENA		0,385					
NMVOV04	DEKLETA RAJE			0,714				
NMVOV03	POSTAVLJANJE Z			0,712				
NMVOV32	MOŽNOST OBLASTI			0,595			0,307	
NMVOV37	ZNAK MI UGAJA			0,579				
NMVOV26	NE VEM KAJ			0,514				
NMVOV36	MOŽNOSTI			0,497			0,345	
NMVOV02	VESELI DELO Z				0,818			
NMVOV12	RAD DELAM Z				0,809			
NMVOV09	DELO Z LJUDMI	0,374			0,643			
NMVOV01	LJUBEZEN DO				0,398			
NMVOV11	ZASTONJ IZLETI					0,743		
NMVOV18	LAŽJE DO OPREME					0,674		
NMVOV35	POPUSTI VODNIKOM					0,665		
NMVOV40	ZASLUŽEK					0,575		-0,381
NMVOV28	DOŽIVLJANJE	0,325					0,757	
NMVOV29	NAPREDOVANJE V						0,685	
NMVOV22	SAMODOKAZOVANJE						0,554	
NMVOV20	IDENTIFIKAC. Z		0,373				0,385	
NMVOV34	PROSTOVOLJNO DELO							0,662
NMVOV39	POPUST PRI OPREMI							0,641
NMVOV38	ENOTNA OBLAČILA			0,313				0,549
NMVOV31	POMOČ DRUŠTVU	0,355	0,410					0,455

1. faktor	Samo- in edukacija		
<i>motiv</i>	Oznaka	Utež	
<i>poglobljam znanje</i>	MVOVZ16	,797	1.
<i>znanje je pomembno</i>	MVOVZ10	,753	2.
<i>nadaljevanje vzgoje</i>	MVOVZ27	,727	3.
<i>nadaljevanje plan. vzgoje</i>	MVOVZ06	,711	4.
<i>prenašanje znanja</i>	MVOVZ19	,620	5.
<i>pomoč zeljnim hribov</i>	MVOVZ21	,549	6.
<i>veseli me delo vodnika</i>	MVOVZ14	,515	7.
<i>rad pomagam</i>	MVOVZ15	,488	8.
<i>radovednost</i>	MVOVZ17	,469	9.
<i>pogoj za vodenje</i>	MVOVZ25	,375	10.

Pri vztrajanju v vodništvu se najmočnejši faktor okrepi na deset motivov. Faktor združuje motive edukacije in motive za delo z ljudmi iz prostora vključevanje v vodništvo. Tako je v njem motivacija za samoizobraževanje ter izobraževanje drugih in pomoč vodenim na izletih. Najvišje factorske uteži imajo spremenljivke, ki označujejo vodnikovo osebno bogatenje znanja in nekoliko nižje spremenljivke, ki označujejo pomoč in prenašanje znanja, veselje do vodništva, radovednosti in ker je to pogoj za vodenje. Verjetno je kar nekaj vodnikov, ki jim je za bogatenje svojega lastnega znanja na področju planinarjenja najlažje dosegljivo prek vodniškega usposabljanja. Zato bi morala planinska organizacija razmisliti o programih, ki bi to bogatenje omogočili izven vodniškega usposabljanja.

Ta faktor tvorijo predvsem motivi s področja notranje motivacije, izjema je motiv *je pogoj za vodenje*, ki je zunanje determiniran. Vodništvo je vedno bolj vezano na formalno izobraževanje in licenčno izobraževanje vodnikov, kar zagotavlja pravno urejenost in odgovornost pri vodništvu. Čeprav je temeljna vodniška motivacija notranje determinirana, pa ne sme funkcionirati brez zunanje kontrole.

2. faktor Vplivanje okolja

V tem faktorju je osem motivov, ki so zunanja od okolja stimulirana motivacija, ki postane pri motivih vztrajanja še močnejša kot pri motivih vključevanja v vodništvo. Verjetno to povečanje posledica daljšega sodelovanja in pripadnosti v skupini vodnikov, društveni

aktivnost in prisotnost v društvenem dogajanju. Kaže na povečano odgovornost in pripadnost vodnikov do planinske družine in organizacije. Ker imajo najvišje faktorske uteži sugestije prijateljev, sklepamo, da je v vodniških krogih, kjer vodniki delujejo, zelo dobra prijateljska klima. Za vodniško motivacijo vztrajanja v vodništvu in uspešno delovanje vodnikov v planinskem društvu je prijateljska klima velikega pomena. Očitno je pomembno vzpodbujati delo vodniških odborov, klubov, ker ustvarjajo to klimo, kajti v njej lahko prehaja zunanje determinirana motivacija bliže k notranji samodeterminacije, ki je posledica večjega zadovoljstva pri vodništvu zaradi več znanja, uspešnejšega vodenja, bogatejših izkušenj.

motiv	Oznaka	Utež	
<i>nagovoril prijatelj</i>	MVOVZ24	,716	1.
<i>navdušili prijatelji</i>	MVOVZ05	,674	2.
<i>nagovoril načelnik</i>	MVOVZ13	,632	3.
<i>predlog društva</i>	MVOVZ33	,541	4.
<i>zelja okolja</i>	MVOVZ23	,509	5.
<i>nisem mogel odklonit</i>	MVOVZ30	,495	6.
<i>vodniki so mi vzor</i>	MVOVZ08	,479	7.
<i>zagotovljena družba</i>	MVOVZ07	,385	8.

Marsikje je vodniško izobraževanje vezano na obvezno sodelovanje vodnika za določeno dobo pri vodniškem delu v društvu, saj ta želijo opravičiti svoje naložbe. Vendar pa je to predvsem zunanja motivacija, ki ne obeta zelo kvalitetnega vodništva.

3. faktor: Postavljanje

motiv	Oznaka	Utež	
<i>dekleta raje vodnike</i>	MVOVZ04	,714	1.
<i>postavljanje z nazivom</i>	MVOVZ03	,712	2.
<i>možnost oblasti</i>	MVOVZ32	,595	3.
<i>znak mi ugaja</i>	MVOVZ37	,579	4.
<i>ne vem kaj</i>	MVOVZ26	,514	5.
<i>možnosti afirmacije</i>	MVOVZ36	,497	6.

Ta faktor je popolnoma identičen 4. faktorju v prostoru motivov vključevanja v vodništvo. Ta faktor bi z vidika Freudove psihoanalize razlagali s seksualnostjo. Moč, oblast, uveljavljanje, pomembnost manifestacije vodništva preko vodniških značk in drugih identifikacij, ki jo

omogoča vodniški status, naj bi vodnikom omogočale, da bi poskušali ugajati nasprotnemu spolu.

4. faktor: Delo z ljudmi

<i>motiv</i>	Oznaka	Utež	
<i>veseli me delo z otroki</i>	MVOVZ02	,818	1.
<i>rad delam z mladimi</i>	MVOVZ12	,809	2.
<i>delo z ljudmi</i>	MVOVZ09	,643	3.
<i>ljubezen do narave</i>	MVOVZ01	,398	4.

V primerjavi z motivi vključevanja v vodništvo je v tem prostoru ta faktor zgolj na veselje pri delu z ljudmi reduciran 1. faktor motivov vključevanja v vodništvo. Velja za ljudi vseh starosti, vendar ima višje uteži pri delu z mlajšimi kategorijami. Veselje ob delu z ljudmi je značilna motivacija privlačenja v prostovoljstvu. S temi motivi se veže še motivacija ljubezen do narave, kot je to veljalo tudi za podoben faktor v motivaciji vključevanja v vodništvo.

Na tem faktorju imajo višje factorske uteži ($> 0,30$) štirje motivi iz prvega faktorja, ki označujejo pomoč in izobraževanje vodenih. Celotno strukturo prostora motivov vztrajanja v vodništvu pa naredijo manj homogeno.

5. faktor: Materialne koristi

<i>motiv</i>	Oznaka	Utež	
<i>zastonj izleti</i>	MVOVZ11	,743	1.
<i>lažje do opreme</i>	MVOVZ18	,674	2.
<i>popusti vodnikom</i>	MVOVZ35	,665	3.
<i>zaslužek</i>	MVOVZ40	,575	4.

Podobna in še čistejša struktura kot v 3. faktorju motivov vključevanja v vodništvo kaže na povsem zunanje determinirano motivacijo tega faktorja v motivaciji vztrajanja v vodništvu. V pluralnem motivacijskem sistemu je prispevek k celotni motivaciji za vztrajanje v vodenju tudi materialna korist, ki jo nudijo zastonj izleti, popusti, lažji dostop do vedno pestrejših, obveznih in dražjih opreme. Tehnološki napredek, dostopnost in pravne norme z odgovornostjo, postavljajo vodnikom vedno višje zahteve tudi v zvezi z opremo. Planinska organizacija se s

tem problemom ukvarja in ima mogoče to plat urejeno bolj kot nekatere institucije, ki se z vodništvom ukvarjajo profesionalno.

Gorskim vodnikom in nekaterim vodnikom PZS, ki med drugim vodništvo opravljajo tudi v svojem poklicu, je motiv za vztrajanje v vodništvu lahko tudi zaslužek.

6. faktor: Dokazovanje

<i>motiv</i>	Oznaka	Utež	
<i>doživljanje uspehov</i>	MVOVZ28	,757	1.
<i>napredovanje v okolju</i>	MVOVZ29	,685	2.
<i>samodokazovanje</i>	MVOVZ22	,554	3.
<i>identifikacija z gorniki</i>	MVOVZ20	,385	4.

Tako kot pri motivaciji vključevanja je tudi v motivih vztrajanja v vodništvu to 6. faktor, vendar pa ne povsem identičen. S tem ko je zmanjšan na štiri motive, je tudi vsebinsko lepše definiran. Izpadla sta motiva *nisem mogel odkloniti* in *pomoč društvu*, ki sta vsebinsko izstopala v motivaciji vključevanja in naredila manj jasno sliko.

Zaznati je tudi pomembno spremembo, ki jo daje vodništvo vodnikom v osebni rasti, saj napredovanje v okolju, ki si ga na prvem mestu obetajo vodniki pri vključevanju v vodništvo, po vodniški dejavnosti zamenja doživljanje uspehov. To pa je po teoriji motiviranja zelo pomemben dejavnik, ojačevanja za nadaljnjo motivacijo opravljanja vodniške dejavnosti.

7. faktor: Istovetenje

<i>motiv</i>	Oznaka	Utež	
<i>prostovoljno delo</i>	MVOVZ34	,662	1.
<i>popust pri opremi</i>	MVOVZ39	,641	2.
<i>enotna oblačila</i>	MVOVZ38	,549	3.
<i>pomoč društvu</i>	MVOVZ31	,455	4.

Kot pri motivaciji vključevanja v vodništvo je to isti 7. faktor v prostoru vztrajanja v vodništvu, le da je zadnji motiv pomoč društvu zamenjal predlog društva. Slednji ima še zmeraj znatno utež na tem faktorju, vendar pa višjo na faktorju sugestija okolja. Je težje

razložljiv, predstavlja pripadnost društvu (PD) volonterstvu v zunanji identifikaciji (enotna oblačila, popust pri opremi) in v ponotranjenem sistemu vrednot, kar kaže dokaj močna negativna utež motiva zaslužek na tem faktorju.

Tudi sprememba, da motiv *na predlog društva* v preseku vključevanja pri vztrajanju v vodništvu zamenja motiv *zaradi pomoči društvu* in da ima v tem faktorju pri vključevanju v vodništvo najvišjo težo motiv popust pri opremi, pri vztrajanju je z najvišjo utežjo odobravanje prostovoljnega dela kaže, da je prostovoljno delo pomembna vrednota za vztrajanje v vodništvu in hkrati v delovanju planinske organizacije na sploh. Če je imel ta motiv pri vključevanju v vodništvo pomemben delež tudi na razsežnostih dokazovanja in dela z ljudmi, je pri motivaciji utežen samo v tem faktorju.

Motiv pomoč društvu ima pri motivaciji vztrajanja pomembne uteži na razsežnostih vplivanja okolja in samo- in edukaciji.

Enotna oblačila ne predstavljajo zgolj pripadnosti vodništvu, v manjši meri so obtežila tudi razsežnost (faktor) postavljanje v okolju.

Razlike v latentnem prostoru med vodniško motivacijo vključevanja in vztrajanja

Strukturi latentnih prostorov motivov vključevanja v vodništvo in vztrajanja v vodništvu sta v veliki meri podobni, vendar se v nekaterih faktorjih z vztrajanjem v vodništvu struktura latentnega prostora nekoliko spremeni. Postane tudi za spoznanje homogenejša. Vztrajanje v vodništvu, ki se odraža v dolžini vodniškega staža, pri vodnikih vpliva na njihov motivacijski sistem. Vplivajo vodniška dejavnost, spremembe v socialnem okolju vodnikov in v njihovem psihosomatskem statusu.

Po vztrajanju v vodništvu ostaneta v strukturi enaka faktorja *materialne koristi* in *postavljanje* iz vključevanja v to dejavnost. Zmanjšata se dva faktorja dokazovanje in delo z ljudmi, slednji se razpolovi. S tem sta povečala število motivov faktorja vplivanje (sugestija) okolja in faktor edukacija, ki združuje motive samoizobraževanja vodnikov in izobraževanja vodenih.

Razporeditev motivov po faktorjih motivov vztrajanja v vodenju je nekoliko bolj čista in zato oblikuje nekoliko bolj logično strukturo.

V primerjavi deležev, ki ga posamezne razsežnosti prispevajo izsekoma motivacije vključevanja in vztrajanja v vodništvu, lahko zaznamo zmanjšanje materialne motivacije,

povečanje identifikacije z volonterstvom v vidiku vrednot in nekoliko višji vpliv okolja. Vidimo pa, da je postavljanje z vodništvom in dokazovanje nespremenjeno. Zelo se spremenita deleža razsežnosti edukacije in dela z ljudmi, vendar ostaja njun skupni prispevek približno enak v obeh izsekih vodniške motivacije.

6.3 RAZLIKE V VODNIŠKI MOTIVACIJI MED VODNIKI PZS IN GV

Razlike v motivaciji za vodništvo med vodniki PZS in GV smo ugotavljali v manifestnem prostoru z analizo variance in z diskriminantno analizo. Ugotavljali smo jih za motivacijo vključevanja v vodniško in vztrajanja v njem.

6.3.1 RAZLIKE V MANIFESTNEM PROSTORU

Razlike v motivaciji vključevanja v vodništvo in vztrajanja v njem so med vodniki PZS in GV dokaj podobne, zato jih analiziramo skupaj za oba izseka motivacije, vključevanja v vodništvo, ki so v preglednici 16 in za vztrajanje v vodništvo v preglednici 17.

Kot pri športnikih je tudi vodniška motivacija trenuten kompleks notranjih in zunanjih, socialno pogojenih motivov (Tušak & Tušak, 2004), ki se od posameznika do posameznika razlikujejo. Množica nagibov za vodništvo razlikuje vodnike med seboj in tudi med vrstama vodnikov. Po pričakovanju je poglobitni motiv, ki visoko značilno razlikuje profesionalne - GV in amaterske - vodnike PZS zaslužek, ki pa je po pomenu tudi pri GV šele v spodnji polovici, kar za poklicne vodnike ne bi pričakovali. Pri prostovoljnih vodnikih se potrjuje, da se od poklicnih razlikujejo v zadovoljstvu in veselju pri opravljanju družbeno koristnega, prostovoljnega dela.

GV v Sloveniji imajo sicer formalno status poklicnega vodnika, vendar se ne ukvarjajo izključno z vodništvom in jim je to dopolnilna dejavnost. Mnogim je ta naziv primarno statusni simbol in ugled, možnost zaslužka pa le vzporednega, drugotnega pomena. Zato je njihova motivacija v veliki meri podobna z vodniško motivacijo vodnikov PZS, kar kaže podobnost rezultatov, saj znašata koeficient korelacije med povprečji GV in vodnikov PZS in rang korelacija nad 0.90.

Vseeno pa ugotavljamo določene razlike med skupinama vodnikov. V nadaljevanju bomo analizirali predvsem razloge za ukvarjanje z vodništvom, kjer so razlike v motivaciji med vodniki PZS in GV večje in statistično značilne.

5 % napako tveganja smo zaradi velikega števila spremenljivk zaostri sprejemanje hipotez na 0,002 (0,05/40 – število spremenljivk). Tako lahko sprejmemo statistično značilne razlike v moči motivov med amaterskimi in profesionalnimi vodniki v 5 motivih vključevanja v vodništvo in 6 za vztrajanje v vodništvu. V preseku obeh skupin vodniške motivacije (vključevanje v vodništvo in vztrajanje v njem) so štiri motivi, v katerih se motivacija med vodniki statistično značilno razlikuje: *zaslužek*, kjer imajo značilno višjo motivacijo GV in na drugi strani motivi: *pomoč društvu*, *predlog društva* in *veselje v delu z otroci*, ki značilno močnejše motivirajo vodnike PZS. Pri teh motivih razlike ostanejo tudi po vodniškem stažu, vodniški staž bistveno ne vpliva na spremembe te motivacije.

Motivi, ki sicer niso med najmočnejšimi razlogi za vodništvo: *zaslužek* (MVOP40), *zastonj izleti* (MVOP11), *znak mi ugaja* (MVOP37) so močnejši motivi pri gorskih vodnikih, kot pa pri vodnikih PZS. Potreba po pridobitništvu, kamor bi lahko uvrstili tudi zastonj izlete je močnejša pri GV.

Za zaslužek je bilo pričakovati, da bo to močnejša motivacija za poklicne vodnike, saj so zato poklicni vodniki, ni pa bilo tako zagotovo za preostala dva motiva, zlasti ne zastonj izleti, kjer bi pričakovali pri vodnikih PZS višje vrednosti od GV. Ker so materialni stroški vodnika profesionalnega ali amaterskega (prevoz, bivanje, hrana) običajno povrnjeni, so strošek društva ali klienta, je vodenje za GV ne zgolj zaslužek pač pa tudi zastonj izlet. Temu motivu se po vodniškem stažu zmanjša razlika med vodnikoma in tudi njena značilnost, predvsem na račun GV, ki jim pomembnost brezplačnih izletov upade.

Postavljanje z vodniško značko je močnejše pri GV kot pri vodnikih PZS, kar je razumljivo, saj vodniški znak simbolizira in daje vodniku status, ki velja za najvišjo možno planinsko izobrazbo pri nas – gorski vodnik. Zato je naziv GV stremljenje številnih alpinistov, pridobitev dolgotrajen proces usposabljanja in veliko zadoščenje ob dosegu naziva. To daje vodniški znački tako velik simbolni pomen. Z vodniškim stažem se ta motivacija pri GV še nekoliko poveča, za vodnike PZS je proces obraten, motiviranost postavljanja z vodniško značko se nekoliko zmanjša.

Motivi, ki imajo večjo moč pri amaterskih kot profesionalnih vodnikih, imajo močnejši altruističen in intrinzičen značaj. To so motivi, ki so po rangi med najmočnejšimi motivi za vodništvo: *veseli delo z otroki* (MVOP02), *pomoč društvu* (MVOP31), *predlog društva* (MVOP33). Zanje tudi velja, da se z vodniškim stažem pri vodnikih PZS okrepijo in pri GV zmanjšajo. Vodniško delo prostovoljnih vodnikov je skoraj izključno vezano na dejavnosti planinskega društva, so tudi društveni delavci, kar pa ne velja toliko za GV, ki so večji individualisti. Prvi služijo predvsem planinskemu društvu, GV predvsem sebi. Slednji v večini ne morejo v veliki meri računati na kliente iz otroških vrst, v društveni sferi pa so dejavnosti z mladimi prioriteta in obsežen del dejavnosti in zato je veselje pri delu z otroki zanje pomembnejši motiv.

Večje, a statistično neznailne razlike (na meji statistične značilnosti - 0,02 do 0,07), z višjo povprečno vrednostjo pri vodnikih PZS, so še pri motivih: *ljubezen do narave* (MVOP01), *delo z ljudmi* (MVOP09), *rad delam z mladimi* (MVOP12), *prostovoljno delo* (MVOP34), *identifikacija z gorniki* (MVOP20), *rad pomagam* (MVOP15), *pomoč željnim hribov* (MVOP21), *želja okolja* (MVOP23), ki še potrjujejo, da je pri amaterjih močnejša ponotranjena in poistovetena motivacija na kontinuumu samodeterminacije. Gorski vodniki imajo višje vrednosti pri motivih zunanje motivacije: *postavljanje z nazivom* (MVOP03), *popusti vodnikom* (MVOP35), *lažje do opreme* (MVOP18), *možnost oblasti* (MVOP32), *pogoj za vodenje* (MVOP25).

Pri motivu *nadaljevanje planinske vzgoje* (MVOP06) z vodniškim stažem postanejo razlike med vodniki PZS in GV statistično značilne, predvsem na račun GV, ki jim po osvojenem nazivu pomen nadaljnje planinske vzgoje izgublja na pomenu, nasprotno pa se zelo poveča pri prostovoljnih vodnikih. Zanimivo, da to velja le za planinsko vzgojo, saj v radovednosti, pomenu znanja in njegovemu poglobljanju, nadaljevanju v motivaciji vključevanja in še bolj pri motivaciji vztrajanja v vodništvu med vodniki PZS in GV razlik sploh ni ali so majhne, statistično neznailne. Razloge bi morebiti lahko pripisali izobraževanju za ohranjanje vodniških licenc, ki je pri prostovoljnem vodništvu bolj dodelano, zahtevno, striktno in tudi možnostim za nadaljnje pridobivanje višjih kategorij pri prostovoljnem vodniškem sistemu. To pri GV ni mogoče, saj je bila dosežena usposobljenost tudi plato. Zgornja razloga formalno tudi predstavljata možnosti za nadaljnjo planinsko vzgojo, kar tudi vleče prostovoljne vodnike k večji motivaciji za nadaljevanje planinske vzgoje.

Pri vztrajanju v vodenju se med vodniki zmanjšajo razlike v razlogih *rad delam z mladimi* (MVOP12) in *ljubezen do narave* (MVOP01), so nekoliko nad mejo statistične značilnosti. Razlike nastopijo še dodatno pri štirih razlogih vodništva: (MVOV13) *nagovoril načelnik*, (MVOV15) *rad pomagam*, (MVOV29) *napredovanje v okolju*, (MVOV05) *navdušili prijatelji*. V vseh teh razlogih vztrajanja v vodništvu imajo višje vrednosti vodniki PZS, kar je skladno z načinom njihovega delovanja, ki bazira na društveni dejavnosti s številnimi socialnimi interakcijami. Vodniki PZS delujejo v okviru planinskega društva, kjer je močnejše vplivanje društvenega socialnega okolja, ki sooblikuje socialno motivacijo, GV pa največ v zasebnem aranžmaju in te vzpodbude ne pridejo toliko do izraza, oziroma le pri manjšem številu GV, ki so vključeni tudi v dejavnostih društev. Kar nekaj jih je, ki so se registrirali tudi kot vodniki PZS.

Med vodniki PZS in GV so neznatne razlike v motivih vključevanja v vodništvo pri: želji po enotnih oblačilih in popustu pri opremi, afirmaciji, doživljanju uspehov, veselju do vodništva, napredovanju. Tudi pri vztrajanju v vodništvu je pri zgoraj naštetih motivih podobna slika, pridruži pa se še razlog, ki vrednoti pomen znanja vodnikov. Torej je znanje pomemben vzgib za vztrajanje v vodništvu ne glede na vrsto vodnika.

V splošnem v vodniški motivaciji ni večjih razlik med profesionalnimi in volonterskimi vodniki v motivih dokazovanja, veselju do vodništva, doživljanju uspešnosti, vodniški identifikaciji.

Čeprav v celotnem modelu motivacije v manifestnem prostoru ne moremo govoriti o velikih razlikah med GV in vodniki PZS, je pri slednjih v primerjavi z GV zaznati nekoliko večjo motiviranost za vodništvo zaradi veselja do dela z ljudmi, identifikacije z okoljem, sugestije okolja in dokazovanja, ki odražajo volonterstvo in so bližje notranji motivaciji. GV imajo v primerjavi z vodniki PZS močnejše razloge v koristih, kot so predvsem zaslužek in druge ugodnosti, ki so značilnejše za zunanjo motivacijo.

Preglednica 16: Razlike v motivaciji za vključitev v vodništvo med vodniki PZS in GV

Motiv	Pomen	Vod. pzs pov	višje pov.	GV pov	F	Zna.
MVOP40	ZASLUŽEK	1,27	<	2,23	53,535	,000
MVOP33	PREDLOG DRUŠTVA	2,99	>	1,64	30,028	,000
MVOP31	POMOČ DRUŠTVU	3,39	>	2,46	20,646	,000
MVOP02	VESELI DELO Z OTROKI	3,43	>	2,69	14,276	,000
MVOP11	ZASTONJ IZLETI	1,38	<	1,87	13,683	,000
MVOP06	NADALJEVANJE PLAN.VZG.	3,74	>	3,23	7,643	,006
MVOP37	ZNAK MI UGAJA	1,52	<	1,92	7,254	,007
MVOP01	LJUBEZEN DO NARAVE	4,32	>	3,95	6,624	,010
MVOP09	DELO Z LJUDMI	3,80	>	3,46	4,410	,036
MVOP12	RAD DELAM Z MLADIMI	3,56	>	3,18	4,345	,038
MVOP34	PROSTOVOLJNO DELO	3,50	>	3,05	4,133	,043
MVOP20	IDENDIFIKAC.Z GORNIKI	2,31	>	1,95	3,736	,054
MVOP15	RAD POMAGAM	4,18	>	3,92	3,429	,065
MVOP21	POMOČ ZELJNIM HRIBOV	3,97	>	3,67	3,410	,065
MVOP03	POSTAVLJANJE Z NAZIVOM	1,59	<	1,85	2,761	,097
MVOP35	POPUSTI VODNIKOM	1,99	<	2,28	2,689	,102
MVOP18	LAŽJE DO OPREME	1,75	<	2,00	2,411	,121
MVOP23	ZELJA OKOLJA	1,88	>	1,59	2,356	,125
MVOP32	MOŽNOST OBLASTI	1,49	<	1,69	2,296	,130
MVOP25	POGOJ ZA VODENJE	2,97	<	3,33	2,231	,136
MVOP13	NAGOVORIL ME JE NAČELN	1,92	>	1,62	2,081	,150
MVOP19	PRENAŠANJE ZNANJA	3,74	>	3,49	2,004	,158
MVOP24	NAGOVORIL PRIJATELJ	2,37	>	2,05	1,884	,171
MVOP07	ZAGOTOVLJENA DRUŽBA	2,43	>	2,18	1,623	,203
MVOP27	NADALJEVANJE VZGOJE	3,49	<	3,74	1,567	,211
MVOP22	SAMODOKAZOVANJE	2,17	<	2,38	1,135	,287
MVOP04	DEKLETA RAJE VODNIKE	1,47	<	1,62	,971	,325
MVOP08	VODNIKI SO MI VZOR	2,61	<	2,82	,788	,375
MVOP05	NAVDUŠILI PRIJATELJI	2,55	>	2,36	,705	,402
MVOP10	ZNANJE JE POMEMBNO	4,17	>	4,28	,592	,442
MVOP30	NISEM MOGEL ODKLONITI	2,67	>	2,51	,536	,464
MVOP16	POGLABLJAM ZNANJE	4,12	>	4,03	,422	,516
MVOP26	NE VEM KAJ	1,62	>	1,51	,380	,538
MVOP28	DOŽIVLJANJE USPEHOV	2,96	<	3,08	,379	,539
MVOP36	MOŽNOSTI AFIRMACIJE	2,00	<	2,08	,210	,647
MVOP39	POPUST PRI OPREMI	3,43	<	3,51	,142	,706
MVOP29	NAPREDOVANJE V OKOLJU	2,58	>	2,51	,126	,723
MVOP14	VESELI ME DELO VODNIKA	3,96	>	3,92	,073	,788
MVOP17	RADOVEDNOST	3,20	>	3,18	,013	,908
MVOP38	ENOTNA OBLAČILA	2,66	>	2,64	,004	,952

pov. povprečje
F F vrednost

Vod. pzs vodniki PZS
Zna. Značilnost F vrednosti

GV gorski vodniki
višje pov. višje povprečje

Preglednica 17: Razlike v motivaciji za vztrajanje v vodništvo med vodniki PZS in GV

motiv	POMEN	vod pzs	višje pov.	gv	F	zna
		pov		pov		
MVOV40	ZASLUŽEK	1,28	<	2,26	51,225	,000
MVOV31	POMOČ DRUŠTVU	3,46	>	2,28	31,723	,000
MVOV33	PREDLOG DRUŠTVA	2,79	>	1,54	27,185	,000
MVOV02	VESELI DELO Z OTROKI	3,51	>	2,87	10,812	,001
MVOV06	NADALJEVANJE PLAN. VZGOJE	3,72	>	3,10	10,499	,001
MVOV37	ZNAK MI UGAJA	1,48	<	1,95	9,405	,002
MVOV34	PROSTOVOLJNO DELO	3,53	>	2,87	9,159	,003
MVOV13	NAGOVORIL NAČELNIK	1,68	>	1,21	7,369	,007
MVOV15	RAD POMAGAM	4,28	>	3,95	5,846	,016
MVOV09	DELO Z LJUDMI	3,83	>	3,44	5,679	,018
MVOV11	ZASTONJ IZLETI	1,36	<	1,64	5,582	,019
MVOV29	NAPREDOVANJE V OKOLJU	2,62	>	2,15	5,097	,024
MVOV05	NAVDUŠILI PRIJATELJI	2,30	>	1,87	3,998	,046
MVOV12	RAD DELAM Z MLADIMI	3,62	>	3,28	3,677	,056
MVOV20	IDENDIFIKAC. Z GORNIKI	2,33	>	1,97	3,373	,067
MVOV19	PRENAŠANJE ZNANJA	4,00	>	3,74	2,832	,093
MVOV21	POMOČ ŽELJNIM HRIBOV	4,16	>	3,92	2,628	,106
MVOV01	LJUBEZEN DO NARAVE	4,42	>	4,23	2,006	,157
MVOV30	NISEM MOGEL ODKLONIT	2,71	>	2,41	1,817	,178
MVOV03	POSTAVLJANJE Z NAZIVOM	1,41	<	1,56	1,464	,227
MVOV36	MOŽNOSTI AFIRMACIJE	2,00	>	1,79	1,389	,239
MVOV25	POGOJ ZA VODENJE	2,99	<	3,26	1,229	,268
MVOV18	LAŽJE DO OPREME	1,75	<	1,92	1,157	,283
MVOV24	NAGOVORIL PRIJATELJ	2,07	>	1,85	1,145	,285
MVOV23	ZELJA OKOLJA	1,85	>	1,67	,974	,324
MVOV26	NE VEM KAJ	1,62	>	1,46	,852	,356
MVOV07	ZAGOTOVLJENA DRUŽBA	2,38	>	2,23	,614	,434
MVOV22	SAMODOKAZOVANJE	2,08	<	2,23	,598	,440
MVOV35	POPUSTI VODNIKOM	2,00	<	2,13	,493	,483
MVOV08	VODNIKI SO MI VZOR	2,34	<	2,49	,483	,488
MVOV28	DOŽIVLJANJE USPEHOV	3,14	>	3,03	,321	,571
MVOV39	POPUST PRI OPREMI	3,65	>	3,54	,271	,603
MVOV32	MOŽNOST OBLASTI	1,50	<	1,56	,197	,657
MVOV04	DEKLETA RAJE VODNIKE	1,42	>	1,36	,173	,678
MVOV38	ENOTNA OBLAČILA	2,72	>	2,64	,118	,732
MVOV14	VESELI ME DELO VODNIKA	4,00	<	4,03	,031	,861
MVOV17	RADOVEDNOST	3,03	>	3,00	,024	,878
MVOV16	POGLABLJAM ZNANJE	4,12	<	4,10	,009	,926
MVOV10	ZNANJE JE POMEMBNO	4,03		4,03	,000	,983
MVOV27	NADALJEVANJE VZGOJE	3,49		3,49	,000	,997

pov. povprečje
F F vrednost

Vod. pzs vodniki PZS
Zna. Značilnost F vrednosti

GV gorski vodniki
višje pov. višje povprečje

6.3.2 DISKRIMINANTNA ANALIZA

Diskriminantno analizo smo izvedli za motive vključevanja in vztrajanja v vodništvu, saj je analiza variance pokazala, da pri nekaterih spremenljivkah med GV in vodniki PZS obstajajo statistično značilne razlike, pri nekaterih so na meji značilnosti. Rezultate in ugotovitve predstavljamo vzporedno za oba izseka vodniške motivacije, saj so si zelo podobne za motivacijo vključevanja in vztrajanja.

Ker sta v analizi samo dve skupini (GV in vodniki PZS), nam da diskriminantna analiza eno samo diskriminantno funkcijo.

Preglednica 18: **Lastna vrednost, odstotki variance, kanonična korelacija**

MOTIVACIJA ZA	Eigenvalue	% of Variance	Canonical Correlation
VKLJUČEVANJE	,411	100,0	,540
VZTRAJANJE	,408	100,0	,539

Preglednica 19: **Wilks' lambda**

Test of Function(s)	Wilks' Lambda	Chi-square	df	Sig.
VKLJUČEVANJE	,709	147,826	40	,000
VZTRAJANJE	,710	146,934	40	,000

Iz preglednice 19 je razvidno, da je diskriminantna funkcija visoko značilna ($P < 0.000$) in skupini vodnikov PZS in gorskih vodnikov statistično značilno razlikuje v bloku spremenljivk, ki označujejo motive za vodenje v gore. Pri obeh motivacijah za vodništvo, tako vključevanja in vztrajanja so vrednosti skoraj identične. Med vodniškim stažem v celotnem kompleksu motivov niso prisotne velike spremembe v razlikah med skupinama vodnikov.

Diskriminantna funkcija, ki jo lahko poimenujemo **prosocialno delovanje**, kaže dvopolnost (preglednica 20). Na eni strani so spremenljivke z višjimi negativnimi utežmi: *predlog društva* (MVOP33), *pomoč društvu* (MVOP31), *veseli delo z otroki* (MVOP02), *nadaljevanje plan.vzgoje* (MVOP06), *ljubezen do narave* (MVOP01), *delo z ljudmi* (MVOP09), *rad delam z mladimi* (MVOP12), *prostovoljno delo* (MVOP34), *identifikacija z gorniki* (MVOP20), *rad pomagam* (MVOP15), *pomoč željnim hribov* (MVOP21), ki so v manifestnem prostoru imele višje vrednosti pri amaterjih. Označujejo prosocialno delovanje, altruizem, ponotranjeno in poistoveteno regulacijo motivacije (Tušak, 2004a).

Preglednica 20: **Standardizirani kanonični diskriminantni funkcijski koeficient (SCDFC) in strukturna funkcija (SMF)**

OZNAKA	RAZLOG	VKLJUČIL		VZTRAJA	
		SCDFC	SMF	SCDFC	SMF
MVO33 n	PREDLOG DRUŠTVA	-,596	-,399	-,343	-,392
MVO31 n	POMOČ DRUŠTVU	-,310	-,328	-,444	-,410
MVO02 n	VESELI DELO Z OTROKI	-,265	-,271	-,219	-,242
MVO06 n	NADALJEVANJE PLAN. VZGOJE	-,357	-,193	-,346	-,202
MVO01 n	LJUBEZEN DO NARAVE	-,007	-,179	,133	-,107
MVO12 n	RAD DELAM Z MLADIMI	,038	-,152	,061	-,137
MVO20 n	IDENDIFIKAC. Z GORNIKI	-,208	-,150	-,087	-,144
MVO09 n	DELO Z LJUDMI	-,204	-,148	-,246	-,169
MVO34 n	PROSTOVOLJNO DELO	,245	-,140	,099	-,208
MVO21 n	POMOČ ŽELJNIM HRIBOV	,011	-,129	,182	-,107
MVO15 n	RAD POMAGAM	-,038	-,124	-,214	-,161
MVO23 n	ŽELJA OKOLJA	-,205	-,116	,000	-,081
MVO24 n	NAGOVORIL PRIJATELJ	,057	-,105	,105	-,086
MVO13 n	NAGOVORIL NAČELNIK	-,007	-,103	-,229	-,213
MVO19 n	PRENAŠANJE ZNANJA	-,036	-,098	-,054	-,108
MVO07 n	ZAGOTOVLJENA DRUŽBA	-,118	-,096	-,081	-,061
MVO05 n	NAVDUŠILI PRIJATELJI	,036	-,063	-,090	-,163
MVO30 n	NISEM MOGEL ODKLONIT	,255	-,060	,150	-,104
MVO26 n	NE VEM KAJ	-,153	-,056	-,054	-,082
MVO16 n	POGLABLJAM ZNANJE	-,031	-,045	,158	-,012
MVO29 n	NAPREDOVANJE V OKOLJU	-,204	-,026	-,311	-,168
MVO38 n	ENOTNA OBLAČILA	-,012	-,011	-,046	-,031
MVO14 n	VESELI ME DELO VODNIKA	,092	-,004	,194	,033
MVO17 n	RADOVEDNOST	,044	-,004	-,001	-,010
MVO36 n	MOŽNOSTI AFIRMACIJE	-,054	,026	-,135	-,094
MVO39 n	POPUST PRI OPREMI	,042	,033	,097	-,035
MVO28 n	DOŽIVLJANJE USPEHOV	,159	,050	,044	-,041
MVO04 n	DEKLETA RAJE VODNIKE	-,029	,055	-,143	-,034
MVO10 n	ZNANJE JE POMEMBNO	,163	,060	,152	-,003
MVO08 n	VODNIKI SO MI VZOR	,201	,071	,333	,048
MVO22 n	SAMODOKAZOVANJE	,007	,072	,104	,036
MVO18 n	LAŽJE DO OPREME	-,072	,098	,063	,062
MVO27 n	NADALJEVANJE VZGOJE	,475	,106	,240	,019
MVO32 n	MOŽNOST OBLASTI	,079	,114	,038	,029
MVO25 n	POGOJ ZA VODENJE	,171	,115	,193	,089
MVO35 n	POPUSTI VODNIKOM	-,022	,121	-,041	,054
MVO03 n	POSTAVLJANJE Z NAZIVOM	-,038	,126	-,070	,061
MVO37 n	ZNAK MI UGAJA	,249	,196	,365	,230
MVO11 n	ZASTONJ IZLETI	,115	,240	,001	,174
MVO40 n	ZASLUŽEK	,535	,545	,543	,527

SCDFC Standardized Canonical Discriminant Function Coefficients, SMF Structure Matrix Function

Drugi pol označujejo uteži, ki imajo višje vrednosti pri gorskih vodnikih in označujejo zunanjo motivacijo (materialne koristi, postavljanje, moč). Te spremenljivke so: *zaslužek* (MVOP40), *zastonj izleti* (MVOP11), *znak mi ugaja* (MVOP37), *postavljanje z nazivom* (MVOP03), *popusti vodnikom* (MVOP35), *lažje do opreme* (MVOP18), *možnost oblasti* (MVOP32).

Te razlike se odražajo tudi na vrednostih centroidov, tako imajo na tej funkciji pri motivih vključevanja srednjo vrednost amaterji - 0,197, poklicni vodniki pa pri 2,08. Skoraj iste vrednosti so pri motivih vztrajanja v vodništvu. (Tabela 21)

Preglednica 21: **Vrednosti centroidov na nestandardizirani kanonični diskriminantni funkciji**

VODNIKI	VKLJUČIL V VODNIŠTVO	VZTRAJA V VODNIŠTVU
Vodniki PZS	- 0,197	- 0,196
GV	2,080	2,073

Zaključimo lahko, da se skupini amaterjev in profesionalnih vodnikov razlikujeta v motivaciji za vodenje planinarjenja. Po pričakovanju imajo amaterji močnejše izražene motive, ki so značilni za prostovoljno delo in so izrednega pomena za delovanje planinske organizacije.

Gorski vodniki imajo v mnogih spremenljivkah podobne vrednosti, kot vodniki PZS. Pri dobri tretjini spremenljivk in v obravnavi celotnega bloka spremenljivk pa se GV statistično značilno razlikujejo od vodnikov PZS in imajo v motivacijskem sistemu močnejše izraženo pridobitniško plat v širšem pomenu besede, saj naj bi bilo vodništvo njihov poklic in eksistenca, čeprav v praksi ni povsem tako.

6.4 RAZLIKE V MOTIVACIJI ZA VODNIŠTVO GLEDE NA SOCIALNO-DEMOGRAFSKE SPREMENLJIVKE

V nadaljevanju obravnavamo razlike v motivaciji glede na nekatere socialno-demografske spremenljivke. Razlike smo ugotavljali z vsemi spremenljivkami vodništva (manifestni prostor) in faktorskimi skori vseh faktorjev (latentni prostor) vključevanja in vztrajanja v vodništvu. Prikazani so samo rezultati, kjer je analiza variance izkazala statistično značilne razlike za F vrednost s 5 % tveganjem.

Preglednica 22: **Motivi s statistično značilnimi razlikami v analizi variance v povezavi s socialno-demografskimi spremenljivkami ($P < 0,05$)**

izobrazba		starost		delo z ljudmi		dohodek	
motiv	značil.	motiv	značil.	motiv	značil.	motiv	značil.
MVOP06	0,003	NMVO30	0,00	NMVO02	0,00	NMVOV33	0,00
MVOP15	0,027	NMVO34	0,00	FAC1 1	0,00	NMVOV31	0,00
MVOP21	0,009	FAC7 1	0,00	NMVO09	0,00	FAC7 1	0,00
MVOP25	0,026	FAC2 2	0,00	NMVO12	0,00	NMVOV35	0,00
MVOP26	0,018	NMVOV12	0,00	FAC4 2	0,00	NMVOV24	0,00
MVOP30	0,010	NMVOV26	0,00	FAC5 1	0,00	NMVO38	0,01
MVOP31	0,000	NMVO31	0,00	NMVOV08	0,00	FAC7 2	0,01
MVOP33	0,001	NMVO26	0,00	NMVOV12	0,00	NMVO34	0,01
MVOP34	0,000	FAC4 2	0,00	NMVOV02	0,01	FAC2 2	0,01
MVOP36	0,006	NMVOV02	0,00	NMVOV35	0,01	NMVO24	0,01
MVOP38	0,000	FAC6 1	0,00	NMVOV33	0,01	NMVOV16	0,01
MVOP39	0,020	NMVOV30	0,00	NMVOV22	0,01	NMVOV38	0,01
MVOV06	0,000	NMVO27	0,00	NMVO35	0,01	NMVOV36	0,01
MVOV08	0,001	NMVOV34	0,01	NMVO13	0,02	NMVOV34	0,01
MVOV16	0,028	NMVOV23	0,01	NMVO08	0,02	NMVOV02	0,02
MVOV24	0,004	NMVO25	0,01	NMVO32	0,02	NMVOV21	0,03
MVOV25	0,024	NMVO02	0,01	NMVOV32	0,04	NMVOV12	0,03
MVOV26	0,024	NMVOV31	0,02	NMVO33	0,04	NMVO35	0,03
MVOV27	0,003	NMVOV07	0,02	FAC5 2	0,04	NMVOV26	0,03
MVOV29	0,011	NMVO32	0,02	FAC2 2	0,04	NMVOV29	0,04
MVOV30	0,001	NMVO17	0,02	NMVOV07	0,04	NMVO15	0,05
MVOV31	0,000	NMVO23	0,02	NMVOV26	0,05		
MVOV34	0,000	NMVOV29	0,02	NMVO07	0,05		
MVOV35	0,026	NMVOV32	0,03				
MVOV36	0,001	NMVO20	0,05				
MVOV38	0,000	FAC1 1	0,05				
MVOV39	0,019						

Število motivov in faktorjev, kjer se motivacija razlikuje glede na spremenljivke socialno-demografskih značilnosti (preglednici 22 in 23), se razlikuje od spremenljivke do spremenljivke. Giblje se med 5 do 27 motivov, najmanj pri vodniškem stažu in največ pri izobrazbi in starosti. Zato predvidevanja, da glede na socialno-demografske značilnosti ne obstajajo razlike v moči motivov, ne moremo zavrni v celoti, pač le delno, za nekatere motive pri nekaterih socialno-demografskih značilnostih.

Preglednica 23: **Motivi s statistično značilnimi razlikami v analizi variance v povezavi s socialno–demografskimi spremenljivkami ($P < 0,05$)**

materialni status		planinski staž		družbeni položaj.		vodniški staž	
motiv	značil.	motiv	značil.	motiv	značil.	motiv	značil.
NMVOV35	0,00	NMVO27	0,00	FAC2 2	0,01	NMVOV29	0,01
FAC2 2	0,00	NMVO30	0,00	NMVOV07	0,01	NMVO27	0,02
NMVOV23	0,01	NMVO34	0,00	NMVOV24	0,01	NMVOV13	0,03
FAC7 1	0,01	NMVO25	0,00	NMVOV31	0,02	NMVO22	0,04
FAC7 2	0,02	NMVOV27	0,00	NMVOV33	0,02	NMVO07	0,05
NMVO02	0,02	NMVOV34	0,01	NMVO34	0,02		
NMVOV31	0,02	NMVOV26	0,01	NMVOV05	0,04		
NMVO34	0,02	NMVO26	0,01	FAC5 1	0,05		
NMVOV33	0,02	NMVO32	0,01				
NMVO15	0,03	FAC7 2	0,01				
NMVO21	0,03	NMVOV23	0,03				
NMVOV24	0,04	FAC6 1	0,04				
FAC1 1	0,05	NMVOV40	0,05				
NMVOV07	0,05	NMVOV25	0,05				
FAC5 1	0,05	NMVOV30	0,05				
NMVO30	0,05						
NMVO39	0,05						
FAC5 2	0,05						
NMVO03	0,05						

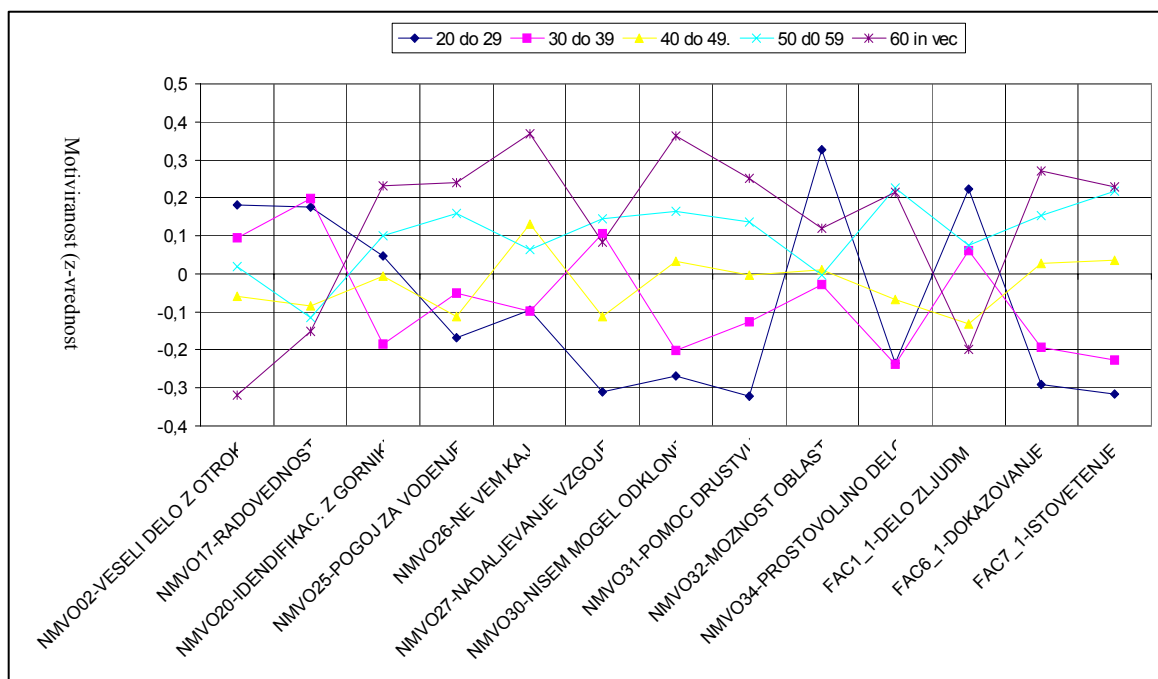
6.4.1 RAZLIKE V MOTIVACIJI VKLJUČEVANJA V VODNIŠTVO GLEDE NA STAROST

Preglednica 24: Porazdelitev frekvenc po starosti

starost	F	F%
20 do 29	73	16,2
30 do 39	84	18,6
40 do 49	124	27,5
50 do 59	105	23,3
60 in več	65	14,4
vsi	451	100,0

Polovica vseh vodnikov je bilo v starosti med 40 in 60 let (preglednica 2). Dobrih 14 % jih je štelo nad 60, ostali – približno tretjina pa so bili stari manj kot 40 let (preglednica 24). Glede na starost je vzorec dokaj pester in prevladujejo starejši, kar verjetno v veliki meri vpliva na njihov motivacijski sistem in se odraža na naših rezultatih.

Graf 3: Motivi vključevanja v vodništvo z razlikami glede na starost

Motive vključevanja v vodništvo, pri katerih se motiviranost statistično značilno razlikuje glede na starost (graf 3), lahko razdelimo v tri skupine.

1. skupina, v kateri s starostjo **motivacija** vključevanja v vodništvo **upada**: mpzavo02 *veseli delo z otroki*, mpzavo17 *radovednost*, FAC6_1 *DOKAZOVANJE*, FAC7_1 *IDENTIFIKACIJA*, FAC1_1 *DELO Z LJUDMI*. To kaže, da starejše očitno ne pritegnejo v vodništvo toliko radovednost, dokazovanje, delo z ljudmi še zlasti ne delo z otroki.
2. skupina, v kateri s starostjo **motivacija** vključevanja v vodništvo **narašča**: mpzavo20 *identifikacija z gorniki*, mpzavo25 *pogoj za vodenje*, mpzavo26 *ne vem kaj*, mpzavo30 *nisem mogel odklonit*, mpzavo31 *pomoč društvu*, mpzavo34 *prostovoljno delo*, kar kaže na večji konformizem in socialno odgovornost pri starejših vodnikih, kar se sklada z ugotovitvami nekaterih avtorjev, ki so v raziskovanju volonterske motivacije ugotovili, da je višja pri starejših prostovoljcih (Okun & Schulz, 2003 ;Willingen, 2000).
3. skupina, v kateri glede na starost pri motiviranosti vključevanja v vodništvo ni zaznati **linearne zakonitosti**: mpzavo27 *nadaljevanje vzgoje*, kjer je najnižja motivacija pri najmlajših vodnikih in obratno v mpzavo32 *možnost oblasti* najvišja.

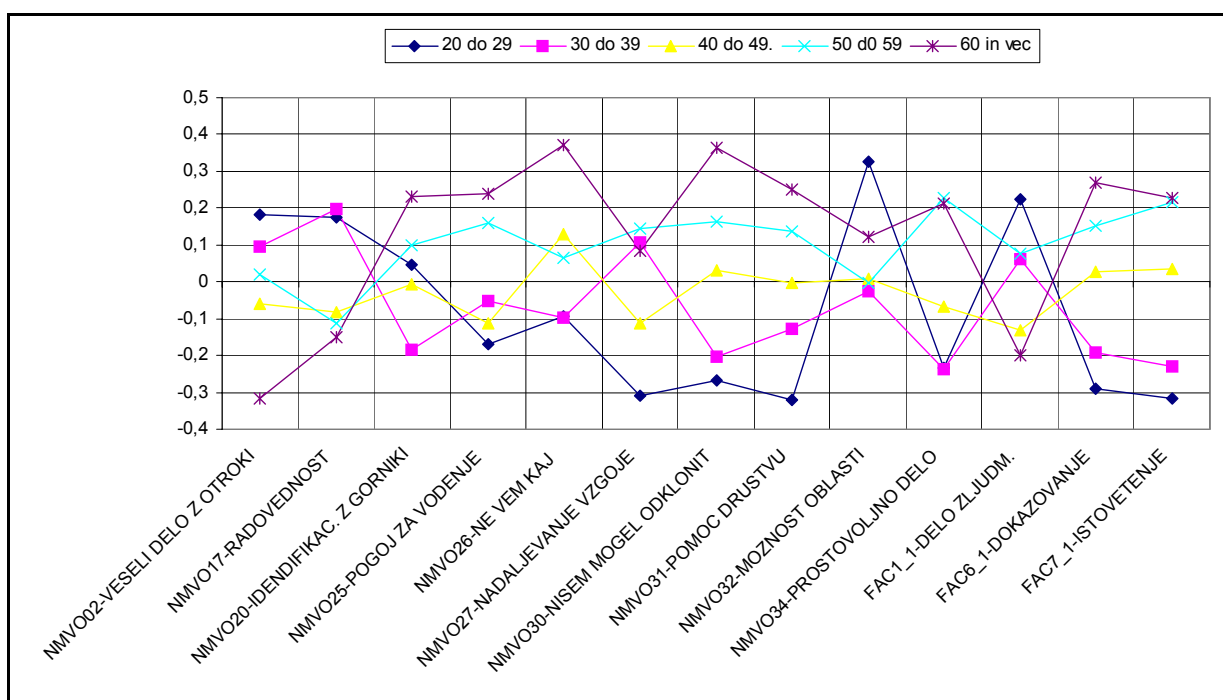
Glede na starost veljajo podobne zakonitosti pri motivaciji vztrajanja v vodništvu, kot pri vključevanju v vodništvo. Le, da se glede na starost motivacija vztrajanja v vodništvo v razsežnostih dokazovanje, identifikacija, ne razlikuje več. V neki meri sta vodnikom zadovoljena dokazovanje in identifikacija z opravljenim vodniškim tečajem. Z opravljenimi izpitnimi pogoji vodnik dobi novo skupino v svoji socialni mreži in se je dokazal, da mu je zaupano vodništvo. Povezanost na spremenljivko starost je posredna in neposredno vezana na vodništvo.

V primerjavi z motivi vključevanja v vodništvo, pri vztrajanju, glede na starost ni več zaznati razlik v radovednosti, pogojih za vodenje, nadaljevanju planinske vzgoje. To je razumljivo, saj je z opravljenim usposabljanjem in vodništvom v veliki meri zadovoljena radovednost, podobno je zadovoljena tudi potreba po več planinskega znanja, s tem pa so tudi izpolnjeni temeljni pogoj za vodništvo.

Kot pri motivaciji vključevanja v vodništvo, s starostjo **upada motivacija** vztrajanja v vodništvu pri motivih: mpzavov02 *veseli delo z otroki*, nmvov12 *rad delam z mladimi*, FAC4_2 *DELO Z LJUDMI* in dodatno še pri nmvov29 *napredovanje v okolju*.

S starostjo **narašča motivacija** pri motivih vplivanja okolja: nmvov23 *želja okolja*, mpzavo26 *ne vem kaj*, nmvov07 *zagotovljena družba*, mpzavo30 *nisem mogel odklonit*, mpzavo31 *pomoč društvu*, mpzavo34 *prostovoljno delo*, FAC2_2 *SUGESTIJA OKOLJA*. Z vztrajanjem v vodništvu s starostjo ni več razlik v motivu mpzavo20 *identifikacija z gorniki*.

Graf 04: **Motivi vztrajanja v vodništvu z razlikami glede na starost**

Možnost oblasti (mpzavov32 *možnost oblasti*), ostaja tudi pri motivaciji vztrajanja v vodništvu najmočnejši motiv pri najmlajših vodnikih, sledijo jim najstarejši vodniki.

Za vztrajanje v vodništvu je pri starejših vodnikih izrazitejši in pomemben dejavnik vzpodbuda planinskega okolja in odgovornost do okolja, kar kaže na njihovo večjo socialno odgovornost, pa tudi potrebo po druženju, življenju v prijetnem socialnem okolju, ki ga omogoča planinska družina.

Ker se vodniška motivacija za vključevanje in vztrajanje glede na starost bistveno ne spremeni, lahko sklepamo na manjši vpliv vodniškega staža in razlike pripišemo predvsem v večji meri zgolj starosti.

Za vodenje otrok in mladih je očitno višja motivacija pri mlajših vodnikih, zato je za planinsko organizacijo pomembno, da si prizadeva v vodniško usposabljanje in vodništvo vključiti čim večje število mladih vodnikov. Tudi mladi imajo radi, da z njimi delajo mladi vzgojitelji, učitelji in verjetno tudi mladi vodniki.

V primerjavi najstarejših in najmlajših vodnikov je pri mladih močnejše poudarjena notranja motivacija, ki jo manifestirajo veselje do dela z otroki, mladimi, nasploh delo z ljudmi, možnost oblasti in napredovanja, do čim so starejši bolj podvrženi družbenim vidikom, odgovornosti do okolja, njegovim vplivom, prostovoljstvu in več kot mladi zaradi družbe. To je v veliki meri sklada z dognanji Muska (1994), da s starostjo nastane upad dionizičnih vrednot, ki jih predstavljajo hedonske ter potenčne in porast apolonskih z moralnimi normami in z izpolnitvijo. Sprememba vrednot poteka praviloma od uživanja, k uspešnosti, dolžnostim, izpolnitvi. Po njegovem so glede na starost izrazitejše spremembe vrednot in vrednotnih usmeritev. Starejši postajajo bolj konzervativni, bolj so podvrženi dolžnostim, odgovornostim si želijo manj sprememb, eksperimentov, novosti. Odraščanje in staranje obrusi večino primarnih osebnostnih potez. »Vrednota altruizem ne visoko a pomembno korelira s starostjo« (Musek, 1994, str. 144).

Ugotavljamo, da ima starost pomembno vlogo pri oblikovanju motivacijskega sistema vodnikov in pri 26 motivih zavrnamo predvidevanje (H 07), da glede na starost ni razlik v vodniški motivaciji.

6.4.2 RAZLIKE V MOTIVACIJI VKLJUČEVANJA V VODNIŠTVO GLEDE NA IZOBRAZBO

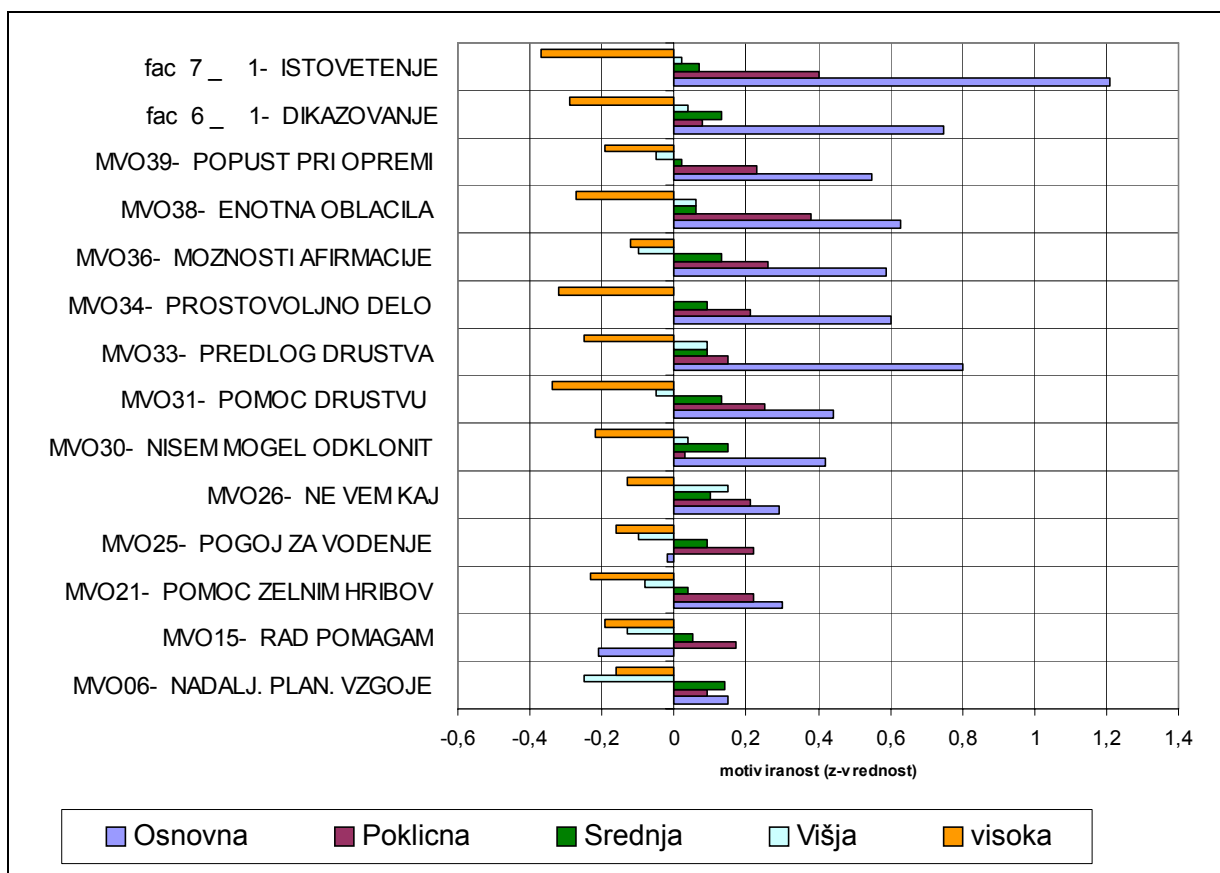
Iz preglednice 25 je razvidno, da ima do vključno srednje izobrazbe nekaj nad polovico vodnikov našega vzorca. Največ, skoraj 40 % vodnikov ima srednjo stopnjo izobrazbe. Nekaj nad četrtino od vseh vodnikov ima visoko izobrazbo, petina višjo, 13 % poklicno. Trije imajo le osnovno šolo, čeprav je za te kadre pogoj najmanj poklicna srednja šola (IV. stopnja).

Preglednica 25: **Izobrazba – porazdelitev frekvenc**

Izobrazba	F	F %	FC %
1 OSNOVNA	3	,7	,7
2 POKLICNA	61	13,5	14,2
3 SREDNJA	178	39,5	53,7
4 VIŠJA	92	20,4	74,1
5 VISOKA	117	25,9	100,0
Skupaj	451	100,0	

Vodniki vodijo pedagoški proces, zato bi bilo ugodnejše, če bi imelo večje število vodnikov višjo izobrazbo (VI. in VII. stopnjo), kot jo imajo mentorji planinskih skupin, ki pa so v vodenju omejeni, čeprav so poklicno izšolani za delo v izobraževanju in vzgoji. V vodniškem delu dajejo tehniki vodenja bistveno večji poudarek kot spretnostim in znanju dela z ljudmi.

Graf 05: **Izobrazba -vključevanje v vodništvo (MVO)**

Da je izobrazba neposredno in posredno pomemben generator socialnega statusa tudi za vodnike in njihove potrebe, je skladno z izsledki številnih avtorjev na različnih vzorcih (Petrovič, K., Ambrožič, F., Sila, B., Doupona, M., 1998; Petrovič, K., Ambrožič, F., Bednarik, J., Berčič, H., Sila, B., Doupona Topič, M., 2001; Sila, B., 1997, 2005; Burnik, 1997; Burnik in Doupona-Topič, 2003; Burnik, Doupona, Dolenc, 2005). Kot smo tudi predvidevali, ima izobrazba izdatnejšo povezanost z motivacijskim sistemom vodnikov.

Močnejša vloga izobrazbe z motivacijo za vodništvo je razvidna že iz preglednice 22, ki kaže, da je glede na izobrazbo najvišje število motivov s statistično značilnimi razlikami v analizi variance. V povezanosti naštejemo 14 motivov za vključevanje in še več (19) za vztrajanje v vodništvu. Pri teh smo ugotovili statistično značilne razlike glede na izobrazbo. Ugotavljamo, da ima izobrazba pomembno vlogo tudi pri oblikovanju motivacijskega sistema vodnikov. Ta vpliv izobrazbe se je večkrat pokazal tudi pri vključevanju posameznika v športne aktivnosti (Petrovič, K., Ambrožič, F., Sila, B., Doupona, M., 1998; Petrovič, K., Ambrožič, F., Bednarik, J., Berčič, H., Sila, B., Doupona Topič, M., 2001; Sila, B., 1997, 2005; Burnik, 1997), med drugimi tudi pri planinarjenju (Burnik in Doupona-Topič, 2003; Sila, 2005; Burnik, 1997; Burnik, Doupona, Dolenc, 2005) in tudi volonterstvu (Unger, 1991).

Pri motivih za vključevanje v vodništvo: mvop15 *rad pomagam*, mvop25 *pogoj za vodenje* je motivacija pri najmanj in najbolj izobraženih vodnikih nižja, kot pri srednje izobraženih vodnikih.

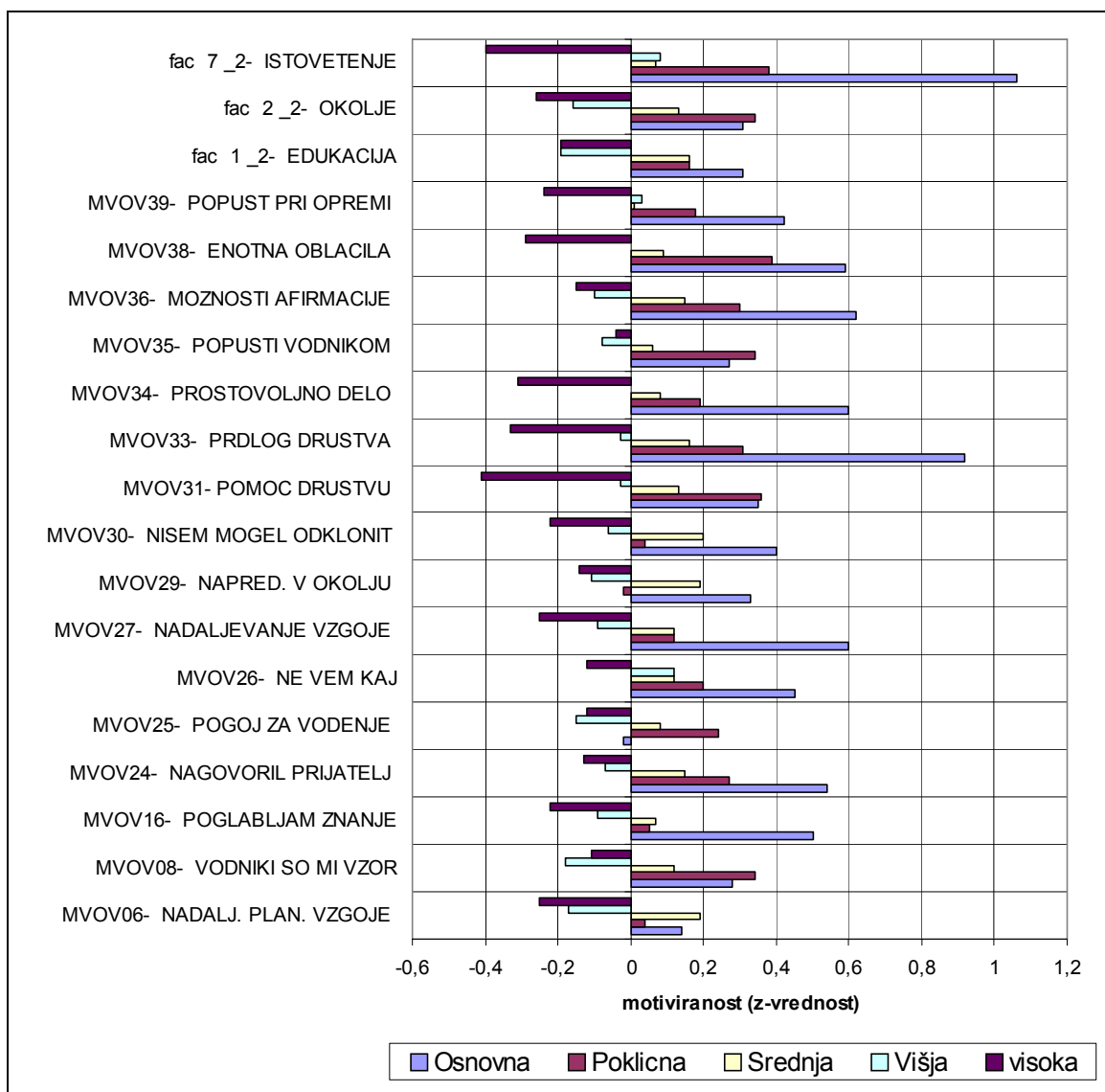
Pri vseh ostalih motivih: fac 6 _ 1 *DOKAZOVANJE*, fac 7 _ 1 *IDENTIFIKACIJA*, mvop06 *nadaljevanje plan. vzgoje*, mvop21 *pomoč željnim hribov*, mvop26 *ne vem kaj*, mvop30 *nisem mogel odklonit*, mvop31 *pomoč društvu*, mvop33 *predlog društva*, mvop34 *prostovoljno delo*, mvop36 *možnosti afirmacije*, mvop38 *enotna oblačila*, mvop39 *popust pri opremi*, je razvidno, da je pri vodnikih z višjo izobrazbo motivacija nižja. Bolj izobraženi vodniki se lahko dokazujejo in identificirajo tudi na drugih področjih, manj izobraženim pa je vodništvo ugodna priložnost.

6.4.3 RAZLIKE V MOTIVACIJI VZTRAJANJA V VODNIŠTVU GLEDE NA IZOBRAZBO

Vodniki, ki imajo nižjo izobrazbo, imajo močnejšo motivacijo, vztrajajo zaradi samoizobraževanja in izobraževanja vodenih, bolj so podvrženi sugestiji okolja ter potrebam identifikacije v planinski organizaciji.

Pri prostovoljstvu je obratno kot pri ukvarjanju s športnimi aktivnostmi, ko se bolj izobraženi tudi bolj dejavni.

Graf 06: Izobrazba — vztrajanje v vodništvu (MVOV)

Pri motivih za vztrajanje v vodništvu ugotavljamo še večje število motivov kot pri motivih vključevanja, kjer motivacija narašča z nižanjem izobrazbe pri vodnikih. Ti motivi so: mvov06 *nadaljevanje plan. vzgoje*, mvov08 *vodniki so mi vzor*, mvov16 *poglobljam znanje*, mvov24 *nagovoril prijatelj*, mvov26 *ne vem kaj*, mvov27 *nadaljevanje vzgoje*, mvov29 *napredovanje v okolju*, mvov30 *nisem mogel odklonit*, mvov31 *pomoč društvu*, mvov33 *predlog društva*, mvov34 *prostovoljno delo*, mvov35 *popusti vodnikom*, mvov36 *možnosti afirmacije*, mvov38 *enotna oblačila*, mvov39 *popust pri opremi*, fac 1 _2 *SAMO- EDUKACIJA*, fac 2 _2 *SUGESTIJA OKOLJA*, fac 7 _2 *IDENTIFIKACIJA*.

Izjema je motiv, mvov25 *pogoj za vodenje*, kjer je nižja motivacija pri osnovnošolski izobrazbi, sicer pa je v preostalih kategorijah tendenca enaka kot pri naštetih motivih.

Ugotavljamo, da ima izobrazba pomembno vlogo pri oblikovanju motivacijskega sistema vodnikov in pri 27 motivih zavrnamo predvidevanje (H 08), da glede na izobrazbo ni razlik v vodniški motivaciji.

6.4.3.1 RAZLIKE V MOTIVACIJI VKLJUČEVANJA V VODNIŠTVO GLEDE NA MATERIALNI STATUS

Porazdelitev frekvenc na 10 stopenjski lestvici za oceno materialnega statusa vodnikov (preglednica 26) je v sredini podobna porazdelitvi osebnega dohodka, pri obeh spremenljivkah je v tej kategoriji 37 % vodnikov. V tej spremenljivki najdemo višji odstotek vodnikov v kategorijah bolj zadovoljivega materialnega statusa in le desetino, ki se uvršča pod sredino, v nezadovoljiv materialni status. Tako je subjektivna ocena materialnega statusa, podobno kot pri družbenem položaju ugodnejša od osebnega dohodka. Seveda pa ne smemo teh spremenljivk enačiti, saj je materialni status kompleksnejša spremenljivka odvisna od več podsistemov socialno-ekonomskega statusa. V tej spremenljivki je največ frekvenc v območju zadovoljstva nad sredino na kategoriji zadovoljivejšega materialnega položaja.

Ocenjujemo lahko, da ima večina vodnikov v spremenljivkah bruto osebni dohodek, družbeni položaj in materialni položaj nadpovprečen socialno ekonomski položaj, še zlasti v spremenljivkah podsistema, ki sta izražena s subjektivno oceno, kar se vidi tako pri družbenem in še bolj pri materialnem položaju vodnikov. Pri vodnikih je zaznati optimistično, pozitivno naravnost, saj svoj socialno ekonomski položaj subjektivno zaznavajo višje, kot

ga kaže zgolj njihov bruto osebni dohodek. To pa je zagotovo, bolj kot ne, dobra osnova za vključevanje v prostovoljstvo. Predvidevamo tudi, da imajo ugodnejše pogoje za vodništvo vodniki z ugodnejšim materialnim položajem.

GV si z vodništvom lahko izboljšajo svoj materialni status, saj jim je vodništvo praviloma dodaten vir zaslužka ob redni zaposlitvi. Nasprotno, vodnikov PZS nimajo veliko možnosti, da bi si z vodništvom izboljšali svoj materialni položaj.

Iz preglednice 42 je razvidno, da so motivi vključevanja v vodništvo, pri katerih se glede na materialni status motivacija razlikuje sledeči: *fac1_1 DELO Z LJUDMI*, *fac5_1 SUGESTIJA OKOLJA*, *fac7_1 IDENTIFIKACIJA*, *mvop02 veseli delo z otroki*, *mvop03 postavljanje z nazivom*, *mvop15 rad pomagam*, *mvop21 pomoč željnim hribov*, *mvop30 nisem mogel odklonit*, *mvop34 prostovoljno delo*, *mvop39 popust pri opremi*.

Preglednica 26: **Materialni status – porazdelitev frekvenc**

	F	F %	FC %
1 ZELO NEZADOVOLJIV	1	,2	,2
2	2	,4	,7
3	9	2,0	2,7
4	29	6,4	9,1
5	100	22,2	31,3
6	68	15,1	46,3
7	94	20,8	67,2
8	110	24,4	91,6
9	30	6,7	98,2
10 ZELO ZADOVOLJIV	8	1,8	100,0
Skupaj	451	100,0	

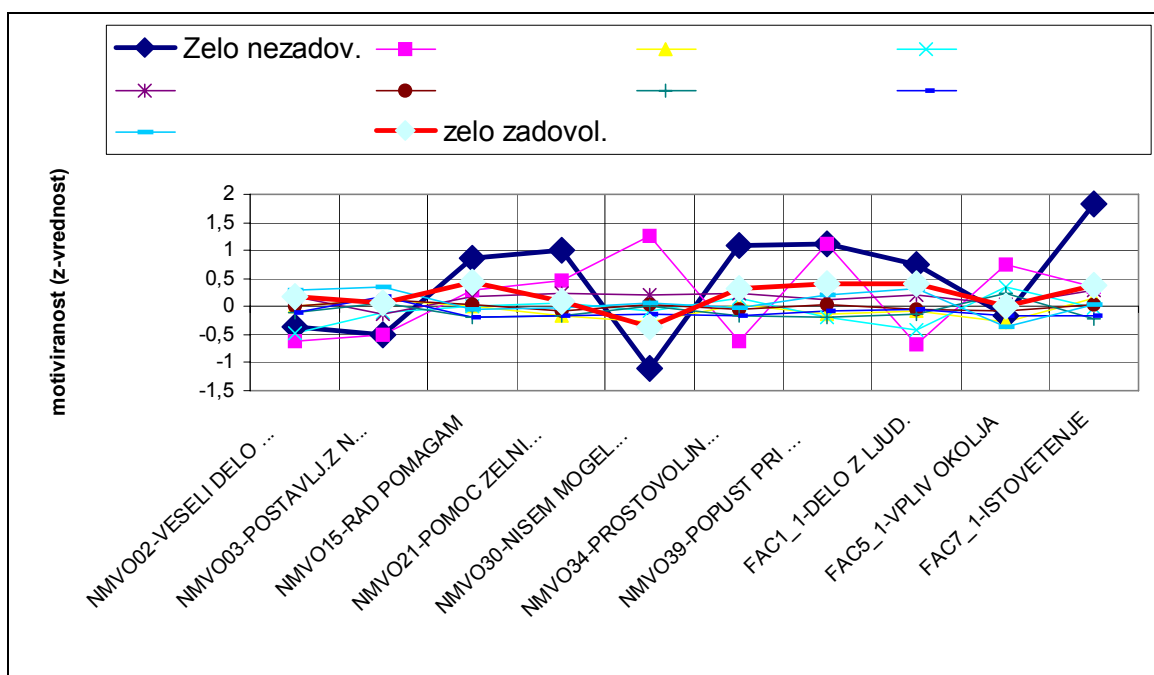
Vodniki, ki so manj zadovoljni s svojim materialnim statusom so postali vodniki predvsem zaradi identifikacije, dela z ljudmi, pomoči željnim hribov, ker radi pomagajo in jih veseli

prostovoljno delo, zaradi popustov pri opremi, ne pa zaradi postavljanja z nazivom ali zaradi sugestije okolja.

Vodniki, ki so bolj zadovoljni s svojim materialnim statusom v teh motivih nimajo visoke motivacije. To velja praviloma tudi za vodnike s srednjim materialnim položajem, ne pa pri motivu *nisem mogel odkloniti*, ki je pri njih najmočnejša motivacija vključevanja. Podobno je pri nakupu opreme s popustom in sugestiji okolja. Ta skupina ni pristopila v vodništvo zaradi delo z ljudmi in otroki, veselja do prostovoljstva in identifikacije.

Če nekoliko poenostavimo, lahko povzamemo, da je v motivih s statistično značilnimi razlikami glede na materialni položaj vodnikov, zaznati praviloma višjo motivacijo pri tistih, ki so najmanj in najbolj zadovoljni z materialnim položajem.

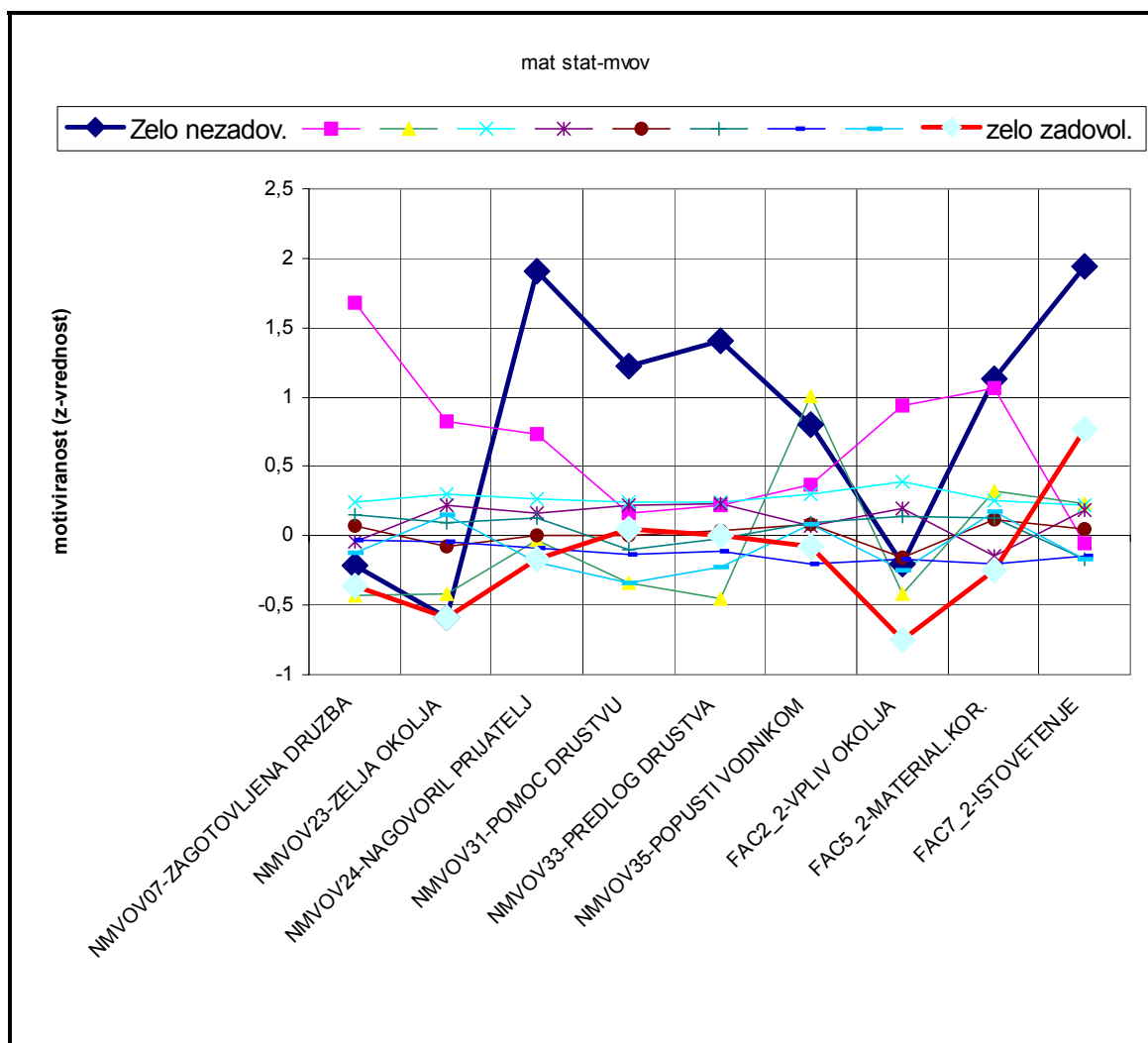
Graf 07: **Materialni status - vključevanje v vodništvo (MVPO)**

6.4.4 RAZLIKE V MOTIVACIJI VZTRAJANJA V VODNIŠTVU GLEDE NA MATERIALNI STATUS

Glede na materialni status se motivi vztrajanja razlikujejo od motivov vključevanja v vodenje. Pojavijo se novi socialno pogojeni motivi: mvop07 *zagotovljena družba*, mvop23 *želja okolja*, mvop24 *nagovoril prijatelj*, mvop31 *pomoč društvu*, mvop33 *predlog društva*, mvop35 *popusti vodnikom*, ki imajo značaj zunanje determinirane motivacije. To se odraža tudi pri faktorjih z značilnimi razlikami glede na materialni položaj.

Graf 08: Materialni status – vztrajanje v vodništvu

V primerjavi z motivacijo vključevanja ostajata *fac2_2 SUGESTIJA OKOLJA* in *fac7_ IDENTIFIKACIJA*, na novo se pojavi *fac5_2 MATERIALNE KORISTI*, ki zamenja delo z ljudmi.

Višja motivacija pri zgornjih razlogih je najpogostejše pri vodnikih, ki imajo nižji materialni položaj. Vodniki z dobrim materialnim položajem v večji meri vztrajajo v vodenju iz materialnih razlogov, zaradi sugestije okolja in identifikacije. To je v neki meri podobno v primerjavi s starostjo in je razumljivo, saj imajo praviloma starejši ugodnejši materialni status.

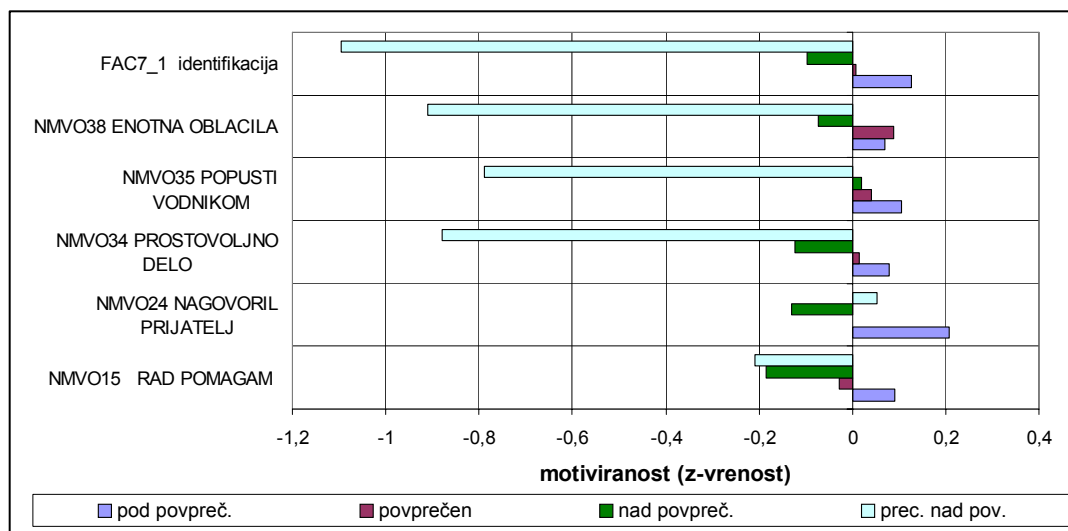
6.4.5 RAZLIKE V MOTIVACIJI VKLJUČEVANJA V VODNIŠTVO GLEDE NA POVPREČNI BRUTO OSEBNI DOHODEK

Glede na povprečni bruto osebni dohodek, se največ vodnikov uvršča, podobno kot pri družbenem položaju v povprečje. Skoraj toliko, (dobra tretjina) jih prejema dohodek pod slovenskim povprečjem. Nadpovprečni dohodek ima 30 % vodnikov (preglednica 27).

Preglednica 27: **Povprečni bruto osebni dohodek**

Povprečni bruto osebni dohodek	F	F %	FC %
1 pod povprečjem	154	34,1	34,1
2 v povprečju	167	37,0	71,2
3 nad povprečjem	122	27,1	98,2
4 precej nad povprečjem	8	1,8	100,0
Skupaj	451	100,0	

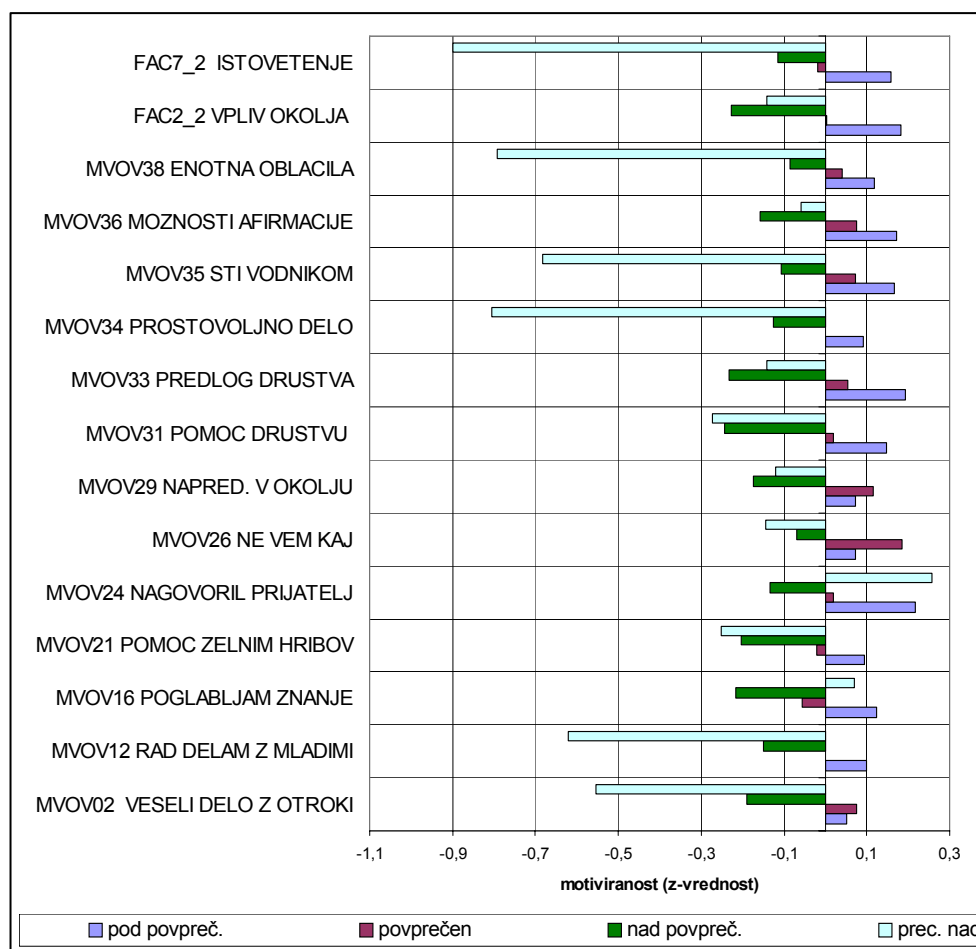
Graf 09: **Dohodek -vključevanje v vodništvo (MVOP)**

Le pri majhnem številu motivov vključevanja v vodništvo so statistično značilne razlike v motivaciji glede na povprečni osebni dohodek. Jih je šest, med njimi en faktor: MVOV15 *rad pomagam*, MVOV24 *nagovoril prijatelj*, MVOV34 *prostovoljno delo*, MVOV35 *popusti vodnikom*, MVOV38 *enotna oblačila*, **fac7_1 IDENTIFIKACIJA**. Tendence pri vseh so, da z velikostjo dohodka motivi izgubljajo na moči. Motiv MVOV24 *nagovoril prijatelj* je izjema, vendar le v zadnji kategoriji - dohodek »precej nad povprečjem«, ne sledi trendu nižanja motivacije. To so predvsem motivi pripadnosti organizaciji in prostovoljstvu, ki niso v ospredju pri kandidatih za vodnike z višjim osebnim dohodkom.

6.4.6 RAZLIKE V MOTIVACIJI VZTRAJANJA V VODNIŠTVU GLEDE NA POVPREČNI BRUTO DOHODEK

Graf 10: Dohodek – vztrajanje v vodništvu (MVOV)

Glede na osebni bruto dohodek je občutljivejša motivacija vztrajanja kot motivacija vključevanja v vodništvo. Pri vztrajanju v vodništvo so namreč razlike glede dohodka številčnejše (15). Velja podobno kot pri vključitvi v vodništvo, kajti tudi za povezanosti dohodka z motivi vztrajanja v vodništvu velja, da je pri večini motivov motivacija višja, če je dohodek nižji. Izjema so motivi, ki se jim le v zadnji kategoriji, »*precej nad povprečjem*«, motivacija ne zmanjšuje: mvov16 *poglobljam znanje*, mvov29 *napredovanje v okolju*, mvov33 *predlog društva*, mvov36 *možnosti afirmacije*, **fac2_2 SUGESTIJA OKOLJA**.

V primerjavi z motivi vključevanja, se pri vztrajanju v vodništvu, število motivov s statistično značilnimi razlikami med kategorijami velikosti osebnega dohodka, iz šest poveča na petnajst, tudi en faktor je več. Kot se je pokazalo pri motivih vključevanja v vodništvo, se isto kaže pri vztrajanju, motiviranost je višja pri vodnikih v nižjih kategorijah osebnega dohodka.: mvov02 *veseli delo z otroki*, mvov12 *rad delam z mladimi*, mvov15 *rad pomagam*, mvov21 *pomoč željnim hribov*, mvov24 *nagovoril prijatelj*, mvov26 *ne vem kaj*, mvov29 *napredovanje v okolju*, mvov31 *pomoč društvu*, mvov34 *prostovoljno delo*, mvov35 *popusti vodnikom*, mvov38 *enotna oblačila*, **fac7_2 IDENTIFIKACIJA**,

Pri motivih smo glede na materialni status (19) in bruto osebni dohodek (21) lahko zavrnil predvidevanja (H 09).

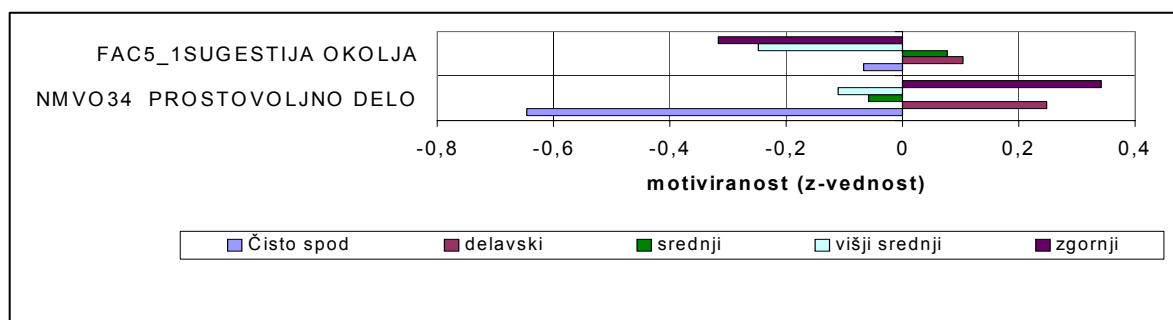
6.4.7 RAZLIKE V MOTIVACIJI VODNIŠTVA GLEDE NA DRUŽBENI POLOŽAJ

60 % vodnikov ocenjuje in postavlja svoj družbeni položaj v sredino lestvice. V ekstremnih kategorijah jih je zelo malo, a več v zgornjih. Tudi v položajih okoli sredine jih je nekoliko več v višjem srednjem sloju, dobra petina. Očitno na to spremenljivko ne vpliva samo osebni dohodek, saj ni popolne skladnosti z bruto dohodkom. Videti je, da je subjektivna ocena družbenega položaja vodnikov bolj optimistična od položaja, ki ga daje mogoče objektivnejši, z zneskom označen položaj, glede na osebni bruto dohodek. Kjer pa ni upoštevana velikost družine, zastavlja pa se tudi resničnost podatka.

Preglednica 28: **Družbeni položaj**

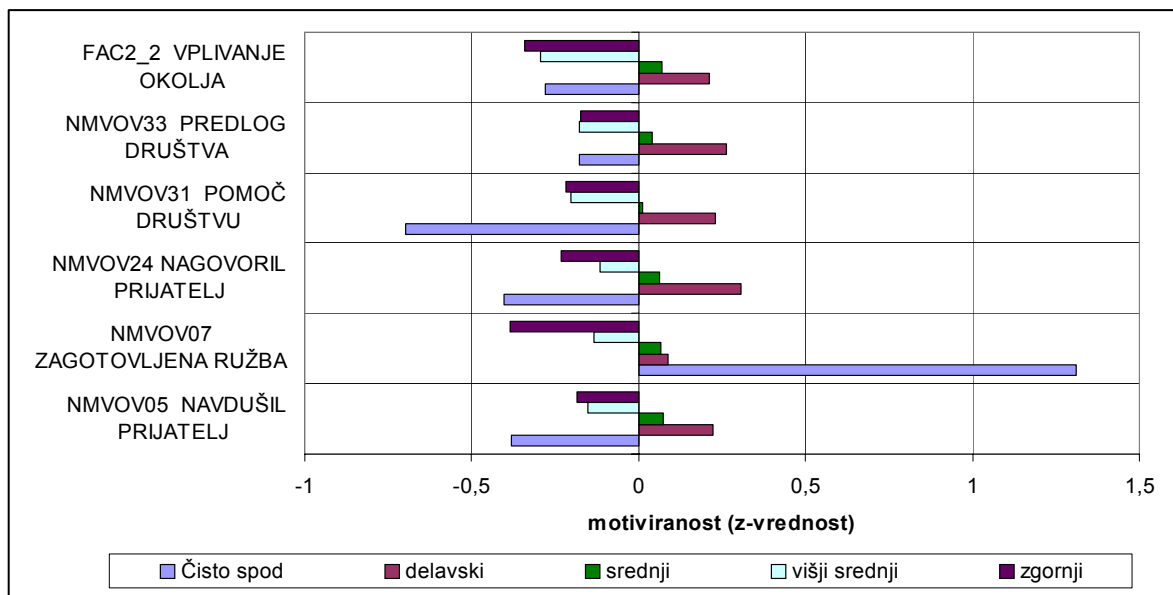
Družbeni položaj	F	F %	FC %
1 ČISTO SPODNJI	3	,6	,6
2 DELAVSKI	69	15,3	15,9
3 SREDNJI	270	59,9	75,8
4 VIŠJI SREDNJI	98	21,7	97,5
5 ZGORNJI	11	2,4	100,0
Skupaj	451	100,0	

Samo en faktor in en motiv vključevanja v vodništvo kažeta značilne razlike v vrednostih povprečij glede na družbeni položaj (mvop34 *prostovoljno delo*, fac5_1 *SUGESTIJA OKOLJA*). Če izvzamemo čisto spodnji družbeni položaj, je razvidno, da se z višino družbenega položaja manjša motivacija sugestije okolja. Prostovoljno delo je od srednjega družbenega položaja navzgor rastoči motiv. Delavski položaj ima tudi visoko motivacijo v tem motivu, čisto spodnji pa izrazito najnižjo.

Graf 11: **Družbeni položaj - vključevanje v vodništvo (MVPO)**

Podobne tendence so pri motivih vztrajanja, le da je motivov več: mvop05 *navdušili prijatelji*, mvop24 *nagovoril prijatelj*, mvop31 *pomoč društvu*, mvop33 *predlog društva*, fac2_2 *SUGESTIJA OKOLJA*. Tudi pri družbenem položaju je zaznati kot pomembno motivacijsko sredstvo vplivanje ožjega socialnega okolja, iz krogov prijateljev in planinskega društva. Izjema je motiv mvop07 *zagotovljena družba*, kjer z vztrajanjem v vodništvu motivacija pada z višino družbenega sloja.

Graf 12: **Družbeni položaj – vztrajanje v vodništvu (MVOV)**

Glede na družbeni položaj lahko za večino motivov sprejmemo ničelno hipotezo (H 10), da se motivacija ne razlikuje glede na družbeni položaj

6.4.8 RAZLIKE V MOTIVACIJI VKLJUČEVANJA V VODNIŠTVO GLEDE NA DELO Z LJUDMI

Delo z ljudmi lahko v zvezi z vodništvom in motivacijo obravnavamo vsaj iz dveh vidikov. Vodništvo je lahko kompenzacija za zadovoljevanje potreb, želja in interesov, ki jih ni mogoče izpolniti pri redni zaposlitvi. Danes veliko ljudi ni zadovoljnih s svojim delom, zato skušajo v nadeksistenčnih dejavnostih izraziti svojo osebnostno rast. Vodniki ob vodenju planinarjenja lahko zadovoljujejo svoje višje potrebe po ljubezni in naklonjenosti, po ugledu in spoštovanju, samoizpopolnjevanju (Musek & Pečjak, 1994), ki jih omogoča vodništvo in hkrati potrebe, ki jih izpolnjuje planinarjenje.

Lahko pa je vodništvo še dodatna priložnost zadovoljevanja socialnih potreb afirmacije, dominacije, identifikacije, življenja v skupini ali zadovoljevanje kompleksnih priučenih potreb.

Približno tri četrtine vodnikov (preglednica 29) pri svojem delu nima veliko opravka z ljudmi, kar kaže, da bi jim bilo vodništvo lahko velika priložnost za zadovoljevanje socialnih potreb, življenja v skupini, afirmaciji, dominaciji.

Preglednica 29: **Delo z ljudmi – porazdelitev frekvenc**

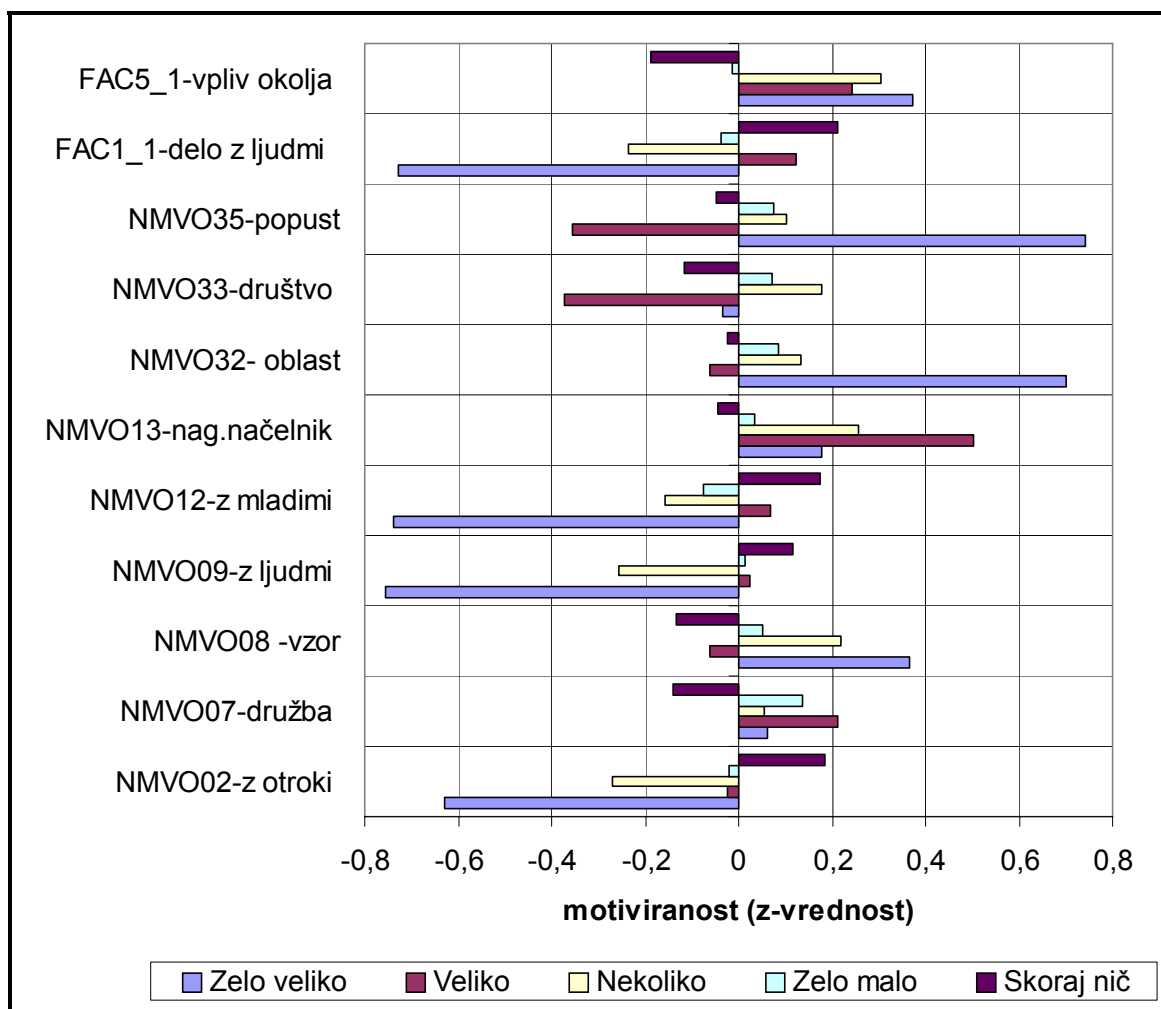
Delo z ljudmi	F	F %	FC %
1 ZELO VELIKO	11	2,4	2,4
2 VELIKO	11	2,4	4,9
3 NEKOLIKO	85	18,8	23,7
4 ZELO MALO	185	41,0	64,7
5 SKORAJ NIČ	159	35,3	100,0
Skupaj	451	100,0	

Odstotki v kategorijah, kjer vodniki delajo z ljudmi v svojem poklicu, so dokaj skladni z odstotki v tabeli poklicev (preglednica 3), ki so jih navedli vodniki. V tej skupini jih je skoraj petina celotnega vzorca navedla kategorijo nekoliko, tako da jih samo slabih 5 % »zelo veliko« in »veliko« dela z ljudmi v poklicnem delu

Delo z ljudmi je povezano že z nekaterimi motivi za vključevanje v vodenje. Pri motivih: mvop02 *veseli delo z otroki*, mvop09 *delo z ljudmi*, mvop12 *rad delam z mladimi*, fac1_1 *DELO Z LJUDMI*, velja, da več delajo vodniki z ljudmi v svojem poklicu, nižja je motivacija pri teh motivih. To je pričakovati, saj imajo možnost to potrebo zadovoljiti že na delovnem mestu. Po načelu nasprotnosti, si želijo in izbirajo pri nadeksistenčnih dejavnostih drugačne dejavnosti ter socialno in fizično okolje kot na delovnem mestu.

Obratno velja pri motivih: mvop07 *zagotovljena družba*, mvop08 *vodniki so mi vzor*, mvop13 *nagovoril načelnik*, mvop32 *možnost oblasti*, mvop35 *popusti vodnikom*, fac5_1 *SUGESTIJA OKOLJA*. Vodniki, ki več delajo z ljudmi, so bolj motivirani s strani vplivanja socialnega okolja. Motiv mvop33 *predlog društva* manj motivira pri vključevanju v vodništvo pri vodnikih, ki imajo zelo veliko in zelo malo opraviti z ljudmi pri svojem delu.

Graf 13: Delo z ljudmi - vključevanje v vodništvo (MVOP)

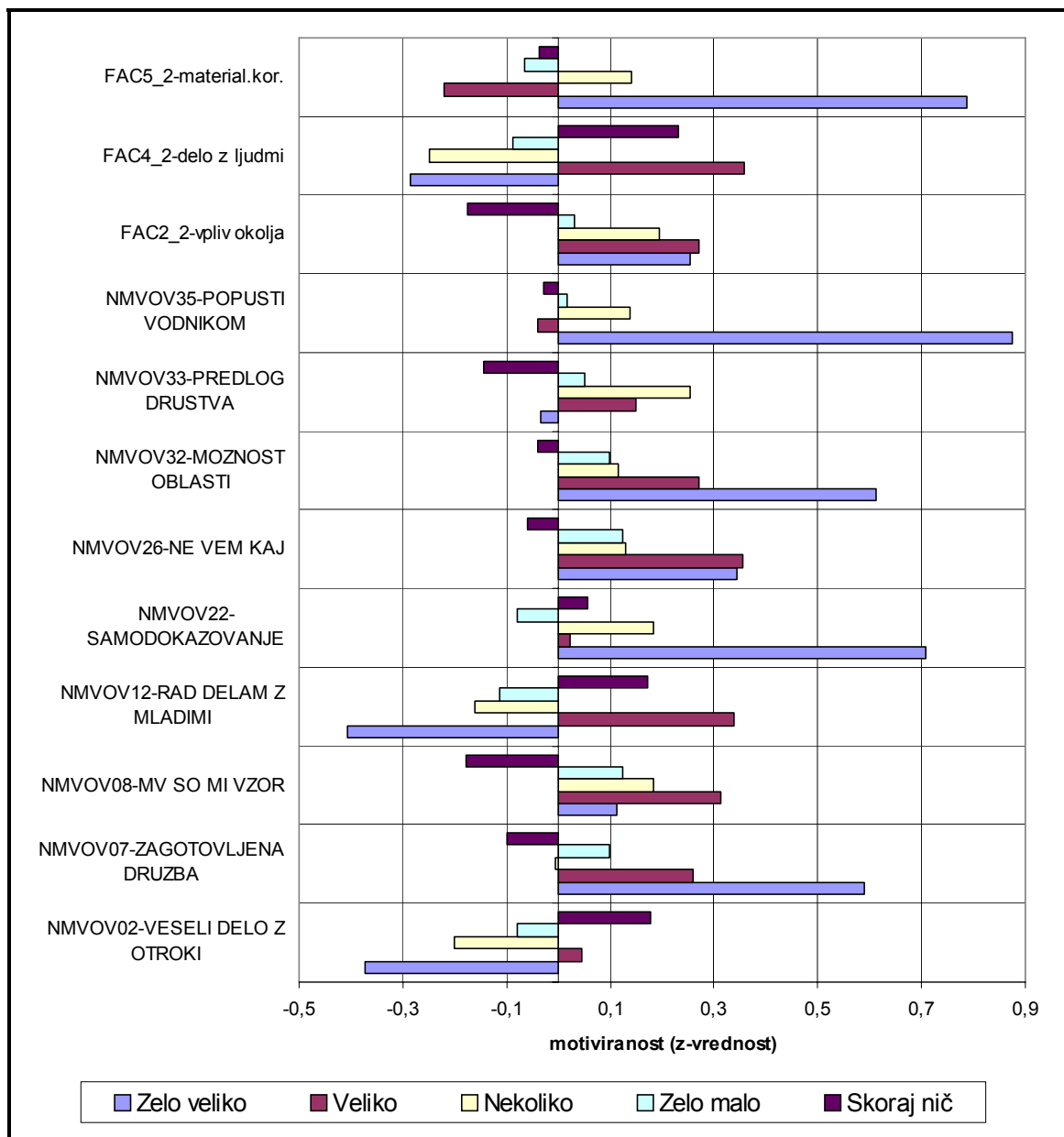
6.4.9 RAZLIKE V MOTIVACIJI VZTRAJANJA V VODNIŠTVU GLEDE NA DELO Z LJUDMI

Zelo podobno, kot pri motivaciji vključevanja v vodništvo, je pri motivaciji vztrajanja v vodništvu. Značilne razlike se pojavijo še pri faktorju *MATERIALNE KORISTI* (fac5_2) in motivih NMVOV22 *samodokazovanje*, NMVOV26 *ne vem kaj*, pri vseh je višja motivacija pri tistih vodnikih, ki zelo veliko delajo z ljudmi.

Materialne koristi in vzpodbujanje okolja sta močnejša motiva za vztrajanje v vodništvu pri vodnikih, ki več delajo poklicno z ljudmi. Pri motivu veselje do dela z ljudmi v srednjih

kategorijah (veliko, nekoliko, zelo malo) velja obratno, da je praviloma višja motivacija pri vodnikih, ki več delajo z ljudmi. Pri tem pa odstopajo skrajni kategoriji (zelo veliko, skoraj nič).

Graf 14: **Delo z ljudmi - vztrajanje v vodništvu**

6.5 RAZLIKE V MOTIVACIJI MED VODNIKI Z OPRAVLJENO IN NEOPRAVLJENO PLANINSKO (PŠ) IN ALPINISTIČNO (AŠ) ŠOLO

Od vseh vodniških motivov smo poiskali samo tiste, pri katerih se frekvence statistično značilno razlikujejo in odstopajo od pričakovanih, da opravljena PŠ oz. AŠ ne bi imela vpliva.

Da bi lažje razložili razlike v motivaciji za vodništvo med vodniki, ki so opravili in na drugi strani vodniki, ki niso opravili PŠ oz. AŠ smo izvedli Pearsonov χ^2 preizkus glede na vrsto vodnika. Koeficienta kažeta (preglednica 30) statistično značilne razlike pri opravljeni planinski šoli (PŠ) in tudi alpinistični šoli (AŠ).

Preglednica 30:

Opravljena PŠ in AŠ pri vodnikih PZS in GV

		PŠ		AŠ		Skupaj
		ne	da	ne	da	
vodnik PZS	f	137	275	309	103	412
	% vrstice	33,3	66,7	75,0	25,0	
	% stolpca	80,6	97,9	98,4	75,2	
	% skupno	30,4	61,0	68,5	22,8	
GV	f	33	6	5	34	39
	% vrstice	84,6	15,4	12,8	87,2	
	% stolpca	19,4	2,1	1,6	24,8	
	% skupno	7,3	1,3	1,1	7,5	
VSI	f	170	281	314	137	451
	% skupno	37,7	62,3	69,6	30,4	100,0
$\chi^2 = 40,01$ znač.:0,000				$\chi^2 = 65,13$ znač.:0,000		

Glede na vrsto vodnika, pri obeh oblikah planinskega izobraževanja obstajajo statistično značilne razlike v številu absolventov. GV so v večini zaključili AŠ, vodniki PZS planinsko šolo.

Preglednica 30 kaže, da je AŠ opravilo največ GV (87 %) in kar četrtina vodnikov PZS, ki so po vsej verjetnosti vodniki zahtevnejših kategorij vodenja, v katerih je nujno obvladanje alpinističnega znanja. Preseneča, da skoraj 13 % GV ni opravilo formalne AŠ, saj morajo pri

svojem vodništvu temeljito obvladati alpinistično šolo in so jim zahtevnejši alpinistični vzponi pogoj za prijavo v izobraževanje GV.

Tudi tretjina vodnikov brez PŠ je velik delež, glede nato, da je PŠ osnovna baza, na kateri gradijo vsi podsistemi v vzgojnem sistemu planinske organizacije.

Ker se GV in vodniki PZS razlikujejo v prostoru motivacije za vodništvo, se to odraža tudi pri analizi povezanosti opravljene planinske in alpinistične šole z motivi za vodništvo.

6.5.1 POVEZANOST OPRAVLJENE PŠ IN MOTIVACIJO ZA VODNIŠTVO

Z vsemi spremenljivkami motivov vključevanja in tudi vztrajanja v vodenju smo izvedli glede na opravljeno PŠ in AŠ Pearsonov χ^2 preizkus. V nadaljevanju obravnavamo samo tiste, pri katerih je Pearsonov χ^2 preizkus statistično značilen.

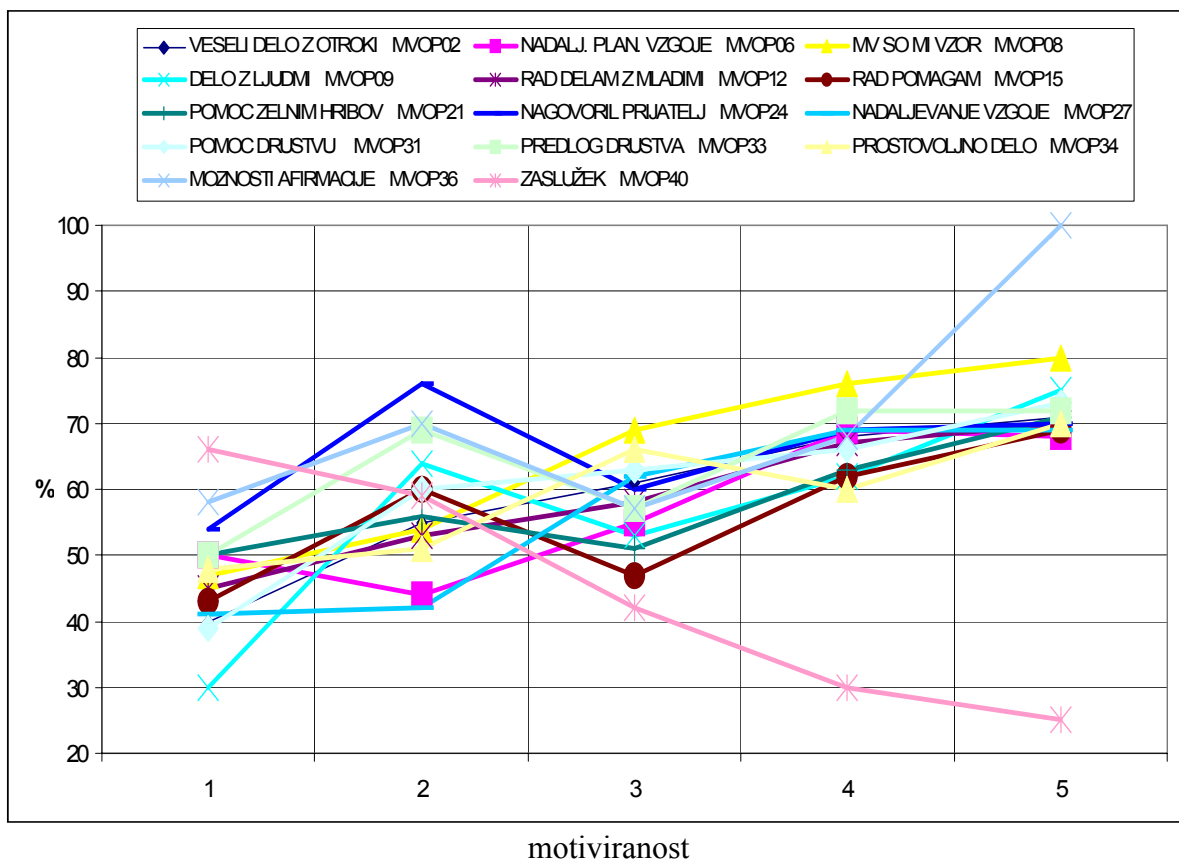
Pri motivih za vključevanje v vodništvo je glede na končano PŠ 14 motivov s statistično značilno razliko v porazdelitvi frekvenc po moči motivov. Pri motivih za vztrajanje so v večini (10) isti motivi, le da jih je le 13.

6.5.1.1 POVEZANOST OPRAVLJENE PŠ IN MOTIVACIJE ZA VKLJUČEVANJE V VODNIŠTVO

Pri križanju opravljene PŠ z motivi za vključevanje v vodenje (graf 15) vidimo, da od 14 motivov z močjo motiva frekvence naraščajo skoraj linearno sledečim motivom: (MVOP02) *veseli delo z otroki*, (MVOP08) *vodniki so mi vzor*, (MVOP12) *rad delam z mladimi*, (MVOP31) *pomoč društvu*.

Pri ostalih motivih ta tendenca, višanja frekvenc v območjih višje motivacije ostaja, le da so izjeme v nekaterih celicah: (MVOP09) *delo z ljudmi*, (MVOP24) *nagovoril prijatelj*, (MVOP06) *nadaljevanje plan. vzgoje*, (MVOP15) *rad pomagam*, (MVOP21) *pomoč željnim hribov*, (MVOP27) *nadaljevanje vzgoje*, (MVOP33) *predlog društva*, (MVOP34) *prostovoljno delo*, (MVOP36) *možnosti afirmacije*.

Graf 15: Planinska šola - vključevanje v vodništvo (MVPO)

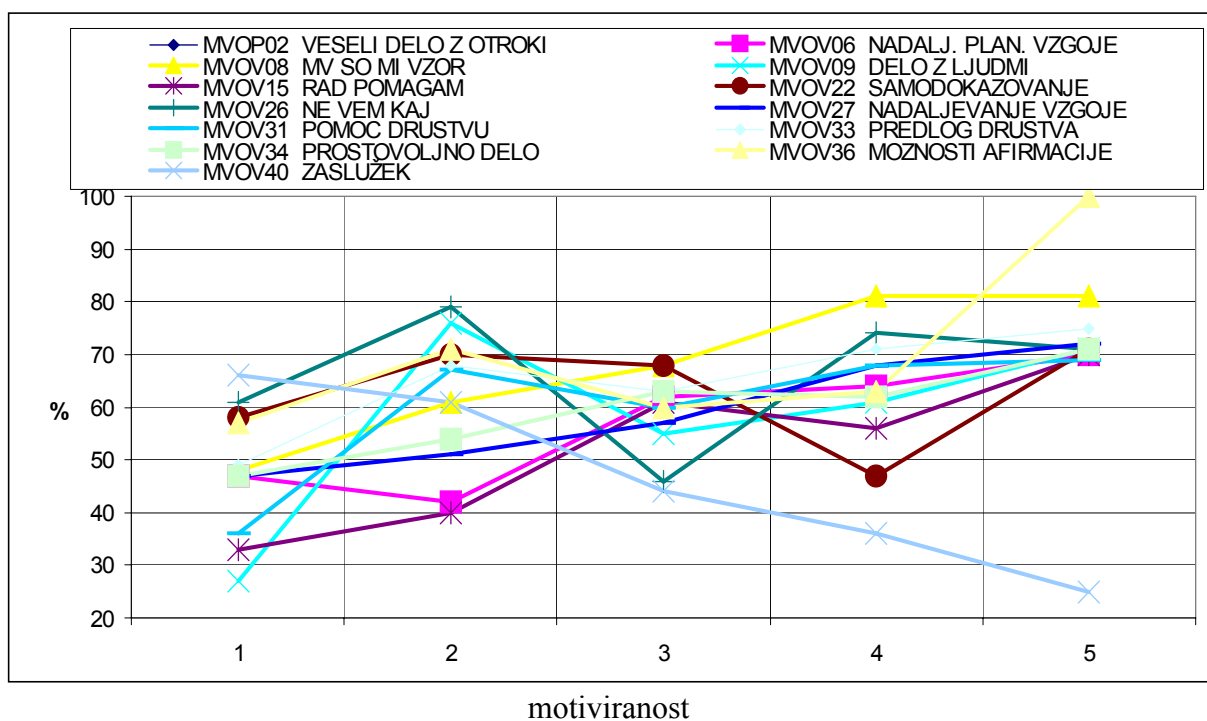

Motiv zaslužka (MVOP40) se pokaže ravno obratno, saj mu frekvence v območju višje motivacije upadajo.

Pri absolventih PŠ je močnejša motivacija za volonterstvo (veselje do dela z ljudmi, izobraževanje, sugestija okolja in identifikacija), ki je prosocialnega značaja in se nagiba v intrinzično območje. To potrjuje nasprotni trend pri zaslužku.

6.5.1.2 POVEZANOST OPRAVLJENE PŠ IN MOTIVACIJO ZA VZTRAJANJE V VODNIŠTVU

Glede na opravljeno PŠ opazamo pri motivih vztrajanja v vodenju podobne zakonitosti kot pri motivaciji vključevanja v vodništvo.

Graf 16: Planinska šola - vztrajanje v vodništvu (MVOV)

Pri vodnikih, ki so absolventi PŠ, frekvence naraščajo v območjih intenzivnejše motivacije in obratno pri vodnikih brez opravljene PŠ. Ti motivi so (graf 16): (MVOV02) *veseli delo z otroki*, (MVOV06) *nadaljevanje plan. vzgoje*, (MVOV08) *vodniki so mi vzor*, (MVOV09) *delo z ljudmi*, (MVOV15) *rad pomagam*, (MVOV22) *samodokazovanje*, (MVOV26) *ne vem kaj*, (MVOV27) *nadaljevanje vzgoje*, (MVOV31) *pomoč društvu*, (MVOV33) *predlog društva*, (MVOV34) *prostovoljno delo* in (MVOV36) *možnosti afirmacije*, ki je pri absolventih PŠ z izrazito najvišjo frekvenco v najvišji kategoriji tudi pri motivaciji vztrajanja, kot je bil pri vključevanju.

Pri motivu *zaslužek* (MVOV40) je pri motivaciji vključevanja obraten trend kot pri zgornjih motivih, frekvence v območjih višje motivacije padajo.

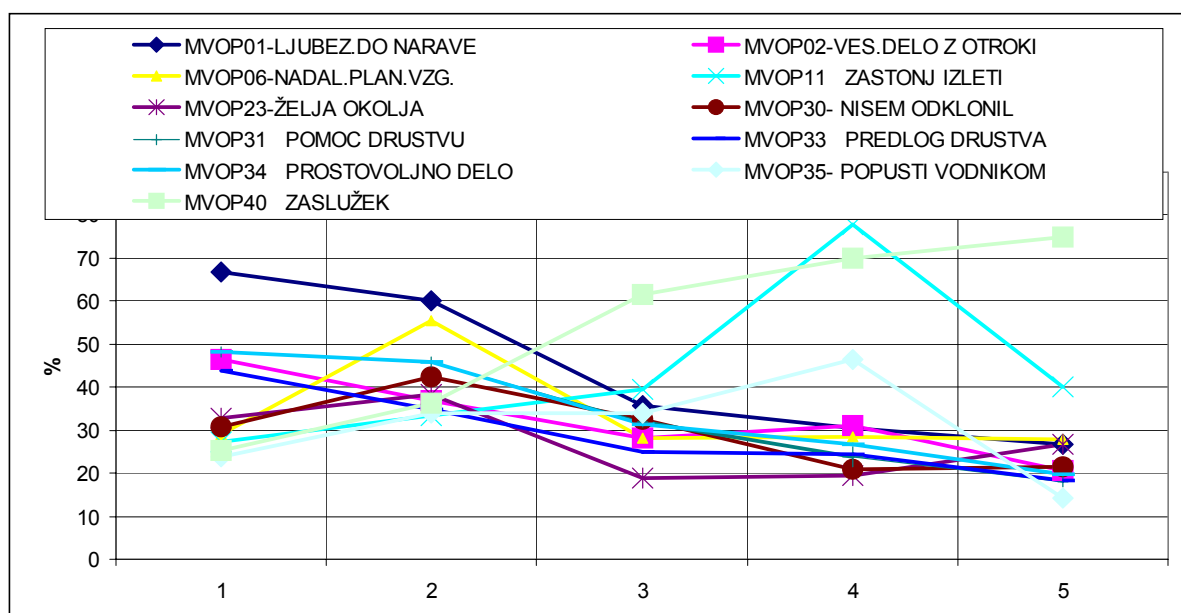
To potrjuje, da je pri absolventih PŠ močnejša prosocialna, v intrinzično območje segajoča motivacija za volonterstvo, ki jo oblikujejo veselje do dela z ljudmi, izobraževanje, sugestija okolja in identifikacija ostaja tudi pri vztrajanju v vodništvu. Nasprotno je trend pri zaslužku.

6.5.2 POVEZANOST OPRAVLJENE AŠ IN MOTIVACIJO ZA VODNIŠTVO.

Motivov, kjer se frekvence statistično razlikujejo, je pri končani AŠ manj kot pri PŠ. 11 pri vključevanju v vodništvo in le 9 motivov pri vztrajanju v vodništvu, samo 5 je istih v obeh skupinah. Pri absolventih AŠ nastopijo v motivaciji za vodništvo večje spremembe z vztrajanjem kot pri absolventih PŠ.

6.5.2.1 POVEZANOST OPRAVLJENE AŠ IN MOTIVACIJO ZA VKLJUČEVANJE V VODNIŠTVO.

Grafi 17: Alpinistična šola - vključevanje v vodništvo (MVPO)

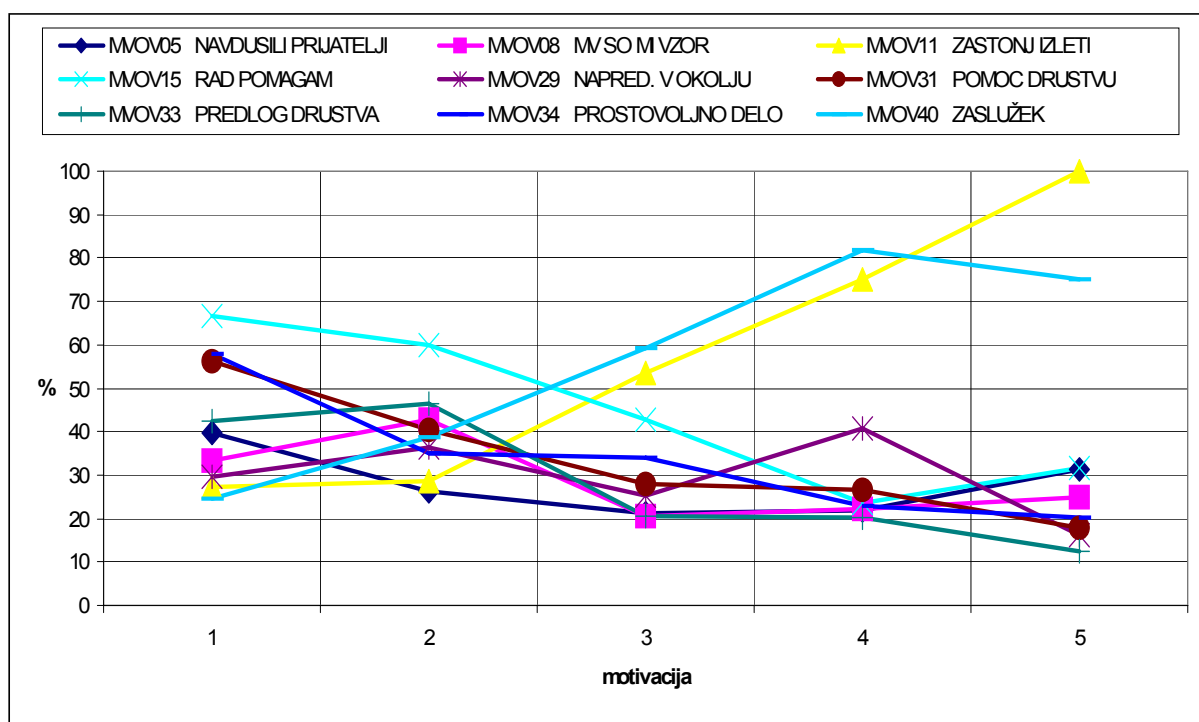
Graf 17 kaže, da glede na opravljeno AŠ pri motivih vključevanja v vodništvo: (MVOP01) *ljubezen do narave*, (MVOP02) *veseli delo z otroki*, (MVOP31) *pomoč društvu*, (MVOP33) *predlog društva*, (MVOP34) *prostovoljno delo*, da frekvence v kategorijah višje motivacije upadajo. Obratno, frekvence, ki naraščajo z višjo motivacijo so pri motivih (MVOP40) *zaslužek*, (MVOP11) *zastonj izleti* in (MVOP35) *popusti vodnikom*. Slednja motiva ima odstopanje v trendu le v zadnji kategoriji (5), ko jima frekvence upadejo.

Pri motivih: (MVOP06) *nadaljevanje plan. vzgoje*, (MVOP23) *želja okolja*, (MVOP30) *nisem mogel odklonit*, trendi niso tako očitni kot pri ostalih motivih vključevanja v vodništvo. Pri vključevanju v vodništvo pri absolventih AŠ so bili v ospredju ekstrinzični motivi.

6.5.2.2 POVEZANOST OPRAVLJENE AŠ IN MOTIVACIJO ZA VZTRAJANJE V VODNIŠTVU

V motivih vztrajanja v vodništvu (graf 18) se pri absolventih AŠ kažejo podobnosti z motivi vključevanja v vodenje pri petih motivih: (MVOV11) *zastonj izleti*, (MVOV31) *pomoč društvu*, (MVOV33) *predlog društva*, (MVOV34) *prostovoljno delo*, (MVOV40) *zaslužek*. Zaslужek in zastonj izleti, ki predstavljata zunanjo motivacijo imata obraten trend (naraščanje frekvenc v kategorijah višje motivacije) od ostalih treh motivov, ki vzpostavljajo odnos do društva, ki je očitno pri vodnikih, absolventih AŠ manj pomembna motivacija, kar kaže upad frekvenc v kategorijah višje motivacije.

Graf 18: Alpinistična šola - vztrajanje v vodništvu (MVOV)

Pojavijo se še novi motivi s statistično značilnimi razlikami, ki imajo neizrazite trende v smer upadanja frekvenc v celicah z intenzivneje izraženih motivih: (MVOV05) *navdušili prijatelji*, (MVOV08) *vodniki so mi vzor*, (MVOV15) *rad pomagam*. Motiv (MVOV29) *napredovanje v okolju* ima rahlo tendenco naraščanja frekvenc.

Iz grafa 18 lahko zaključimo, da izrazito izstopata ekstrinzična motiva zaslužek in zastonj izleti v naraščanju frekvenc v kategorijah višje motivacije in da ostali altruistični motivi več ali manj rahlo upadajo, med njimi izstopata pomoč nasploh in pomoč društvu.

Za vodnike z opravljeno PŠ velja, da je praviloma večje število frekvenc v celicah z močnejšo motivacijo. Pri absolventih AŠ je tendenca obratna. Izjema sta motiv zaslužka (MVO40) in zastonj izleti (MVO11), ki imata pri vodnikih s končano AŠ več frekvenc v območju močnejše motivacije. Obratno velja za vodnike z opravljeno PŠ, ki imajo v motivu (MVO40) številnejše frekvence v območjih nižje motivacije. To je seveda pričakovano, saj so absolventi AŠ praviloma GV- profesionalci, ki jim je močnejši motiv zaslužek, vodniki PZS – volonterji, ki jim je motivacija bolj intrinzičnega značaja, imajo pa najpogosteje opravljeno PŠ.

Statistično značilna povezanost med osnovnim planinskim usposabljanjem (PŠ in AŠ) in motivacijo se kaže le pri manjšem številu motivov (9 do 14). Zaključimo lahko, da je več povezav glede na opravljeno PŠ, te so predvsem z motivi intrinzičnega značaja in imajo praviloma številnejše frekvence v kategorijah, ki označujejo intenzivnejšo motivacijo.

Glede na opravljeno AŠ je manj motivov z značilnimi razlikami. Pri ekstrinzičnimi motivih se motivacija povečuje in upada pri intrinzičnih motivih.

Ker so opravili PŠ praviloma predvsem vodniki PZS in AŠ predvsem gorski vodniki ni mogoče enostavno sklepati kolikšen je vpliv socializacije osnovnih oblik planinskega usposabljanja (PŠ in AŠ) in na drugi strani razlik v motivaciji med obema skupinama vodnikov.

6.5.3 RAZLIKE V MOTIVACIJI VKLJUČEVANJA V VODNIŠTVO GLEDE NA PLANINSKI STAŽ

Podobno kot pri starosti, se vodniki razlikujejo tudi v njihovih letih planinarjenja in opravljanja vodništva. Pri vodniškem stažu je najkrajši staž eno leto, najdaljši 54 let. Največ (30%) vodnikov ima za seboj 1 do 5 let vodniškega staža. Skoraj polovica se z vodništvom ukvarja 6 do 20 let, nekaj nad 10 % je vodnikov s stažem med 21 in 25 let in nad 25 let. Podobno kot pri vodnicah (Fakin 2002), tisti, ki ostajajo vodniki, to počnejo kar dolga leta, v povprečju skoraj 14 let. Zagotovo mora biti njihova motivacija trajna, da tako dolgo vztrajajo v vodništvu.

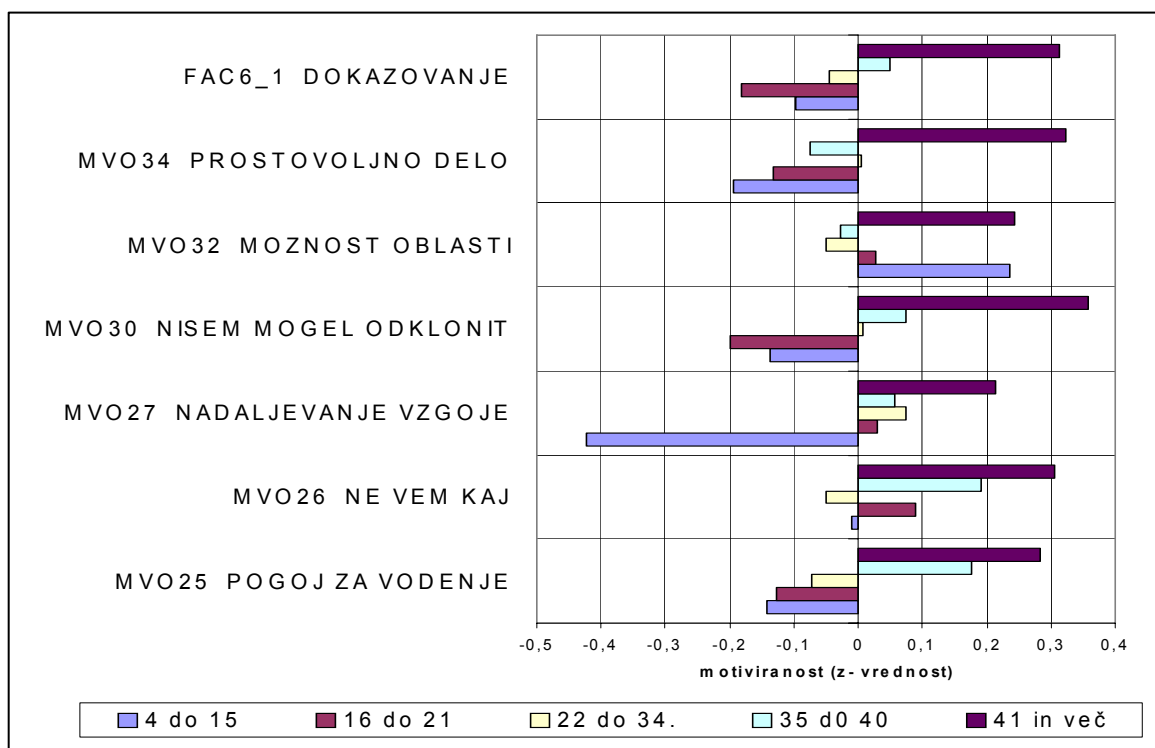
Preglednica 31: **Frekvence pri planinskem in vodniškem stažu**

Plan.staž.	F	F %	vod.staž.	F	F %
4 do 15	93	21	1 do 5	133	29,5
16 do 21	54	12	6 do 10	99	22,0
22 do 34.	157	35	11 do 20.	113	25,1
35 do 40	77	17	21 do 25	51	11,3
41 in več	70	15	26 in več	55	12,2
	451	100		451	100,0

Podobno kot pri vodniškem stažu, se po razredih porazdeljujejo frekvence pri planinskem stažu. Obstaja določen zamik, saj se v vodništvo praviloma vključujejo planinci, ki imajo že solidne izkušnje in znanja iz planinarjenja, kar je tudi formalizirano v vzgojnem sistemu planinske organizacije. Najmlajši po planinskem stažu je s štirimi leti, najstarejši pa s 60 leti planinarjenja. Približno 14 let je povprečni planinski staž daljši od vodniškega (preglednica 2).

Z dolžino planinskega staža narašča motivacija sledečim sedmim motivom (graf 19): mvop25 *pogoj za vodenje*, mvop26 *ne vem kaj*, mvop27 *nadaljevanje vzgoje*, mvop30 *nisem mogel odklonit*, mvop34 *prostovoljno delo*, fac6_1 *DOKAZOVANJE* . To so razlogi obveznosti do družbenih norm in odgovornosti do društva. S planinskim stažem tudi pridobiva motivacija za dokazovanje.

Graf 19: Planinski staž – vključevanje v vodništvo

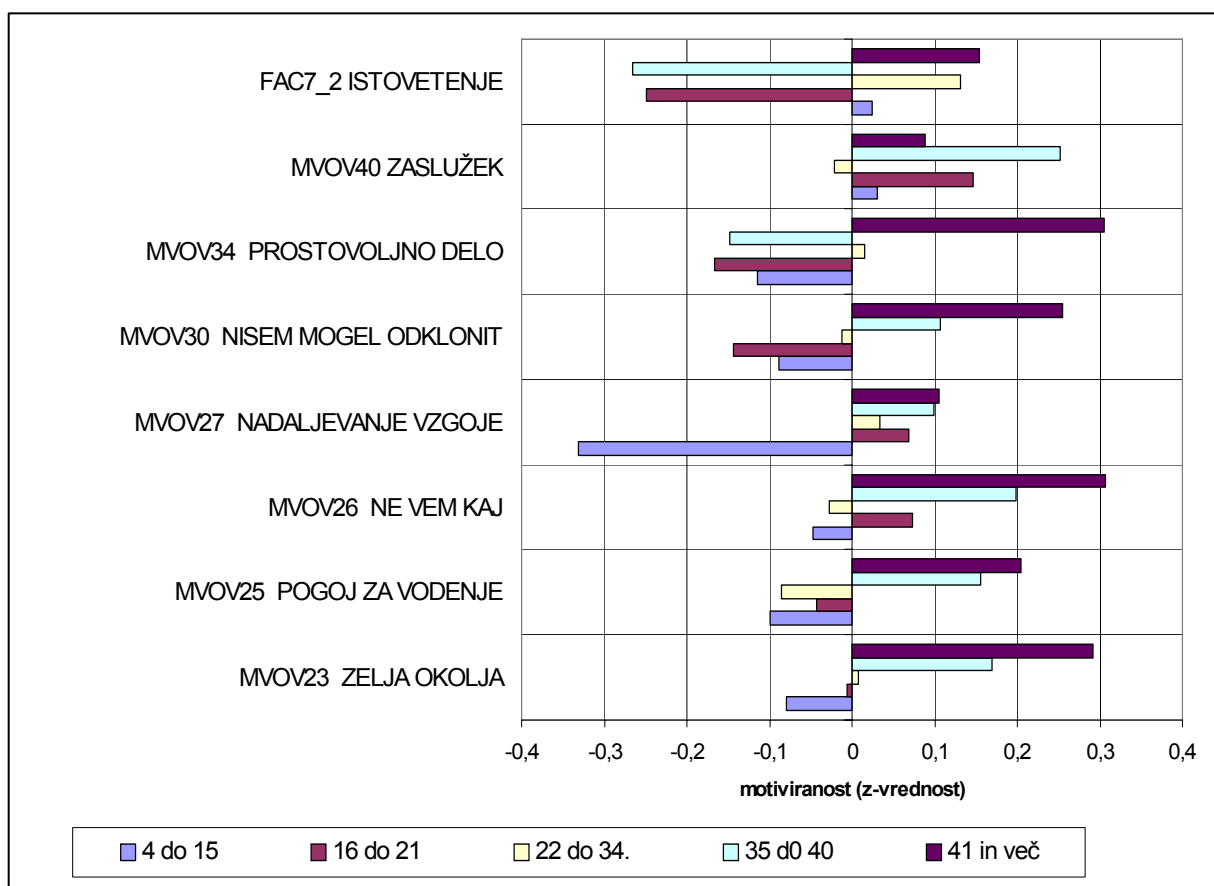

Podobno kot glede na starost ima motiv - mvop32 *možnost oblasti* najvišjo moč pri vodnikih z najnižjim in najvišjim planinskim stažem.

6.5.4 RAZLIKE V MOTIVACIJI VZTRAJANJA V VODNIŠTVU GLEDE NA PLANINSKI STAŽ

Pri večini motivov vztrajanja v vodništvu s statistično značilnimi razlikami (preglednica 23), obstajajo tendence, da so praviloma z leti vodnikovega planinarjenja močnejši (mvov23 *zelja okolja*, mvov25 *pogoj za vodenje*, mvov26 *ne vem kaj*, mvov27 *nadaljevanje vzgoje*, mvov30 *nisem mogel odklonit*, mvov34 *prostovoljno delo*), to ne velja za motiv zaslužka mvov40 *zaslužek* in razsežnost FAC7_2 *IDENTIFIKACIJA*. Zaslužek ima v srednjem stažu najnižjo motiviranost, ki naraste pri krajšem in daljšem stažu. Z identifikaciji je motiviranost največja v najvišjem in srednjem stažu.

Graf 20: Planinski staž – vztrajanje v vodništvu

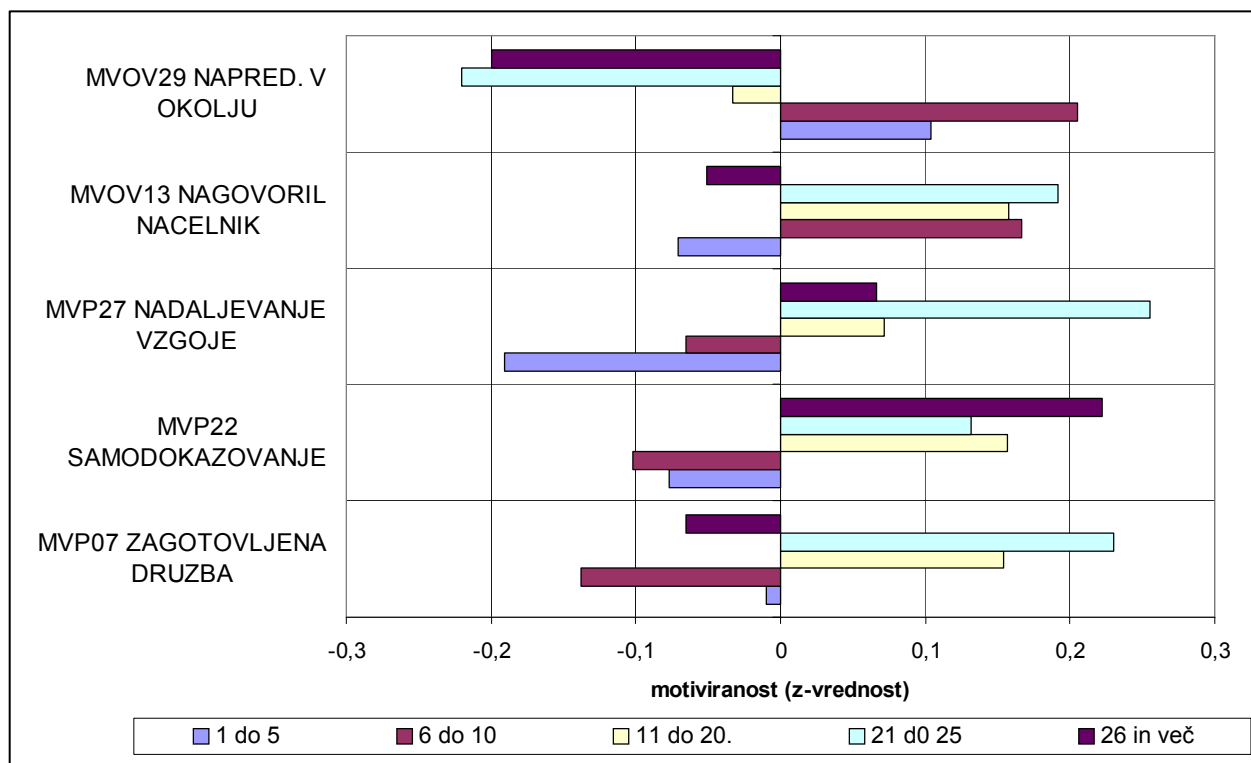
Razlogi obveznosti do družbenih norm in odgovornosti do društva se ohranjajo tudi po vodniškem stažu. S planinskim stažem pridobiva torej tudi motivacija za identifikacijo, pripadnost do društvenega volonterstva, kar je pričakovati, saj se z leti članstva tudi povečuje pripadnost planinski družini in prispevku zanjo.

6.5.5 RAZLIKE V MOTIVACIJI VODNIŠTVA GLEDE NA VODNIŠKI STAŽ

Glede na vodniški staž je samo 5 motivov (za vključevanje – 3 in vztrajanje –2), kjer se motivacija statistično razlikuje. To so: mvop07 zagotovljena družba, mvop22 samodokazovanje, mvop27 nadaljevanje vzgoje, pri motivih vključevanja ter mvov13 nagovoril načelnik in mvov29 napredovanje v okolju pri motivih vztrajanja v vodništvu. Pri teh motivih se praviloma z vodniškim stažem motivacija povečuje, le pri vodnikih z najdaljšim vodniškim stažem so odstopanja. Obratno je pri motivu mvov29 napredovanje v okolju,

motivacija mu z vodniškim stažem upada, kaže da so ambicije napredovanja bolj domena mlajših in s starostjo usihajo.

Graf 21: **Vodniški staž – vključevanje v vodništvo**

Starost, planinski in vodniški staž vodnikov so spremenljivke, ki se spreminjajo vzporedno, imajo skupen celosten vpliv, zato je težko ločevati njihov parcialni delež. Z višanjem planinskega in vodniškega staža, se podaljšuje tudi starost, z daljšanjem vodniškega staža narašča tudi doba planinarjenja. Verjetno ima pomembnejši vpliv starost, saj je pri njej višje število motivov, ki kažejo statistično značilne razlike, oba staža pa veliko manj.

Motiva *samodokazovanje* (mvo22) in *nagovoril načelnik* (mvov13) se razlikujeta samo glede na vodniški staž. Govorita, da se dalj časa ukvarjajo z vodništvom vodniki, ki so se vključili v vodništvo zaradi samodokazovanja in ker jih vzpodbujajo vodilni v društvu.

6.6 RAZLIKE V MOTIVACIJI ZA VODNIŠTVO GLEDE NA ŠTEVILO IZLETOV

Število izletov je zagotovo pomemben posreden pokazatelj moči motivacijskega sistema. V številu izletov se odraža trajanje in intenzivnost motivacije. Če ni zdravstvenih ali drugih razlogov abstinence vodnika in če biva v stimulativnem okolju, se prav v številu izletov, ki jih vodniki vodijo, dokaj zanesljivo odraža vodnikova motivacija.

Preglednica 32: **Frekvence za število izletov**

Št.izletov	N	%
0	17	3,8
1 do 5	68	15,1
6 do 10	171	37,9
11 do 15	94	20,8
16 in več	101	22,4
skupaj	451	100,0

Skoraj 4 % vodnikov v letu pred anketiranjem ni vodilo izletov, polovica od teh neaktivnih je starejših GV. Razpon v številu vodenja je med 0 in kar 70 izletov na leto, v povprečju so vodniki vodil 12 izletov (preglednica 2), enega na mesec. Število kar močno variira, saj je standardni odklon 9 izletov. Nekoliko višjo število izletov na vodnika smo izračunali iz podatkov o opravljenem prostovoljnem delu vodnikov PZS v letu 2001, ki jih je predstavil Peršolja (2003) in sicer 19 izletov v povprečju na vodnika.

Preglednica 33: **Motivi s statistično značilnimi razlikami glede na število izletov**

motiv	značil.	motiv	značil	motiv	značil.	motiv	značil.
NMVOV14	0,00	NMVO31	0,01	NMVO14	0,02	NMVOV21	0,03
NMVOV29	0,00	FAC4 1	0,01	NMVOV12	0,02	NMVO11	0,03
NMVOV19	0,00	FAC4 2	0,01	NMVOV34	0,02	NMVO34	0,03
NMVOV09	0,00	NMVOV06	0,01	NMVOV27	0,02	NMVOV02	0,04
NMVOV28	0,00	FAC6 1	0,01	FAC5 1	0,03	NMVO29	0,05
FAC1 2	0,00	NMVOV16	0,02	NMVO40	0,03	NMVOV37	0,05
NMVOV31	0,00	NMVOV03	0,02	NMVO24	0,03	NMVO33	0,05
NMVOV15	0,00	NMVO03	0,02	NMVOV33	0,03	NMVO04	0,05

Glede na število izletov smo ugotovili najvišje število (32) motivov vodništva pri vključevanju in vztrajanju v njem z značilnimi razlikami v njihovi moči. Na tej spremenljivki se najbolj

odraža motivacija vodnika tako v motivih vključevanja in še zlasti v motivih vztrajanja v vodništvu, kjer smo ugotovili statistično značilne razlik pri 19 motivih.

6.6.1 RAZLIKE V MOTIVACIJI VKLJUČEVANJA V VODNIŠTVO GLEDE NA ŠTEVILO IZLETOV

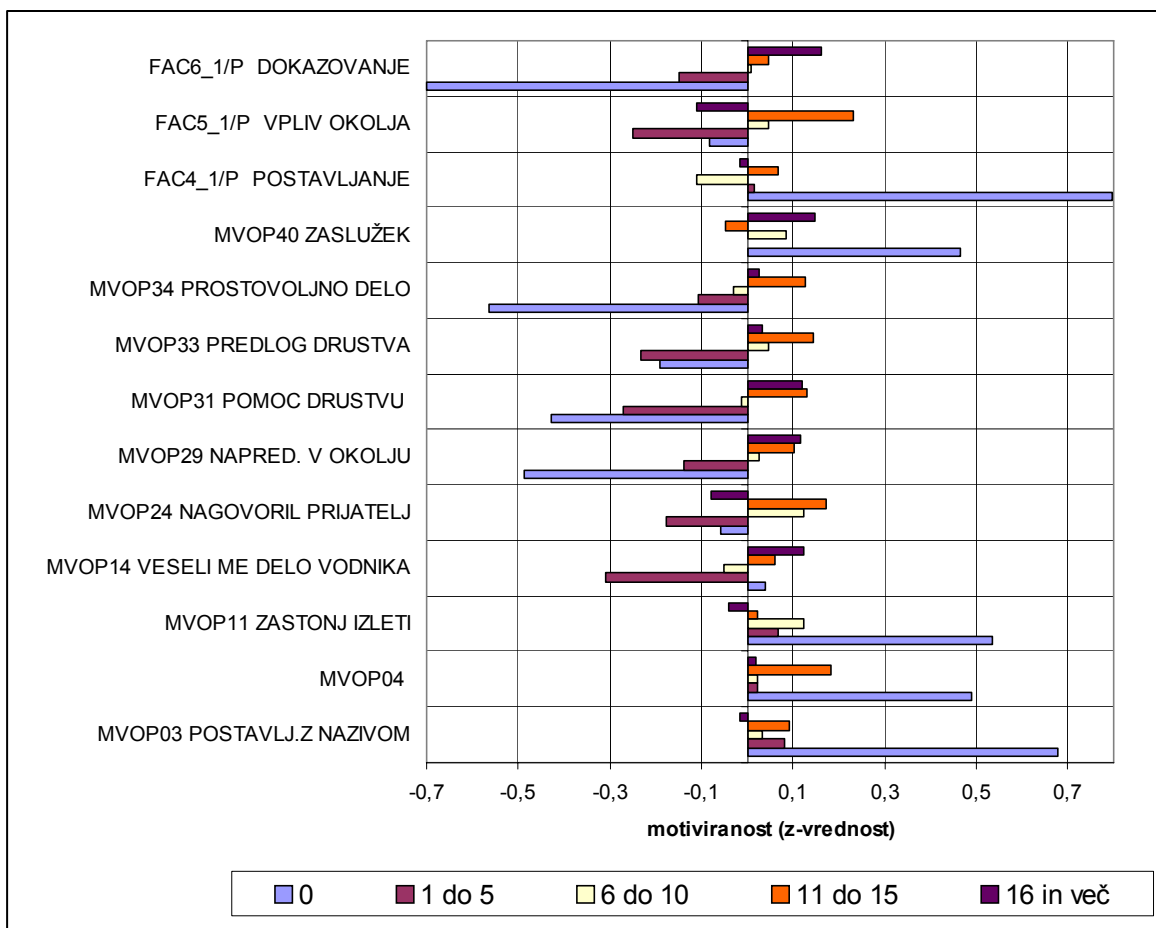
Iz grafa 22 je razvidno, da se motivacija vključevanja v vodništvo praviloma zmanjšuje z višanjem števila vodenih izletov v preteklem letu pri sledečih motivih: mvop03 *postavljanje z nazivom*, mvop04 *dekleta raje vodnike*, mvop11 *zastonj izleti*, mvop40 *zaslužek* in faktorju fac4_1 *POSTAVLJANJE*. Z veliko verjetnostjo pričakujemo, da vodniki, ki jih je v vodništvo privedlo postavljanje in materialna motivacija, ne bodo vodili veliko število izletov, ker ti motivi pri vodnikih niso med najmočnejšimi generatorji številnejšemu vodenju izletov ali sploh ne motivirajo vodnikov za vodenje. Našteti motivi predstavljajo zunanjo motivacijo in je to skladno z dognanji, da je ugodnejša notranja motivacija, ki je trajnejša in močnejša od zunanje (Tancig, 1987; Tušak, 1997 a; Horga, 1993).

Veliko več vodenja lahko pričakujemo pri vodnikih, ki jih je v vodništvo privedla višja motivacija pri motivih: mvop14 *veseli me delo vodnika*, mvop29 *napredovanje v okolju*, mvop31 *pomoč društvu*, mvop33 *predlog društva*, mvop34 *prostovoljno delo*, in faktorjih fac6_1 *DOKAZOVANJE*, fac5_1 *VPLIV OKOLJA*, saj skoraj praviloma, z naraščanjem motivacije pri teh motivih, narašča tudi število vodenj izletov.

Pri motivu mvop24 *nagovoril prijatelj* je manjša motivacija pri vodnikih v ekstremnih kategorijah z nič in nad 16 vodenj izletov v preteklem letu.

Ugotavljamo, da lahko pričakujemo intenzivnejše vodenje pri tistih vodnikih, ki jim je bila pri vključevanju v vodništvo močnejša notranja motivacija in da bodo vodniki s prevladujočo zunanjo motivacijo vključevanja v vodenje, manj vodili. To se sklada z ugotovitvami, ki veljajo tudi za motivacijo pri drugih športnih aktivnostih (Tancig, 1987; Tušak, 1997a; Horga, 1993) in tudi dejavnostih nasploh.

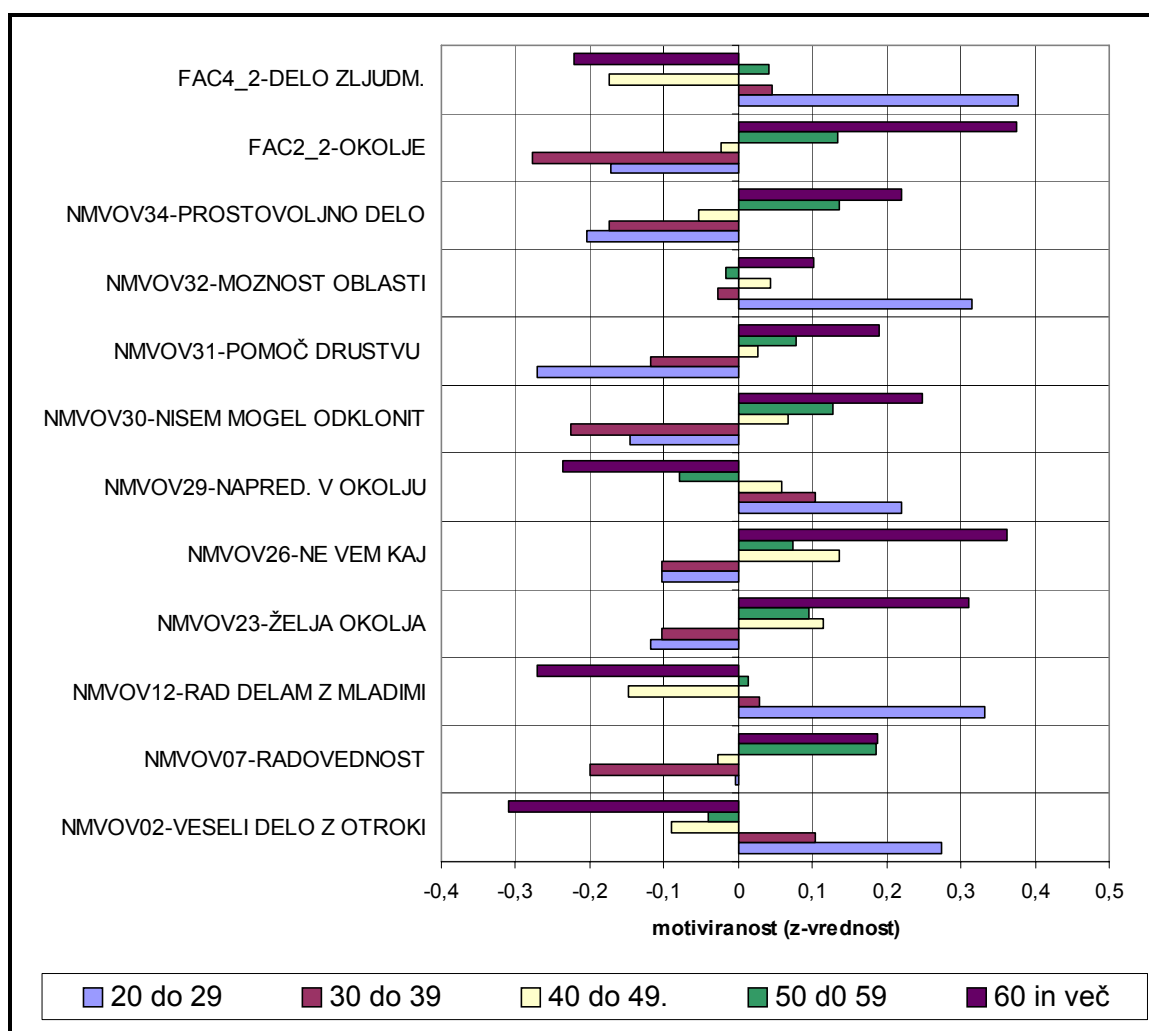
Graf 22: Število izletov – motivi vključevanja v vodništvo MVOP

6.6.2 RAZLIKE V MOTIVACIJI VZTRAJANJA V VODNIŠTVU GLEDE NA ŠTEVILO IZLETOV

Motiva mvov03 *postavljanje z nazivom*, mvov37 *znak mi ugaja* imata najvišjo vrednost pri vodnikih, ki v preteklem letu niso vodili nobenega izleta. Postavljanje torej ni motiv zaradi katerega bi vodniki vztrajali v aktivnem vodništvu.

Graf 23 : Število izletov – motivi vztrajanja v vodništvu MVOV

Pri sledečih motivih (preglednica 33) motivacija narašča skoraj premo sorazmerno s številom izletov: fac1_2 *SAMO - IN EDUKACIJA*, fac4_2 *DELO Z LJUDMI*, mvov02 *veseli delo z otroki*, mvov06 *nadaljevanje plan. vzgoje*, mvov09 *delo z ljudmi*, mvov12 *rad delam z mladimi*, mvov14 *veseli me delo vodnika*, mvov15 *rad pomagam*, mvov19 *prenašanje znanja*,

mvov27 *nadaljevanje vzgoje*, mvov28 *doživljanje uspehov*, mvov29 *napredovanje v okolju*, mvov31 *pomoč društvu*, mvov33 *predlog društva*, mvov34 *prostovoljno delo*, mvov21 *pomoč želnim hribov*. Navedeni razlogi kažejo, da so močnejši motivatorji za številnejše vodenje izletov intrinzičnega značaja, ki so značilni za prostovoljno dejavnost, užitek in veselje ob delu z ljudmi, pomoči ter doživljanje uspehov, napredovanje.

Ugotavljamo, da lahko še bolj kot pri motivaciji vključevanja, pričakujemo intenzivnejše vodenje pri tistih vodnikih, ki jim je bila pri vztrajanju v vodništvu močnejša in primarna notranja motivacija in da bodo vodniki s prevladujočo zunanjo motivacijo verjetno vodili malo izletov in preje prenehali z vodniško dejavnostjo (Tancig, 1987; Tušak, 1997a; Horga, 1993).

Pri motivih, mvov16 *poglobljam znanje* in mvov37 *znak mi ugaja* pri frekvencah števila vodenih izletov se motiviranost ne spreminja linearno. Prvi v neki meri pojasnjuje, da nekaj vodnikov močnejše motivira iskanje dodatnega znanja o planinarjenju, ki jim ga nudi vodništvo z licenčnim usposabljanjem in jim ni primarno vodenje izletov.

Ponašanje z vodniškim znakom je najmočnejše pri vodnikih brez vodenja, manj in dokaj enakomerno pri ostalih kategorijah. Od teh ostalih izstopajo vodniki s 6-10 izletov na leto, ki jim je vodniški znak bistveno manj pomemben.

Število izletov je spremenljivka, na kateri se najizraziteje odraža motiviranost vodniške motivacije in to pri motivih vključevanja v vodništvo ter še močnejše pri motivih vztrajanja.

Vodniki, ki jih je privedlo v vodništvo postavljanje in materialna motivacija, ne bodo vodili veliko izletov. Večje število vodenj izletov lahko pričakujemo pri vodnikih, ki jih je v vodništvo privedla in jih zadržuje višja motivacija pri motivih: *veseli me delo vodnika*, *dokazovanje*, *sugestija okolja*, *prostovoljno delo*, saj z naraščanjem motivacije v teh motivih, narašča tudi število vodenj.

Ugotavljamo, da lahko pričakujemo pogostejše vodenje pri tistih vodnikih, ki jim je bila pri vključevanju v vodništvo močnejša notranja motivacija in da bodo vodniki s prevladujočo zunanjo motivacijo vključevanja v vodenje, vodniki s skromnim vodništvom. To se sklada z ugotovitvami, ki veljajo tudi za motivacijo pri drugih športnih aktivnostih (Tancig, 1987; Tušak, 1997a; Horga, 1993) in tudi dejavnostih nasploh.

Glede na **število izletov** najbolj prepričljivo **zavračamo predvidevanje ničelne hipoteze (H 15)**, saj smo ugotovili najvišje število (32) motivov vodništva za vključevanje in vztrajanje z značilnimi razlikami v njihovi moči. Na tej spremenljivki se najbolj odraža motivacija vodnika tako za vključevanje in še zlasti za vztrajanje v vodništvu, kjer je značilnih razlik pri 19 motivih.

7 ZAKLJUČKI

V nalogi je predmet raziskovanja motivacija za vodništvo ter planinarjenje vodnikov PZS in GV. Motivacija za vodništvo je obravnavana z vidika vključevanja v vodništvo in vztrajanja v njem.

V nalogi smo želeli:

- ugotoviti hierarhijo, strukturo in moč motivov v manifestnem in latentnem prostoru za planinarjenje, vključevanje v vodništvo in vztrajanje v vodništvu;
- ugotoviti razlike med motivi vključevanja v vodništvo in vztrajanja v vodništvu;
- ugotoviti razlike v motivaciji med vodniki PZS in GV;
- ugotoviti razlike v moči motivacije vodništva glede na nekatere socialno-demografske značilnosti (izobrazba, starost, materialni status, bruto osebni dohodek, pripadnost družbeni skupini, poklic, delo z ljudmi v poklicu) in glede na osnovno planinsko usposobljenostjo (PŠ in AŠ) ter število vodenih izletov.

V vzorcu je sodelovalo skupno 451 vodnikov, 412 vodnikov Planinske zveze Slovenije, prostovoljnih in 39 poklicnih gorskih vodnikov.

Motivacijski prostor smo ugotavljali z dvema modificiranim vprašalnikoma, planinarjenje z modificiranim vprašalnikom (Petkovšek, 1980; Mihelič, 1980), vodništvo s konstruiranim vprašalnikom. Uporabili smo ju v pilotski študiji z mladinskimi vodniki in preizkusili pri študentih na pedagoški fakulteti. Metrijske karakteristike so v mejah, ki so sprejemljive v okviru tovrstnih raziskovanj.

Spremenljivke socialno–demografskih značilnosti smo povzeli po Burniku (1997). Dodali smo še spremenljivke, ki opisujejo osnovno planinsko usposobljenost, planinski in vodniški staž in intenzivnost vodenja (število izletov). Pri zbiranju podatkov smo anketiranim zagotovili anonimnost.

Pri obdelavi podatkov smo uporabili osnovno statistiko in ugotovili porazdelitev frekvenc. Razlike smo ugotavljali glede na vrsto spremenljivk uporabili T-test, analizo variance, Pearsonov χ^2 preizkus, diskriminantno analizo. Uporabili smo tudi komponentno analizo za

ugotavljanje motivov v latentnem prostoru. Zaradi odstopanja od normalne porazdelitve smo spremenljivke motivacije normalizirali.

Pri vodnikih se v **motivaciji planinarjenja in vodništva** kaže motivacijski pluralizem. Njihovi vodilni motivi planinarjenja izhajajo iz notranjih vzgibov samodeterminacije (Tušak, 1997 a). To so: užitek, stik z naravo, spoznavanje novih krajev, doživljanje romantike in divjine. Sledijo jim utilitarni motivi krepitev zdravja, psihična sprostitve, beg od skrbi in monotonije, telesna priprava, aktivni počitek. To potrjuje uvrščanje planinarjenja med vodilne dejavnosti športne rekreacije. Umik od socialne, fizične in delovne monotonije vsakdana v uživanje in doživljanje gibanja v naravi, daje tudi planinarjenju vodnikov velike možnosti pri zadovoljevanju primarnih in kompleksnih potreb.

Z nekoliko drugačnim vrstnim redom so te motive kot pomembnejše za planinarjenje ugotovili na različnih populacijah tudi drugi avtorji (Burnik, 1976; Frankl, Trstenjak, Ramovš, 1993; Burnik & Doupona-Topič, 2003). Med vodilnimi motivi najdemo podobne motive pri planinarjenju in ukvarjanju s športom. Motivacija za planinarjenje je podobna motivaciji ukvarjanja s športom (Petkovšek, 1997), le da je tam v ospredju kognitivna motivacija (zdravje, počutje, sposobnosti, zabava, razvedrilo, sprostitve, užitek) pri vodnikih pa konativna (užitek, narava, novi kraji).

Povprečne vrednosti (med 4,43 in 1,64), variacijski razpon, standardni odklon, značilnost χ^2 pri Friedmanovem testu in koeficienti multivariatnega testa kažejo heterogeno strukturo prostora motivacije za planinarjenje. Čeprav je nekaj motivov z dokaj enakovredno močjo, **lahko zavrnamo naša predvidevanja (H 01), da se motivi planinarjenja v manifestnem prostoru ne razlikujejo.**

Pri motivih **planinarjenja v latentnem prostoru** smo se na podlagi diagrama lastnih vrednosti odločili za **6 komponent**, ki so pojasnile 55 % variance. Prva komponenta odstopa z nekoliko višjim deležem pojasnjene variance (13 %), ostale so dokaj uravnotežene med 9 in 7 %. Na podlagi uteži smo definirali dokaj jasno izražene razsežnosti latentnega motivacijskega prostora za planinarjenje vodnikov: *iskanje dražljajev, uveljavljanje, umik iz vsakdana, krepitev, odkrivanje novega in dokazovanje.*

V **manifestnem prostoru je vodniška motivacija** vključevanja in vztrajanja podobna. ($r = 0.992$ in $\varsigma = 0.938$). V obeh presekih vodniške motivacije bi pričakovali, da bodo za vodništvo najmočnejši motivi volonterstva in osebne rasti, a je nepričakovano najmočnejši motiv ***ljubezen do narave***, ki je sicer drugi motiv po rangi v motivaciji za planinarjenje. Lahko, da je tako močan, da žari tudi v področje vodenja ali/in da vodniki želijo odnos do narave deliti še z drugimi, pa tudi prispevati skozi proces vodenja pri graditvi odnosa vodenih planincev do narave. Ugotavljamo, da je narava in sožitje z njo pomembna apolonska vrednota pri vodnikih.

Sledijo motivi vodništva, ki naglašajo pomen znanja, dajanje pomoči, zadovoljstvo v vodenju in delu z ljudmi, mladimi, otroki, prostovoljno delo. Naštete nagibe lahko prištevamo v intrinzično območje samodeterminacijskega kontinuuma, ki zadovoljuje potrebe po znanju, dosežkih in doživljanju v prostovoljnem delu.

V sredini po rangi se nahajajo družbeno pogojeni motivi sugestije, dolžnosti in življenja v planinski skupini ter možnost za afirmacijo in samodokazovanje. V teh razlogih samokontrola prehaja iz notranje (zagotovljena družba) na zunanjo introjecirano in identificirano (Deci & Ryan, 1985).

Manj pomembni vodniški motivi so ekstrinzičnega značaja: zaslužek, zastonj izleti, pozornost deklet, oblast, postavljanje, dostop do opreme.

Tako za motive vključevanja v vodništvo in vztrajanja v njem velja, da so zelo heterogeni. Povprečja v mejah med 4,40 in 1,35, variacijska razmaka (2,94 in 3,03), standardna odklona (0,91 in 0,97) ter značilnost χ^2 pri Friedmanovem testu in koeficienti multivariatnega testa obeh skupin vodniških motivov kažeta na različno moč. **Predvidevanja (H 02, H 03), da se v manifestnem prostoru vodniški motivi v moči ne razlikujejo, lahko zavrnamo**, čeprav imajo nekateri motivi podobne vrednosti.

Ugotavljamo, da ni večjih **razlik med izsekoma vključevanja in vztrajanja** vodniške motivacije. Povezanost ($r =$ med 0.89 in 0.60) med izsekoma potrjuje, da so razlike med motivacijo za vključevanje v vodenje in motivacijo vztrajanja v vodništvu v splošnem majhne.

Praviloma so motivi, ki jim povprečne vrednosti upadejo pri vztrajanju v vodništvu, socialnega značaja in označujejo zmanjšanje vplivanja socialnega okolja (zunanja,

introjecirana in identificirana kontrola), zmanjša se tudi pomen znanja. Slednje je pomembnejše pri vključevanju v vodništvo, saj je formalni pogoj za pridobitev statusa formalnega vodnika in v veliki meri potešeno skozi proces izobraževanja in vodniškim stažem.

Razlogi vodništva, ki imajo altruističen značaj, so pri vztrajanju v vodništvu še močnejši, zlasti prenašanje znanja. Kaže, da je vodnikom pedagoška plat vodenja pomembna, kar bi bilo potrebno izrabiti pri didaktičnem izpopolnjevanju vodnikov.

Med vodniškim stažem se okrepi pomen doživljanja uspehov in odnos do narave postane vodnikom še pomembnejša vrednota. To se sklada s teorijo, da je notranja motivacija trajnejša, močnejša in ugodnejša od zunanje (Tušak & Tušak, 2004 a; Horga 1993; Ule-Nastran, 1997).

Z vodniškim stažem se predvsem zmanjšuje zunanje determinirana motivacija in narašča notranja. Od tega izstopa popust pri opremi. Motivacija se zmanjšuje pri motivih, ki sicer niso med najpomembnejšimi motivi: sugestija okolja, postavljanje, vzor vodnikov, dekleta ter radovednost in znanje, ki sta v območju notranje kontrole, sta pa verjetno že zadovoljena z opravljenim tečajem.

Razlike med motivi za vključevanje v vodništvo in vztrajanje v njem so majhne, kažejo ugodne trende, saj se predvsem krepijo notranji motivi, altruističnega značaja, zmanjšajo pa svojo moč motivi, ki jih vzpodbujajo socialna okolja. Verjetno se v tem odraža tudi vpliv osipa, ki je problem pri vodniškem delu in je neke vrste selekcija, ki se odraža tudi na motivaciji vztrajanja v vodništvu, saj v vodništvu ostajajo bolj motivirani, znano pa je, da ima največjo moč notranja motivacija.

Predvidevanje (H 04), da v vodništvu ni razlik med motivi vključevanja in vztrajanja lahko zavrremo le za polovico motivov, kajti le pri osemnajstih motivih obstajajo statistično značilne razlike med vrednostmi povprečji motivov vključevanja in vztrajanja.

V latentnem prostoru vodništva smo se pri obeh skupinah motivov za vodništvo odločili za 7 komponent, sistema pojasnita 52 % variance, kar je v običajnih mejah tovrstnega raziskovanja.

Strukturi latentnih prostorov motivov vključevanja v vodništvo in vztrajanja v vodništvu sta v veliki meri podobni in jih tvorijo: ***edukacija, sugestija okolja, postavljanje, delo z ljudmi, materialne koristi, dokazovanje in identifikacija.***

V nekaterih faktorjih z vztrajanjem v vodništvu se struktura latentnega prostora nekoliko spremeni, skrčita se dva faktorja *dokazovanje* in *delo z ljudmi*, slednji se razpolovi. S tem sta povečala število motivov vztrajanja faktorja *sugestija okolja* in faktor *edukacija*, ki združuje motive samoizobraževanja vodnikov in izobraževanja vodenih. Skoraj enaki ostaneta strukturi faktorja *materialne koristi* in *postavljanje*.

Razporeditev motivov po faktorjih motivov vztrajanja v vodenju je nekoliko bolj čista in zato oblikuje bolj logično strukturo.

V primerjavi deležev, ki ga posamezne razsežnosti prispevajo izsekoma motivacije vključevanja in vztrajanja v vodništvu, lahko zaznamo zmanjšanje materialne motivacije, povečanje identifikacije z volonterstvom v vidiku vrednot in nekoliko višjo sugestijo okolja in da je postavljanje z vodništvom in dokazovanje nespremenjeno. Zelo se spremenita deleža razsežnosti edukacije in dela z ljudmi, vendar ostaja njun skupni prispevek približno enak v obeh izsekih vodniške motivacije.

Med **amaterskimi in profesionalnimi** vodniki lahko **sprejmemo statistično značilne razlike v motiviranosti pri 5 motivih vključevanja (H 05) v vodništvo in 6 za vztrajanje v vodništvu (H 06).**

Zasluzek je značilno višja motivacija GV, pomoč društvu, predlog društva in veselje v delu z otroki značilno močnejše motivirajo vodnike PZS. Pri teh motivih razlike ostanejo tudi po vodniškem stažu. Očitno je volonterstvo dokaj stabilna in trajna vrednota.

Potreba po pridobitništvu, kamor bi lahko poleg zaslužka uvrstili tudi zastonj izlete in postavljanje z vodniško značko, je močnejše pri GV. Za zaslužek je bilo pričakovati, saj jim poklicno vodništvo zagotavlja eksistenco, nekaterim je to edini vir zaslužka.

Motivi, ki imajo večjo moč pri amaterskih kot profesionalnih vodnikih, imajo močnejši altruističen in intrinzičen značaj. To so motivi, ki so po rangi med najmočnejšimi motivi za vodništvo: *veseli delo z otroki, pomoč društvu, predlog društva*.

V razlogih vztrajanja v vodništvu *rad delam z mladimi, ljubezen do narave, nagovoril načelnik, rad pomagam, napredovanje v okolju, navdušili prijatelji* imajo višje vrednosti

vodniki PZS, kar je skladno z načinom njihovega delovanja, ki bazira na društveni dejavnosti. Vodniki PZS delujejo v okviru planinskega društva, kjer je močnejše vplivanje društvenega socialnega okolja, ki sooblikuje socialno motivacijo, GV pa največ v zasebnem aranžmaju in te vzpodbude ne pridejo toliko do izraza, oziroma le pri malem številu GV, ki so vključeni tudi v dejavnostih društev.

Med vodniki PZS in GV ni značilnih razlik ali so neznatne pri: želji po enotnih oblačilih in popustu pri opremi, afirmaciji, doživljanju uspehov, veselju do vodništva, napredovanju, v motivih dokazovanja, veselja do vodništva, doživljanja uspešnosti, vodniški identifikaciji.

Čeprav v celotnem modelu motivacije v manifestnem prostoru ne moremo govoriti v velikih razlikah med GV in vodniki PZS, so slednji v primerjavi z GV bolj motivirani za vodništvo zaradi veselja do dela z ljudmi, identifikacije z okoljem, sugestije okolja in dokazovanja, ki odražajo volonterstvo in so bliže notranji motivaciji. GV imajo v primerjavi z vodniki PZS močnejše razloge v koristih, predvsem zaslužek in druge ugodnosti, ki so značilnejše za zunanjo motivacijo.

To potrjuje diskriminantna funkcija, ki jo lahko poimenujemo **prosocialno delovanje** in kaže dvopolnost. Na eni strani so spremenljivke z višjimi negativnimi utežmi, ki so v manifestnem prostoru imele višje vrednosti pri amaterjih in označujejo prosocialno delovanje, altruizem, ponotranjeno in poistoveteno regulacijo motivacije (*predlog društva, pomoč društvu, veseli delo z otroki , nadaljevanje plan.vzgoje, ljubezen do narave, delo z ljudmi, rad delam z mladimi, prostovoljno delo, identifikacija z gorniki, rad pomagam, pomoč željnim hribov*), drugi pol označujejo uteži, ki imajo višje vrednosti pri gorskih vodnikih in označujejo zunanjo motivacijo, materialne koristi, ugled, moč.

Rezultate v nalogi, ki zadevajo GV, moramo jemati z zadržkom, ker je njihovo število majhno, od časa zajemanja podatkov do danes, se je populacija GV povečala in pomladila.

Zavedamo se tudi, da pri izpolnjevanju vprašalnika s tako številnimi spremenljivkami, pri vseh vodnikih nismo dosegli najvišje motivacije.

Rezultati naloge potrjujejo pomen notranje motivacije za prostovoljstvo, zato bomo morali v naši družbi skrbno izbirati ukrepe, ki se tičejo prostovoljstva. Ukrepi etatizacije,

profesionalizacije, komercializacije imajo lahko nepopravljiv učinek na notranjo motivacijo, ki temelji prostovoljstvu in je občutljiva na posege zunanje motivacije.

Število motivov in faktorjev, kjer so v njihovi motivaciji **razlike glede na socialno-demografske značilnosti**, se razlikuje. Giblje se med 5 do 27 motivov, najmanj pri vodniškem stažu in največ pri izobrazbi in starosti (26 motivov).

Zato predvidevanja (H 07 do H 09), da ne obstajajo razlike v moči motivov glede na socialno-demografske značilnosti ne moremo zavrni v celoti, pač le delno, za nekatere motive pri nekaterih socialno-demografskih značilnostih.

Nekaterim motivom vključevanja glede na **starost (H 07)** motivacija upada, starejše ne pritegnejo toliko v vodništvo radovednost, dokazovanje, delo z ljudmi še zlasti ne delo z otroki.

S starostjo narašča motivacija, ki predstavlja večji konformizem in socialno odgovornost do društva in prostovoljstva, kar pri starejših ugotavljajo tudi drugi raziskovalci.

Pri motivaciji vključevanja v vodništvo s starostjo upada motivacija za delo z ljudmi, narašča pa sugestija okolja. Možnost oblasti, ostaja tudi pri motivaciji vztrajanja v vodništvu najmočnejši motiv pri najmlajših vodnikih, sledijo jim najstarejši vodniki.

Glede na **izobrazbo** je z motivacijo za vodništvo v povezavi 14 motivov za vključevanje in še več (19) za vztrajanje v vodništvu. **Ugotavljamo, da ima izobrazba pomembno vlogo pri oblikovanju motivacijskega sistema vodnikov in pri zgornjem številu motivov zavrremo predvidevanje (H 08), da glede na izobrazbo ni razlik v vodniški motivaciji.**

Pri motivih za vključevanje v vodništvo: *rad pomagam, pogoji za vodenje* je motivacija pri naj manj in najbolj izobraženih vodnikih nižja, pri ostalih motivih dokazovanja, identifikacije, edukacije je tendenca, da **z izobrazbo motivacija pada**. Bolj izobraženi vodniki se lahko dokazujejo tudi na drugih področjih, manj izobraženim pa je vodništvo ugodna možnost. Enako velja za identifikacijo.

Pri motivih za vztrajanje v vodništvu ugotavljamo še večje število motivov, kjer motivacija narašča z nižanjem izobrazbe pri vodnikih. Nižjo izobrazbo imajo vodniki, močnejša je

njihova vodniška motivacija vztrajanja zaradi samoizobraževanja in izobraževanja vodenih, bolj so podvrženi sugestiji okolja ter potrebam identifikacije v planinski organizaciji.

Glede na **materialni status** smo ugotovili razlike pri motivih vključevanja: *delo z ljudmi, sugestija okolja, veseli delo z otroki, identifikacija*. V najbolj skrajnih kategorijah so praviloma motivi močnejši.

Glede na materialni status se v motivaciji vztrajanja okrepi vpliv socialno pogojene motivacije, zunanje determinirane motivacije in materialne koristi, ki zamenjajo delo z ljudmi. Višja motivacija je najpogostejša na strani nižjega materialnega položaja. Vodniki z dobrim materialnim položajem v večji meri vztrajajo v vodenju iz materialnih razlogov, zaradi sugestije okolja in identifikacije

Glede na osebni **bruto dohodek** je občutljivejša motivacija vztrajanja kot motivacija vključevanja (6 motivov) v vodništvo. Pri vztrajanju v vodništvo so namreč razlike glede dohodka številčnejše (15). Velja podobno za oba izseka vodništva, da je pri večini motivov motivacija višja, če je dohodek nižji. Izjema so motivi *sugestija okolja*, dokazovanje, ki se jim le v zadnji kategoriji, »*precej nad povprečjem*«, motivacija ne zmanjšuje.

V primerjavi z motivi vključevanja se pri vztrajanju v vodništvu še poveča število motivov in tudi en faktor. Ugotavljamo, da je motiviranost višja pri nižjih kategorijah osebnega dohodka. Glede na materialni status in bruto osebni dohodek smo lahko zavrnili predvidevanja (**H 09**) pri 21 oz. 19 motivih.

Glede na družbeni položaj lahko za večino motivov sprejmemo ničelno hipotezo (H 10), da se motivacija ne razlikuje glede na družbeni položaj

Samo en faktor in en motiv vključevanja v vodništvo kažeta statistične razlike v vrednostih povprečij glede na družbeni položaj (*prostovoljno delo, sugestija okolja*). Če izvzamemo čisto spodnji družbeni položaj, je vidno, da se z višino družbenega položaja manjša motivacija sugestije okolja. Prostovoljno delo je od srednjega družbenega položaja navzgor rastoči motiv. Delavski položaj ima tudi visoko motivacijo v tem motivu, čisto spodnji pa izrazito najnižjo.

Podobne tendence so pri motivih vztrajanja, le da je motivov več. Tudi pri družbenem položaju je zaznati kot pomembno motivacijsko sredstvo vplivanje ožjega socialnega okolja iz krogov prijateljev in planinskega društva.

Glede na **delo z ljudmi (H 11)** v svojem poklicu velja, da več delajo vodniki z ljudmi v svojem poklicu, nižja je motivacija vključevanja zaradi *dela z ljudmi*, saj imajo to potrebo možnost zadovoljiti že na delovnem mestu. Po načelu nasprotnosti, si želijo in izbirajo pri nadeksistenčnih dejavnostih drugačne dejavnosti ter drugo socialno in fizično okolje kot na delovnem mestu.

Vodniki, ki več delajo z ljudmi, so bolj motivirani s strani vplivanja socialne sredine, verjetno jim širša socialna mreža daje več vplivov.

Zelo podobno, kot pri motivaciji vključevanja v vodništvo, je pri motivaciji vztrajanja v vodništvu. Značilne razlike se pojavijo še pri faktorju *materialne koristi* in motivu *samodokazovanje*, pri vseh je višja motivacija pri tistih vodnikih, ki zelo veliko delajo z ljudmi.

Materialne koristi in vzpodbujanje okolja sta močnejša motiva za vztrajanje v vodništvu pri vodnikih, ki več delajo poklicno z ljudmi. Pri motivu veselje do dela z ljudmi v srednjih kategorijah (veliko, nekoliko, zelo malo) velja obratno, da je praviloma višja motivacija pri vodnikih, ki več delajo z ljudmi. Pri tem pa odstopajo skrajni kategoriji (zelo veliko, skoraj nič).

Pri vodnikih **absolventih PŠ (H 12)** je močnejša motivacija prosocialnega značaja, notranje motivirana, ki pogojuje volonterstvo, označuje jo veselje do dela z ljudmi, izobraževanje, sugestija okolja, identifikacija in nasproten trend pri zaslužku in postavljanju.

Glede na opravljeno PŠ opazamo pri motivih vključevanja v vodništvo in pri motivaciji vztrajanja v vodenju podobne zakonitosti. Pri absolventih PŠ frekvence naraščajo v območjih intenzivnejše motivacije in obratno pri vodnikih brez opravljene PŠ.

Motivov, kjer se motivacija statistično razlikujejo, je manj **pri končani AŠ (H 12)** kot pri PŠ. Pri absolventih AŠ nastopijo v motivaciji za vodništvo večje spremembe z vztrajanjem kot pri absolventih PŠ. Zaključimo lahko, da je več povezav pri vodnikih z opravljeno PŠ, te so predvsem z motivi intrinzičnega značaja in imajo praviloma številnejše frekvence v

kategorijah, ki označujejo intenzivnejšo motivacijo. Pri absolventih AŠ je tendenca obratna. Izjema sta motiv zaslužka in zastonj izleti, ki imata pri vodnikih s končano AŠ več frekvenc v območju močnejše motivacije. To je seveda pričakovano, saj so absolventi AŠ praviloma GV-profesionalci, ki jim je močnejši motiv zaslužek, vodniki PZS – volonterji, ki jim je motivacija bolj intrinzičnega značaja, imajo pa najpogosteje opravljeno PŠ.

Ker so opravili PŠ praviloma vodniki PZS in AŠ gorski vodniki ni mogoče enostavno sklepati kolikšen je socializacijski vpliv osnovnih oblik planinskega usposabljanja.

Z dolžino **planinskega staža (H 13)** narašča motivacija obveznosti do družbenih norm in odgovornosti do društva ter dokazovanje.

Pri večini motivov vztrajanja v vodništvu s statistično značilnimi razlikami, obstajajo tendence, da so z leti vodnikovega planinarjenja močnejši. Razlogi obveznosti do družbenih norm in odgovornosti do društva se ohranjajo tudi po vodniškem stažu. S planinskim stažem pridobiva torej tudi motivacija za identifikacijo, pripadnost do društvenega volonterstva. **Za večino motivov lahko zavrremo predvidevanje (H 13), da glede na trajanje planinarjenja vodnikov ni razlik v vodniški motivaciji.**

Glede na **vodniški staž** je samo 5 motivov (za vključevanje – 3 in vztrajanje –2), kjer se motivacija statistično razlikuje. Predvidevanje **(H 14)** o vplivu vodniškega staža lahko skoraj pri vseh motivih sprejmemo.

Glede na **število izletov** najbolj prepričljivo **zavračamo predvidevanje ničelne hipoteze (H 15)**, saj smo ugotovili najvišje število (32) motivov vodništva za vključevanje in vztrajanje z značilnimi razlikami v njihovi moči. Na tej spremenljivki se najbolj odraža motivacija vodnika tako za vključevanje in še zlasti za vztrajanje v vodništvu, kjer je značilnih razlik pri 19 motivih.

Z veliko verjetnostjo je pričakovati, da vodniki, ki jih je v vodništvo privedlo postavljanje in materialna motivacija, ne bodo vodili velikega števila izletov, ker ti motivi pri vodnikih niso med najmočnejšimi generatorji številnejšemu vodenju izletov ali sploh ne motivirajo vodnikov za vodenje.

Veliko več se lahko pričakuje od vodnikov, ki jih je v vodništvo privedla in zadržuje višja motivacija pri motivih: *veseli me delo vodnika, dokazovanje, sugestija okolja, prostovoljno delo*, kajti z naraščanjem motivacije pri teh motivih, narašča tudi število vodenja izletov.

Ugotavljamo, da **lahko pričakujemo intenzivnejše vodenje pri tistih vodnikih, ki jim je bila pri vključevanju v vodništvo močnejša notranja motivacija** in da bodo vodniki s prevladujočo zunanjo motivacijo vključevanja v vodenje, vodniki z nizko intenziteto vodništva. To se sklada z ugotovitvami, ki veljajo tudi za motivacijo pri drugih športnih aktivnostih (Tancig, 1987; Tušak, 1997a; Horga, 1993) in tudi dejavnostih nasploh.

Ugodnost pri nakupu opreme je za vodnike pomemben motiv, ki izstopa iz množice notranje determinirane motivacije. Solidna oprema vodnika je neizpodbitni pogoj za varno in uspešno vodenje, je pa tudi lep pedagoški vzgled klientom. Zato bo morala planinska organizacija poskrbeti za reševanje tega problema, ki bo zlasti amaterskim vodnikom omogočil uspešnejše vodništvo in jim zmanjšal stroške.

Planinska organizacija bo morala v prihodnosti nameniti več pozornosti motiviranju mladih za vodništvo, saj je motivacija pri njih šibkejša, starejši vodniki pa so močnejše motivirani za vodenje starejših planincev. Računati mora, da bo z daljšanjem kvalitetne starosti, naraščalo število starejših vodnikov in tudi vodenih.

Pri kadriranju v vodništvo je upoštevati, da imajo vodniki z več planinskega staža ugodnejši motivacijski sistem.

V nalogi smo zavrnili ničelne hipoteze, da so po moči motivi enako močni:

- pri motivih planinarjenja (H 01),
- pri vodniških motivih vključevanja (H 02) in vztrajanja (H 03);

Le pri nekaterih motivih smo zavrnili ničelne hipoteze:

- da ni razlik v vodniški motivaciji vključevanja in vztrajanja (H 04);
- da ni razlik v vodniški motivaciji med vodniki PZS in GV (H 05, H 06).

Le pri nekaterih motivih in socialno-demografskih značilnostih smo zavrnili ničelno hipotezo:

- da ni razlik v vodniški motivaciji vključevanja in vztrajanja glede na socialno-demografske značilnosti (H 07 do H 11).

Le pri nekaterih motivih smo zavrnili ničelno hipotezo:

- da ni razlik v vodniški motivaciji vključevanja in vztrajanja glede na opravljeno planinsko usposobljenost (H 12).
- da ni razlik v vodniški motivaciji vključevanja in vztrajanja glede na planinski in vodniški staž (H 13, H 14).
- da ni razlik v vodniški motivaciji vključevanja in vztrajanja glede na število vodenih izletov v minulem letu (H 15).

Rezultati kažejo, da je motivacijski prostor vodnikov kompleksen in raznolik, v njem se vodniki razlikujejo med seboj in med skupinama vodnikov. Je sorazmerno stabilen v času in v določenih motivih lahko več ali manj pogojen s socialno-demografskimi značilnostmi vodnikov. V vodniški dejavnosti, ne glede ali je prostovoljna ali profesionalna, je v ospredju notranja motivacija, ki se odraža v odnosu do narave, pomoči, zadovoljstvu, veselju v vodništvu, težnji po znanju.

Z rezultati naloge smo prispevali k osvetlitvi nagibov, ki pritegnejo ljudi k prostovoljnemu delu na področju vodenja v gorski svet, jih v tej dejavnosti zadržujejo ter odrejajo pogostost in kakovost njihovega delovanja. Z določenim pridržkom lahko pričakujemo, da veljajo podobni nagibi tudi za vodenje drugih, podobnih oblik športne rekreacije in društvenega in družbenega dela.

Vodništvo vodnikom omogoča uspešno zadovoljevanje primarnih in kompleksnejših potreb ter osebno rast, pri tem imajo koristi planinska društva, planinska organizacija in družba v celoti, saj vodništvo omogoča zadovoljevanje osebnih in družbenih interesov.

8 LITERATURA

01. ACSM (American college of sport Medicine). (1992). *Fitness book*. Illinois: Leisure Press Champaign.
02. Ambrožič, F., Bizjak, T. Čibej, J. (1978). *Povezanost nekaterih motivacijskih dejavnikov z indikatorji socialnega položaja pri slovenskih plavalcih*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za telesno kulturo.
03. Baša, A. (1999). *Motivi razrednih učiteljic za hojo v gore*. Diplomsko delo. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
04. Bednarik, J., Kolenc, M., Petrović, K., Simineti, M., Šugman, R. (1998). *Ekonomski pomen slovenskega športa. Vidiki organiziranosti in financiranja športnih organizacij v Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
05. Bednarik, J. (1999). *Nekateri vidiki financiranja in organiziranosti športa v Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
06. Burnik, S. (1976). *Nekateri socialni in motivacijski dejavniki planinarjenja*. Diplomska naloga. Ljubljana: Visoka šola za telesno kulturo.
07. Burnik, S. (1997). Ukvarjanje odraslih občanov Republike Slovenije z nekaterimi dejavnostmi v naravi v povezavi z njihovimi socialno-demografskimi značilnostmi. V B. Sila (Ur.), *Gibalna aktivnost odraslih prebivalcev Republike Slovenije* (str. 86-112). Ljubljana: Fakulteta za šport, Institut za šport.
08. Burnik, S., Doupona Topič, M. Some socio-demographic characteristics of the Slovenian mountaineers and their motives for mountaineering = Nekatere socialno-demografske značilnosti slovenskih gornikov in motivi za gorniško dejavnost. *Kinesiol. slov.*, 2003, letn. 9, št. 1, str. 55-65.
09. Burnik, S., Doupona, M., Dolenc, M.(2005). Nekateri socialni in motivacijski dejavniki gornišstva v Sloveniji. *Šport*, 53 (1) / *priloga*, str. 27-30.
10. Burnik, S., Tušak, M., Kajtna, T., Jug, S.(2005). Študije o psiholoških značilnostih alpinistov in športnikov rizičnih športov. *Šport*, 53 (1) / *priloga*, str. 3-9.
11. Clary, E.G., Snyder, M., Ridge, R.D., Stukas, A.A., Copeland, J., Haugen, J. & Miene, P. (1998). Understanding and Assessing Motivations of Volunteers: A Functional Approach. *Journal of Personality and Socil.* Vol.74, No. 6, 1516-1530.

12. Cnaan, R.A. & Goldberg-Glen, R.S. (1991). Measuring Motivation to Volunteer in Human Services. *Journal of Applied Behavioral science*. Vol.27, No. 3, 269-284.
13. Csikszentmihalyi, M.(1990). *Flow: The psychology of optimal experience*. New York: Harper & Row.
14. De Knop, P. (1989). Recipročni razvoj sporta i turizma. XIII. *Medjunarodna naučna konferencija*. Komiteta za sport i slobodno vreme ICSSPE, Rovinj
15. Deci, E.L., Ryan, R.M. (1985). *Intrinsic motivation and self-motivation in human behavior*. New York: Plenum.
16. Dežman, B. (1988). *Določanje homogenih skupin na osnovi nekaterih antropometričnih in motoričnih razsežnosti pri mladih košarkaših*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Fakulteta za šport.
17. Doupona Topič, M, Petrović, K. (2000). *Šport in družba : sociološki vidiki*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport,.
18. Doupona Topič, M.(2004). Športna dejavnost in evropska športna kultura. *Šport 1, Športna rekreacija in zdravje*, 11-13
19. Ewert, A. & Hollenhorst, S. (1989). *Journal of Leisure Research*. Vol.21, No. 2, pp. 124-139.
20. Ewert, A. (1993). *Journal of Leisure Research*. Vol.25, No. 4, pp. 335-349
21. Fajfer, P. (1997). Zakaj v gore. *Planinski vestnik*, št. 12, 515
22. Ferencak, M. (2002). Slovenci in prosti čas. 3. *slovenski kongres športne rekreacije*. Otočec.
23. Ferjančič, P. (2002) *Primerjava motivacije slovenskih gornikov v letih 19776 in 2000 ter nekaterih njihovih socialnih spremenljivk*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za šport.
24. Flaker, V.(2001). Prostovoljno delo: delo za druge in zase. *Socialno delo*, XXXX, 6:305-313
25. Glasser, W. (1994). *Kontrolna teorija*. Ljubljana: Taxus.
26. Golnar, T.(1996). *Gorniška vzgoja*. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije.
27. Hayes, N. in Orel, S. (1998). *Psihologija*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
28. Herzog, U. (2000). *Agresivnost, motivacija in anksioznost pri alpinistih in ekstremnih kajakaših*. Diplomsko naloga. Ljubljana. Fakulteta za šport.
29. Horga, S. (1993). *Psihologija športa*. Zagreb: Fakultet za fizičko kulturo.

30. Inglehart, R. (1997). *Modernization and postmodernization*. Princenton University Press. New Jersey.
31. Jovan, L.,(1973). *Rekreacija delavcev v delovnih organizacijah*. Ljubljana.
32. Kadiš, A. (2000). *Vrednote in športno motivacijski prostor mladine v starosti 13-15 let na Ravnah na Koroškem*. Diplomaska naloga. Ljubljana. Fakulteta za šport.
33. Karničar, D. (1988). Zakaj ravno v gore. *Planinski vestnik*, št. 9, 370- 371.
34. Kolarič, Z., Črnak- Meglič, A., Vojnovič, M. (2002). *Zasebne neprofitno – volonterske organizacije v mednarodni perspektivi*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
35. Kompare, A.& Stražišar, M. (2001). *Psihologija. Spoznanja in dileme*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
36. Kovač, M. (2000): *Nacionalni program športa v Republiki Sloveniji*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport in Zavod za šport Slovenije.
37. Kretič, B. (1999). *Motivi učencev 4. in 5. razreda za hojo v gore*. Diplomsko delo. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
38. Kristan, S. (1996): *Izletništvo, pohodništvo in gornišstvo z orientiranjem v naravi*, Cilji šolske športne vzgoje, koncepcije in strategije športne vzgoje v Sloveniji. Ljubljana: Zavod republike Slovenije za šolstvo in šport.
39. Kristan, S. (1993). V gore... Izletništvo, pohodništvo, gornišstvo. Radovljica: Didakta
40. Kristan, S. (1997). Zelo primeren motiv je pot, ne znak. *Planinski vestnik*, št. 6, 248-250.
41. Krpač, F. (1995). Usmerjevalci mladih gornikov. *Planinski vestnik*, št. 5, 215-218.
42. Krpač, F. (2002). Motivacija osnovnošolcev za ukvarjanje s planinstvom. V Pišot et al.(Ur.), *Otrok v gibanju: 2. mednarodni posvet*, (str. 286-292). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
43. Krpač, F. (2004). Motivacija za planinarjenje udeležencev mentorskih seminarjev. V Berčič.(Ur.), *Zbornik 5.slovenskega kongresa športne rekreacije, Laško2004*, (str.202-207). Ljubljana Športna unija Slovenije.
44. Krpač, F., Burnik, S. (2005). Razlike med profesionalnimi in amaterskimi vodniki v motivaciji za vodništvo. *Šport*, 53 (1) / priloga, str. 35-41.
45. Ledinek, D. (2000). *Nekateri socialni in motivacijski dejavniki gornišstva in pohodništva*. Diplomaska naloga. Ljubljana. Fakulteta za šport.
46. Lamovec, T., Musek, J., Pečjak, V. (1975). *Teorije osebnosti*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

47. Lamovec, T.(1986). *Psihologija motivacije*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
48. Lovšin, E. (1961). *Gorski vodniki v Julijskih alpah*. Ljubljana: Planinska založba pri Planinski zvezi Slovenije.
49. Majerič, M.(2002). *Struktura motivov za športno dejavnost pri študentih univerze v Ljubljani*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Fakulteta za šport.
50. Maslow, A. (1982). *Motivacija i ličnost*. Beograd: Nolit.
51. Maučec - Zakotnik, J. (2002). Gibalna/športna dejavnost v funkciji zdravja in kakovosti življenja prebivalcev Slovenije. *Zdravstveno varstvo*, 41(1-2),1-2.
52. Mihelič, J. (1980). *Motiviranost gorenjskih alpinistov*. Ljubljana: Visoka šola za telesno kulturo.
53. Mikuš-Kos, A. & sod. (1998). *Prostovoljno delo v šolstvu*. Ljubljana. Združenje Slovenska filantropija.
54. Momirovič, K, (1972). *Psihologija športa*. Ljubljana
55. Musek, J. (1982). *Osebnost*. Ljubljana: Univerzum.
56. Musek, J. (1992). *Psihologija osebnosti*. Ljubljana: DDU Univerzum.
57. Musek, J. (1993). *Osebnost in vrednote*. Ljubljana: Educy.
58. Musek, J. (1997). *Znanstvena podoba osebnosti*. Ljubljana: Educy.
59. Musek, J. & Pečjak, V. (1994). *Psihologija*. Ljubljana: Državna založba Slovenija
60. Musek, J. (1994). *Psihološki portret Slovencev*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
61. Musek, J. & Pečjak, V. (1992). *Psihologija*. Ljubljana: Državna založba Slovenija.
62. Obvestila Planinske zveze Slovenije. Ljubljana: letnik 27, št.4, 2001.
63. Okun, M.A. & Schultz, A. (2003). Age and Motives for Volunteering: Testing Hypotheses Derived From Socioemotional Selectivity Theory. *Psychology and Aging*. Vol.18, No. 2, 231-239.
64. Peršolja, B. & al. (1998). *Mentorji planinskih skupin*. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, Mladinska komisija.
65. Peršolja, B. (1995). *Mladi v gorništvu in gorniški organizaciji*. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, Mladinska komisija
66. Peršolja, B. (2003). Prostovoljnost delovanja v planinski organizaciji. *V zborniku kongresa športne rekreacije*. Otočec: Športna unija Slovenije.
67. Petek, C. (2000). *Socialni in motivacijski dejavniki gorništvu in pohodništva*. Diplomaska naloga. Ljubljana. Fakulteta za šport.

68. Petkovšek, M.; Strel, J. (1985). *Vpliv šolskega okolja na dinamiko razvoja športne motiviranosti učenk in učencev osnovnih šol v SR Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
69. Petkovšek, M. (1976). *Analiza strukture motivacijskega prostora srednješolcev z aspekta njihove usmerjenosti v športno aktivnost*. Magistrsko delo. Zagreb: FFK.
70. Petkovšek, M. (1980). *Motiviranost slovenskih visokošolcev za športno dejavnost*. Ljubljana: Univerza Edvarda Kardelja v Ljubljani, Visoka šola za telesno kulturo, Institut za kineziologijo.
71. Petkovšek, M. (1981). *Dinamika interesov slovenskih visokošolcev za športno dejavnost*. Ljubljana: Visoka šola za telesno kulturo.
72. Petkovšek, M. (1990). Kognitivna in konativna športna motiviranost šolske mladine v Slovenije. *Zbornik referatov. Bled: simpozij Šport mladih*.
73. Petkovšek, M. (1997). Motiviranost odraslih prebivalcev Slovenije za športno dejavnost. V B. Sila (Ur.), *Gibalna aktivnost odraslih prebivalcev Republike Slovenije* (str. 113-146). Ljubljana: Fakulteta za šport, Institut za šport.
74. Petrovič, K., Šturm, J. (1973). *Valorizacija in klasifikacija športnih panog v SR Sloveniji*. Ljubljana: Visoka šola za telesno kulturo, Institut za kineziologijo.
75. Petrovič, K., Ambrožič, F., Sila, B., Doupona Topič, M. (1996). *Športnorekreativna dejavnost v Sloveniji 1996*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
76. Petrovič, K., Doupona, M. (2000). *Šport in družba: Sociološki vidiki*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
77. Petrovič, K., Ambrožič, F., Bednarik, J., Berčič, H., Sila, B., Doupona Topič, M. (2001). Športnorekreativna dejavnost v Sloveniji 2000. *Šport*, 49(3). Ljubljana: Fakulteta za šport.
78. Petrovič, K. & Hošek, A. (1986). *Prilozi za sociologijo sporta*. Zagreb: FFK.
79. Ramovš, J. (2001). Prostovoljstvo pri delu z ljudmi in za ljudi. *Socialno delo*, XXXX, 6: 313-322
80. Rossi, B., in L. Cereatti (1993). Iskanje senzacij pri gorskih športnikih vrednoteno s Zuckermanovo skalo iskanja senzacij, *Int. J. Sport Psychol.*, 24:417-431.
81. Sadar - Černigoj. (1991). *Moški in ženske v prostem času*. Znanstveno publicistično središče. Ljubljana.
82. *Statut Planinske zveze Slovenije*, 2001. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije. Pridobljeno 27.11.2001 s svetovnega spleta: http://www.pzs.si/statut_pzs.rtf.

83. Sila, B. (1997). *Gibalna aktivnost odraslih prebivalcev Slovenije*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
84. Sila, B. (2005). Nekatere športnorekreativne dejavnosti odraslih Slovencev, povezane s hojo. *Šport, 53 (1) / priloga*, str. 31-34.
85. Stritar, M. (1997) Motivacija mladih za hojo v gore. *Maturitetna seminarska naloga*. Ljubljana: Gimnazija Bežigrad.
86. Strojín, T. (1995). *Etika in odgovornost v gorah*. Radovljica: Didakta.
87. Strojín, T. (1999). *Gorništvo*. Ljubljana: Založba Tuma.
88. Šaver, B. (2004). *Planinske podobe slovenstva in kulturni pomen Triglava*. Magistrsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
89. Šaver, B. (2005). Šport, gorništvo in alpska kultura slovenstva. *Šport, 53 (1) / priloga*, str. 17-21.
90. Škerbinek, D. & al. (1983). *Planinska šola*. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije.
91. Škerlak, V. (1992). Zakaj hodimo v gore. *Planinski vestnik, št. 9*, 378.
92. Šturm, J. & Strojín, V. (1994). *Uvod v antropološko kineziologijo*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
93. Tancig, S. (1987). *Izbrana poglavja iz psihologije telesne vzgoje in športa*. Ljubljana: Fakulteta za telesno kulturo.
94. Tancig, S. (1990). Struktura motivacije in storilnostna motivacija pri mladih športnikih. *Zbornik referatov, simpozij »Šport mladih«*, Bled.
95. Tancig, S. & Čuk, M. (1987). *Struktura motivacije in storilnostna motivacija pri športnikih*. Ljubljana: Fakulteta za telesno kulturo.
96. Tekavčič, J. (1998). *Razlike v motivih za športno dejavnost med študentkami 1. in 4. letnika razrednega pouka na Pedagoški fakulteti*. Diplomsko delo. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
97. Trstenjak, A. (1981). *Psihologija ustvarjalnosti*. Ljubljana: Slovenska matica.
98. Tuma, H. (1930). *Pomen in razvoj alpinizma*. Ljubljana: Turistovski klub Skala.
99. Tušak, M., & Tušak, M. (1994). *Psihologija športa*. Ljubljana: Znanstveni institut Filozofske fakultete.
100. Tušak, M., & Tušak, M. (1997). *Psihologija športa*. Ljubljana: Znanstveni institut filozofske fakultete.
101. Tušak, M. (1997 a). *Razvoj motivacijskega sistema v športu*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Fakulteta za šport.

102. Tušak, M. (1997 b). Razvoj motivacijskega sistema v športu. *Psihološka obzorja*, 4, 35-48.
103. Tušak, M. (1999). *Motivacija in šport. Ključ do uspeha*. Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, Oddelek za psihologijo.
104. Tušak, M., & Tušak, T. (2004 a). Zunanja in notranja motivacija. *Šport mladih*.12/95, 34-35
105. Tušak, M., & Tušak, T. (2004 b). Zunanja in notranja motivacija. *Šport mladih*.12/96, 34-35
106. Tušak, M.(2005). *Prostovoljno delo v športu*. Ciljnoraziskovalni projekt. Poročilo. Ljubljana: Fakulteta za šport.
107. Ule-Nastran, M. (1997). *Temelji socialne psihologije*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
108. Ule, M. & Kline, M.(1996). *Psihologija tržnega komuniciranja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
109. Unger, L. S. (1991). Altruism as a motivation to volunteer. *Journal of Economic Psychology*. 12, 71-100.
110. Vodeb, R. (1995). *Manifestna in latentna struktura športno-motivacijskega prostora pri 14-letnikih*. Magistrsko delo. Ljubljana. Fakulteta za šport.
111. Vodeb, R. (2001). *Šport skozi psihoanalizo*. Trbovlje: FIT.
112. Vrhovec, T.(1996).Teze za tečaj za mladinske planinske vodnike. V. dopolnjena izdaja. Ljubljana, Planinska zveza Slovenije, Mladinska komisija.
113. Vute, R. (1982). *Struktura motivacijskega prostora telesno prizadete mladine*. Magistrsko delo. Zagreb: FFK.
114. Wilingen, M. (2000). Differential Benefits of Volunteering Across the Life Course. *Journal of Gerontology SOCIAL SCIENCES*. Vol. 55B, No. 5, S308-S318
115. Zagorc, M. (1985). *Struktura motivov in socialno demografskih značilnosti žensk, ki se ukvarjajo z aerobiko*. Magistrsko delo. Ljubljana. Fakulteta za šport.
116. Zakšek, A. (2000). *Nekateri socialni in motivacijski dejavniki gornišтва in pohodništva*. Diplomsko naloga. Ljubljana. Fakulteta za šport.
117. Zvonarević, M. (1981). *Socijalna psihologija*. Zagreb: Školska knjiga.
118. Združenje gorskih vodnikov Slovenije. (1979), Seznam gorskih vodnikov in vodniške tarife.
119. Zaključki prvega slovenskega kongresa športne rekreacije, 2000 Tipkopis, Portorož.

9 PRILOGE:

Priloga 1: Poklici

TŠ.	POKLIC	F	F%
1.	TEHNIK	103	22,8
2.	INŽENIR	80	17,7
3.	UČITELJ	58	12,9
4.	BREZ ODGOVORA	42	9,3
5.	KOVINAR	34	7,5
6.	ŠTUDENT	21	4,7
7.	EKONOMIST	16	3,5
8.	ORGANIZATOR	12	2,7
9.	ELEKTRIKAR	9	2,0
10.	USLUŽBENEC	8	1,8
11.	MEHANIČAR	8	1,8
12.	PRAVNIK	4	,9
13.	KUHAR	4	,9
14.	STROJEVODJA	4	,9
15.	PSIHOLOG	3	,7
16.	MATURANT	3	,7
17.	PRODAJALEC	3	,7
18.	INŠTRUKTOR	3	,7
19.	POLICIST	3	,7
20.	MIZAR	3	,7
21.	VOZNIK	3	,7
43.	DUHOVNIK	2	,4

22.	ZDRAVNIK	2	,4
23.	VETERINAR	2	,4
24.	CARINIK	2	,4
25.	GOZDAR	2	,4
26.	GLASBENIK	1	,2
27.	SOCIALNI DELAVEC	1	,2
28.	SOCIOLOG	1	,2
29.	CROUPIER	1	,2
30.	RAZISKOVALEC	1	,2
31.	UREDNIK	1	,2
32.	VARNOSTNIK	1	,2
33.	DEKORATER	1	,2
34.	FOTOGRAFI	1	,2
35.	FRIZER	1	,2
36.	GRAFIK	1	,2
37.	KMETOVALEC	1	,2
38.	KROJAČ	1	,2
39.	LONČAR	1	,2
40.	RUDAR	1	,2
41.	TAPETNIK	1	,2
42.	ZIDAR	1	,2

Priloga 2: Statistika motivov za planinarjenje (MPLA)

N=451	Min	Max	Mean	S.E.	Std	Skew	Kurt	F(K-S)	P(K-S)
MPLA01	1	5	4,12	0,04	0,91	-0,82	0,25	5,296	0,00000
MPLA02	1	5	4,36	0,03	0,70	-0,99	1,16	6,219	0,00000
MPLA03	1	5	4,23	0,04	0,87	-0,98	0,53	5,917	0,00000
MPLA04	1	5	3,10	0,06	1,17	-0,04	-0,78	3,584	0,00000
MPLA05	2	5	4,22	0,04	0,75	-0,64	-0,11	5,236	0,00000
MPLA06	1	5	3,49	0,05	1,11	-0,38	-0,49	4,056	0,00000
MPLA07	1	5	2,09	0,05	0,98	0,60	-0,13	4,254	0,00000
MPLA08	1	5	3,55	0,05	0,99	-0,46	-0,11	4,844	0,00000
MPLA09	1	5	3,80	0,05	1,03	-0,73	0,12	5,091	0,00000
MPLA10	1	5	4,17	0,04	0,85	-0,96	0,94	5,194	0,00000
MPLA11	1	5	3,61	0,05	1,08	-0,41	-0,53	4,364	0,00000
MPLA12	2	5	4,40	0,03	0,70	-1,02	0,73	6,716	0,00000
MPLA13	1	5	4,09	0,04	0,82	-0,74	0,37	5,352	0,00000
MPLA14	1	5	2,80	0,06	1,21	0,10	-0,92	3,422	0,00000
MPLA15	1	5	1,64	0,04	0,91	1,59	2,46	7,154	0,00000
MPLA16	1	5	1,94	0,05	1,07	0,94	0,00	5,743	0,00000
MPLA17	1	5	2,99	0,06	1,20	-0,08	-0,80	3,885	0,00000
MPLA18	1	5	3,47	0,05	1,04	-0,36	-0,22	3,966	0,00000
MPLA19	1	5	4,19	0,04	0,86	-0,96	0,75	5,420	0,00000
MPLA20	1	5	4,20	0,04	0,78	-0,88	1,04	5,030	0,00000
MPLA21	1	5	4,24	0,04	0,80	-0,98	1,01	5,534	0,00000
MPLA22	1	5	3,50	0,05	1,03	-0,40	-0,22	4,368	0,00000
MPLA23	1	5	3,88	0,05	0,97	-0,63	-0,10	4,842	0,00000
MPLA24	1	5	2,83	0,05	1,15	0,23	-0,67	3,749	0,00000
MPLA25	1	5	3,45	0,05	1,14	-0,33	-0,63	3,822	0,00000
MPLA26	1	5	4,43	0,03	0,70	-1,27	2,15	6,965	0,00000
MPLA27	1	5	3,85	0,05	0,99	-0,66	0,06	4,678	0,00000
MPLA28	1	5	3,64	0,05	1,10	-0,50	-0,44	4,475	0,00000
MPLA29	1	5	3,51	0,05	1,02	-0,40	-0,13	4,113	0,00000
MPLA30	1	5	3,33	0,05	1,10	-0,40	-0,41	4,278	0,00000
MPLA31	1	5	4,03	0,04	0,85	-0,78	0,66	5,596	0,00000
MPLA32	1	5	1,87	0,04	0,89	0,69	-0,30	5,530	0,00000
MPLA33	1	5	2,13	0,06	1,25	0,90	-0,26	5,143	0,00000
MPLA34	1	5	3,50	0,05	1,15	-0,45	-0,50	4,138	0,00000
MPLA35	1	5	3,46	0,05	1,15	-0,42	-0,52	4,129	0,00000
MPLA36	1	5	3,03	0,06	1,19	-0,02	-0,83	3,302	0,00000
MPLA37	1	5	3,99	0,04	0,84	-0,67	0,60	5,316	0,00000
MPLA38	1	5	3,95	0,04	0,89	-0,55	-0,07	4,813	0,00000
MPLA39	1	5	1,78	0,04	0,92	1,20	1,31	5,914	0,00000
MPLA40	1	5	3,88	0,05	1,01	-0,89	0,49	5,412	0,00000
MPLA41	1	5	3,74	0,05	1,00	-0,66	0,15	5,189	0,00000
MPLA42	1	5	4,26	0,04	0,83	-1,10	1,25	5,864	0,00000

Priloga 3: Statistika motivov za vključitev v vodenje (MVOP)

N=451	MIN	MA	MEA	S.E.	STD	SKE	KURT	F(K-S)	P(K-S)
MVOP01	1	5	4,29	0,04	0,87	-1,28	1,64	6,315	0,00000
MVOP02	1	5	3,36	0,06	1,18	-0,42	-0,54	3,964	0,00000
MVOP03	1	5	1,61	0,04	0,92	1,63	2,35	7,564	0,00000
MVOP04	1	5	1,48	0,04	0,89	2,03	3,92	8,910	0,00000
MVOP05	1	5	2,53	0,06	1,33	0,33	-1,04	4,219	0,00000
MVOP06	1	5	3,69	0,05	1,10	-0,70	-0,04	4,961	0,00000
MVOP07	1	5	2,41	0,05	1,16	0,36	-0,74	3,721	0,00000
MVOP08	1	5	2,63	0,07	1,39	0,23	-1,25	4,047	0,00000
MVOP09	1	5	3,77	0,05	0,96	-0,55	0,04	4,814	0,00000
MVOP10	1	5	4,18	0,04	0,87	-1,05	1,07	5,230	0,00000
MVOP11	1	5	1,42	0,04	0,80	2,17	4,77	9,002	0,00000
MVOP12	1	5	3,52	0,05	1,08	-0,39	-0,45	4,252	0,00000
MVOP13	1	5	1,90	0,06	1,28	1,18	0,07	7,532	0,00000
MVOP14	1	5	3,96	0,04	0,90	-0,67	0,29	4,968	0,00000
MVOP15	1	5	4,16	0,04	0,84	-1,05	1,53	5,003	0,00000
MVOP16	1	5	4,11	0,04	0,86	-0,90	1,05	4,817	0,00000
MVOP17	1	5	3,20	0,06	1,25	-0,27	-0,89	3,893	0,00000
MVOP18	1	5	1,77	0,04	0,95	1,05	0,26	6,497	0,00000
MVOP19	1	5	3,71	0,05	1,05	-0,71	0,18	4,945	0,00000
MVOP20	1	5	2,28	0,05	1,13	0,47	-0,64	4,108	0,00000
MVOP21	1	5	3,94	0,05	0,98	-0,91	0,76	5,137	0,00000
MVOP22	1	5	2,19	0,06	1,18	0,68	-0,47	4,615	0,00000
MVOP23	1	5	1,86	0,05	1,14	1,14	0,23	6,960	0,00000
MVOP24	1	5	2,34	0,06	1,37	0,60	-0,90	5,171	0,00000
MVOP25	1	5	3,00	0,07	1,44	-0,08	-1,26	3,390	0,00000
MVOP26	1	5	1,61	0,05	1,00	1,50	1,17	8,668	0,00000
MVOP27	1	5	3,51	0,06	1,20	-0,67	-0,34	5,064	0,00000
MVOP28	1	5	2,97	0,05	1,12	-0,15	-0,60	4,479	0,00000
MVOP29	1	5	2,58	0,06	1,21	0,22	-0,91	3,619	0,00000
MVOP30	1	5	2,66	0,06	1,32	0,16	-1,15	3,630	0,00000
MVOP31	1	5	3,31	0,06	1,24	-0,41	-0,72	3,986	0,00000
MVOP32	1	5	1,51	0,04	0,81	1,51	1,53	8,443	0,00000
MVOP33	1	5	2,87	0,07	1,51	0,03	-1,45	4,157	0,00000
MVOP34	1	5	3,46	0,06	1,31	-0,51	-0,77	3,979	0,00000
MVOP35	1	5	2,01	0,05	1,07	0,72	-0,48	5,473	0,00000
MVOP36	1	5	2,00	0,05	1,03	0,70	-0,42	5,293	0,00000
MVOP37	1	5	1,55	0,04	0,91	1,60	1,80	8,462	0,00000
MVOP38	1	5	2,65	0,07	1,41	0,25	-1,20	4,162	0,00000
MVOP39	1	5	3,44	0,06	1,32	-0,49	-0,81	3,966	0,00000
MVOP40	1	5	1,35	0,04	0,83	2,68	6,99	9,944	0,00000

Priloga 4: Statistika motivov za vztrajanje v vodenju (MVOV)

N=451	Min	Max	Mean	S.E.	Std	Skew	Kurt	F(K-S)	P(K-S)
MVOV01	1	5	4,40	0,04	0,80	-1,59	3,27	6,896	0,00000
MVOV02	1	5	3,46	0,06	1,18	-0,41	-0,61	3,966	0,00000
MVOV03	1	5	1,42	0,04	0,77	2,12	4,74	8,855	0,00000
MVOV04	1	5	1,41	0,04	0,80	2,21	4,89	9,203	0,00000
MVOV05	1	5	2,27	0,06	1,29	0,63	-0,78	5,046	0,00000
MVOV06	1	5	3,67	0,05	1,15	-0,79	-0,01	5,216	0,00000
MVOV07	1	5	2,37	0,05	1,14	0,36	-0,77	3,849	0,00000
MVOV08	1	5	2,35	0,06	1,29	0,53	-0,88	4,508	0,00000
MVOV09	1	5	3,79	0,05	0,98	-0,67	0,13	5,249	0,00000
MVOV10	1	5	4,03	0,05	0,96	-0,97	0,71	5,138	0,00000
MVOV11	1	5	1,38	0,03	0,72	2,13	4,70	9,151	0,00000
MVOV12	1	5	3,59	0,05	1,06	-0,46	-0,35	4,526	0,00000
MVOV13	1	5	1,64	0,05	1,06	1,58	1,48	8,350	0,00000
MVOV14	1	5	4,00	0,05	0,96	-0,90	0,70	4,921	0,00000
MVOV15	1	5	4,25	0,04	0,81	-1,20	2,08	5,451	0,00000
MVOV16	1	5	4,12	0,04	0,90	-0,95	0,78	4,918	0,00000
MVOV17	1	5	3,03	0,06	1,22	-0,09	-0,86	3,638	0,00000
MVOV18	1	5	1,76	0,05	0,96	1,14	0,58	6,545	0,00000
MVOV19	1	5	3,98	0,04	0,91	-1,00	1,35	5,645	0,00000
MVOV20	1	5	2,30	0,05	1,17	0,52	-0,59	4,110	0,00000
MVOV21	1	5	4,14	0,04	0,87	-1,10	1,43	5,316	0,00000
MVOV22	1	5	2,10	0,05	1,14	0,82	-0,24	4,836	0,00000
MVOV23	1	5	1,83	0,05	1,11	1,10	0,17	7,077	0,00000
MVOV24	1	5	2,05	0,06	1,24	0,91	-0,30	6,006	0,00000
MVOV25	1	5	3,01	0,07	1,45	-0,07	-1,28	3,294	0,00000
MVOV26	1	5	1,61	0,05	1,02	1,55	1,34	8,691	0,00000
MVOV27	1	5	3,49	0,06	1,21	-0,61	-0,45	4,824	0,00000
MVOV28	1	5	3,13	0,05	1,16	-0,18	-0,58	4,329	0,00000
MVOV29	1	5	2,58	0,06	1,24	0,29	-0,87	3,348	0,00000
MVOV30	1	5	2,68	0,06	1,32	0,12	-1,18	3,680	0,00000
MVOV31	1	5	3,36	0,06	1,29	-0,41	-0,86	4,176	0,00000
MVOV32	1	5	1,51	0,04	0,83	1,72	2,61	8,300	0,00000
MVOV33	1	5	2,69	0,07	1,48	0,24	-1,36	4,269	0,00000
MVOV34	1	5	3,47	0,06	1,30	-0,55	-0,71	4,271	0,00000
MVOV35	1	5	2,01	0,05	1,07	0,75	-0,37	5,351	0,00000
MVOV36	1	5	1,98	0,05	1,03	0,73	-0,35	5,430	0,00000
MVOV37	1	5	1,52	0,04	0,92	1,95	3,45	8,487	0,00000
MVOV38	1	5	2,72	0,07	1,43	0,20	-1,27	3,957	0,00000
MVOV39	1	5	3,64	0,06	1,26	-0,68	-0,46	4,406	0,00000
MVOV40	1	5	1,37	0,04	0,86	2,54	6,01	10,031	0,00000

Priloga 5: Preglednica rangov motivov za vključitev v vodenje (MVOP)

RANG	OZNAKA	POMEN	POVP.
1	MVOP01	LJUBEZEN DO NARAVE	4,29
2	MVOP10	ZNANJE JE POMEMBNO	4,18
3	MVOP15	RAD POMAGAM	4,16
4	MVOP16	POGLABLJAM ZNANJE	4,11
5	MVOP14	VESELI ME DELO VODNIKA	3,96
6	MVOP21	POMOČ ŽELJNIM HRIBOV	3,94
7	MVOP09	DELO Z LJUDMI	3,77
8	MVOP19	PRENAŠANJE ZNANJA	3,71
9	MVOP06	NADALJEVANJE PLAN. VZGOJE	3,69
10	MVOP12	RAD DELAM Z MLADIMI	3,52
11	MVOP27	NADALJEVANJE VZGOJE	3,51
12	MVOP34	PROSTOVOLJNO DELO	3,46
13	MVOP39	POPUST PRI OPREMI	3,44
14	MVOP02	VESELI DELO Z OTROKI	3,36
15	MVOP31	POMOČ DRUŠTVU	3,31
16	MVOP17	RADOVEDNOST	3,20
17	MVOP25	POGOJ ZA VODENJE	3,00
18	MVOP28	DOŽIVLJANJE USPEHOV	2,97
19	MVOP33	PREDLOG DRUŠTVA	2,87
20	MVOP30	NISEM MOGEL ODKLONIT	2,66
21	MVOP38	ENOTNA OBLAČILA	2,65
22	MVOP08	MV SO MI VZOR	2,63
23	MVOP29	NAPREDOVANJE V OKOLJU	2,58
24	MVOP05	NAVDUŠILI PRIJATELJI	2,53
25	MVOP07	ZAGOTOVLJENA DRUŽBA	2,41
26	MVOP24	NAGOVORIL PRIJATELJ	2,34
27	MVOP20	IDENDIFIKAC. Z GORNIKI	2,28
28	MVOP22	SAMODOKAZOVANJE	2,19
29	MVOP35	POPUSTI VODNIKOM	2,01
30	MVOP36	MOŽNOSTI AFIRMACIJE	2,00
31	MVOP13	NAGOVORIL NAČELNIK	1,90
32	MVOP23	ZELJA OKOLJA	1,86
33	MVOP18	LAŽJE DO OPREME	1,77
34	MVOP03	POSTAVLJANJE Z NAZIVOM	1,61
35	MVOP26	NE VEM KAJ	1,61
36	MVOP37	ZNAK MI UGAJA	1,55
37	MVOP32	MOŽNOST OBLASTI	1,51
38	MVOP04	DEKLETA RAJE VODNIKE	1,48
39	MVOP11	ZASTONJ IZLETI	1,42
1.	MVOP40	ZASLUŽEK	1,35

Priloga 6: Preglednica rangov motivov za vztrajanje v vodenju (MVOV)

RANG	OZNAKA	POMEN	POVP.
1.	MVOV01	LJUBEZEN DO NARAVE	4,40
2.	MVOV15	RAD POMAGAM	4,25
3.	MVOV21	POMOČ ŽELJNIM HRIBOV	4,14
4.	MVOV16	POGLABLJAM ZNANJE	4,12
5.	MVOV10	ZNANJE JE POMEMBNO	4,03
6.	MVOV14	VESELI ME DELO MV	4,00
7.	MVOV19	PRENAŠANJE ZNANJA	3,98
8.	MVOV09	DELO Z LJUDMI	3,79
9.	MVOV06	NADALJEVANJE PLAN. VZGOJE	3,67
10.	MVOV39	POPUST PRI OPREMI	3,64
11.	MVOV12	RAD DELAM Z MLADIMI	3,59
12.	MVOV27	NADALJEVANJE VZGOJE	3,49
13.	MVOV34	PROSTOVOLJNO DELO	3,47
14.	MVOV02	VESELI DELO Z OTROKI	3,46
15.	MVOV31	POMOČ DRUŠTVU	3,36
16.	MVOV28	DOŽIVLJANJE USPEHOV	3,13
17.	MVOV17	RADOVEDNOST	3,03
18.	MVOV25	POGOJ ZA VODENJE	3,01
19.	MVOV38	ENOTNA OBLAČILA	2,72
20.	MVOV33	PREDLOG DRUŠTVA	2,69
21.	MVOV30	NISEM MOGEL ODKLONIT	2,68
22.	MVOV29	NAPREDOVANJE V OKOLJU	2,58
23.	MVOV07	ZAGOTOVLJENA DRUŽBA	2,37
24.	MVOV08	VODNIKI SO MI VZOR	2,35
25.	MVOV20	IDENDIFIKAC. Z GORNIKI	2,30
26.	MVOV05	NAVDUŠILI PRIJATELJI	2,27
27.	MVOV22	SAMODOKAZOVANJE	2,10
28.	MVOV24	NAGOVORIL PRIJATELJ	2,05
29.	MVOV35	POPUSTI VODNIKOM	2,01
30.	MVOV36	MOŽNOSTI AFIRMACIJE	1,98
31.	MVOV23	ZELJA OKOLJA	1,83
32.	MVOV18	LAŽJE DO OPREME	1,76
33.	MVOV13	NAGOVORIL NAČELNIK	1,64
34.	MVOV26	NE VEM KAJ	1,61
35.	MVOV37	ZNAK MI UGAJA	1,52
36.	MVOV32	MOŽNOST OBLASTI	1,51
37.	MVOV03	POSTAVLJANJE Z NAZIVOM	1,42
38.	MVOV04	DEKLETA RAJE VODNIKE	1,41
39.	MVOV11	ZASTONJ IZLETI	1,38
40.	MVOV40	ZASLUŽEK	1,37

Priloga 7: NPar Tests -Friedman Test (Mean Rank)

MVODPO01	32,74	MVODVZ01	33,60	MPLAN01	27,75
MVODPO02	24,98	MVODVZ02	25,85	MPLAN02	30,69
MVODPO03	11,21	MVODVZ03	9,88	MPLAN03	29,01
MVODPO04	10,08	MVODVZ04	9,71	MPLAN04	16,69
MVODPO05	18,53	MVODVZ05	16,62	MPLAN05	29,14
MVODPO06	28,03	MVODVZ06	27,91	MPLAN06	21,43
MVODPO07	17,75	MVODVZ07	17,56	MPLAN07	7,94
MVODPO08	19,40	MVODVZ08	17,18	MPLAN08	21,27
MVODPO09	28,64	MVODVZ09	28,83	MPLAN09	24,42
MVODPO10	31,98	MVODVZ10	30,87	MPLAN10	28,62
MVODPO11	9,64	MVODVZ11	9,57	MPLAN11	21,99
MVODPO12	26,44	MVODVZ12	26,98	MPLAN12	31,27
MVODPO13	13,43	MVODVZ13	11,65	MPLAN13	27,54
MVODPO14	30,47	MVODVZ14	30,56	MPLAN14	14,17
MVODPO15	32,07	MVODVZ15	32,65	MPLAN15	5,66
MVODPO16	31,47	MVODVZ16	31,51	MPLAN16	7,21
MVODPO17	23,83	MVODVZ17	22,56	MPLAN17	15,50
MVODPO18	12,44	MVODVZ18	12,61	MPLAN18	20,18
MVODPO19	28,33	MVODVZ19	30,35	MPLAN19	28,64
MVODPO20	16,48	MVODVZ20	16,92	MPLAN20	28,83
MVODPO21	30,24	MVODVZ21	31,75	MPLAN21	29,31
MVODPO22	15,77	MVODVZ22	15,23	MPLAN22	20,69
MVODPO23	13,10	MVODVZ23	13,05	MPLAN23	25,20
MVODPO24	16,83	MVODVZ24	14,93	MPLAN24	14,08
MVODPO25	22,08	MVODVZ25	22,31	MPLAN25	20,22
MVODPO26	11,01	MVODVZ26	11,30	MPLAN26	31,64
MVODPO27	26,41	MVODVZ27	26,14	MPLAN27	24,79
MVODPO28	22,23	MVODVZ28	23,56	MPLAN28	22,48
MVODPO29	18,92	MVODVZ29	19,10	MPLAN29	20,82
MVODPO30	19,56	MVODVZ30	19,95	MPLAN30	19,06
MVODPO31	24,80	MVODVZ31	25,56	MPLAN31	26,65
MVODPO32	10,20	MVODVZ32	10,52	MPLAN32	6,53
MVODPO33	21,08	MVODVZ33	19,80	MPLAN33	9,45
MVODPO34	26,10	MVODVZ34	26,30	MPLAN34	20,82
MVODPO35	14,37	MVODVZ35	14,66	MPLAN35	20,45
MVODPO36	14,10	MVODVZ36	14,28	MPLAN36	16,22
MVODPO37	10,40	MVODVZ37	10,39	MPLAN37	26,10
MVODPO38	19,58	MVODVZ38	20,36	MPLAN38	25,87
MVODPO39	26,06	MVODVZ39	27,80	MPLAN39	6,17
MVODPO40	9,20	MVODVZ40	9,62	MPLAN40	25,23
				MPLAN41	23,67
				MPLAN42	29,61

Priloga 8: NPar Tests -Friedman Test (Test Statistics)

	MPLAN42	MVODPO40	MVODVZ40
N	451	451	451
Chi-Square	8174,705	8012,381	8790,352
df	41	39	39
Asymp. Sig.	,000	,000	,000

Priloga 9: General Linear Model Multivariate Tests-Intercept Effect

	MVODPO		MVODVZ		MPLA	
	F	Sig	F	Sig	F	Sig
Pillai's Trace	,983	,000	,986	,000	,990	,000
Wilks' Lambda	,017	,000	,014	,000	,010	,000
Hotelling's Trace	59,433	,000	70,156	,000	94,563	,000
Roy's Largest Root	59,433	,000	70,156	,000	94,563	,000

Priloga 10: Motivi z največjimi vrednostmi razlik v smer znižanja motivacije

OZNAKA	MOTIV	MVOP	MVOV	RAZ	ZNA
MPZAVO24	NAGOVORIL PRIJATELJ	2,34	2,05	-0,29	0,00
MPZAVO08	VODNIKI SO MI VZOR	2,63	2,35	-0,28	0,00
MPZAVO05	NAVDUŠILI PRIJATELJI	2,53	2,27	-0,26	0,00
MPZAVO13	NAGOVORIL NAČELNIK	1,90	1,64	-0,26	0,00
MPZAVO03	POSTAVLJANJE Z NAZIVOM	1,61	1,42	-0,19	0,00
MPZAVO33	PREDLOG DRUŠTVA	2,87	2,69	-0,18	0,00
MPZAVO17	RADOVEDNOST	3,20	3,03	-0,17	0,00
MPZAVO10	ZNANJE JE POMEMBNO	4,18	4,03	-0,15	0,00

Priloga 11 Motivi z največjimi vrednostmi razlik v smer krepitev motivacije

OZNAKA	MOTIV	VPO	VVZ	RAZ	ZNA
MPZAVO19	PRENAŠANJE ZNANJA	3,71	3,98	0,26	0,00
MPZAVO39	POPUST PRI OPREMI	3,44	3,64	0,2	0,00
MPZAVO21	POMOČ ŽELJNIM HRIBOV	3,94	4,14	0,2	0,00
MPZAVO28	DOŽIVLJANJE USPEHOV	2,97	3,13	0,16	0,00
MPZAVO01	LJUBEZEN DO NARAVE	4,29	4,40	0,11	0,00
MPZAVO02	VESELI DELO Z OTROKI	3,36	3,46	0,1	0,01
MPZAVO15	RAD POMAGAM	4,16	4,25	0,09	0,00
MPZAVO12	RAD DELAM Z MLADIMI	3,52	3,59	0,07	0,04

Priloga 12: Vprašalnik

Spoštovani!

Želimo izpeljati raziskavo o motivaciji za vodenje v gore. Brez Vašega sodelovanja je ne moremo izvesti, zato Vas lepo prosimo za vaše sodelovanje. Prosim, da skrbno preberete navodila in korektno odgovorite na postavljena vprašanja. Izpolnjene vprašalnike vstavite v priloženo kuverto in jih vrzite v poštni nabiralnik. **Iskreno se zahvaljujemo za sodelovanje!**

Obkrožite ustrezne odgovore!

1. Vaša vodniška izobrazba je:

- 1- GV (gorski vodnik)
- 2- PV (planinski vodnik)
- 3- MV (mladinski vodnik)
- 4- MENTOR (mentor planinskih skupin)
- 5- AI (alpinistični inštruktor)

2. Izobrazba:

- 1- osnovna
- 2- poklicna
- 3- srednja
- 4- višja
- 5- visoka

3. Poklic:.....

4. Materialni status. Obkrožite ustrezno številko od 1 do 10, kjer pomeni 1- zelo nezadovoljen...10- zelo zadovoljen :

1	2	3	4	5
6	7	8	9	10

5. Družbeni položaj, ki ga zasedate:

- 1- čisto spodnji
- 2- delavski
- 3- srednji
- 4- višji srednji
- 5- zgornji

6. Opravljeno osnovno izobraževanje v planinski organizaciji:

- 1-Ciciban planinec
- 2-Mladi planinec (Pionir planinec)
- 3-Planinska šola
- 4-Alpinistična šola

7. Starost: _____ let

8. Vodniški staž: _____ let

9. Planinski staž: _____ let

10. V poklicnem delu imate opravka z ljudmi:

- 1- skoraj nič
- 2- zelo malo
- 3- nekoliko
- 4- veliko
- 5- zelo veliko

11. Vaš povprečni osebni bruto dohodek v lanskem letu je v primerjavi s slovenskim povprečjem (cca 200.000 SLT):

- 1- pod slovenskim povprečjem
- 2- v slovenskem povprečju
- 3- nad slovenskim povprečjem
- 4- precej nad slovenskim povprečjem

12. Navedite število izletov, pri katerih ste sodelovali v lanskem letu pri vodenju: _____

MPZPLA

V vprašalniku so navedeni razlogi, ki opisujejo, zakaj se ljudje ukvarjajo s planinstvom. Prosimo vas, da z ocenami od 1 do 5 ocenite, koliko je posamezen razlog pomemben za vas (obkrožite ustrezno številko). Ocene pomenijo:

5	izredno pomemben razlog	4	zelo pomemben razlog
3	srednje pomemben razlog	2	manj pomemben razlog
1	ta razlog zate ni pomemben		

1.	Planinarim, ker kot planinec izdatneje doživljam romantiko gora	1	2	3	4	5
2.	Planinstvo mi omogoča spoznavati nove kraje.	1	2	3	4	5
3.	V gorah se osvobodim vsakdanjih skrbi.	1	2	3	4	5
4.	Planinstvo mi pomeni borbo s samim seboj.	1	2	3	4	5
5.	S planinstvom si izboljšujem telesno pripravljenost.	1	2	3	4	5
6.	Planinarim, ker imam med planinci najboljše prijatelje.	1	2	3	4	5
7.	V planinstvu lahko hitro dosežem uspehe.	1	2	3	4	5
8.	Planinstvo mi veča zaupanje v svoje sposobnosti.	1	2	3	4	5
9.	Planinarim, ker je sprostitvev po premagani napetosti zelo prijetna.	1	2	3	4	5
10.	Rad spoznavam svet, ki ni dostopen vsakomur.	1	2	3	4	5
11.	V gorah pozabim, kar me v življenju moti.	1	2	3	4	5
12.	Planinstvo mi omogoča pristnejši stik z naravo.	1	2	3	4	5
13.	S planinarjenjem se krepim.	1	2	3	4	5
14.	Planinstvo mi daje možnost borbe z naravo.	1	2	3	4	5
15.	Všeč mi je, ker dekleta cenijo planince.	1	2	3	4	5
16.	Postati želim boljši planinec od drugih.	1	2	3	4	5
17.	Nikjer ne zadiham tako svobodno kot na robu stene.	1	2	3	4	5
18.	Kot planinec živim zelo intenzivno življenje.	1	2	3	4	5
19.	Privlači me divjina gorskega sveta.	1	2	3	4	5
20.	V gorah najdem vedno kaj novega.	1	2	3	4	5
21.	Planinarjenje mi pomeni psihično sprostitvev.	1	2	3	4	5
22.	Planinstvo mi omogoča preizkušanje lastnih moči.	1	2	3	4	5
23.	Med planinci se zelo dobro počutim.	1	2	3	4	5
24.	S planinskimi vzponi dokazujem svoje sposobnosti.	1	2	3	4	5
25.	Kot planinec se lahko udeležujem samostojno.	1	2	3	4	5
26.	Planinstvo mi pomeni velik užitek.	1	2	3	4	5
27.	Zdi se mi, da pripadam goram.	1	2	3	4	5
28.	Vleče me težnja po odkrivanju novih prehodov.	1	2	3	4	5
29.	V gorah ne občutim vpliva civilizacije.	1	2	3	4	5
30.	Premagovanje ovir med plezanjem mi je posebna spodbuda.	1	2	3	4	5
31.	Planinstvo mi pomeni aktiven počitek.	1	2	3	4	5
32.	Kot planinec se lažje uveljavim med znanci.	1	2	3	4	5
33.	Postati želim član odprave.	1	2	3	4	5
34.	Planinstvo mi je ljubezen in sla.	1	2	3	4	5
35.	V težje dostopnih predelih gora najdem samoto.	1	2	3	4	5
36.	Premagovanje strahu na nevarnih mestih je posebna draž planinstva.	1	2	3	4	5
37.	Kot planinec doživim vedno kaj novega.	1	2	3	4	5
38.	Planinstvo me uči dobrega samoobvladanja.	1	2	3	4	5
39.	Zdi se mi, da sem kot planinec pomembnejši.	1	2	3	4	5
40.	Planinstvo mi daje občutek svobode.	1	2	3	4	5
41.	Z vzponi po gorah si privzgam trdno voljo.	1	2	3	4	5
42.	Z vzponi po gorah si krepim zdravje.	1	2	3	4	5

V vprašalniku so navedeni razlogi, ki opisujejo, zakaj ste se odločil, da bi postal vodnik (1) ter razlogi, da še vedno vztrajate (2) v tej dejavnosti. Prosimo vas, da z ocenami od 1 do 5 ocenite, koliko je bil oziroma je posamezen razlog pomemben za vas. V koloni (1) in (2) obkrožite ustrezno številko. Ocene pomenijo:

5	izredno pomemben razlog	4	zelo pomemben razlog
3	srednje pomemben razlog	2	manj pomemben razlog
1	ta razlog zate ni pomemben		

	(1) postal	(2) vztrajaš
1. Ljubezen do narave	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
2. Veselje do dela z otroki.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
3. Postavljanje z naslovom vodnika.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
4. Dekleta imajo rade vodnike.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
5. Navdušili so me sošolci in prijatelji.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
6. S tem nadaljujem mojo planinsko vzgojo.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
7. S tem imam zagotovljeno družbo.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
8. Vodniki v društvu so mi bili vzor.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
9. Všeč mi je delo z ljudmi.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
10. Pomembno se mi zdi, da dobim čim več znanja.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
11. S tem imam rešeno finančno plat, zastonj izlete.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
12. Zelo rad delam z mladimi.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
13. Nagovoril me je načelnik odseka	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
14. Delo vodnika me veseli.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
15. Rad pomagam drugim.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
16. Kot vodnik poglobljam znanje.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
17. V to me žene radovednost.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
18. Kot vodnik lažje pridem do opreme.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
19. Prenašanje znanja na druge	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
20. Lažje se identificiram s planinci.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
21. Želim pomagati tistim, ki žele v hribe.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
22. To mi daje možnost za samodokazovanje.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
23. Tako je želelo, zahtevalo okolje.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
24. V to me je privedel prijatelj.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
25. To je pogoj za vodenje.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
26. Ne vem, kaj me je privedlo na tečaj.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
27. To mi je logično nadaljevanje v planinski vzgoji.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
28. V tem delu doživljam uspehe.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
29. V mojem okolju napredujem.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
30. Drugi so mi zaupali, kar nisem mogel odkloniti.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
31. Tako lahko največ pomagam mojemu društvu.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
32. Všeč mi je, če imam v neki skupini oblast.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
33. Predlagalo me je moje društvo.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
34. Vsak mladinec bi moral sodelovati s prostovoljnimi delom v neki organizaciji ali društvu.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
35. Kot vodnik imam popust v koči in vožnji.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
36. Vodnik ima velike možnosti za afirmacijo v svojem okolju.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
37. Ugaja mi vodniška značka na prsih.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
38. Vodniki bi morali imeti enotna oblačila in opremo.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
39. Kot nekateri vaditelji bi morali imeti vodniki popust ob nakupu opreme.	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
40. V gore vodim zaradi zaslužka	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5

Priloga 13: Preglednice motivov s statistično značilnimi razlikami glede na socialno-demografske spremenljivke, planinsko usposobljenostjo in število izletov.

Preglednica 19: **Starost – motivi vključevanja v vodništvo**

starost	NMVO02	NMVO17	NMVO20	NMVO25	NMVO26	NMVO27	NMVO30
20 do 29	0,181	0,176	0,046	-0,168	-0,094	-0,311	-0,268
30 do 39	0,095	0,199	-0,186	-0,051	-0,097	0,105	-0,202
40 do 49.	-0,058	-0,084	-0,005	-0,112	0,130	-0,111	0,032
50 do 59	0,019	-0,114	0,101	0,159	0,064	0,145	0,165
60 in več	-0,318	-0,152	0,232	0,239	0,370	0,084	0,363

starost	NMVO31	NMVO31	NMVO30	NMVO31	NMVO32	NMVO34
20 do 29	-0,322	-0,322	-0,268	-0,322	0,327	-0,235
30 do 39	-0,127	-0,127	-0,202	-0,127	-0,027	-0,237
40 do 49.	-0,002	-0,002	0,032	-0,002	0,010	-0,067
50 do 59	0,136	0,136	0,165	0,136	-0,002	0,227
60 in več	0,251	0,251	0,363	0,251	0,120	0,214

starost	FAC1 1	FAC6 1	FAC7 1
20 do 29	0,223	-0,290	-0,315
30 do 39	0,061	-0,192	-0,228
40 do 49.	-0,133	0,029	0,035
50 do 59	0,076	0,153	0,218
60 in več	-0,198	0,270	0,229

Preglednica 20: **Starost – motivi vztrajanja**

starost	NMVOV02	NMVOV07	NMVOV12	NMVOV23	NMVOV26	NMVOV29
20 do 29	0,273	-0,004	0,331	-0,118	-0,103	0,221
30 do 39	0,104	-0,200	0,029	-0,102	-0,102	0,103
40 do 49.	-0,091	-0,028	-0,148	0,114	0,136	0,058
50 do 59	-0,041	0,186	0,014	0,095	0,074	-0,080
60 in več	-0,310	0,188	-0,270	0,310	0,363	-0,236
starost	NMVOV30	NMVOV31	NMVOV32	NMVOV34	FAC2 2	FAC4 2
20 do 29	-0,146	-0,270	0,315	-0,203	-0,172	0,378
30 do 39	-0,225	-0,118	-0,027	-0,174	-0,277	0,046
40 do 49.	0,067	0,027	0,044	-0,053	-0,023	-0,173
50 do 59	0,127	0,079	-0,017	0,136	0,135	0,042
60 in več	0,249	0,190	0,101	0,220	0,376	-0,221

Preglednica 22: **Planinski staž – vključevanje v vodništvo**

Plan.staž.	NMVO25	NMVO26	NMVO27	NMVO30	NMVO32	NMVO34	FAC6 1
4 do 15	-0,143	-0,011	-0,424	-0,137	0,235	-0,193	-0,096
16 do 21	-0,127	0,088	0,030	-0,199	0,027	-0,131	-0,183
22 do 34.	-0,073	-0,050	0,074	0,007	-0,049	0,004	-0,044
35 do 40	0,177	0,191	0,057	0,075	-0,028	-0,074	0,049
41 in več	0,284	0,305	0,213	0,357	0,243	0,323	0,313

Preglednica 23: **Planinski staž – vztrajanje v vodništvu**

Plan.staž.	NMVOV23	NMVOV25	NMVOV26	NMVOV27	NMVOV30	NMVOV34
4 do 15	-0,079	-0,099	-0,047	-0,331	-0,089	-0,115
16 do 21	-0,006	-0,043	0,073	0,068	-0,143	-0,167
22 do 34.	0,008	-0,086	-0,027	0,034	-0,012	0,016
35 do 40	0,170	0,156	0,199	0,099	0,107	-0,148
41 in več	0,291	0,204	0,307	0,106	0,255	0,305

Plan.staž.	NMVOV34	NMVOV40	FAC7 2
4 do 15	-0,115	0,031	0,025
16 do 21	-0,167	0,146	-0,249
22 do 34.	0,016	-0,021	0,132
35 do 40	-0,148	0,252	-0,265
41 in več	0,305	0,088	0,154

Preglednica 24: **Vodniški staž – vključevanje v vodništvo in vztrajanje njem**

vod.staž.	NMVP07	NMVP22	NMVP27	NMVOV13	NMVOV29
1 do 5	-0,010	-0,077	-0,191	-0,071	0,104
6 do 10	-0,138	-0,102	-0,065	0,167	0,205
11 do 20.	0,154	0,157	0,072	0,158	-0,033
21 do 25	0,230	0,132	0,255	0,192	-0,220
26 in več	-0,065	0,222	0,066	-0,051	-0,200

Preglednica 26: **Dohodek -vključevanje v vodništvo (MVOP)**

dohodek	NMVO15	NMVO24	NMVO34	NMVO35	NMVO38	FAC7 1
pod povpreč.	0,090	0,207	0,078	0,106	0,070	0,126
povprečen	-0,027	0,000	0,016	0,042	0,089	0,008
nad povpreč.	-0,185	-0,130	-0,124	0,019	-0,074	-0,098
prec. nad pov.	-0,209	0,053	-0,878	-0,788	-0,911	-1,096

Preglednica 27: **Dohodek —vztrajanje v vodništvu (MVOV)**

dohodek	NMVOV02	NMVOV12	NMVOV16	NMVOV21	NMVOV24
pod povpreč.	0,051	0,099	0,122	0,093	0,217
povprečen	0,075	0,000	-0,057	-0,020	0,020
nad povpreč.	-0,189	-0,149	-0,216	-0,204	-0,134
prec. nad pov	-0,553	-0,620	0,070	-0,251	0,256

dohodek	MVOV26	MVOV38	MVOV29	NMVOV31	NMVOV33	NMVOV34
pod povpreč.	0,072	0,117	0,073	0,148	0,192	0,092
povprečen	0,184	0,040	0,114	0,020	0,054	0,001
nad povpreč.	-0,069	-0,085	-0,174	-0,244	-0,232	-0,126
prec. nad pov	-0,144	-0,793	-0,119	-0,274	-0,143	-0,806

dohodek	NMVOV35	MVOV36	FAC2 2	FAC7 2
pod povpreč.	0,166	0,171	0,183	0,159
povprečen	0,073	0,074	0,004	-0,018
nad povpreč.	-0,108	-0,159	-0,227	-0,116
prec. nad pov	-0,683	-0,059	-0,142	-0,899

Preglednica 29: **Družbeni položaj -vključevanje v vodništvo (MVPO)**

Družb. položaj	NMVO34	FAC5 1
Čisto spod	-0,645	-0,066
delavski	0,247	0,105
srednji	-0,058	0,077
višji srednji	-0,110	-0,248
zgornji	0,341	-0,317

Preglednica 30: **Družbeni položaj —vztrajanje v vodništvu (MVOV)**

Družb. položaj	NMVOV05	NMVOV07	NMVOV24	NMVOV31	NMVOV33	FAC2 2
Čisto spod	-0,383	1,312	-0,404	-0,697	-0,178	-0,279
delavski	0,221	0,089	0,307	0,229	0,261	0,210
srednji	0,075	0,068	0,061	0,010	0,040	0,071
višji srednji	-0,153	-0,135	-0,117	-0,202	-0,177	-0,295
zgornji	-0,184	-0,386	-0,232	-0,216	-0,174	-0,342

Preglednica 32: Materialni status - vključevanje v vodništvo (MVPO)

Mater.status	NMVO02	NMVO03	NMVO15	NMVO21	NMVO30	NMVO34	NMVO39
Zelo nezadov.	-0,354	-0,510	0,855	0,991	-1,091	1,101	1,116
	-0,615	-0,510	0,298	0,470	1,270	-0,631	1,116
	0,011	0,133	0,018	-0,158	-0,279	0,045	-0,145
	-0,481	-0,103	-0,001	0,059	-0,074	0,158	-0,183
	0,188	-0,130	0,177	0,244	0,220	0,231	0,123
	0,014	0,121	0,041	-0,087	0,047	-0,060	0,023
	-0,093	0,052	-0,181	-0,163	0,002	-0,161	-0,182
	-0,094	0,193	-0,204	-0,169	-0,120	-0,166	-0,090
	0,293	0,355	-0,040	-0,012	0,077	-0,017	0,194
zelo zadovol.	0,180	0,061	0,437	0,099	-0,373	0,324	0,415

Material.status	NMVO39	FAC1 1	FAC5 1	FAC7 1
Zelo nezadov.	1,116	0,736	-0,159	1,817
	1,116	-0,667	0,747	0,336
	-0,145	-0,077	-0,276	0,147
	-0,183	-0,413	0,344	-0,012
	0,123	0,206	0,029	0,288
	0,023	-0,045	-0,088	0,035
	-0,182	-0,124	0,227	-0,221
	-0,090	-0,050	-0,151	-0,162
	0,194	0,319	-0,350	0,030
zelo zadovol.	0,415	0,412	0,008	0,385

Preglednica 33: Materialni status – vztrajanje v vodništvu

Material.sta	NMVOV0	NMVOV2	NMVOV2	NMVOV3	NMVOV3
Zelo	-0,210	-0,584	1,911	1,221	1,405
	1,674	0,829	0,732	0,163	0,221
	-0,425	-0,419	-0,027	-0,342	-0,453
	0,240	0,301	0,268	0,240	0,243
	-0,048	0,225	0,163	0,220	0,230
	0,073	-0,079	0,004	-0,002	0,038
	0,151	0,096	0,126	-0,096	-0,019
	-0,026	-0,046	-0,087	-0,128	-0,116
	-0,126	0,151	-0,193	-0,342	-0,224
zelo zadovol.	-0,365	-0,584	-0,172	0,052	0,008

Material.sta	NMVOV3	FAC2 2	FAC5 2	FAC7 2
Zelo	0,807	-0,207	1,127	1,944
	0,372	0,935	1,062	-0,057
	1,002	-0,413	0,321	0,227
	0,297	0,388	0,253	0,224
	0,066	0,194	-0,146	0,181
	0,078	-0,153	0,120	0,045
	0,090	0,142	0,125	-0,171
	-0,203	-0,165	-0,199	-0,148
	0,086	-0,246	0,170	-0,173
zelo zadovol.	-0,080	-0,749	-0,245	0,764

Preglednica 35: **Delo z ljudmi -vključevanje v vodništvo (MVOP)**

Delo z ljudmi	NMVO02	NMVO07	NMVO08	NMVO09	NMVO12	NMVO13
Zelo veliko	-0,630	0,062	0,367	-0,755	-0,740	0,177
Veliko	-0,023	0,212	-0,061	0,023	0,069	0,502
Nekoliko	-0,271	0,053	0,219	-0,257	-0,158	0,256
Zelo malo	-0,019	0,138	0,051	0,015	-0,076	0,033
Skoraj nič	0,184	-0,141	-0,135	0,116	0,176	-0,045
Delo z ljudmi	NMVO32	NMVO33	NMVO35	FAC1 1	FAC5 1	
Zelo veliko	0,701	-0,035	0,743	-0,729	0,371	
Veliko	-0,062	-0,374	-0,357	0,124	0,244	
Nekoliko	0,132	0,179	0,103	-0,236	0,305	
Zelo malo	0,087	0,073	0,076	-0,039	-0,015	
Skoraj nič	-0,024	-0,116	-0,049	0,213	-0,187	

Preglednica 36: **Delo z ljudmi - —vztrajanje v vodništvu**

Delo z ljudmi	NMVOV02	NMVOV07	NMVOV08	NMVOV12	NMVOV22	NMVOV26
Zelo veliko	-0,372	0,589	0,112	-0,407	0,708	0,345
Veliko	0,044	0,259	0,313	0,338	0,022	0,355
Nekoliko	-0,200	-0,006	0,184	-0,161	0,184	0,129
Zelo malo	-0,079	0,097	0,123	-0,112	-0,079	0,125
Skoraj nič	0,177	-0,098	-0,178	0,172	0,057	-0,061
Delo z ljudmi	NMVOV32	NMVOV33	NMVOV35	FAC2 2	FAC4 2	FAC5 2
Zelo veliko	0,613	-0,035	0,874	0,255	-0,286	0,786
Veliko	0,270	0,148	-0,039	0,271	0,359	-0,221
Nekoliko	0,115	0,255	0,138	0,194	-0,248	0,141
Zelo malo	0,097	0,049	0,017	0,031	-0,088	-0,066
Skoraj nič	-0,041	-0,143	-0,030	-0,176	0,230	-0,038

Preglednica 38: **Izobrazba -vključevanje v vodništvo (MVO)**

izobrazba	MVO06	MVO15	MVO21	MVO25	MVO26	MVO30	MVO31	MVO33
Osnovna	0,15	-0,21	0,30	-0,02	0,29	0,42	0,44	0,80
Poklicna	0,09	0,17	0,22	0,22	0,21	0,03	0,25	0,15
Srednja	0,14	0,05	0,04	0,09	0,10	0,15	0,13	0,09
Višja	-0,25	-0,13	-0,08	-0,10	0,15	0,04	-0,05	0,09
visoka	-0,16	-0,19	-0,23	-0,16	-0,13	-0,22	-0,34	-0,25

izobrazba	MVO33	MVO34	MVO36	MVO38	MVO39	fac 6 1	fac 7 1
Osnovna	0,80	0,60	0,59	0,63	0,55	0,75	1,21
Poklicna	0,15	0,21	0,26	0,38	0,23	0,08	0,40
Srednja	0,09	0,09	0,13	0,06	0,02	0,13	0,07
Višja	0,09	0,00	-0,10	0,06	-0,05	0,04	0,02
visoka	-0,25	-0,32	-0,12	-0,27	-0,19	-0,29	-0,37

Preglednica 39: **Izobrazba —vztrajanje v vodništvu (MVOV)**

izobrazba	MVOV06	MVOV08	MVOV16	MVOV24	MVOV25	MVOV26
Osnovna	0,14	0,28	0,50	0,54	-0,02	0,45
Poklicna	0,04	0,34	0,05	0,27	0,24	0,20
Srednja	0,19	0,12	0,07	0,15	0,08	0,12
Višja	-0,17	-0,18	-0,09	-0,07	-0,15	0,12
visoka	-0,25	-0,11	-0,22	-0,13	-0,12	-0,12
izobrazba	MVOV27	MVOV29	MVOV30	MVOV31	MVOV33	MVOV34
Osnovna	0,60	0,33	0,40	0,35	0,92	0,60
Poklicna	0,12	-0,02	0,04	0,36	0,31	0,19
Srednja	0,12	0,19	0,20	0,13	0,16	0,08
Višja	-0,09	-0,11	-0,06	-0,03	-0,03	0,00
visoka	-0,25	-0,14	-0,22	-0,41	-0,33	-0,31

izobrazba	MVOV35	MVOV36	MVOV38	MVOV39	fac 1 2	fac 2 2	fac 7 2
Osnovna	0,27	0,62	0,59	0,42	0,31	0,31	1,06
Poklicna	0,34	0,30	0,39	0,18	0,16	0,34	0,38
Srednja	0,06	0,15	0,09	0,01	0,16	0,13	0,07
Višja	-0,08	-0,10	0,00	0,03	-0,19	-0,16	0,08
visoka	-0,04	-0,15	-0,29	-0,24	-0,19	-0,26	-0,40

Preglednica 44: Število izletov – motivi vključevanja v vodništvo MVOP

Št.izletov	NMVOP03	NMVOP04	NMVOP11	NMVOP14	NMVOP24	NMVOP29
0	0,677	0,491	0,534	0,040	-0,059	-0,486
1 do 5	0,081	0,021	0,067	-0,311	-0,177	-0,140
6 do 10	0,031	0,023	0,124	-0,051	0,124	0,027
11 do 15	0,092	0,181	0,022	0,061	0,173	0,101
16 in eč	-0,017	0,018	-0,041	0,122	-0,079	0,116

Št.izletov	NMVOP31	NMVOP33	NMVOP34	NMVOP40	FAC4 1	FAC5 1	FAC6 1
0	-0,428	-0,191	-0,565	0,466	0,798	-0,081	-0,699
1 do 5	-0,271	-0,234	-0,107	0,001	0,015	-0,251	-0,148
6 do 10	-0,013	0,047	-0,031	0,086	-0,112	0,047	0,009
11 do 15	0,129	0,143	0,128	-0,049	0,067	0,230	0,046
16 in več	0,119	0,034	0,026	0,147	-0,017	-0,111	0,160

Preglednica 45: Število izletov – motivi vztrajanja v vodništvu MVOV

Št.izletov	NMVOV02	NMVOV03	NMVOV06	NMVOV09	NMVOV12	NMVOV14
0	-0,427	0,680	-0,249	-0,405	-0,364	-0,236
1 do 5	-0,218	0,068	-0,310	-0,291	-0,259	-0,446
6 do 10	-0,001	0,033	-0,005	-0,083	0,005	-0,103
11 do 15	0,015	0,045	0,008	0,059	-0,003	0,079
16 in eč	0,136	0,060	0,156	0,250	0,154	0,301
Št.izletov	NMVOV15	NMVOV16	NMVOV19	NMVOV21	NMVOV27	NMVOV28
0	-0,337	0,169	-0,345	-0,245	0,055	-0,323
1 do 5	-0,267	-0,354	-0,390	-0,285	-0,303	-0,241
6 do 10	-0,006	0,002	-0,052	0,001	-0,046	-0,099
11 do 15	-0,129	-0,016	0,122	-0,047	0,103	0,093
16 in več	0,197	0,058	0,182	0,118	0,110	0,289
Št.izletov	NMVOV29	NMVOV31	NMVOV33	NMVOV34	NMVOV37	
0	-0,734	-0,518	-0,314	-0,486	0,291	
1 do 5	-0,193	-0,330	-0,223	-0,195	0,141	
6 do 10	-0,041	0,011	-0,050	-0,011	-0,062	
11 do 15	0,165	0,131	0,145	0,147	0,146	
16 in več	0,250	0,112	0,073	0,021	0,144	

Št.izletov	FAC1 2	FAC4 2
0	0,113	-0,565
1 do 5	-0,435	-0,202
6 do 10	-0,001	-0,004
11 do 15	0,030	0,024
16 in več	0,248	0,215